

TUTORS MAKEN HET VERSCHIL

**Tutoring-en begeleidingsinitiatieven
in het Vlaamse onderwijs.**

Tutors maken het verschil. Tutoring- en begeleidingsinitiatieven in het Vlaamse onderwijs.

Een publicatie van de Koning Boudewijnstichting
Brederodestraat 21, 1000 Brussel

Auteurs :

Liesje De Backer, Vakgroep Onderwijskunde Universiteit Gent
Hilde Van Keer, Vakgroep Onderwijskunde Universiteit Gent

Coördinatie voor de Koning Boudewijnstichting :

Françoise Pissart, directeur
Saïda Sakali, projectverantwoordelijke
Helena Vansynghe, assistente

Vormgeving/druk : Kaligram

Foto cover : S. Vandeveld

Deze publicatie kan gratis worden gedownload op de website www.kbs-frb.be

Deze publicatie kan gratis worden besteld op de website www.kbs-frb.be,
via het e-mailadres publi@kbs-frb.be of bij ons contactcentrum,
tel. +32(0)70 233 728, fax +32(0)70 233 727

Wettelijk depot : D/2893/2008/13

ISBN : 978-90-5130-616-3

EAN : 9789051306163

NUR : 844

Mei 2008

Met steun van de Vlaamse overheid

Voorwoord

In het kader van haar programma Integratie en Migratie werkt de Koning Boudewijnstichting aan een aantal transversale thema's om de integratie van allochtone gemeenschappen in ons land te bevorderen. Het bevorderen van slaagkansen van allochtone jongeren in het onderwijs is zonder twijfel een belangrijke factor voor een geslaagd integratieproces in onze samenleving. Onlangs voerde de OESO een studie uit op basis van gegevens van het PISA-rapport, waaruit blijkt dat de schoolresultaten van deze jongeren in het algemeen lager liggen dan het gemiddelde. De kloof tussen autochtone en allochtone jongeren is het meest voelbaar in Vlaanderen, maar is ook duidelijk in het Franstalig onderwijs. De Vlaamse minister van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke en de Koning Boudewijnstichting hechten veel belang aan gelijke kansen in het onderwijs. Onder meer via instrumenten als 'Tutoring' kunnen de slaagkansen van deze jongeren in het onderwijs gevoelig verbeteren.

Daarom werd er opdracht gegeven aan de Universiteit Gent om de bestaande tutoring- en begeleidings-initiatieven in het Vlaamse onderwijs grondig op te volgen. Het voorliggend rapport biedt een beknopte inventarisatie van dergelijke projecten in het Vlaamse onderwijs. Om geïnteresseerden op weg te helpen, worden tevens elf tutoringinitiatieven die werden gesteund door minister Vandenbroucke en de Koning Boudewijnstichting, uitvoerig geportretteerd. De lezer komt te weten hoe de begeleidingssessies concreet in hun werk gaan en hoe de betrokkenen het project beleven. Daarnaast stelt het rapport de resultaten voor van een online bevraging, georganiseerd onder de deelnemende tuteurs, tutors, leerkrachten en/of schoolcoördinatoren en verantwoordelijken uit het hoger onderwijs. Daarin wordt gepeild naar de effecten van de ondersteuning bij de verschillende actoren, de waardering van en tevredenheid over de tutoring. Ten slotte biedt het rapport een inventarisatie van factoren die belemmerend, dan wel faciliterend werken bij de opzet en de implementatie van student tutoring.

Dit rapport formuleert aanbevelingen voor het beleid en stelt instrumenten voor aan instellingen uit het hoger onderwijs, die daadwerkelijk willen werken aan hogere slaagkansen van allochtone maar ook van autochtone kansarme jongeren in het onderwijs.

De minister en de Koning Boudewijnstichting zijn ervan overtuigd dat deze publicatie zeer bruikbaar materiaal bevat om gelijke kansen meer ingang te doen vinden in het onderwijs en bedanken uitdrukkelijk de auteurs voor dit onderzoek waarbij de toegankelijkheid voor een groot publiek niet over het hoofd is gezien.

Vlaams minister van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke

Koning Boudewijnstichting

Mei 2008

Inhoud

Voorwoord	3
Inleiding	7
Deel 1 – Onderzoeksluik	11
Deel 2 – Student tutoring in het Vlaamse onderwijs.....	15
Inventarisatie begeleidingsinitiatieven in Vlaanderen	16
Projectportretten.....	24
Resultaten van de kwantitatieve bevraging	120
Deel 3 – Aanbevelingen.....	139
Conclusie	146
Bibliografie.....	148
Samenvatting.....	149

Inleiding

“Ikzelf heb niet te klagen, ondanks mijn Marokkaanse achtergrond ben ik toch maar mooi de universiteit ingerold en slaagde ik vorig jaar met glans. Maar ik heb veel allochtone klasgenoten zien afhaken in het lager en in het secundair onderwijs. Jammer, want velen hadden de capaciteit om verder te studeren. Als ze maar een duwtje in de rug hadden gekregen... Nu geef ikzelf dat duwtje, aan allochtone leerlingen uit het vijfde middelbaar. Ik ben hun tutor en daar zijn zowel zij als ik trots op. Ik omdat ik voel dat ik nodig ben, zij omdat ze ervaren dat ze een extra kans krijgen en hogere studies haalbaar worden.”

Bovenstaand citaat maakt de kwetsbare onderwijspositie van allochtone en/of kansarme leerlingen meteen duidelijk, maar suggereert tegelijk hoe deze trend kan gekeerd worden: aan de hand van student tutoring.

Het fenomeen van de moeizame schoolloopbaan van allochtone en/of kansarme leerlingen is alom gekend in wetenschappelijke en onderwijskundige kringen. Alle democratiseringspogingen ten spijt, is het Vlaamse onderwijs er tot op heden onvoldoende in geslaagd sociaal-economisch kwetsbare leerlingen dezelfde kansen te bieden als hun meer begunstigde leeftijdsgenoten. Zowel binnen het ASO als het hoger onderwijs is een beduidende ondervetegenwoordiging van allochtone en/of kansarme jongeren ten aanzien van hun demografische ontwikkeling. Zij lopen reeds vanaf de basisschool leerachterstanden op, worden vaker georiënteerd naar het (deeltijds) beroepsonderwijs en verlaten de secundaire school nog te vaak zonder diploma (Groenez, Van den Brande & Nicaise, 2003). Op verschillende (onderwijs)niveaus worden vandaag de dag pistes verkend en initiatieven ontwikkeld om de slaagkansen van sociaal-economisch minder begunstigde leerlingen alsnog te optimaliseren. Student tutoring vormt één van die interessante wandelroutes wanneer men werk wil maken van gelijke onderwijskansen.

Student tutoring

Gebruik maken van een student tutoringproject betekent dat niet zozeer professionele lesgevers maar wel studenten uit het hoger onderwijs inspanningen leveren om ondermeer de doorstroommogelijkheden en de slaagkansen van allochtone en/of kansarme leerlingen te optimaliseren. De studenten worden immers ingezet als begeleider om leerlingen uit het kleuter-, lager en/of secundair onderwijs te ondersteunen bij hun leerproces. De studenten worden in dit verband ‘tutors’ genoemd, de leerlingen die begeleid worden ‘tutees’.

De publicatie ‘Student tutoring. Good practices in België’ maakte duidelijk dat student tutoring aan een geleidelijke opmars bezig is in het Vlaamse onderwijs. Hoewel het concept diverse invullingen kent, betekent het globaal een meerwaarde voor het leerproces van zowel de studenten, als de leerlingen. Met name allochtone en/of kansarme jongeren hebben er baat bij omdat de tutors zich op aspecten focussen die in belangrijke mate bijdragen aan het schoolsucces van de leerlingen. Tutors spitsen zich tijdens ondersteuningsmomenten enerzijds toe op het bieden van vakinhoudelijke begeleiding, opdat opgelopen leertekorten bij de leerlingen kunnen worden bijgespijkerd. Anderzijds hebben ze oog voor de ontwikkeling van een effectieve en efficiënte studiemethodiek, opdat de leerlingen zich zelfredzaam door het onderwijs zouden kunnen bewegen. De tutoring kan thuis of op school plaatsvinden, in een één-op-één-relatie of in kleine groepen.

Student tutoring wordt globaal geïmplementeerd om tegemoet te komen aan de individuele leernoden van allochtone en/of kansarme leerlingen, hun leerresultaten, motivatie en welbevinden te bevorderen en hun doorstroom en instroom in het hoger onderwijs te verbeteren. Met andere woorden, student tutoring voorkomt dat leerachterstanden, te wijten aan een sociaal-economisch minder voordelige positie, escaleren en dat talenten onbenut blijven. Tutoren maken niet enkel werk van gelijke onderwijskansen, maar ontwikkelen en/of verdiepen zelf ook heel wat inzichten en vaardigheden naar aanleiding van de begeleiding die ze bieden. Immers, 'to teach is to learn twice'.

Onderzoeksrapport 'Tutors maken het verschil'

Situering en doelpubliek

Voorliggende publicatie kadert in een onderzoek naar student tutoringinitiatieven in het Vlaamse onderwijs. Niettegenstaande deze laatste een waardevolle bijdrage leveren aan het debat omtrent de kansen(on) gelijkheid, is de methodiek van student tutoring tot op heden vrij onbekend terrein voor de meeste onderwijsbetrokkenen in Vlaanderen. Het gevoerde onderzoek tracht daarin verandering te brengen door inspirerende 'goede praktijkvoorbeelden' dienaangaande te inventariseren, uitgebreid te presenteren en (beknopt) te evalueren. Op basis daarvan wordt het mogelijk aanbevelingen te formuleren voor zowel de praktijk van student tutoring als het onderwijsbeleid. Dit alles verhoogt de kwaliteit van bestaande begeleidingsprojecten, faciliteert de implementatie van nieuwe initiatieven en resulteert in meer gerichte inspanningen om de onderwijskansen van allochtone en/of kansarme leerlingen te bevorderen.

De publicatie wil de zichtbaarheid van student tutoringprojecten in Vlaanderen verhogen en geïnteresseerde lezers op weg helpen met de uitwerking en/of uitbouw van een eigen begeleidingsinitiatief. Dit rapport is bijgevolg voornamelijk bestemd voor verantwoordelijken of medewerkers van instellingen voor zowel basis-, secundair als hoger onderwijs die met de idee spelen een gelijksoortig student tutoringproject op te starten. De geportretteerde 'good practices' dienen daarbij als inspiratiebron.

Het onderzoeksrapport werd vormgegeven aan de hand van informatie die doorheen verschillende onderzoeksfases en via diverse onderzoekstechnieken werd bekomen. In eerste instantie vonden gestructureerde interviews plaats met projectverantwoordelijken van student tutoringinitiatieven (die gesteund worden door de Koning Boudewijnstichting en de Vlaamse minister van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke). Deze gegevens werden aangevuld met informatie die werd verzameld aan de hand van focusgesprekken met studenten, leerlingen, leerkrachten, schoolcoördinatoren en verantwoordelijken uit het hoger onderwijs. Deze participerende actoren werden eveneens schriftelijk bevraagd via het invullen van een online vragenlijst. Het gebruik van een multi-actorperspectief en datatriangulatie maakte het mogelijk de student tutoringprojecten genuanceerd te belichten en concrete aanbevelingen dienaangaande te formuleren.

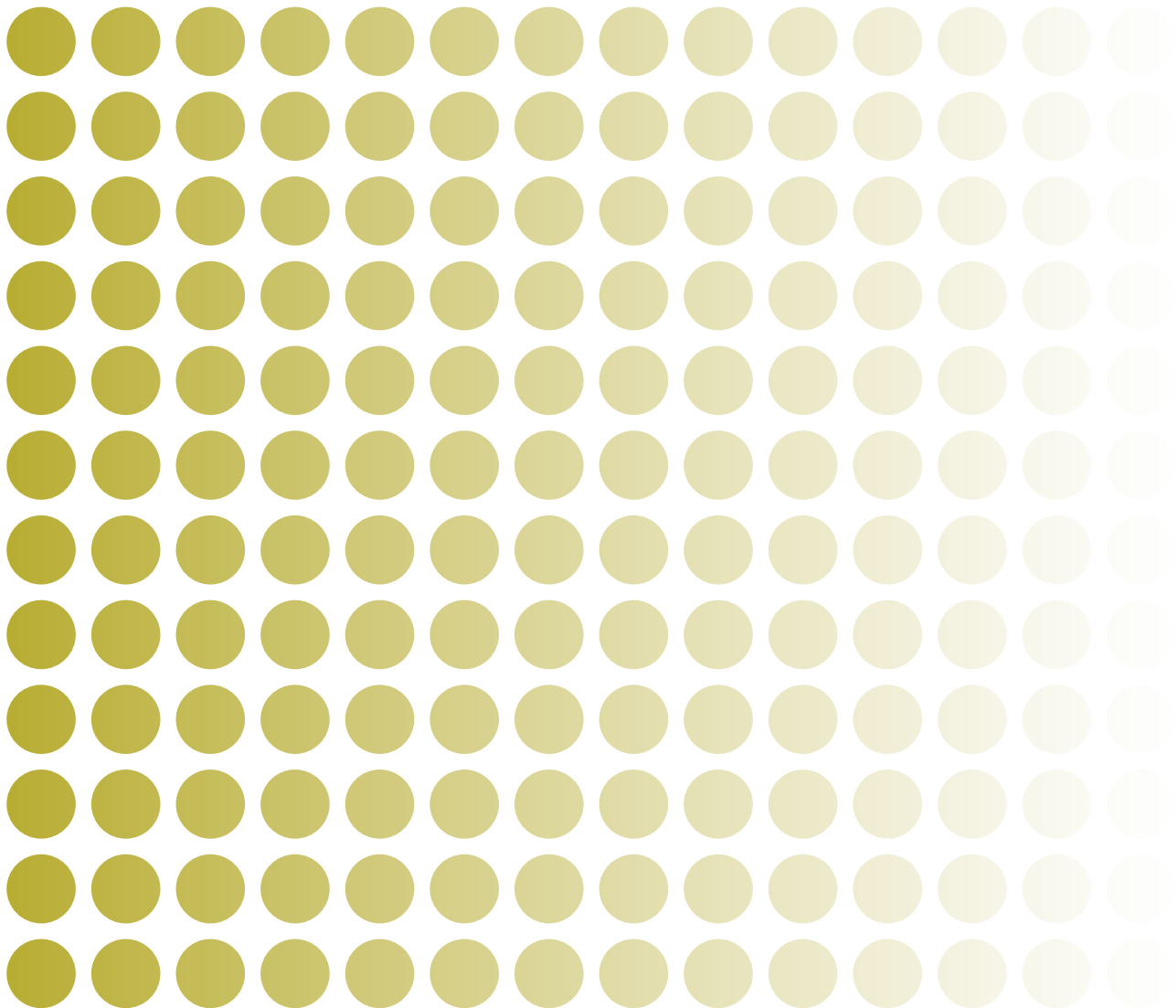
Structuur en opbouw

Voorliggend onderzoeksrapport is opgebouwd uit drie onderdelen. In eerste instantie wordt methodologische verduidelijking gegeven bij het gevoerde onderzoek. Een tweede deel belicht de student tutoringinitiatieven in het Vlaamse onderwijs. Daarin wordt na een beknopte inventarisatie van dergelijke projecten, een portrettenreeks geboden van elf begeleidingsinitiatieven die tijdens het schooljaar 2007-2008 door de Koning Boudewijnstichting en de Vlaamse minster van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke worden gesteund. De lezer komt er te weten hoe de ondersteuningssessies concreet in hun werk gaan en hoe de betrokkenen het project beleven. Tevens worden in deel twee de resultaten van de online bevraging gepresenteerd. Daarin wordt gepeild naar de gepercipieerde effecten van de ondersteuning bij de verschillende actoren, de waardering van en tevredenheid over de tutoring. Het derde deel van deze publicatie zet de factoren die belemmerend, dan wel faciliterend werken bij de opzet en de implementatie van student tutoringinitiatieven op een rij, wat resulteert in een aantal concrete aanbevelingen voor zowel de onderwijspraktijk als de beleidsmakers.

DEEL 1

Onderzoeksluik

Op welke wijze krijgt het concept 'student tutoring' concreet gestalte in het Vlaamse onderwijs? Welke projecten zijn actief? Hoe beleven de participerende actoren dergelijke initiatieven? Welke voordelen ervaren de betrokkenen en welke knelpunten dienen verbeterd? Op deze vragen poogden de onderzoekers een antwoord te formuleren. Daartoe werden zowel gestructureerde interviews met de projectverantwoordelijken als een schriftelijke bevraging van en focusgesprekken met de tuteurs, tutors, leerkrachten en/of schoolcoördinatoren en verantwoordelijken uit het hoger onderwijs, georganiseerd. De dataverzameling was verspreid over verschillende onderzoeksfasen, die het verwerven van steeds meer diepgaande en kwalitatief rijkere informatie beoogden.

Inventarisatiefase

De eerste onderzoeksfase richtte zich op de inventarisatie en typering van bestaande student tutoringinitiatieven in Vlaanderen. Bij de afbakening van de projecten werd het werken aan de bevordering van gelijke onderwijskansen als criterium voorop gesteld. Met andere woorden, de inventaris bevat enkel initiatieven die kansarme leerlingen een duwtje in de rug geven en daardoor voorkomen dat moeilijkheden op school (te wijten aan een 'kwetsbaar' thuismilieu) escaleren en dat onderwijskansen onbenut blijven. In totaal werden 24 zulke initiatieven geïnventariseerd. Daartoe werden bij alle Vlaamse instellingen voor hoger onderwijs de lerarenopleidingen, de opleidingen pedagogische wetenschappen en sociaal werk telefonisch of via e-mail bevraged over de aanwezigheid van lopende student tutoringprojecten. Deze bevraging werd aangevuld met een analyse van projectbeschrijvingen, bekomen aan de hand van een elektronische zoektocht via de websites van deze instellingen en van organisaties of netwerken gericht op studie- of huiswerkbegeleiding. Een aantal projecten leverde zichzelf aan door te reageren op een oproep in 'Lerarendirect'. Zij werden vervolgens telefonisch en/of via e-mail bevraged.

De verzamelde informatie per initiatief werd gebundeld in een beknopte projectbeschrijving, waarin naast de specifieke projectkenmerken wordt ingegaan op de vooropgestelde doelen en (indien mogelijk) de resultaten van de evaluatie van het student tutoringinitiatief.

Portretteringsfase

De tweede onderzoeksfase focuste op een meer diepgaande portrettering van elf tutoringinitiatieven die tijdens het schooljaar 2007-2008 gesteund worden door de Koning Boudewijnstichting en de Vlaamse minister van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke. Daartoe werden de elementen uit de eerste onderzoeksfase verder uitgediept, geconcretiseerd en in hun onderlinge relatie beschreven in een projectportret. Deze uitwerking werd verder aangevuld met de beschrijving van het concrete verloop van een begeleidingssessie en de beleving ervan door diverse betrokken actoren.

Bij het portretteren van de verschillende initiatieven werd vertrokken vanuit een multi-actor perspectief, gezien de visie van alle betrokkenen noodzakelijk was om de projecten in hun totaliteit en veelzijdigheid te kunnen belichten. De ontwikkeling van de projectportretten gebeurde in eerste instantie aan de hand van een gestructureerd interview met elke projectverantwoordelijke. Op deze manier konden technische gegevens omtrent de (motivering van) specifieke projectkenmerken worden bekomen. Het voordeel van het werken met gestructureerde interviews in deze fase is dat via eenzelfde gefocuste set van vragen bij alle respondenten dezelfde informatie kon worden verzameld, zodat portretten vergelijkbaar konden worden opgebouwd.

Daarnaast werd elk projectportret in kaart gebracht aan de hand van projectinterne focusgesprekken met de andere actoren van het project (i.c. de tutors, de tutees, de leerkrachten en/of coördinatoren van de partnerscholen en de medewerkers uit de instelling voor hoger onderwijs). Een focusgroep is een vaak gebruikte kwalitatieve onderzoeksmethode in onderwijsonderzoek (Vaughn, Schumm, & Sinagub, 1996). Het betreft “een gestructureerde discussie onder een kleine groep van stakeholders, begeleid door een ervaren gespreksleider. De methode is ontworpen om informatie te verkrijgen over de voorkeuren en waarden van (uiteenlopende) mensen met betrekking tot een bepaald onderwerp en om te kunnen verklaren waarom ze die mening hebben.” (Steyaert & Lisoir, 2006, p. 135). Het voordeel van focusgesprekken is dat via de open interactie tussen de participanten vrij snel en efficiënt informatie kan worden verzameld vanuit verschillende perspectieven en dit met aandacht voor diverse dimensies en aspecten.

Concreet werd ernaar gestreefd vier projectinterne focusgesprekken te organiseren: een focusgroep met medewerkers uit de instellingen voor hoger onderwijs, een focusgroep met schoolcoördinatoren en leraren uit de partnerscholen, een focusgroep met participerende tutors en een focusgroep met participerende tutees. Door de verschillende geledingen afzonderlijk te bevragen, werd vermeden dat bepaalde participanten zich geremd voelden om uitspraken te doen. Bij de samenstelling van de focusgroepen werd gestreefd naar een zes- tot achtstal deelnemers per gesprek en een zo representatief mogelijke steekproef van participanten. Per focusgroep werd een vast scenario of protocol opgesteld, aangepast aan de actoren die werden bevraagd. Het scenario bevatte de doelstellingen, methodieken, richtvragen en de aanpak van de focusgroep. De richtinggevende vragen spitsten zich hoofdzakelijk toe op het in kaart brengen van het verloop van de sessies, op de opinies en beleving van de verschillende betrokkenen en op de ervaren knelpunten en succesfactoren van het project (cfr. evaluatiefase). De focusgesprekken werden telkens geleid door onderzoekers van de Vakgroep Onderwijskunde (Universiteit Gent).

Omwille van organisatorische aspecten en de korte tijdspanne waarop het onderzoek diende gerealiseerd te worden, konden echter niet bij alle projecten de vier bovengenoemde focusgesprekken gerealiseerd worden. In totaal vonden 17 focusgesprekken plaats. Daarmee werden 96 respondenten bereikt, waaronder 51 tutors, 18 tutees, 12 leerkrachten en/of schoolcoördinatoren en 15 verantwoordelijken uit het hoger onderwijs.

Bij de ontwikkeling van de portretten, werden de verzamelde data uit de gestructureerde interviews en de focusgroepen samen verwerkt. De informatie in ieder projectportret wordt gestaafd en aangevuld met parafraseringen uit de diverse gesprekken. Er werd geopteerd om de projecten voor te stellen vanuit het perspectief van de directe betrokkenen, evenwel zonder hun citaten uit de interviews en/of focusgesprekken letterlijk weer te geven, dit om de leesbaarheid te verhogen. De uitgewerkte portretten werden ter validering voorgelegd aan de projectverantwoordelijken.

Evaluatiefase

De derde onderzoeksfase was tot slot gericht op het evalueren van de elf door de Koning Boudewijnstichting gesteunde tutoringprojecten. Er werd opnieuw geopteerd voor een multi-actorperspectief en daarenboven gebruik gemaakt van verschillende dataverzamelmethode, namelijk een kwalitatieve bevraging via focusgroepen en een kwantitatieve bevraging via online vragenlijsten.

Het kwalitatieve luik bestond uit de organisatie van projectinterne focusgesprekken (met de participerende tutors, tutees, leerkrachten en/of schoolcoördinatoren van de partnerscholen en verantwoordelijken uit de instelling voor hoger onderwijs) en een aanvullende projectoverstijgende focusgroep met alle projectverantwoordelijken.

De projectinterne focusgroepen vonden gelijktijdig plaats met de bijeenkomsten die in het kader van de portretteringsfase werden georganiseerd. Naast het bevragen van de participanten over hun beleving van het student tutoringinitiatief, kwam ook een meer evaluatief luik aan bod waarin de deelnemers werden uitgedaagd te reflecteren over het project. Meer concreet werd, in het kader van de evaluatiefase, ingegaan op drie lijnen. In eerste instantie werd ingezoomd op wat de verschillende actoren als meerwaarde percipieerden. Bij tutors en tutees werd in dat verband sterk ingegaan op de persoonlijke leerpunten naar aanleiding van het tutoringproject. Daarnaast reflecteerden de participanten van de focusgroepen over de succesfactoren van het student tutoringinitiatief. In derde instantie werd ingegaan op de knelpunten en op mogelijke oplossingen en aanbevelingen om deze moeilijkheden te ondervangen.

Aanvullend bij de projectinterne focusgroepen werd eveneens een projectoverstijgende focusgroep met alle projectverantwoordelijken georganiseerd. De methodiek liep parallel met de projectinterne focusgroepen en ook inhoudelijk werden dezelfde lijnen meegenomen in de bevraging. Met de projectverantwoordelijken beoogden we echter het aanscherpen van een meer algemene en overkoepelende visie ten aanzien van de meerwaarde van student tutoring, de succesfactoren en bestaande knelpunten. Bovendien wensten we tijdens de focusgroep ook in te gaan op de aanbevelingen die zij ten aanzien van het beleid cruciaal vinden. Op die manier trachtten we bij het formuleren van aanbevelingen naar het beleid bottom-up te werken vanuit het perspectief van de betrokkenen bij student tutoring-projecten. Gegeven de complexiteit van de projectoverstijgende bijeenkomst, werd hiervoor een beroep gedaan op een externe facilitator zodat de onderzoekers zich volledig konden toespitsen op hun rol als observator en verslaggever.

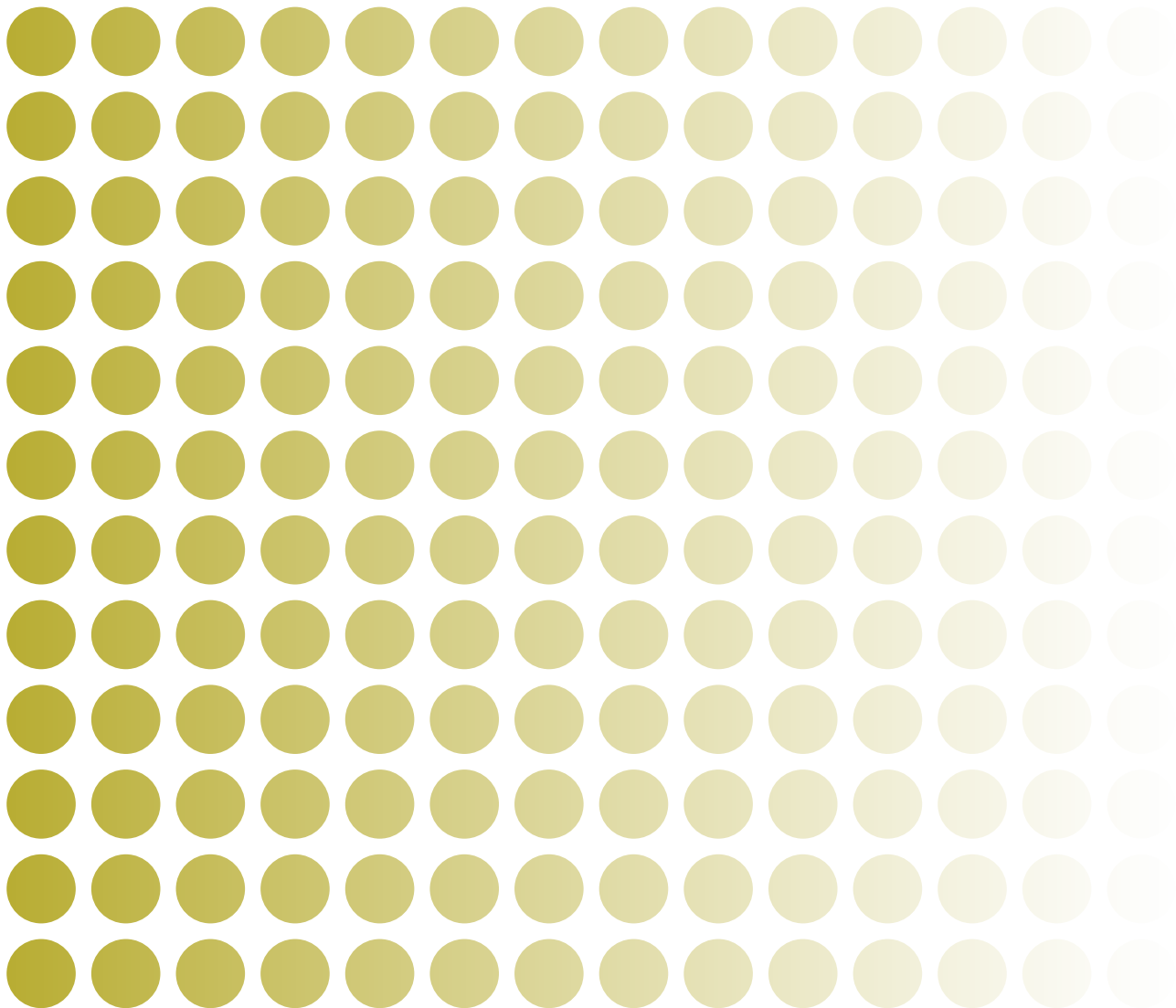
In het kwantitatieve onderzoeksluik werden de vier geledingen binnen een student tutoringproject (i.c. medewerkers uit de instelling voor hoger onderwijs, schoolcoördinatoren en leraren uit de partnerscholen, tutors en tutees) via online vragenlijsten bevestigd. Deze grootschalige bevestiging beoogde de meer indicatieve informatie verkregen uit de focusgroepen aan te vullen met meer representatieve informatie, om op die manier meer generaliserende uitspraken te kunnen doen met betrekking tot de evaluatie van de projecten.

In alle vragenlijsten werd gepeild naar de waardering van en de tevredenheid over het project. De tutees werden – naast achtergrondinformatie (gender, etniciteit, thuistaal) – ook bevestigd over een eventuele evolutie in studiemotivatie, leerresultaten en gepercipieerde slaagkansen. Bij de tutors werden vragen opgenomen inzake de evolutie in het functioneren van hun tutees en over het nut van het project voor zichzelf alsook de gepercipieerde effecten bij zichzelf. De vragenlijsten voor schoolcoördinatoren en leraren uit de partnerscholen peilden naar de gepercipieerde effecten voor hun leerlingen met betrekking tot de behaalde resultaten, de gehanteerde studiemethode, het zelfvertrouwen en de toekomstperspectieven. Tevens werd in kaart gebracht wat de meerwaarde is voor henzelf. De vragenlijsten voor medewerkers uit de instellingen voor hoger onderwijs waren hoofdzakelijk gericht op de gepercipieerde effecten voor de student tutors.

Daar waar de eerste twee fasen van het onderzoek respectievelijk leidden tot informatiefiches en projectportretten per tutoringinitiatief, gaf deze derde onderzoeksfase aanleiding tot het uitwerken van een overkoepelende en projectoverstijgende rapportage van de factoren die belemmerend en faciliterend werken bij het opzetten en implementeren van student tutoringinitiatieven. Op basis van deze evaluatieve informatie met betrekking tot de meerwaarde, de knelpunten en de succesfactoren van de tutoringinitiatieven werden implicaties voor de praktijk geformuleerd, alsook strategische beleidsaanbevelingen met betrekking tot de verspreiding van 'examples of good practice' en de structurele verankering in het onderwijslandschap.

DEEL 2

Student tutoring in het Vlaamse onderwijs

In dit onderdeel wordt de omvang van het systeem van student tutoring in het Vlaamse onderwijs geschetst. Daartoe wordt in eerste instantie een inventarisatie gepresenteerd van bestaande begeleidingsinitiatieven. Enkel projecten die bedoeld zijn als een inspanning om te werken aan meer gelijke onderwijskansen van sociaal-economisch minder begunstigde leerlingen, kwamen in aanmerking voor onderstaande inventaris. De geïnventariseerde initiatieven zijn inhoudelijk geordend, waarbij gestart wordt met student tutoringprojecten in de strikte zin. Vervolgens worden de voorleesprojecten gepresenteerd en ten slotte initiatieven opgestart in het kader van kansengelijkheid, maar waarbij de tutoring door leerlingen secundair onderwijs wordt opgenomen. Vervolgens biedt dit onderdeel een portrettenreeks van elf student tutoringinitiatieven die tijdens het schooljaar 2007-2008 gesteund worden door de Koning Boudewijnstichting. In ieder projectportret wordt dieper ingegaan op de aanpak van de tutoring, de opvattingen en de belevingen van de betrokken actoren. Ieder portret wordt voorafgegaan door een informatiefiche, waarin de technische gegevens over het initiatief staan opgenomen. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de presentatie van de resultaten van een kwantitatieve bevraging van de deelnemende betrokkenen bij de geportretteerde student tutoringinitiatieven. Daarin wordt gepeild naar hun ervaringen met en percepties over hun deelname aan het project.

2.1 Inventarisatie begeleidingsinitiatieven in Vlaanderen

Teledienst Ninove

Teledienst Ninove biedt gratis en vrijblijvend huiswerkbegeleiding aan leerlingen uit de basisschool. De huiswerkbegeleiding kan op school of bij de leerlingen thuis plaatsvinden, afhankelijk van de voorkeur van de ouders. De begeleiding wordt gegeven door een tiental vrijwilligers, waaronder ook een aantal studenten. Deze laatsten zijn allen afkomstig uit ofwel de lerarenopleiding, ofwel de opleiding tot sociaal werker. Het tutoringproject vormt voor de studenten een onderdeel van hun verplichte stage, waarvoor ze zelf opteerden. Momenteel ontvangen 36 lagereschoolkinderen huiswerkbegeleiding. Binnen deze groep zijn allochtone leerlingen sterk vertegenwoordigd.

De huiswerkbegeleiding vindt bij de meeste tutees plaats op de school, tijdens de middagpauze. Er vinden wekelijks sessies van een halfuurtje plaats. De nadruk ligt op het oefenen van en het remediëren van leertekorten op het vlak van taal en rekenen.

Teledienst.ninove@skynet.be

Mariam vzw Gent

Vzw Mariam begeleidt kinderen uit de basisschool van allochtone afkomst die een Nederlandse taalachterstand opliepen. De ondersteuning wordt gegeven door professionele leerkrachten en/of studenten die zich hiertoe vrijwilliger stellen. Momenteel worden ongeveer 40 lagereschoolkinderen begeleid. Zij komen bij vzw Mariam terecht via het CLB, mond-tot-mond-reclame en/of via doorverwijzing door de leerkracht. De begeleidingssessies hebben tot doel de opgelopen taalachterstanden weg te werken en de Nederlandse taalbeheersing van de kinderen te optimaliseren.

vzw@mariam.be

't Scharnier Brugge

In dit tutoringproject gaan een honderdtal studenten uit diverse opleidingen langs bij kansarme en/of allochtone gezinnen om er studieondersteuning te geven aan de lagere-schoolkinderen. De studieondersteuning is gratis en vrijblijvend, gaat wekelijks door gedurende twee uren en dit ongeveer 20 keer. Voor sommige studenten kadert de tutoring in hun studieprogramma, anderen doen het op vrijwillige basis. De leerlingen worden aangemeld door de ouders, het CLB, de scholen of hulpverlenende organisaties. De tutoring kan maximum voor drie opeenvolgende semesters worden verkregen. Daarna wordt nazorg voorzien door de scholen en/of de brugfiguur van 't Scharnier. Het project streeft ernaar kansarme kinderen en hun gezinnen kansrijker te maken, een betere communicatie te bewerkstelligen tussen scholen, CLB's en de ouders en tutors pedagogische vaardigheden te laten ontwikkelen en hen in contact te brengen met specifieke (i.c. allochtone en/of kansarme) doelgroepen binnen de samenleving.

Erik.Haven@hetscharnier.be

Elim – Steunpunt Vluchtelingen (Roeselare)

In dit project nemen zowel volwassen vrijwilligers, een tiental leerlingen uit het laatste jaar ASO als enkele studenten de begeleiding van allochtone en autochtone kansarme kinderen op zich. Zij concentreren zich daarbij op het afwerken van huiswerktaken. Studenten draaien mee in het project in het kader van hun opleiding. Enkel kinderen uit het lager onderwijs komen in aanmerking voor de huiswerkbegeleiding. Elim stelt voor de tutoring gratis zijn infrastructuur ter beschikking.

Elim.steunpunt@edpnet.be

KOT Lokeren

Het steunpunt 'Kinderen Onze Toekomst' voorziet sinds twee jaar in huiswerkbegeleiding en opvoedingsondersteuning aan huis. Kinderen en jongeren die opgroeien in allochtone en/of kansarme milieus komen daartoe in aanmerking. De begeleiding wordt op zich genomen door een 15-tal studenten uit de lerarenopleiding, voor wie de tutoring in het reguliere stagepakket kadert.

hakan18be@hotmail.com

Huiswerk aan huis (Willebroek)

De dienst Samenlevingsopbouw Willebroek organiseert in samenwerking met de Katholieke Hogeschool Mechelen – Departement Lerarenopleiding het project 'Huiswerk aan huis'. Daarbij gaan bachelorstudenten Leraar Lager Onderwijs in het kader van hun stage in het derde jaar bij allochtone en/of kansarme lagere-schoolkinderen aan huis, om er ondersteuning te bieden tijdens het werken aan de huistaken. Iedere student krijgt één gezin toegewezen en voorziet tien contactmomenten van anderhalf uur met de tutee. Alle basisscholen van Willebroek stappen mee in dit project, waarmee men de ouderbetrokkenheid wil vergroten, het huiswerkbeleid in de scholen wenst te optimaliseren en op langere termijn de lerarenopleiding beoogt te interculturaliseren.

cvanwambeke@telenet.be

Meters en peters van de Rabotwijk (Gent)

In dit tutoringproject gaan vrijwilligers en studenten, op vraag van (allochtone) ouders, minstens één uur per week langs bij een kind van de lagere school om er te helpen met het afwerken van schoolse taken en om het Nederlands te oefenen. Tutors en tutees engageren zich in principe voor een volledig schooljaar. Momenteel worden op deze manier 96 kinderen individueel begeleid, zij lopen school in diverse leerjaren van het basisonderwijs. De studenten opteren vrijwillig voor het tutorschap en hopen vooral kennis te maken met diversiteit en de schoolresultaten van de kinderen positief te beïnvloeden. De organisatoren bij Speel-o-theek Pipo zien bij de tutees voornamelijk een verhoging van het leesplezier en het zelfvertrouwen. De begeleidingssessies hebben niet tot doel te remediëren, maar de ontwikkeling van de kinderen preventief te stimuleren, wat de ouders ook zouden doen mocht hun Nederlandse taalvaardigheid toereikend zijn.

pipo@vzwjong.be

Leren Thuis Leren (Hasselt) & Leren Leren aan Huis (Heusden-Zolder)

In deze projecten gaan toekomstige leraren uit de Bachelor Leraar Secundair Onderwijs kansarme leerlingen thuis begeleiden op het vlak van 'leren leren'. De begeleiding loopt het volledige schooljaar. Dit schooljaar worden 102 leerlingen begeleid. De tutors worden gerekruteerd uit de Provinciale Hogeschool Limburg, de Katholieke Hogeschool Limburg en de Xios Hogeschool Limburg. Elk van hen krijgt bij aanvang van het academiejaar een leerling toegewezen uit de A-stroom van de eerste graad van het secundair onderwijs. De leerlingen zijn kansarm en ondervinden moeilijkheden op het vlak van studiemethodiek. De voornaamste doelen voor de studenten zijn de onderwijskansen van de meest kwetsbare jongeren te verhogen, kennis maken met de problematiek kansarmoede en een methodiek rond 'leren leren' kunnen ontwikkelen. De tutees hoopt men dan weer kansrijker en meer zelfredzaam te maken. Daarnaast proberen de studenten de betrokkenheid van de ouders in de school te stimuleren, door hen bijvoorbeeld te vergezellen bij het oudercontact.

a.loyens@looa.be

Eerste Hulp Bij Huiswerk (Mechelen)

Het project richt zich op het ondersteunen van maatschappelijk kwetsbare leerlingen en hun gezinnen, door de kinderen te begeleiden bij het werken aan huistaken. De tutoring wordt op zich genomen door 26 vrijwilligers, waaronder ook studenten. De studieondersteuners gaan na de schooluren bij de gezinnen thuis langs of begeleiden de kinderen in een huiswerkklas. Momenteel participeren 84 tutees uit het basisonderwijs aan het project. Concreet worden de leerlingen geholpen door tijdens het maken van huistaken lees- en taalondersteuning te bieden, een werkstructuur en een werkhouding aan te leren en positieve feedback te geven. Remediëring en bijles zijn niet aan de orde, want dat acht men de verantwoordelijkheid van de scholen. Daarnaast tracht men de ouderbetrokkenheid te optimaliseren.

barbara.ruelens@hotmail.com

De Lier (Oostende)

In het project 'De Lier' worden leerlingen uit het buitengewoon onderwijs via studieondersteuning aan huis begeleid. Het gaat hoofdzakelijk om leerlingen uit het zesde leerjaar uit het Type 1 of Type 8 buitengewoon onderwijs. Concreet gaat het om een klein aantal kinderen, de voorbije twee jaar ongeveer een achttal. Met

het project wordt beoogd via de studieondersteuning de leerlingen de overstap te laten maken naar het reguliere beroepsonderwijs. De vraag voor de ondersteuning komt steeds vanuit de ouders zelf. De studieondersteuning gebeurt door tweede- of derdejaarsstudenten uit de opleidingen toegepaste psychologie, sociaal werk, orthopedagogie, sociale verpleegkunde, psychologie en de lerarenopleiding (zowel toekomstige leraren kleuter-, lager als secundair onderwijs). De tutors worden permanent ondersteund vanuit de instellingen voor hoger onderwijs en medewerkers van 'De Lier'.

mieke.verhulst@howest.be

jean-pierre.markey@howest.be

De Huiswerkbrug (Tienen)

Het project De Huiswerkbrug biedt huiswerkbegeleiding aan huis aan lagereschoolkinderen uit kansarme gezinnen aan. De begeleiding wordt gegeven door studenten die de voortgezette opleiding Buitengewoon Onderwijs volgen en door een achttal vrijwilligers uit de sociale sector. Voor de studenten is de tutoring een optie binnen hun opleiding. Zij gaan wekelijks langs bij de gezinnen om er samen met de kinderen te werken aan de huistaken. De nadruk ligt op ondersteuning, het tutoringproject is geen remediëringsoopdracht voor de studenten. Eventueel kan op vraag van de ouders of in overleg met de leerkracht een bepaalde inhoud wat extra aan bod komen. De hoofdfocus is het werken met lagereschoolkinderen, maar ook de kleuters uit het gezin worden bij een aantal activiteiten betrokken. Het project streeft ernaar de studenten te laten kennismaken met kansarmoede en diversiteit en de implicaties ervan voor de schoolloopbaan van leerlingen. Verder beoogt men het zelfvertrouwen van de tutees te bevorderen, alsook hun leerresultaten.

elke.caes@begeleidwonentienen.be

IQRA Vlaanderen (regio's Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen)

Samen met ouders, scholen en kinderen wil de Federatie van Marokkaanse Verenigingen met het tutoringproject actief werken aan het verminderen van leerachterstanden bij allochtone kinderen. Daartoe bieden vrijwilligers, waaronder studenten, studiebegeleiding aan kinderen van 10 tot 13 jaar, die leermoeilijkheden of -achterstanden van minstens één schooljaar hebben. De kinderen kunnen vier keer per week na de schooluren naar de studiebegeleiding komen. Voor hun ouders worden maandelijks sessies georganiseerd omtrent het ondersteunen van het studieproces van hun kinderen. IQRA wil de lagereschoolkinderen een goede start laten maken in het secundair onderwijs. Daarom wordt één schooljaar lang intensief met de kinderen gewerkt, vanuit de talenten en noden van de leerlingen. Het project streeft naar het reduceren van achterstand bij de allochtone kinderen, empowerment van en opvoedingsondersteuning voor de ouders. De resultaten tonen aan dat de meerderheid van de leerlingen op het einde van het schooljaar meer slaagkansen heeft, meer zelfvertrouwen en een positief zelfbeeld ontwikkelde.

secretariaat@fmv-vzw.be

Studenten in de (v)okanklas (Antwerpen)

Derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Secundair Onderwijs van de Hogeschool Antwerpen worden ingeschakeld in het reguliere onderwijsprogramma van de onthaal- en vervolklassen van het Van Celsinstituut. Voor de studenten vormt de tutoring een keuzevak. De leerlingen die begeleid worden zijn anderstalige nieuwkomers uit het secundair onderwijs. De begeleiding vindt drie lesuren per week plaats en dit gedu-

rende drie maanden. Met de vervolklas worden de ex-onthaalklassers een jaar langer apart van de reguliere klassen geïnstrueerd, vooral op vlak van Nederlands, vakjargon en landspecifieke vakkennis, en wordt hun studiekeuze zorgvuldig voorbereid met snuffelstages, keuzebegeleiding en andere initiatieven. Het project beoogt de studenten uit de lerarenopleiding te laten kennismaken met diversiteit en anderstalige nieuwkomers en hun specifieke noden. Met de tutees streeft men ernaar zoveel mogelijk leerlingen uit de vervolklas de eindtermen van de eerste graad A-stroom te laten behalen. Daarnaast is het belangrijk dat leerlingen zich welkom voelen, en mede daardoor een positief zelfbeeld ontwikkelen.

l.vandoren@ha.be

De Hogeschool-brug (Antwerpen)

Via het project de Hogeschool-brug wenst men de slaagkansen van maatschappelijk kwetsbare groepen in het hoger onderwijs te vergroten. Dit door reeds in de derde graad van het secundair onderwijs in te grijpen op een aantal knelpunten die de instroom in en doorstroom naar het hoger onderwijs belemmeren. Daartoe bieden derdejaarsstudenten Bachelor Sociaal Werk en tweede en derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Secundair Onderwijs van de Hogeschool Antwerpen studieondersteuning aan allochtone en/of kansarme leerlingen secundair onderwijs. De aandacht gaat daarbij vooral uit naar taalvaardigheid, studiekeuze, leervaardigheid en leerstijlen. Alle acties streven een positieve invloed na op de identiteitsontwikkeling, het zelfvertrouwen, het inzicht rond studiekeuze en leerstijl bij de leerlingen. Studenten wil men dan weer kennis leren maken en leren omgaan met maatschappelijk kwetsbare jongeren, om van hieruit inzicht te verwerven in de achterstellingsmechanismen.

gert.rooms@deschoolbrug.be

Remediëring aan huis (Antwerpen en Lier)

In dit tutoringproject bieden studentenduo's Bachelor Leraar Lager Onderwijs van de Hogeschool Antwerpen gedurende 14 sessies van één uur remediërende studiebegeleiding aan kansarme lagereschoolkinderen in Antwerpen en Lier. De begeleiding gaat bij de leerlingen thuis door. Ten aanzien van de studenten streeft men naar inzicht in de kansarmoedeproblematiek en de consequenties voor de schoolloopbaan van kansarme leerlingen. Verder hoopt men dat de tutors diversiteitsvriendelijke attitudes ontwikkelen en adequate remediëringsactiviteiten kunnen bepalen, uitvoeren en bijsturen. Het tutoringproject streeft ernaar de leertekorten van kansarme leerlingen te reduceren opdat zij probleemloos de reguliere lessen kunnen volgen. Verder heeft men aandacht voor het bevorderen van de studiemotivatie en het zelfvertrouwen van de kinderen. Naast het remediëren van vakinhoudelijke tekorten, pogen de studenten eveneens de ouderparticipatie te bevorderen.

T.Hancke@ha.be

Impulswerkers (Antwerpen)

In dit tutoringproject bieden studenten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs van de Hogeschool Antwerpen opvoedingsondersteuning aan huis aan allochtone en/of kansarme kleuters. De begeleiders van de Schoolbrug Antwerpen selecteren kleuters met een achterstand qua schoolrijpheid en gezinnen die versterking nodig hebben in het scheppen van een onderwijsondersteunend klimaat. De studenten voorzien vervolgens in minimum tien ondersteuningssessies van telkens één tot anderhalf uur bij de gezinnen. Daarbij tracht men via

spel en begeleiding te werken aan de voorschoolse vaardigheden die de kleuter nog niet beheerst. Het project wil de studenten uit de lerarenopleiding professionele ervaringen laten opdoen op het vlak van het ontwerpen van een adequaat activiteitsaanbod en communicatie met de ouders. Daarnaast beoogt men dat de tutors zich bewust worden van de gevolgen van kansarmoede voor schoolgaande kleuters. Ten aanzien van deze laatste streeft men naar schoolrijpheid, opdat zij probleemloos de overstap naar het lager onderwijs zouden kunnen maken. Ook het optimaliseren van de ouderbetrokkenheid wordt als doel vooropgesteld.

S.DePauw@ha.be

SMART-project (Ehsal-Brussel)

Het project Student als Mentor, Adviseur en Repetitor voor Talent, kortweg het SMART-project wil een brug slaan tussen het secundair en het hoger onderwijs. Het richt zich tot leerlingen uit het tweede jaar van de tweede graad en de derde graad van het Brusselse secundair onderwijs (tutees) en studenten uit een lerarenopleiding (tutores). Elke tutee wordt aan een tutor gekoppeld die hem/haar vakinhoudelijk begeleidt. Daarnaast komen ook studievvaardigheden en studieplanning aan bod, evenals vragen over verder studeren of het latere beroepsleven. Tutors en tutees komen minstens acht keer samen, goed voor een totaal van tien uur. Tot op heden participeerden 44 tutors aan het project, die de begeleiding van 44 leerlingen op zich namen.

Het SMART-project werd opgestart om jongeren uit het Brusselse secundair onderwijs meer kansen te geven in hun schoolloopbaan, door hun doorstroom in het secundair onderwijs te verbeteren en de drempel naar het hoger onderwijs verlagen. Bij heel wat scholieren ontbreekt immers een persoonlijk netwerk waar ze terecht kunnen voor informatie en motivatie omtrent hoger onderwijs en het latere beroepsleven. Tutoren kunnen hieraan verhelpen. Bij de studenten streeft men dan weer naar het verwerven van enkele professionele vaardigheden zoals communicatie, probleemoplossing en coaching, en het leren omgaan met diversiteit.

francis.ascoop@hubrussel.be

Brugfigurenproject (Rode Kruis Vlaanderen)

Het Brugfigurenproject is een vrijwilligerswerking in of verbonden aan een kleuter- of basisschool. Vrijwilligers, waaronder ook studenten, helpen mee met een professionele kracht (i.c. brugfiguur, zorgcoördinator, schoolopbouwwerker, leerkracht,...) om zorg te dragen voor taalarme, maatschappelijk en sociaal-economisch kwetsbare kinderen en het gezin waarin zij opgroeien. Globaal gesproken zijn de tutors actief op drie domeinen. In eerste instantie nemen zij klasondersteunende activiteiten op zich tijdens de reguliere lessen, waarbij de doelgroep leerlingen extra begeleid worden. Daarnaast zijn zij actief op het vlak van huiswerkbegeleiding, zowel naschools op school als aan huis. In dit laatste geval doen de tutors tevens aan gezinsondersteuning, want poogt men de ouderbetrokkenheid te optimaliseren en activiteiten voor hen te organiseren. De frequentie en intensiteit van de ondersteuningsmomenten worden bepaald in samenspraak tussen de leerling, zijn ouders, de school en de tutor. Het Brugfigurenproject doelt op het kansrijker maken van maatschappelijk kwetsbare kinderen, door hen meer en beter te laten in- en doorstromen in het secundair onderwijs. Op die manier kunnen zij georiënteerd worden op basis van hun talenten en komen ze niet noodzakelijk in het BSO terecht. De reacties van diverse betrokkenen laten positieve geluiden weerklinken. De tutors zijn tevreden over de begeleiding die ze geven en de effecten

die het bij tutees teweegbrengt, de leerlingen en ouders zijn dankbaar omwille van de geboden hulp en zien een verhoging in de leerresultaten en de motivatie van de tutees. Dit laatste wordt ook opgemerkt door de professionele krachten binnen de partnerscholen.

Leentje.stabel@rodekruis.be

Voorlezen aan huis (Arteveldehogeschool Gent)

In dit project gaan een 200-tal tweedejaarsstudenten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs aan huis bij allochtone en/of kansarme gezinnen, om er voor te lezen aan leerbedreigde kleuters. Het tutoringproject kadert voor de studenten in het opleidingsonderdeel 'Cultuur en Samenleving' en richt zich op allochtone en/of kansarme kleuters uit de derde kleuterklas. Het voorlezen gebeurt in een één-op-één-relatie en vindt ongeveer vijf maal plaats.

Het project wil enerzijds een mentaliteitsverandering realiseren onder de studenten, waarbij zij een positieve visie op diversiteit ontwikkelen en het 'anders-zijn' meer leren waarderen; anderzijds de Nederlandse taalvaardigheid van de kleuters bevorderen, evenals de ouders aansporen tot meer (voor)lezen aan/met hun kinderen opdat hun taalontwikkeling meer gestimuleerd zou worden.

Veerle.martens@arteveldehs.be

Boekenbende aan huis (Brussel)

De Boekenbende aan huis is een voorleesproject waarbij vrijwilligers en studenten in opleiding aan huis gaan bij lagereschoolkinderen om er voor te lezen. Enkel vijf- en zesjarige kinderen uit het Nederlandstalige Brussels onderwijs, bij wie thuis weinig aandacht is voor taalstimulering aan de hand van voorleesboeken, komen in aanmerking voor participatie aan het project. De tutors gaan minstens vijf maal een uurtje voorlezen aan de kinderen. Het project beoogt de ontwikkeling van een betere Nederlandse taalvaardigheid te bevorderen en het voorlees- of vertelvirus op de ouders te doen overslaan.

Boekenbende@vgc.be

Boekenventers (Antwerpen en Lier)

Het project Boekenventers laat derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs van de Hogeschool Antwerpen aan huis gaan bij allochtone en/of kansarme gezinnen om er voor te lezen aan de kleuters. Het tutoringproject is opgenomen in het curriculum van de studenten en vormt een keuze-optie binnen het opleidingsonderdeel 'Vakoverschrijdende projecten'. De leerlingen worden door het lerarenteam geselecteerd op basis van de GOK-indicatoren. Het stimuleren van de Nederlandse taalontwikkeling bij de tutees staat als doelstelling voorop.

S.DePauw@ha.be

Huiswerkbegeleiding K.A. Sint-Truiden

In dit project nemen 32 laatstejaarsleerlingen ASO – Humane Wetenschappen de begeleiding van leerlingen uit het eerste jaar ASO en leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar op zich. De huiswerkbegeleiding wordt de tutors verplicht opgelegd in het kader van hun eindwerk. De tutees stappen daarentegen vrijwillig in,

wanneer zij zelf de nood aan huiswerkondersteuning voelen. De begeleiding vindt plaats in een één-op-één-relatie, op de scholen. Wekelijks voorzien de tutors een begeleidingsmoment van anderhalf uur, waarin vooral wordt geoefend op de Nederlandse taal. De bedoeling is om opgelopen tekorten weg te werken en te voorkomen dat nieuwe leerachterstanden zich voordoen.

Nadine.libens@skynet.be

BSGO Tervuren

De leerlingen van BSGO Tervuren zijn actief in diverse tutoringprojecten. Deze spitsen zich allen toe op het aanbieden van leesbegeleiding. De leerlingen uit het vijfde leerjaar lezen een paar maal per jaar voor aan de kinderen uit de tweede en derde kleuterklas. De leerlingen uit het eerste en tweede leerjaar zitten dan weer samen in hoekjes om er samen te lezen en elkaar te helpen en ondersteunen bij ervaren leesmoeilijkheden. Ten slotte zijn er tevens tutors uit het zesde jaar secundair onderwijs – Humane Wetenschappen die gedurende enkele maanden, tijdens vrije momenten (bijvoorbeeld tijdens pauzes), leerlingen uit het eerste en het derde leerjaar begeleiden bij het niveaulezen.

Gerrit.Brion@pandora.be

Mathelo Project (Wetteren)

Mathelo is een leerplatform voor wiskunde waar leerlingen uit het secundair onderwijs studiehulp krijgen van leerkrachten en medeleerlingen. Bezoekers van het platform kunnen vragen stellen omtrent wiskundige problemen allerhande, die de studievoortgang belemmeren. Medeleerlingen trachten samen een antwoord op gestelde vragen te formuleren. Mathelo bouwt zodoende aan een leergemeenschap die verder reikt dan het klaslokaal en hoopt tevens extra kansen te creëren voor jongeren die door omstandigheden geen professionele ‘huiswerkhulp’ kunnen inroepen.

ivan.dewinne@telenet.be

www.mathelo.wirisonline.net

2.2 Projectportretten

Tabel 1: Overzicht van de geportretteerde student tutoringinitiatieven

Project	Tutees	Tutors	Wat?
Tutoring in het kleuteron- derwijs: noodzaak of luxe? (Katholieke Hogeschool Mechelen)	Kinderen uit de tweede en derde kleuterklas	Tweede- en derdejaarsstu- denten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs	Stimulering van de ondernemingszin tijdens de schooluren
De Katrol (Oostende) (Hogeschool West-Vlaanderen)	Kinderen uit diverse leerjaren van de lagere school	Studenten uit diverse opleidingen van de deelnemende instellingen voor hoger onderwijs	Studieondersteuning aan huis
Tutoringproject Katholieke Hogeschool Sint-Lieven (Sint-Niklaas)	Kinderen uit diverse leerjaren van de lagere school	Derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs	Huiswerk- en studiebegeleiding aan huis
TutorBabbel (Universiteit Gent)	Leerlingen uit het vijfde en zesde leerjaar	Eerste masterstudenten Onderwijskunde	Begeleiding bij 'leren leren' tijdens en na de schooluren
Tutoringproject Arteveldehogeschool (Gent)	Kinderen uit de tweede en derde kleuterklas, leerlingen uit de derde graad basisonderwijs en leerlingen uit de eerste graad van het secundair onderwijs	Tweedejaarsstudenten Bachelor Leraar Lager en Leraar Secundair Onder- wijs en eerstejaarsstuden- ten Bachelor Sociaal Werk	Studieondersteuning aan huis
Tutoringproject Karel de Grote Hogeschool (Antwerpen)	Leerlingen uit het lager onderwijs en de eerste en tweede graad secundair onderwijs	Derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Secundair Onderwijs	Naschoolse huiswerk- en taalbegeleiding op school
Project Leesbegeleiding (Erasmushogeschool Brussel)	Leerlingen uit het eerste jaar van het secundair onderwijs	Derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs	Leesbegeleiding tijdens de schooluren
Buddy-project (Netwerk Flankerend Onderwijsbeleid Leuven)	Leerlingen uit de eerste graad secundair onderwijs	Studenten uit diverse lerarenopleidingen van de participerende instellingen voor hoger onderwijs	Naschoolse studieondersteuning op school
Tutoraatproject (Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen)	Leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs	Studenten uit diverse opleidingen van de Antwerpse Associatie	Naschoolse studiebegeleiding op school
Tutor Traint Talent (Universiteit Hasselt)	Leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs	Ouderejaarsstudenten Toegepaste Economische Wetenschappen	Naschoolse studiebegeleiding op school
Brutus-project (Universitaire Associatie Brussel)	Leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs	Studenten uit diverse opleidingen van de deelnemende instellingen voor hoger onderwijs	Naschoolse studiebegeleiding op school

TUTORING IN HET KLEUTERONDERWIJS:

NOODZAAK OF LUXE? (Tutoringproject Katholieke Hogeschool Mechelen)

Wat?

- > Studenten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs bieden ondersteuning en doen een stimuleringsaanbod aan allochtone kleuters uit de derde kleuterklas.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor het tutoringproject werd genomen door de betrokkenen op de hogeschool. Het groeide enerzijds vanuit de nood toekomstige kleuterleid(st)ers op te leiden in functie van de diversiteit aan kleuters waarmee zij beroepsmatig geconfronteerd zullen worden. Anderzijds was de opleiding van mening een taak als maatschappelijke dienstverlener te hebben. Het tutoringproject wordt in deze gezien als een bijdrage tot tegemoetkoming aan de ongelijke onderwijskansen, die reeds van in het kleuteronderwijs een start nemen.
- › Het project startte tijdens het schooljaar 2007-2008.
- › In tegenstelling tot projecten in de opleidingen Bachelor Leraar Lager Onderwijs en Leraar Secundair Onderwijs, waar toekomstige leraren lager en/of secundair onderwijs bij kansarme gezinnen aan huis gaan om er te voorzien in huiswerkbegeleiding voor de kinderen, beoogt dit tutoringproject gelijke onderwijskansen te scheppen voor kleuters door de diversiteit tussen hen te erkennen en van daaruit extra stimuli aan te bieden. Dit kan rechtstreeks door met kleuters dingen te doen of onrechtstreeks door ouders te betrekken. Het tutoringproject voor kleuters is bovendien volledig gesteund op en uitgewerkt volgens de theorie van het ervaringsgericht onderwijs.

Administratieve gegevens

- › Aan het tutoringproject participeren ongeveer 70 studenten, die de begeleiding van 70 allochtone en kansarme kleuters op zich nemen.
- › Betrokken projectpartners:
 - Katholieke Hogeschool Mechelen – Departement Lerarenopleiding (Bachelor Leraar Kleuteronderwijs), verantwoordelijk voor het aanduiden en methodisch ondersteunen van de tutors.
 - Kleuterscholen uit de regio's Antwerpen, Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, die de tutees aanbrengen.
- › Betrokken personeelsleden:
 - vanuit Katholieke Hogeschool Mechelen: de projectverantwoordelijke, die instaat voor de algemene coördinatie en opvolging van het tutoringproject. Alle lectoren die modules verzorgen in de tweede en derde bachelor Leraar Kleuteronderwijs zijn verantwoordelijk voor de (methodische) begeleiding van de studenten.
 - vanuit de kleuterscholen: de kleuterleid(st)er van de derde kleuterklas, waarvan verwacht wordt dat hij/zij de tutors ondersteunt en opvolgt op het niveau van de school.
- › Het tutoringproject wordt financieel gedragen door de Katholieke Hogeschool Mechelen en de Koning Boudewijnstichting.

Doelstellingen

- › Het kansrijker maken van allochtone en kansarme kleuters, door een grotere taalgevoeligheid, meer ondernemingszin en een hoger welbevinden na te streven.
- › Het diversiteitsbewustzijn onder de studenten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs vergroten.

Projectkenmerken

- › Het tutoringproject loopt zowel in de tweede als in de derde bachelor Leraar Kleuteronderwijs. Voor de studenten uit de tweede bachelor vormt het een verplicht onderdeel binnen het opleidingsonderdeel 'Socio-cultureel engagement'. Zij staan in voor de individuele ondersteuning van allochtone kleuters. De studenten uit het laatste jaar kunnen in het kader van hun eindwerk vrijwillig kiezen voor het tutoringproject. Hun taak bestaat eruit een voor kleuters aantrekkelijk materialenaanbod te ontwikkelen en dit aanbod te proefdraaien in hun stageschool. Zij richten hun tutoring op volledige kleuterklassen.
- › De ondersteuningssessies vinden steeds plaats op de kleuterschool, tijdens de schooluren en zijn bijgevolg gratis voor alle kleuters. De studenten worden vergoed in credits.
- › De studieondersteuning wordt gegeven door zowel tweede als derde bachelorstudenten Leraar Kleuteronderwijs. De groep tutores bestaat uitsluitend uit vrouwelijke studenten. De meerderheid is afkomstig uit autochtone, middenklasse milieus en heeft het Nederlands als thuistaal.
- › De hogeschool voorziet in een startmoment voor alle tutors voor de aanvang van het tutoringproject. Daarin worden de krijtlijnen van het project voorgesteld en krijgen studenten een antwoord op praktische vragen. Daarnaast organiseert de begeleidende docent voor iedere stageperiode een individueel planningsgesprek en volgt na elke stageperiode steeds een reflectiesessie in groep.
- › De tuteepopulatie bestaat uit allochtone en kansarme kleuters uit de derde kleuterklas die schoollopen in een van de stagescholen van de studenten. De kleuters worden gerekruteerd uit ondermeer multiculturele scholen. Een groot deel van de tutees is van allochtone origine, heeft het Nederlands niet als eerste taal en is afkomstig uit eerder lage sociaal-economische milieus. Er nemen ongeveer evenveel meisjes als jongens deel aan de tutoring.

Bereikte effecten

- › Gezien het project slechts in juni zijn eerste werkjaar afrondt, zijn er nog geen evaluatieve gegevens omtrent de tutoring voorhanden. Na afloop wordt evenwel een uitvoerige evaluatie door de projectverantwoordelijke voorzien aan de hand van een schriftelijke bevraging.

Meer informatie?

joke.simons@khm.be
an.simons@khm.be

Aan de slag!

project 1

“Ik ben tutor in het kader van mijn eindwerk. Dat wil zeggen dat ik in mijn stageklas de leiding heb over de groep kleuters en er de materialen die ik ontwikkelde of de stimuleringsactiviteiten die ik voorbereidde, uittest. Ik doe mijn aanbod altijd voor de hele klas, maar ik let er wel op dat de kansarme en allochtone kleuters erop ingaan. Dat kan door bijvoorbeeld een spelletje te ontwikkelen, het in de groep voor te stellen en dan de allochtone kleuters als eerste te laten kiezen of ze dit spel willen spelen. Als je er vooraf even bij zegt dat de juf zal meespelen, mag je er zeker van zijn dat ze voor die activiteit zullen kiezen.

Ik werk in mijn stageklas vooral rond taalstimulering. In de eerste plaats gebeurt dat aan de hand van intentionele activiteiten, waarbij de Nederlandse mondelinge taalvaardigheid centraal staat. Dat betekent dat ik allerhande activiteiten specifiek uitdenk die gericht zijn op het oefenen van de Nederlandse taal. Daarvoor gebruik ik een brede waaier van materialen of activiteiten: grote vertelplaten, memorie- en oriëntatiespelen, een vertelnamiddag, een verhaal schilderen en daarna de tekening uitleggen, verteltassen die naar huis mogen meegenomen worden,... Dat laatste is ook interessant voor de ouders, die op die manier gestimuleerd kunnen worden om zelf ook te beginnen lezen met hun kinderen.

Naast intentionele activiteiten heb ik ook steeds aandacht voor incidentele oefenmogelijkheden. Er doen zich in de kleuterklas dagelijks situaties voor die uitnodigen tot een korte conversatie met de kleuters. Bijvoorbeeld, wanneer ze zelfstandig in de hoeken aan het werken zijn kan er gevraagd worden wat ze doen of kan gewoon gepeild worden naar hun leven thuis. De jassen aandoen is ook zo een klassiek intiem moment met de kleuters, waarop veel kan verteld worden. Het komt er gewoon op aan alle mogelijke kansen te grijpen om kansarme en allochtone kleuters onder te dompelen in een Nederlands taalbad door ze te laten luisteren naar het Nederlands van de kleuterjuf, maar vooral door ze zelf veel te laten spreken en oefenen.”

Tutoring in het kleuteronderwijs: noodzaak of luxe?

Joke Simons: “Tutoring voor allochtone kleuters, we speelden al jaren met het idee. Mechelen is een multiculturele stad en dus vind je ook in het onderwijs een smeltkroes van culturen. Helaas hebben allochtone leerlingen, in vergelijking met hun autochtone leeftijdsgenoten, vaker een problematische schoolloopbaan, zowel wat de instroom, de doorstroom als de uitstroom betreft. De afstand tussen het kleuteronderwijs en het hoger onderwijs lijkt misschien te groot om de kleuterperiode te zien als een factor die van invloed is op de slaagkansen aan de hogeschool. Toch is niets minder waar: in het kleuteronderwijs worden kinderen schoolrijp gemaakt en vaardigheden ontwikkeld die de lerende attitude van leerlingen bepalen. Extra begeleiding voor een risicogroep als allochtone kleuters kan verregaande positieve gevolgen hebben.

Parallel aan de pogingen tot tegemoetkoming aan de ongelijke onderwijskansen, vraagt de multiculturele samenleving ook om het oefenen van diversiteitsvaardigheden. Dat geldt zeker voor onze studenten! Wanneer zij binnenkort voor een diverse kleuterklas staan is het aan hen om, zeker de allochtone, kleuters positief te stimuleren. We merken echter jaar na jaar dat studenten voor hun stages steeds witte dorps-schooltjes onder de kerktoren kiezen. Veel diversiteit vind je er niet! Om studenten voeling te laten krijgen met multiculturele klassen, schakelen we ze in als tutor in een gemengde kleuterklas.”

Tutoringproject – wat?

Studenten bachelor Leraar Kleuteronderwijs van de Katholieke Hogeschool Mechelen kunnen op twee manieren worden ingeschakeld als tutor. Voor de tweedejaars vormt het tutoringproject een verplichte optie binnen het curriculumonderdeel ‘Socio-cultureel engagement’. Studenten uit het derde jaar kunnen daarentegen vrijwillig opteren voor het tutorschap in het kader van hun eindwerk, dat bestaat uit het uitwerken van stimulansprojecten in de kleuterschool. **Joke Simons:** “De nadruk ligt bij beiden anders. Alle tweedejaars moeten de brede ontwikkeling van één kleuter in de derde kleuterklas uit een gezin met thuistaal niet-Nederlands of een gezin in kansarmoede gedurende vijf maanden volgen. Daarbij moeten ze bijzondere aandacht besteden aan het stimuleren van de taalontwikkeling, de ondernemingszin, het welbevinden, de betrokkenheid en een positieve attitude ten aanzien van taken op school. De studenten moeten die opdracht in de school realiseren. Begeleiding aan huis is geen optie, want dat ervaren wij als een inbreuk op de privacy van de gezinnen! Tutors moeten hun ondersteuningsaanbod doen op de school, tijdens de lessen. De derdejaars staan dan weer voor de opgave een eindwerk af te leveren. Dit betekent dat zij ontwikkelingsstimulerende activiteiten, materialen of projecten moeten uitwerken, die kunnen aangeboden worden in de multiculturele kleuterklassen. Binnen dit kader kunnen studenten ervoor kiezen hun eindwerk te koppelen aan de tutoring. Dit wil zeggen dat zij een stimuleringsaanbod ontwikkelen en proefdraaien dat rekening houdt met de diversiteit van de kleuters en zo de overgang naar het lager onderwijs voor allochtone en kansarme kleuters bevordert. Derdejaars hebben dus geen individuele tutee, maar richten zich op de volledige groep. Het is echter wel zo dat zij bij het uittesten van de materialen bepaalde risicokleuters stimuleren om op het door hen gedane aanbod in te gaan. Want we werken volledig volgens het ervaringsgericht onderwijs, dus kiezen de kleuters zelf hun activiteiten.”

De tutorsessies staan volledig in het teken van het aanbieden van kansen en het optimaliseren van talenten. Studenten krijgen de opdracht kleuters, die omwille van een sociaal-economisch minder begunstigde thuissituatie achterstanden dreigen op te lopen, een extra duwtje in de rug te geven zonder dat de kinderen opmerken dat ze een aparte groep binnen de klas vormen. **Joke Simons:** “Ons uitgangspunt is dat alle

kinderen mogelijkheden in zich hebben, ook allochtone of kansarme kleuters. De tutor moet er alles aan doen om die aanwezige talenten te benutten en ze te laten uitgroeien. Dat vraagt niet zozeer om remediëring, maar om stimulering van de kleuters. Laat ze nieuwe woorden of educatieve spelletjes ontdekken en ontwikkelingsgebieden verder verkennen zodat ze voldoende schoolrijp kunnen worden! De studenten doen wat allochtone of kansarme ouders omwille van hun sociaal achtergestelde positie vaak zelf onvoldoende kunnen.”

Selectie van de kleuters en de tutors

Met het tutoringproject richt men zich op allochtone en/of kansarme kleuters die schoollopen in de derde kleuterklas. De afbakening van deze doelgroep gebeurde weldoordacht. **Joke Simons**: “De derde kleuterklas is een mijlpaal in het schoolse leven van een kind. Er worden belangrijke attitudes, zoals bijvoorbeeld motivatie, inzet en doorzettingsvermogen, en vaardigheden op het vlak van lezen, schrijven en rekenen ontwikkeld, die bepalen of een kind op het einde van de derde kleuterklas genoeg schoolrijp is om het lager onderwijs in te stappen. Vooral kansarme en allochtone kleuters hebben een tutor nodig, want zij ontberen stimulatie van thuis uit om die schoolrijpheid te kunnen bereiken. Met extra ondersteuning kunnen zij ook optimaal ontwikkelen.”

Het tutorschap wordt opgenomen door tweede en derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Kleuteronderwijs. **Docent**: “Eerstejaars zijn niet aan de orde, want zij zijn nog volop bezig met het verwerven van kennis en vaardigheden en hebben het moeilijk voorbereidingen te laten vallen en in te spelen op het moment zelf. Studenten uit hogere jaren hebben die bagage al mee en staan methodisch en pedagogisch steviger in hun schoenen. Toch willen we geen concrete selectie maken onder de tutors. Alle toekomstige kleuterleid(st)ers moeten getuigen van openheid ten aanzien van alle kleuters. Maar uit zichzelf komen studenten nauwelijks op multiculturele stagescholen terecht. Vandaar dat we de tutoring verplicht stellen voor de tweedejaars, zodat eenieder kan uitgroeien tot een bekwame kleuterleid(st)er, die op de juiste manier omgaat met specifieke kleutergroepen. Voor de laatstejaars ligt het iets anders want zij kiezen zelf hoe ze hun eindwerk invullen. Maar ook daar: geen selectiecriteria. Zij hebben doorheen hun opleiding genoeg competenties verworven om een kleuterklas in de hand te houden.”

Voor de studenten die deelnemen aan het tutoringproject is geen aparte opleiding voorzien. De kennis, vaardigheden en attitudes die nodig zijn voor een adequaat tutorschap zijn ingebouwd binnen de leerlijn ‘diversiteit’ binnen het driejarig curriculum. Op die manier worden studenten doorheen hun reguliere opleiding attent gemaakt op het belang van het systematisch aanwenden van een diversiteitsvriendelijke houding. Om de tutoren zoveel mogelijk bewust te maken van de noodzaak van bovengenoemde attitude en persoonlijke vorderingen en/of werkpunten dienaangaande, organiseert men op de hogeschool op regelmatige basis reflectiemomenten. Voor iedere stageperiode vinden individuele planningsgesprekken plaats met de tutors. Na afloop van een stageperiode blikken tutors terug op verworven competenties in hun portfolio. Zowel in het planningsgesprek als in de portfolio wordt aandacht besteed aan de diversiteitscomponent: men gaat na hoe op individuele behoeften en interesses wordt ingespeeld, of er variatie zit in de geplande leeractiviteiten (zodat elke kleuter zich aangesproken weet) en welke veranderingen eventueel dienen aangebracht te worden. Tussentijds worden voor de studenten eveneens reflectiesessies in groep georganiseerd, waar specifiek wordt ingegaan op ervaren problemen en alternatieve aanpakken van de tutoring.

Doelstellingen

Het tutoringproject wil in eerste instantie door het bevorderen van een positieve attitude en het opdoen van ervaring met (kans)arme en/of allochtone kleuters een verdere uitdieping van het functioneel geheel 'de leraar als cultuurparticipant' bieden aan de kleuteronderwijzers in opleiding. **Joke Simons:** "Veel van onze studenten zullen later beroepsmatig met deze doelgroep samenwerken. Toch stellen we vast dat studenten weinig voeling hebben met de specifieke uitdaging en voldoening die het werken met multiculturele klassen inhoudt. Deze vaststelling werd trouwens ook bevestigd in een bevraging van de oud-studenten. Door het aanbieden van een individueel begeleidingstraject aan een allochtone kleuter en het uitdiepen van de interculturele competenties hopen we deze jongeren op een positieve manier te wapenen voor de uitdagingen waarmee zij in hun job als kleuterleid(st)er geconfronteerd zullen worden." **Tutor:** "Ik heb voor tutoring gekozen omdat ik hoop op die manier beter te kunnen communiceren met anderstalige ouders en meer sociale competenties te verwerven om mijn activiteiten af te stemmen op de taalnoden van allochtone kleuters. Ik denk dat ik als tutor in staat zal zijn om volwaardig onderwijs voor alle kleuters te bieden."

Anderzijds worden ook specifieke doelstellingen ten aanzien van de allochtone en/of kansarme kinderen geformuleerd. **Joke Simons:** "We trachten door het aanbieden van extra schoolactiviteiten vaardigheden te ontwikkelen en te stimuleren die de kinderen beter wapenen voor het lager onderwijs. Voorbeelden van dergelijke initiatieven zijn taalstimulering, het voorlezen van prentenboeken, educatieve spelletjesnamiddagen, ateliers, uitstappen,... Met dit aanbod willen we verder binnen het kader van het gelijkekansenbeleid en zorgverbreding ook de ondernemingszin bij kleuters versterken. Gelijke kansen wil ook zeggen de ouderbetrokkenheid proberen verhogen, zodat de ouders thuis het kind meer stimuleren op alle ontwikkelingsdomeinen. Dit maakt hun kleuter sneller schoolrijp. Wij organiseren bijvoorbeeld op woensdagnamiddag 11 juni 2008 een beurs met ontworpen leermaterialen die ouders en mentoren kunnen uitlenen voor hun kleuters. Of de studenten nodigen ouders uit op een voorleesnamiddag, waar ze na afloop de boekjes kunnen meenemen naar huis."

Opvattingen en belevingen

Vanuit alle betrokken invalshoeken bij het student tutoringproject weerklinken positieve reacties met betrekking tot de tutoring in het kleuteronderwijs. Tijdens de reflectiesessies en informele gesprekken met de studenten geven zij voornamelijk aan de ontwikkeling van een open attitude als meerwaarde te erkennen. **Joke Simons:** "Studenten geven vaak zelf aan effectief nood te hebben aan ervaringen en oefenmogelijkheden in een multiculturele context. Naar aanleiding daarvan leerden ze naar eigen zeggen meer open-minded tussen de allochtone kleuters staan. Allochtone studenten zijn vooral enthousiast over het feit dat het hele tutoringproject een positieve benadering kent. Wij gaan uit van de talenten en bouwen daarop verder. Deze studenten erkennen de voordelen van zulke aanpak. Zij werden op school nog te vaak geconfronteerd met negatieve verwachtingen van de leerkrachten en ervoeren de nefaste invloed daarvan op de studiemotivatie. Onze ervaringsgerichte benadering heeft volgens allochtone studenten meer kans op slagen omdat de kleuters de positieve attitude van de tutor zullen imiteren."

Tutoren zijn gemotiveerd tot deelname omdat het project veel mogelijkheden in zich heeft om professionele vaardigheden en attitudes allerhande te ontwikkelen, dan wel te verdiepen. **Tutor:** "Tutor zijn voor allochtone kleuters leert mij meer reflecteren over mijn eigen instructie en activiteitsaanbod. Dat is goed, want maakt het voor mij mogelijk om aan te sluiten op de beleving van de kinderen. Daarmee samenhangend, leer ik me ook meer flexibel opstellen in de klas en in te spelen op hetgeen de kleuters op het moment zelf aan-

brengen. De tutoring laat me ook brede observatietechnieken verder oefenen en verfijnen. Daardoor lukt het me beter het taalniveau van de kleuters te achterhalen en mijn stimuleringsaanbod hierop af te stellen. Het tutoringproject maakt mij professioneler.”

Ook de kleuters reageren enthousiast op de extra begeleiding die ze krijgen. De verklaring hiervoor wordt door de betrokkenen gezocht in de stimulering van de ondernemingszin van de kinderen door de tutors.

Docent: “Kleuters willen uit zichzelf de wereld leren kennen en staan voor veel open. Geef je ze daarbij een extra duwtje, dan worden ze nog leergieriger en kennen ze ook een betere ontwikkeling op vele gebieden. Studenten komen soms vertellen dat de kleuters razend benieuwd waren voor een museum-bezoek, ook al kenden ze de betekenis van het woord ‘museum’ niet. Voor hen is dat op wereldreis gaan en compleet nieuwe ervaringen opdoen! Kleuters proeven graag en reageren altijd uitgelaten als de tutor hen iets nieuws aanbiedt.”

Docenten zien in het tutoringproject vooral een meerwaarde in functie van het kansrijker maken van allochtone en/of kansarme kinderen en hun ouders. **Docent:** “Het inschakelen van tutors is zeer voordelig in het kader van NT2 en de taalontwikkeling van de allochtone kleuters in het algemeen. Door ouders uit te nodigen op allerlei activiteiten kan ook hun Nederlandse taalvaardigheid bevorderd worden. Ouderparticipatie op zich is trouwens al een extra pluspunt. Tutoring maakt gelijke onderwijskansen waar in de praktijk.” **Docent:** “Ik vind het project ook waardevol omdat het ons in staat stelt studenten kleuteronderwijs op te leiden naar het model van alle functionele gehelen. De leerkracht als partner van de ouders en externen, als innovator, als opvoeder en als cultuurparticipant kunnen dankzij de tutoring veel meer in de verf worden gezet. Het heeft volgens mij meer competente leraren in opleiding als gevolg. Daarom vind ik het zo’n positief project.”

Succesfactoren

Alle betrokken actoren zijn het erover eens: het tutoringproject kan maar goed lopen als er voldoende voorbereidingen worden getroffen. **Docent:** “We hebben ons niet hals over kop in een avontuur gestort, maar alles grondig uitgewerkt, in samenspraak met de partnerscholen. Eerst en vooral werd het project opgenomen in het bestaande curriculum, wat volgend jaar trouwens nog meer diepgaand zal gebeuren. De structurele inbouw garandeert continuïteit en zorgt bovendien dat de tutoring voor studenten haalbaar blijft. Iets extra bovenop de gewone opleiding wordt vaak als belasting gezien, waardoor ze hun inzet dreigen te verliezen. Het engagement van onze tutors is een bijkomende randvoorwaarde voor succes. Ze voelen de nood aan en gaan daarom volledig voor het project.”

Tutor: “We werden nauwkeurig op de hoogte gebracht van de thuissituatie van bepaalde allochtone kleuters, dankzij de info die de school daarover verzamelde. Zo kwamen we bijvoorbeeld ook te weten wat de thuistaal is van de gezinnen, waardoor we brieven met meer uitleg van het tutoringproject konden bezorgen aan de ouders in hun eigen taal. Dat maakt dat ze goed geïnformeerd zijn en er meer kans is op ouderbetrokkenheid. Als je algemeen over veel beginsituatiegegevens beschikt, wordt het makkelijker om gepast in te spelen op specifieke problemen.”

Evaluatie

Een systematische evaluatie van het tutoringproject in het kleuteronderwijs zal plaatsvinden na afloop van het eerste werkjaar. Daartoe zal gebruik gemaakt worden van een schriftelijke bevraging aan de hand van enquêtes, die peilen naar de motivatie, de ervaringen, de betrokkenheid en het welbevinden van de participanten, alsook naar de effectiviteit van het tutoringproject.

Joke Simons: “Ik heb er veel vertrouwen in dat het tutoringproject een positieve waardering zal krijgen en de komende jaren een belangrijke pijler zal worden binnen het reguliere curriculum. Zowel de allochtone en kansarme kleuters als de kleuterleid(st)ers in opleiding hebben daar baat bij.”

DE KATROL (Oostende)

Wat?

- › Studenten uit het hoger onderwijs geven studie- en opvoedingsondersteuning aan huis, aan kinderen uit kansarme en/of allochtone gezinnen.

Achtergrond en historiek

- › Kansarme ouders waren de opdrachtgevers, Mieke Verhulst (ankerfiguur) en Jean-Pierre Markey (methodisch ondersteuner) de initiatiefnemers van De Katrol.
- › De Katrol ging van start in 2002.
- › Bij de uitbouw van het project kon gesteund worden op ruim 50 jaar praktijkervaring van de initiatiefnemers met de betrokken doelgroep. Daarnaast werd De Katrol gesteund op allerlei theoretische referentiekaders, zoals de systeemtheorie, de empowerment-benadering, de presentietheorie, de structurele hulpverlening van Minuchin, de theorie van Feuerstein en de theorie rond contextuele hulpverlening van Nagy.

Administratieve gegevens

- › In De Katrol draaien dit werkjaar 121 studenten mee. Zij staan in voor de ondersteuning van 302 kinderen in 142 gezinnen.
- › Betrokken projectpartners:
 - 14 Oostendse basisscholen die de tutees aanleveren
 - 7 hogescholen en 1 universiteit die de tutors aanbrenge
 - Organisaties binnen het welzijnswerk die ondersteuning bieden bij specifieke problemen in het gezin
- › Betrokken personeelsleden:
 - vanuit De Katrol: ankerfiguren, methodisch ondersteuner
 - vanuit de basisscholen: leerkrachten en zorgcoördinatoren
 - vanuit de hogescholen: docenten en departementshoofden
- › Financiële ondersteuning door het Ministerie van Maatschappelijke Integratie, het Ministerie van Onderwijs, de Provincie West-Vlaanderen, de Stad Oostende, Hogeschool West-Vlaanderen en de Koning Boudewijnstichting.

Doelstellingen

- › Kansarme kinderen kansrijker maken.
- › Het installeren van een onderwijscultuur binnen het gezin, door het stimuleren van de betrokkenheid van ouders bij het leerproces van hun kind.
- › Toekomstige leerkrachten en hulpverleners de kans geven competenties te verwerven in het omgaan met allochtone en/of kansarme gezinnen.

Projectkenmerken

- › De studieondersteuning is een onderdeel van het studieprogramma voor de studenten. Voor sommige studenten is De Katrol een facultatieve optie binnen het curriculum, voor anderen vormt het een verplicht stageonderdeel.
- › Studenten gaan twee avonden per week gedurende 1 uur bij de allochtone en/of kansarme gezinnen thuis langs om er samen met de kinderen de huiswerktaken af te werken. De tutors engageren zich minstens voor 3 maanden. Tijdens vakantieperiodes wordt de studieondersteuning stopgezet. Na elk ondersteuningsmoment is er op De Katrol een terugkommoment voorzien, waarin studenten samen reflecteren over hun ervaringen.
- › Elke tutor krijgt één gezin toegewezen. Vooraleer zij naar de gezinnen toestappen krijgen studenten een voorafgaande methodische vorming. Zowel de toewijzing als de vorming gebeuren door de medewerkers van De Katrol.
- › De studieondersteuning is volledig gratis voor de gezinnen. De tutors worden niet betaald, maar kennen een vergoeding in credits.
- › De tutors zijn tweede- of derdejaarsstudenten uit de opleidingen toegepaste psychologie, sociaal werk, orthopedagogie, sociale verpleegkunde, psychologie en de lerarenopleiding (zowel toekomstige leraren kleuter-, lager als secundair onderwijs). De studieondersteuning wordt gegeven door overwegend vrouwelijke studenten, afkomstig uit de middenklasse en met het Nederlands als thuistaal.
- › De tutees zijn leerlingen van de derde kleuterklas en het eerste en tweede leerjaar, die opgroeien in een allochtoon en/of kansarm gezin. Er is een evenwichtige spreiding van jongens en meisjes. De kinderen komen allen uit lage sociaal-economische milieus. 40% heeft een andere dan de Belgische nationaliteit en heeft het Nederlands niet als thuistaal.

Bereikte effecten

- › Aan De Katrol is inherent een evaluatielink verbonden, bestaande uit interviews met en schriftelijke enquêtes bij de verschillende betrokkenen. Evaluatieve gegevens worden eveneens bekomen aan de hand van thesisonderzoek van diverse studenten.
- › De ondersteunde leerlingen tonen een grotere betrokkenheid in de klas, behalen betere schoolresultaten, boeken meer vooruitgang en nemen de leerstof vlotter op.
- › De contacten tussen de school en de ouders verbeteren aanzienlijk.
- › Het studiegebeuren van de meeste kinderen krijgt een duidelijke plaats in het gezin.
- › De studenten die participeerden in De Katrol omschrijven het project als een verrijking voor hun opleiding.

Meer informatie ?

jean-pierre.markey@howest.be

mieke.verhulst@howest.be

www.dekatrol.be

Aan de slag!

project 2

“Elke dinsdag- en donderdagavond ga ik bij ‘mijn gezin’ langs en maak ik huiswerk met mijn leerling, aan de tafel in de living. Ik start de studieondersteuning altijd met een onthaalmoment. Ik wil weten wat mijn leerling op school allemaal gezien heeft, wat ze leuk of een beetje moeilijk vond en wat ze los van school zoal gedaan heeft de voorbije week. Zo’n onthaalmoment maakt dat de toon beter gezet is, het kind voelt zich daardoor meer op zijn gemak. Daarna vraag ik mijn leerling welke huistaken ze heeft. Omdat ik wil dat het voor haar een gewoonte wordt, laat ik ze zelf in haar agenda kijken om te weten te komen wat ze tegen de volgende dag moet doen. Als ze huiswerk heeft, maken we dit samen. Doorgaans is dat taal of rekenen: lezen, spellen, de brug over 10,... Ik laat haar de opdrachten maken en vraag haar dan hoe ze aan haar oplossing komt. Zo zie ik of ze echt snapt wat ze maakt of opschrijft. Als mijn leerling foutjes maakt, wijs ik haar daarop en leg ik nog eens uit hoe een bepaalde regel of oefening in zijn werk gaat. Daarnaast geef ik haar ook zeer vaak tips over een snellere manier van werken of leer ik haar bepaalde trucjes om bijvoorbeeld taalregels beter te kunnen onthouden.

Als mijn leerling geen huiswerk heeft voor de komende dagen, dan kiest zij zelf hoe we het ondersteuningsmoment invullen, al stuur ik daar soms wel wat in. Ik weet bijvoorbeeld van haar leerkracht welke dingen nog wat moeilijk of stroef lopen in de klas. Dan werk ik daarover educatieve spelletjes uit, die ik aanbied tijdens de ondersteuning. Natuurlijk weet je dan dat ze ervoor gaat kiezen om het komende uur dat spel te spelen! Er wordt dus af en toe wel wat geremedieerd, maar het kind is zich daar meestal niet van bewust. Remediëren gebeurt ook wanneer we de hele sessie huiswerk maken. Als ik merk dat ze echt nog niet mee is met bepaalde zaken, neem ik het handboek erbij om extra oefeningen te maken, of ik verzin terplekke nieuwe opdrachten.

Elke sessie eindigt met iets wat mijn leerling leuk vindt en toch ook nuttig is, bijvoorbeeld een kort stukje lezen. Als beloning voor haar inzet mag ze een sticker kiezen voor in haar beloningsboekje. Na afloop heb ik ook altijd een kort gesprek met de ouders van mijn leerling. Ik vertel hen waarrond ik samen met hun kind gewerkt heb, wat goed en minder goed liep, peil of ze zelf vragen hebben over de ondersteuning of de school en maak dan een afspraak voor de volgende keer.”

Projectportret

De Katrol Oostende: studie- en opvoedingsondersteuning aan huis

Op 17 oktober 2001, de werelddag van het verzet tegen extreme armoede in Oostende, getuigden enkele kansarme ouders en maakten hun wensdroom kenbaar: *“onze kinderen moeten het in de toekomst beter stellen dan wijzelf en een diploma kan daarbij helpen.”* Niet enkel kansarme ouders zagen in het onderwijs een hefboom voor een betere toekomst, ook Mieke Verhulst en Jean-Pierre Markey, initiatiefnemers van De Katrol, delen deze visie. Hoewel ze zo vlug mogelijk tegemoet wilden komen aan de vraag van de kansarme ouders, voerden Mieke en Jean-Pierre eerst een zorgvuldige literatuurstudie uit rond de moeilijkheden van kansarme leerlingen en gezinsondersteuning in het algemeen. **Jean-Pierre Markey:** “Mieke en ik heb samen meer dan 50 jaar praktijkervaring met kwetsbare kinderen en gezinnen en toch wilden wij niet zomaar iets doen, vanuit de buik. Het moest een structurele en duurzame oplossing worden, die stevig theoretisch en wetenschappelijk onderbouwd is.” In september 2002 werd De Katrol geboren, een preventief ondersteuningsproject waarvan ‘empowerment’ het basisconcept vormt.

De Katrol – wat?

De Katrol staat voor gratis en vrijblijvende studieondersteuning aan huis bij maatschappelijk kwetsbare gezinnen. De ondersteuning wordt gegeven door studenten toegepaste psychologie, sociaal werk, orthopedagogie, sociale verpleegkunde en de lerarenopleiding. Afhankelijk van de opleidingscontext vormt De Katrol een verplicht dan wel facultatief onderdeel van de stagecomponent.

Gezien de studieachterstand bij allochtone en/of kansarme leerlingen al een start neemt in de 3de kleuterklas en het begin van het lager onderwijs (Groenez, Van den Brande en Nicaise, 2003), vormen kinderen uit deze leeftijdscategorie de doelgroep van De Katrol. Er werd zeer expliciet en doordacht geopteerd voor de thuiscontext als ondersteuningsomgeving. De schoolloopbaan van een kind wordt immers in belangrijke mate beïnvloed door het gezinsmilieu: de onderwijskansen van allochtone en/of kansarme leerlingen bevorderen, impliceert het kansrijker maken van het hele gezin. Met name de betrokkenheid en onderwijsgerichtheid van de ouders zijn in deze cruciaal. Het is echter moeilijk de ouderparticipatie bij het schoolgebeuren van hun kind te versterken wanneer ondersteunings sessies op school gebeuren, dé plaats bij uitstek met een te grote drempel voor allochtone en/of kansarme ouders. Dat het extra duwtje in de rug door studenten en niet door leerkrachten wordt gegeven, komt voor deze ouders ook minder bedreigend over, wat de slaagkansen voor De Katrol verhoogt.

Jean-Pierre Markey: “Concreet krijgt elke student één gezin toegewezen. Van de studenten wordt verwacht dat zij twee avonden per week langsgaan om er gedurende één tot anderhalf uur ondersteuning te bieden aan de kinderen van dit gezin, en dit gedurende minimum drie maanden. We spreken over studieondersteuning en niet over huiswerkbegeleiding, want we willen een preventief project zijn. Het liefst willen we dat de kinderen hun huiswerktaken afwerken en indirect de gepaste attitude voor het leren aannemen. Dat geldt ook voor de ouders. Lukt dit echter niet, dan gaan we meer algemeen en soms zelfs buitenshuis oefenen. Zo kunnen spanningen in het gezin ervoor zorgen dat de student naar het speelplein trekt en daar de kinderen het aantal bomen laat tellen, de straatnamen laat lezen of op bibliotheekbezoek gaat. In het hele gebeuren is een cruciale rol weggelegd voor de ankerfiguur (een vaste medewerker van De Katrol die de volledige coördinatie op zich neemt), die een aanspreekpunt en vangnet vormt voor zowel de hogeschoolstudenten als de kansarme ouders en hun kinderen.”

Selectie van de gezinnen en de tutors

De selectie van de gezinnen die in aanmerking komen voor De Katrol gebeurt op basis van de GOK-indicatoren¹. De leerkracht of zorgcoördinator spreken de betrokken ouders aan en vragen of de ankerfiguur mag langskomen. Bij een bevestigend antwoord contacteert de ankerfiguur het gezin en stelt geheel vrijblijvend de werking van De Katrol voor. Enkel wanneer de ouders instemmen wordt van start gegaan.

Jean-Pierre Markey: “Kansarme ouders waren de opdrachtgevers voor De Katrol en moeten onze werkgevers blijven. Het project kent ondertussen een enorm succes, want dankzij de mond-tot-mond reclame komen allochtone en/of kansarme gezinnen zich nu spontaan aanbieden om in te stappen in De Katrol.”

Voor sommige studenten is meedraaien in De Katrol een verplichte activiteit binnen het aangeboden curriculum. Anderen tekenen zelf in voor het tutorschap, nadat dit werd voorgesteld op de hogeschool. Er worden geen specifieke selectiecriteria gehanteerd naar studenten toe, al heeft de ankerfiguur wel een voorafgaand gesprek om de draagkracht en –last van de kandidaat-tutor te achterhalen. Kansarme gezinnen zijn immers vaak multiprobleem gezinnen, die een zekere maturiteit en bekwaamheid vereisen van de studieondersteuners.

Vooraleer zij naar de gezinnen toestappen, krijgen de studenten eveneens zicht op de doelstellingen, werking en onderliggende methoden van De Katrol en worden zij voldoende gevormd. Daartoe is in eerste instantie een infomoment voorzien met de ankerfiguren en de methodisch ondersteuner van De Katrol, waar studenten terecht kunnen met vragen en waar de eerste praktische regelingen worden getroffen. Daarnaast ontwikkelen de tutors de nodige kennis en vaardigheden via de eigen basisopleiding, waar docenten de methodieken en krijtlijnen van de studieondersteuning door De Katrol intensief integreren in het lessenpakket.

Docent: “De confrontatie met een kansarm gezin kan soms intens zijn voor studenten. De zwaarte van de gezinsproblematieken en het geven van studieondersteuning in deze omstandigheden mogen niet onderschat worden. Vandaar dat wij het noodzakelijk vinden om wekelijks terugkommomenten te organiseren. Met deze reflectiemomenten, waaraan studenten in kleine groepen onder begeleiding van de ankerfiguur participeren, willen we hen de mogelijkheid geven om emoties te ontladen en zich opnieuw op te laden. Tijdens deze sessies staan hun eigen leerproces en belevingen immers centraal. Studenten worden gestimuleerd hun bedenkingen, ervaringen, successen en angsten uit te wisselen. Het ligt ook expliciet in onze bedoeling om van deze terugkommomenten een multidisciplinair gebeuren te maken, waarbij studenten uit de verschillende opleidingen met elkaar in overleg gaan.”

¹ GOK – indicatoren:

- ouders behoren tot de trekkende bevolking
- moeder is niet in het bezit van een diploma secundair onderwijs
- de leerling wordt tijdelijk of permanent buiten het eigen gezin opgenomen
- gezin heeft een vervangingsinkomen
- thuistaal is niet het Nederlands

Doelstellingen

De Katrol streeft naar resultaten op diverse fronten: men hoopt voor de leerlingen en hun gezin meer kansen te creëren, de onderwijsgerichtheid en zelfredzaamheid van de ouders te bevorderen en studenten kansen te bieden zich professioneel te ontwikkelen.

De Katrol is er in de eerste plaats voor de allochtone en/of kansarme leerlingen, die men kansrijker tracht te maken. In eerste instantie impliceert dit extra ondersteuning bieden opdat kwetsbare kinderen een zo regulier mogelijke schoolloopbaan kunnen doorlopen, met andere woorden preventief anticiperen op te verwachten studiemoeilijkheden of –achterstand. Veel oefenen op de geziene leerstof is daarbij de boodschap. Daarnaast is het belangrijk dat de studenten hun tutees aanleren hoe de gewenste huiswerksituatie kan gecreëerd worden. **Tutor:** “Dat is praktisch het eerste wat ik doe als we aan de slag willen. Ik vraag haar of er voldoende rust in de kamer is. Ik leg haar ook uit waarom dat belangrijk is. En dan overloop ik de belangrijkste zaken: de tafel moet vrij zijn, ze moet boeken en schrijfgerief bij de hand hebben, tv en radio moeten uit en dan is er uiteraard nog concentratie voor het huiswerk nodig.”

Leerkracht: “Een effectieve leersituatie nu biedt meer garantie voor het ontwikkelen van de juiste leerhouding later. Leerlingen met de juiste leerattitude ondervinden meer succeservaringen, wat op zijn beurt de wil tot inzet voor schoolse taken vergroot. Dankzij de ondersteuning van De Katrol bereiken ook kansarme leerlingen motiverende resultaten, die aanzetten tot blijvende inspanningen op school. Het lijkt misschien of studenten zich bezighouden met banaliteiten als ze er voor de zoveelste keer op hameren dat het stil moet zijn voor met het huiswerk gestart kan worden, maar eigenlijk leggen zij een belangrijke fundering die ervoor zorgt dat het potentieel van kansarme leerlingen niet langer onbenut blijft.”

De medewerkers van De Katrol beseffen echter zeer goed dat het scheppen van het juiste leerklimaat geen verantwoordelijkheid van het kind alleen kan zijn. Uit diverse onderzoeken komt naar voren dat met name de ouderparticipatie, onderwijscultuur en –gerichtheid binnen het gezin doorslaggevend zijn voor het schoolsucces van het kind. **Jean-Pierre Markey:** “Intelligent zijn is niet genoeg. Er worden maar betere schoolprestaties geleverd als de ouders betrokkenheid vertonen ten opzichte van de school én een positieve houding aannemen tegenover het onderwijs. Maar het is net daar waar het schoentje wringt bij allochtone en/of kansarme ouders, omdat zij zelf zoveel negatieve ervaringen opdeden toen ze school liepen. Studenten aan huis laten komen bij de allochtone en/of kansarme gezinnen heeft dan ook een directe meerwaarde. Een student is geen leerkracht en wordt niet direct gepercipieerd als vertegenwoordiger van het instituut school, waartegenover deze ouders vooral negatieve gevoelens koesteren. Dat maakt dat studenten veel gedaan krijgen in die gezinnen. Bovendien zijn de ouders ook aanwezig tijdens de ondersteuningsmomenten. Daardoor kunnen zij indirect en informeel ondersteuningsstrategieën, vaardigheden en attitudes oppikken, naar het model van de tutor. De studenten informeren de ouders ook over de inhoud – en impliciet ook het belang – van de studieondersteuning, vergezellen hen bij oudercontacten, motiveren hun aanpak en pedagogisch-didactische keuzes tegenover de ouders,... Op die manier kunnen ook allochtone en/of kansarme ouders stap voor stap de weg vinden naar de schoolpoort en dat draagt bij tot het schoolsucces van hun kinderen. Onze tweede doelstelling, met name het introduceren van een onderwijscultuur in het gezin, is dus zeer waardevol.”

De Katrol is er ten slotte ook om unieke kansen te bieden aan studenten hoger onderwijs. Door hen te laten voorzien in studieondersteuning beoogt men studenten zicht te laten krijgen op de betekenis van het opgroeien en studeren in een kansarm gezin en de consequenties ervan. **Docent:** “Wij willen studenten uit toch wel sociale richtingen de mogelijkheid bieden om de gezinnen van de traditionele doelgroep leerlingen

te leren kennen. Dankzij De Katrol ontwikkelen zij zo essentiële professionele vaardigheden en attitudes, wat op termijn zeker zijn waarde heeft wanneer studenten hun studies hebben voltooid. Eenmaal in het werkveld vergroot de kans dat zij voor deze doelgroep meer begrip zullen vertonen.”

Door de confrontatie met een wereld die hen initieel vreemd is, hoopt men de studenten eveneens uit te dagen hun eigen referentiekader te toetsen aan dat van specifieke gezinnen, hun blik te verruimen en zich genuanceerder uit te laten over allochtone en/of kansarme leerlingen en hun ouders.

Opvattingen en belevingen

Alle betrokken actoren van De Katrol zijn het erover eens: student tutoring kan het verschil maken, en dat zowel voor leerlingen, hun gezinnen, studenten als docenten.

Het is opvallend hoe doelstellingen die docenten met De Katrol voor ogen hebben ten aanzien van hun studenten, net die elementen zijn die studenten benoemen als hun belangrijkste verworven leerpunten.

Tutor: “Mijn top vijf? Dat is moeilijk want je leert zoveel als tutor. Ik vind het ongelooflijk interessant om kennis te maken met een allochtoon gezin en een andere cultuur en andere omgangsvormen te leren kennen. Ik besef ook dat ik nog vooroordelen had over die mensen, maar nu een veel realistischer beeld heb van kansarmoede. De Katrol geeft mij ook de mogelijkheid om beter te leren inspelen op gezinsproblematieken en laat mij professionele ervaring opdoen. Ik optimaliseerde mijn ondersteuningsvaardigheden, leerde observeren, rapporteren, differentiëren, reflecteren, communiceren met de ouders en vooral ook multidisciplinair werken, wat ik enorm verrijkend vind.”

Docenten schuiven daarenboven de koppeling van theorie en praktijk naar voren als meerwaarde voor de tutors. **Docent:** “Wij zeggen tijdens de lessen heel vaak van ‘gezinnen dit of dat’, maar als studenten dat echt concreet beleefd hebben en van binnenuit leerden kennen geeft dat toch een andere dynamiek. De theorie die ik in de les aanbreng wordt echt doorleefd en ik ben er zeker van dat studenten daardoor veel beter voorbereid zijn als toekomstig sociaal werker. Het probleemoplossend vermogen van studenten wordt bovendien verhoogd. Ik merk heel gauw dat studenten die tutor zijn veel creatiever worden. Ze zien dat dingen die normaal werken, tekortschieten in een allochtoon of kansarm gezin. En daardoor leren ze verder kijken, zoeken en allerlei hulpbronnen mobiliseren. Bovendien dragen ze dat ook over op de leerlingen die ze ondersteunen en waarschijnlijk zelfs op de ouders. Waar studenten en gezinnen voor schijnbaar onoplosbare problemen staan zoals ‘falen’ of ‘niet kunnen’, merk je dat kinderen en ouders de doorzettingsmentaliteit van tutors kopiëren. Ze krijgen een andere attitude en blijven zoeken naar een alternatief om er op de een of andere manier toch uit te komen.”

Dat De Katrol een belangrijke leerschool is voor de studenten in opleiding, heeft ook directe voordelen voor de docenten. **Docent:** “Als je tijdens de lessen naar studenten hun mening vraagt over kansarmoede of diversiteit, dan zullen tutors hun ideeën enerzijds sneller geven en zal anderzijds die mening veel meer doordacht en genuanceerd zijn. Dankzij De Katrol krijg ik dus meer respons van mijn studenten. Bovendien bieden zij ook zeer concreet materiaal aan om de theorie te illustreren, en snappen zij beter waarover bepaalde concepten of modellen gaan omdat ze die concreet in de praktijk ervoeren of in zijn werk zagen. Dat alles maakt het voor mij als docent makkelijker.” **Docent:** “Wanneer studenten vertellen over de studieondersteuning en de gezinnen merk ik dat ik automatisch ook mijn eigen persoonlijke en professionele referentiekaders in vraag stel. Mijn eigen blikveld wordt ruimer, ik word kritischer tegenover de theorie die ik predik en mijn opvatting over andere mensen.”

Leerlingen vinden het vooral leuk dat ze spelenderwijs geholpen worden door iemand die dichter bij hun leefwereld staat dan de leerkracht. Daardoor vermindert de invloed van de stressfactor ten aanzien van het leren en staan zij meer open voor de geboden hulp, wat sneller tot succeservaringen leidt. **Tutee:** “Ik maak graag huiswerk met mijn ondersteuner want hij helpt me goed en ik kan het nu ook beter. Ik vind het leuk dat ik het snap en nu doe ik ook graag huiswerk. Ik ga nu ook een beetje liever naar school. Weet je wat ik altijd ga doen omdat mijn ondersteuner het zegt? Eerst mijn huiswerk maken en dan pas spelen.”

De directe en continue hulp op maat van de tutor doet met andere woorden de eigenwaarde, het welbevinden en zelfvertrouwen van de leerling toenemen, en daardoor ook zijn betrokkenheid ten aanzien van zijn studies. **Leerkracht:** “Daardoor komt er ook ruimte voor mezelf als leerkracht om dat allochtoon of kansarm kind positiever te benaderen en te waarderen. Een kind wiens schoolse carrière gekenmerkt wordt door problemen raakt makkelijk verzeild in negativisme en dat geldt des te meer voor zijn leerkracht. Je verliest soms je hoop en geloof in de mogelijkheden van die leerling. Maar dankzij de ondersteuning die via De Katrol geboden wordt, raakt die negatieve spiraal doorbroken. Bovendien is er niet enkel die gemotiveerde leerling, maar ook meer contact met de ouders. Dat vergroot de kansen van het kind op zoveel vlakken, nu en zeker ook later.

Jean-Pierre Markey: “De ouders weten de studieondersteuning misschien nog het meest van al te appreciëren. Zij maken kennis met een gezonde manier van thuisondersteuning, leren indirect hun kinderen te ondersteunen naar het model van de tutor en krijgen tips op een informele, niet-belerende manier. Want niets *moet* bij ons. Veel ouders beschouwen de studenten ook als een onafhankelijk luisterend oor voor ervaren moeilijkheden. Ouders die instappen in De Katrol beseffen snel dat ze meeschrijven aan een positief verhaal en dat is zeer stimulerend voor hun zelfwaarde en competentiegevoel. En dat dragen ze sowieso uit naar hun kinderen.”

Succesfactoren

Het succes van De Katrol wordt door diverse betrokkenen toegeschreven aan het onderzoeksluik dat er inherent aan verbonden is. De Katrol evalueert zijn werking systematisch via diverse kanalen. Tijdens de terugkommomenten kunnen studenten ervaren pijnpunten aankaarten en worden met behulp van anonieme checklists de vorderingen of blijvende moeilijkheden binnen elk gezin in kaart gebracht. Daarnaast heeft de ankerfiguur regelmatig gesprekken met de ouders om hun visie op ervaren problemen, faciliterende factoren en mogelijke oplossingen helder te krijgen. Op het einde van ieder werkjaar organiseert men tevens een schriftelijke bevraging onder alle betrokkenen, die ondermeer peilt naar de effectiviteit van De Katrol. Ten slotte worden ook evaluatieve gegevens gegenereerd op basis van het eindwerk- of scriptieonderzoek dat sommige studenten wijden aan de studieondersteuning door De Katrol. Met andere woorden, de ervaren knelpunten onder de betrokken partijen worden ernstig genomen en resultaten zorgvuldig bijgehouden en opgevolgd. **Jean-Pierre Markey:** “Doorheen de jaren is het project steeds meer bijgesteld in zijn operationalisering, naar aanleiding van de voornaamste lessen die wij trokken uit eigen onderzoek. Zo was er bijvoorbeeld de vaststelling dat steeds meer gezinnen met zware problematieken zich aandienen. Daarop beslisten wij de methodische ondersteuning van de studenten aan te passen, alsook de begeleiding door middel van de terugkommomenten te intensifiëren.”

De genoemde terugkommomenten worden zowel door tutores als docenten aangeduid als een belangrijke sleutel tot succes. **Docent:** “Wederkerigheid tussen de student en zijn leerling ontwikkelt zich niet vanzelf, dat is in belangrijke mate ingegeven door de begeleiding waarop de studenten kunnen rekenen. Het is veel

te simpel om te denken dat de combinatie van een kansarm gezin en een tutor de gewenste resultaten zal opleveren. Zonder een duidelijke omkadering en systematisch ingebouwde opvang- en reflectiemomenten voor studenten sta je nergens. Die begeleiding is cruciaal.” Daarmee samenhangend wordt de structurele inbouw van De Katrol in de diverse opleidingen genoemd als te vervullen randvoorwaarde, evenals de doordachte matching van tutors en tutees: de zwaarte van een gezin wordt zorgvuldig afgewogen aan de draagkracht en competenties van de individuele tutor. **Docent:** “De bewaking van een goede match is essentieel. Studenten in een lerarenopleiding zijn bijvoorbeeld niet voldoende voorbereid op zeer zware multiprobleem-gezinnen. Je moet hen dan ook niet in zulke gezinnen plaatsen, want dan creëer je louter nieuwe problemen. Het is goed dat men in De Katrol niet denkt dat iedereen zomaar alles kan. Studenten kunnen openstaan voor, maar hebben toch steeds een stuk specialiteit.”

Dat De Katrol staat of valt met de inzet van de ankerfiguur, daar is iedereen het over eens. De ankerfiguur is een vertrouwenspersoon voor zowat alle betrokkenen, niet in het minst de kansarme gezinnen. Dat vergt vooral discretie, organisatorisch talent en een grote mate van sociaal aanvoelen. **Jean-Pierre Markey:** “Om te kunnen slagen in ons opzet is het ook goed dat de ankerfiguur geen docent of leerkracht is. Als ankerfiguur ben je de spil binnen kansarme gezinnen. Zij laten niet makkelijk iemand binnen in hun omgeving. En al zeker geen persoon die nauw betrokken is bij het onderwijs, wat door veel kansarme ouders als ‘het kwaad’ aanschouwd wordt.” **Tutor:** “Het enthousiasme van de ankerfiguur werkt ook aanstekelijk. Zij besmet ons daarmee en waarschijnlijk ook onze docenten. Iedereen die erbij betrokken is, gelooft echt in De Katrol en daarom loopt het ook zo goed.”

Evaluatie

Uit gesprekken met alle betrokkenen en onderzoeksgegevens naar de effectiviteit van De Katrol, kan geconcludeerd worden dat de geleverde inspanningen zeker geen maat voor niets zijn. **Jean-Pierre Markey:** “Er wordt een duidelijke verandering in het gedrag van de kinderen vastgesteld. Zij vertonen een grotere betrokkenheid in de klas, behalen betere schoolresultaten, boeken snellere vooruitgang en ontwikkelen een vlottere manier van opnemen van de leerstof. Ook de contacten tussen de school en de betrokken ouders zijn fel verbeterd. Nagenoeg alle gezinnen gaven te kennen dat ze verder aan het project willen deelnemen. Ook hier werden duidelijke uitspraken genoteerd als ‘we zien een verandering in de houding van ons kind’ of ‘mijn kind gaat er op alle vlakken op vooruit’. Daarbij valt aan te stippen dat in vele gezinnen meer tijd wordt uitgetrokken om het studiegebeuren een duidelijke plaats te geven. Ook de oudercontacten worden beter opgevolgd en veel ouders vragen bijkomende uitleg aan de leerkrachten. De studenten hebben praktisch unaniem het project als een meerwaarde voor hun opleiding beschreven. En ook de scholen kwamen tot de vaststelling dat De Katrol een meerwaarde voor doelgroepopleerlingen betekent.” **Leerkracht:** “Ik heb drie kindjes in mijn klas voor wie ik vreesde voor een goede afloop. Maar nu ze ondersteuning krijgen, durf ik zeggen dat ze er wel zullen geraken dit jaar. Zij zullen niet moeten overzitten, wat zonder De Katrol wel het geval zou zijn geweest.”

De Katrol blijkt boven alles een succesverhaal te zijn en dit mede dankzij de gefundeerde operationalisering, de inzet en het enthousiasme van alle betrokkenen en de wil tot optimalisering. Het project kent intussen uitbreiding in Menen, Kortrijk, Torhout, Middelkerke, Oostkamp en Rotterdam.

STUDIEONDERSTEUNING IN KANSARME ALLOCHTONE EN AUTOCHTONE GEZINNEN (Tutoringproject KaHo Sint-Lieven)

Wat?

- › Bachelorstudenten Leraar Lager Onderwijs bieden studieondersteuning aan huis aan kansarme lagereschoolkinderen uit allochtone en autochtone gezinnen.

Achtergrond en historiek

- › Het project Studieondersteuning kent niet echt een concrete aanleiding, maar groeide algemeen vanuit de nood om toekomstige leraren op te leiden in functie van de multiculturele samenleving en schoolcontext waarin zij zullen onderwijzen. Het docententeam binnen de lerarenopleiding Bachelor Leraar Lager Onderwijs nam het initiatief tot het project, om de studenten de mogelijkheid te geven competenties te ontwikkelen in het omgaan met kansarme en/of allochtone leerlingen.
- › Het project startte bij de aanvang van het schooljaar 2007-2008.
- › Bij de operationalisering van de studieondersteuning gebruikte men de interne expertise, die men opdeed met het onderzoek naar een tutoringproject door en voor studenten op de hogeschool. In het schooljaar liep ook het proefproject 'Maximale kansen voor basisschoolleerlingen in Sint-Niklaas', waarbij eerstejaarsstudenten van de Lerarenopleiding Bachelor Leraar Lager Onderwijs een achttal keer huiswerkbegeleiding in de schoolstudie, buitenschoolse opvang of organisaties als het asielcentrum of het Rode Kruis voorzagen.

Administratieve gegevens

- › Aan het project Studieondersteuning participeren 23 studenten, die de begeleiding van 23 lagereschoolkinderen op zich nemen.
- › Betrokken projectpartners:

- KaHo Sint-Lieven – Departement Lerarenopleiding (Bachelor Leraar Lager Onderwijs), verantwoordelijk voor het aanduiden en begeleiden van de tutors.
- 22 basisscholen in het Waasland, die elk één gezin/leerling selecteren voor de studieondersteuning en zodoende de tutees aanleveren.
- Samenlevingsopbouw Oost-Vlaanderen, afdeling Sint-Niklaas, die mee instaat voor de ondersteuning van de tutors, in het bijzonder wanneer zij praktische vragen hebben over specifieke gezinsproblematieken.
- › Betrokken personeelsleden:
 - vanuit KaHo Sint-Lieven: het opleidingshoofd Lager Onderwijs, de stagecoördinator en de lectoren Pedagogiek. Zij staan allen in voor de (methodische) ondersteuning van de tutors. Daarnaast levert de hogeschool ook de projectverantwoordelijke die belast is met de algemene coördinatie en organisatie van het project Studieondersteuning.
 - vanuit de basisscholen: de klasleerkracht (stagementor van de student), zorgcoördinator of GOK-leerkracht die verondersteld wordt de student te ondersteunen en het project te coördineren en op te volgen.
- › Het project Studieondersteuning wordt financieel gedragen door de KaHo Sint-Lieven, de Koning Boudewijnstichting en het initiatief 'Proefprojecten Brede School' van het Departement Onderwijs.

Doelstellingen

- › De competenties van studenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs verhogen opdat zij effectieve studieondersteuning kunnen bieden aan kansarme en/of allochtone leerlingen en gezinnen.

- › Studenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs laten kennismaken met diversiteit, verscheidene sociaal-economische achtergronden en de impact daarvan op de schoolloopbaan van kansarme leerlingen.
- › De competenties en attitudes van studenten in het omgaan met kinderen en ouders van diverse socio-culturele milieus verhogen.
- › De kansen op schoolsucces voor kansarme autochtone en allochtone kinderen verbeteren.

Projectkenmerken

- › Het project Studieondersteuning wordt (bij aanvang van het schooljaar) voorgelegd aan de stagescholen waar laatstejaarsstudenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs hun reguliere stage lopen. Zodra een stageschool bereid is in te stappen in het tutoringproject, wordt de studieondersteuning een verplicht stageonderdeel voor de student-stagiair. Het tutoringproject staat binnen het groter geheel van de stage voor 3 studiepunten.
- › Studenten gaan gedurende 3 maanden 15 keer langs bij de kansarme gezinnen om er anderhalf uur ondersteuning te bieden aan de kinderen. De studenten en gezinnen regelen onderling de praktische organisatie van de begeleidingsmomenten.
- › Elke tutor krijgt één gezin toegewezen. De basisschool waar de student stage loopt is verantwoordelijk voor deze toewijzing.
- › De studieondersteuning wordt gegeven door derde bachelorstudenten Leraar Lager Onderwijs. De groep tutores is overwegend vrouwelijk en is afkomstig uit autochtone, middenklasse milieus. De studenten hebben allen het Nederlands als thuistaal.
- › De hogeschool voorziet in een startmoment voor alle tutores bij de start van het project. Daarin worden de krijtlijnen van het project voorgesteld en krijgen studenten een antwoord op praktische vragen. Daarnaast organiseert de projectcoördinator van de hogeschool drie tussentijdse supervisie-

momenten, waarin twee groepen van ongeveer 10 studenten samenkomen om hun ervaringen te bespreken en te leren uit elkaars verhalen.

- › De tutees zijn lagereschoolkinderen die opgroeien in een allochtoon en/of kansarm gezin. Ongeveer de helft van de leerlingen is van allochtone afkomst en heeft het Nederlands niet als thuistaal. De tuteepopulatie bestaat uit een evenwichtige mix van jongens en meisjes. Zij worden gerekruteerd uit alle leerjaren van het basisonderwijs.
- › De ouders beslissen zelf of ze voor hun kind studieondersteuning door een tutor wensen te ontvangen. Eens ze instappen in het project wordt van hen voldoende engagement verwacht. Voor de tutores is de studieondersteuning verplicht.
- › Het project Studieondersteuning is volledig gratis voor de leerlingen en de gezinnen. De studenten krijgen een vergoeding in de vorm van credits.

Bereikte effecten

- › Gezien het project slechts in mei zijn eerste werkjaar afrondt, zijn er nog geen evaluatieve gegevens omtrent de werking of de effectiviteit van het project Studieondersteuning voorhanden. In de komende maanden zullen de diverse betrokken actoren bevraagd worden omtrent hun ervaringen met het tutoringinitiatief.
- › Tijdens de intervisiegesprekken geven de studenten aan dat de leerlingen globaal gesproken zeer enthousiast zijn over de studieondersteuning. De ouders zijn tevreden, net zoals de studenten die aangeven het project een leerrijke ervaringen te vinden. De vakleerkrachten geven daarenboven aan vooruitgang op te merken bij de begeleide leerlingen.

Meer informatie?

anke.dereuse@kahosl.be
heidi.huysveld@kahosl.be

Aan de slag !

“Als ik langskom bij het gezin zit mijn leerling al klaar aan de tafel met haar boekentas, agenda en huiswerkblaadjes bij zich. Ik vraag altijd eerst even hoe het met haar gaat en moedig haar vervolgens aan in haar agenda te kijken, zodat we weten welk huiswerk het meest dringend is. Eigenlijk kan de studieondersteuning beschouwd worden als huiswerkbegeleiding aan huis, want we concentreren ons op de huistaken die de meester meegeeft. Soms voorziet hij ook in een extra werkblad met bijkomende oefeningen voor leerstof waarvan hij merkt dat de leerling er in de klas nog moeilijkheden mee heeft. Als mijn leerling zulke extra werkbladen uit haar boekentas tovert, dan doen we dat eerst. Onze tijd is immers beperkt en ik vind het remediëren aan de hand van dat werkblad belangrijker dan de huistaakoefeningen, die een verdieping zijn van iets waar de leerling wel mee weg is. Ik moet er wel bijzeggen dat remediëring nooit de bovenhand haalt. Meestal maken mijn leerling en ik de huistaken van spelling, rekenen, Frans of Wero. We gebruiken daarvoor het materiaal dat de meester meegeeft. Ik maak nooit iets extra want het is zo al moeilijk genoeg om alle oefeningen gedaan te krijgen op de voorziene tijd. Bovendien is het goed dat de studieondersteuning zo dicht mogelijk aanleunt bij de aanpak van de meester.

Ik laat mijn leerling altijd zelf eerst de oefeningen maken en vraag haar vervolgens om te verwoorden wat ze gedaan heeft om tot haar oplossing te komen. Als ik merk dat ze onderweg fout redeneert, verbeter ik haar en laat ik haar de oefening opnieuw maken. Daarnaast probeer ik mijn leerling aandacht te doen krijgen voor een juiste manier van leren: ik maak een persoonlijk studeerschema, geef haar tips over hoe ze best haar huiswerk kan maken, of op welke manier ze het snelst nieuwe woordenschat onder de knie kan krijgen. En zo vullen wij het anderhalf uur dat voor de studieondersteuning voorzien is. Naar het einde van elke sessie toe, laat ik mijn leerling ook altijd enkele maaltafels opzeggen en de klok aflezen; twee zaken waar ze een beetje problemen blijft mee hebben.

Ik rond de studieondersteuning altijd af met de leerling te zeggen wat ik ervan vond en haar te prijzen als ze haar best deed. Ik laat haar ook altijd in haar agenda afvinken welke taken we gemaakt hebben tijdens de sessie. Dan maken we samen haar boekentas voor de volgende schooldag. Voor ik de deur uitga praat ik ook even met haar mama, om haar op de hoogte te brengen van hoe alles verlopen is. Wanneer ik dan weer op stage ben, overleg ik ook met de meester wat wel of niet goed ging tijdens de studieondersteuning. Zo blijft iedereen op de hoogte.”

Studieondersteuning in kansarme allochtone en autochtone gezinnen

Anke Dereuse: “Waarom we met studieondersteuning aan huis van start zijn gegaan? Het is een cliché van jewelste maar het multiculturele karakter van onze samenleving ligt aan de basis van ons project. Diversiteit is alomtegenwoordig in de maatschappij en dat straalt uiteraard ook af op het onderwijs, waar kinderen van alle slag naast elkaar op de schoolbanken zitten. Als lerarenopleiding kunnen we daar onmogelijk blind voor blijven. Onze studenten komen immers vroeg of laat voor een diverse klas te staan en dat vraagt om openheid en sociale competenties om de eigenheid en de talenten van elk kind te kunnen én te willen zien en te ont-plooien. Daarenboven hanteren we de vernieuwde basiscompetenties voor leraren als richtsnoer voor de invulling van de opleiding. Daarin ligt meer dan ooit tevoren de nadruk op het belang van het contact dat de leerkracht moet zien te onderhouden met de ouders. Het is echter niet zo eenvoudig om op de hogeschool of tijdens de reguliere stages leercontexten te creëren waarin studenten leren omgaan met de ouders van hun toekomstige leerlingen. Het langdurig overleg van het docententeam omtrent hoe aan bovengenoemde noden tegemoet te komen, resulteerde uiteindelijk in het project Studieondersteuning. Daarbij gaan studenten aan huis bij kansarme allochtone en autochtone gezinnen om de kinderen te begeleiden bij het maken van hun schooltaken. Een confrontatie met diversiteit en omgang met de ouders verzekerd!”

Studieondersteuning aan huis - wat?

Kansarme allochtone en autochtone gezinnen die participeren aan het project Studieondersteuning krijgen gedurende drie maanden, ongeveer wekelijks, een derdejaarsstudent van de Bachelor Leraar Lager Onderwijs op bezoek, die de kinderen begeleidt bij het maken van huiswerk of andere schoolopdrachten. De studieondersteuning is gratis en volledig vrijblijvend voor de kansarme ouders. Omdat verschillende agenda's op elkaar moeten worden afgestemd beslissen de studenten in samenspraak met de ouders over de frequentie en de praktische organisatie van de begeleidingsmomenten. **Anke Dereuse:** “Sommige gezinnen ontvangen wekelijks op dinsdagavond een tutor, anderen moeten het dan weer twee weken zonder stellen omdat het uurrooster van de student niet te combineren valt met de beschikbare momenten van de ouders. In totaal dienen er wel vijftien ondersteuningssessies van ongeveer anderhalf uur plaats te vinden. Dat de studenten langsgaan bij de leerlingen thuis is te wijten aan de basismotivatatie van het hele project. We wilden leraren in opleiding immers de kans geven zich te bekwamen in het omgaan en het communiceren met ouders. Maar kansarme ouders krijg je niet of moeilijk naar de school van hun kind. Dat is een gekend fenomeen. Dus laten wij de school naar de ouders gaan, in de gedaante van onze studenten, die daar zelf ook belangrijke lessen uit trekken. We gaan daarenboven ook uit van het 'kind in zijn context': het kind maakt thuis zijn huiswerk en kan dus best daar ondersteund worden, binnen het netwerk dat aanwezig is.”

In principe opteert men voor één-op-één begeleiding: elke student krijgt één kind toegewezen vanuit de basisschool waar hij of zij stage loopt. De ondersteuning aan huis zorgt er echter voor dat ook andere gezinsleden zoveel mogelijk aangemoedigd worden tot betrokkenheid. **Tutor:** “Al van tijdens de eerste sessie die ik gaf merkte ik dat de jongere broer van mijn leerling de ondersteuning interessant vond. Eerst doolde hij wat rond in onze buurt, maar na verloop van tijd zette hij zich spontaan bij ons aan tafel en voor ik het wist waren broer en zus samen het huiswerk aan het maken. Ik vind het wel positief dat ik door mijn aanwezigheid meerdere kinderen kan helpen, ook al is dat dan eerder indirect.” **Anke Dereuse:** “Er zal altijd één kind zijn die de student binnenbrengt in het gezin en daardoor de tutor iets meer naar zich zal

toetrekken, maar dat wil niet zeggen dat de andere gezinsleden uit de buurt van de tutor moeten blijven. Integendeel, kansarme leerlingen zullen het pas beter doen op school als ze daartoe gestimuleerd worden door hun thuismilieu. Maar gezinnen moeten daarvoor eerst zelf aangespoord worden tot meer betrokkenheid ten aanzien van de schoolloopbaan van hun kind. En daar ligt een belangrijke opgave voor onze studenten. Vandaar ook dat wij de studieondersteuning ruimer willen zien dan louter huiswerkbegeleiding, al gebiedt de eerlijkheid mij te zeggen dat dit laatste vaak de bovenhand krijgt in de praktijk. Desalniettemin streven we naar meer. We hopen alle gezinsleden aan te moedigen om de gepaste sfeer in huis te brengen zodat de leerling geconcentreerd kan werken aan zijn huistaak: broers of zussen spelen beter op de eigen kamer zodat de woonkamer kalm blijft of mama wordt erop attent gemaakt dat luidkeels meezingen met de radio leuk is, maar storend kan zijn voor de kinderen die proberen te leren. Daarnaast willen we de begeleide leerling leren plannen, leren schematiseren, leren samenvatten en herhalen. Met andere woorden, hem aanzetten een effectieve studiemethodiek te ontwikkelen. Ten slotte doen we ook inspanningen om de ouderparticipatie te verhogen. Kortom, het gaat om ondersteuning van het hele gezin.”

Selectie van de gezinnen en de tutors

Het project Studieondersteuning wil geen principiële voorkeursbehandeling geven aan specifieke doelgroepen en richt zich daardoor zowel op allochtone als autochtone kansarme leerlingen en hun gezinnen. De selectie van de gezinnen wordt quasi volledig overgelaten aan de basisscholen waar de laatstejaarsstudenten van de Bachelor Leraar Lager Onderwijs stage lopen. Vanuit de hogeschool vraagt men enkel het project te beschouwen voor leerlingen en ouders die enerzijds nood hebben aan extra begeleiding, anderzijds over voldoende potentieel beschikken om met de geboden kansen zelfstandig aan de slag te gaan.

Anke Dereuse: “Vanuit de hogeschool stellen we het project eerst voor aan al onze contractscholen, die stageplaatsen ter beschikking stellen voor onze studenten. Pas wanneer de basisscholen beslissen in te stappen, maken de leerlingen en hun gezinnen kans op deelname aan de studieondersteuning. Vervolgens wordt intern, via klassenraden, naar een compromis gezocht over welke leerling, liefst uit de klas van de stagementor van één van onze studenten, baat zou hebben bij de extra begeleiding. We prefereren kinderen uit de stageklas van de student omdat herkenbaarheid voor de leerling drempelverlagend werkt: het is voor hen makkelijker om een vertrouwd gezicht binnen te laten in hun leefwereld en hun gezin. Maar voorlopig is het geen strikt selectie criterium.”

Bij de selectie van de tutees zijn de GOK-criteria richtinggevend, maar op zich onvoldoende. Kansarmoede wordt vanuit het project Studieondersteuning immers letterlijk gedefinieerd als een gebrek aan kansen vanuit het thuismilieu van de leerling. In de praktijk komt men heel vaak terecht bij kinderen die opgroeien in gezinnen met een lage sociaal-economische status. Maar het project wil er ook zijn voor leerlingen uit de meer gegoede klassen van wie de ouders geen tijd hebben voor of geen betrokkenheid tonen ten aanzien van hun kind. Ook deze leerlingen worden onvoldoende gestimuleerd door hun thuisomgeving en komen dus in aanmerking voor de studieondersteuning aan huis. **Anke Dereuse:** “Wanneer het schoolteam een kandidaat-tutee naar voren heeft geschoven, neemt de klasleerkracht van deze leerling contact op met de ouders en stelt het project Studieondersteuning aan hen voor. Enkel met hun toestemming wordt er van start gegaan. Eens ingestapt wordt van alle betrokkenen het nodige engagement verwacht.”

Aangezien de stageplaatsen voor studenten verspreid zijn over de volledige lagere school, worden de tutees gerekruteerd uit alle leerjaren. De selectieprocedure zorgt er bovendien voor dat slechts één leerling of gezin per school participeert aan het begeleidingsproject.

Studieondersteuning aan huis vormt voor de studenten één van de mogelijke opties om het curriculumonderdeel ‘onderwijspraktijk’ of het afstudeerproject in te vullen. **Anke Dereuse:** “De studenten die het tutor-schap op zich nemen, kiezen daar echter niet zelf voor: wanneer hun stageschool ingaat op het aanbod van de hogeschool, zijn deze studenten verplicht zich te engageren voor het project. Dit maakt dat voorlopig slechts een deel van de derdejaars kennismaken met het geven van studieondersteuning aan huis. Omdat we overtuigd zijn van het belang van de leerervaringen die studenten met de begeleiding opdoen, plannen we wel een uitbreiding tot verplichte participatie van alle laatstejaarsstudenten uit de Bachelor Leraar Lager Onderwijs. De keuze voor deze studentengroep is trouwens op basis van pragmatische gronden ingegeven. De hele opleiding tot leraar lager onderwijs is vormgegeven aan de hand van de basiscompetenties. In het derde jaar van hun opleiding zijn onze studenten schoolassistent en wordt bijgevolg tijdens de stage meer losgekomen van het lesgeven binnen de klasmuren. Er wordt reeds gestart met differentiatie in het tweede jaar, maar de diversiteitscomponent uit de basiscompetenties, evenals het partnerschap van de leerkracht met de ouders, wordt pas echt uitgediept in het laatste jaar van de opleiding. Bovendien staan tutors die bijna afgestudeerd zijn didactisch steviger in hun schoenen en hebben zij meer zelfvertrouwen om naar de gezinnen toe te stappen en er iets te verwezenlijken.”

Om het project Studieondersteuning tot een goed einde te brengen, kunnen de studenten bogen op de kennis en vaardigheden die zij hebben verworven tijdens de vorige jaren van hun opleiding. Daarenboven krijgen zij in de loop van het academiejaar relevante referentiekaders en theoretische modellen gepresenteerd op basis waarvan begeleidingssessies vormgegeven kunnen worden. De tutors kunnen met andere woorden terugvallen op permanente methodische ondersteuning. **Anke Dereuse:** “Los daarvan wordt er voor de studenten bij aanvang van het project een verplichte introductiesessie georganiseerd op de hogeschool. Daarin stellen we de krijtlijnen van het project voor, de verwachtingen naar de verschillende partijen toe en de deontologische code voor de tutors. We nodigen sprekers uit die aan de hand van concrete verhalen een beeld schetsen over de betekenis van diversiteit en kansarmoede (in het onderwijs). Tijdens de introductiesessie wordt ook tijd voorzien om gehoor te geven aan de praktische bekommernissen van de studenten.” Om de tutors tussentijds te begeleiden worden in de periode van de studieondersteuning drie supervisiegesprekken georganiseerd. De projectverantwoordelijke en een medewerker van Samenlevingsopbouw modereren deze supervisies, waarin studenten in kleine groepen hun ervaringen bespreken en leren uit elkaars verhalen. De tutors worden ook expliciet uitgedaagd de meerwaarde van het project Studieondersteuning voor hun toekomstige loopbaan onder woorden te brengen.

Doelstellingen

Het langsgaan bij de gezinnen van kansarme allochtone en autochtone leerlingen, alsook het bieden van studieondersteuning creëert voor de studenten uit de lerarenopleiding unieke kansen om professionele ervaringen op te doen. Ook de projectverantwoordelijke benadert het tutoringproject vanuit deze invalshoek en leidt hieruit de voornaamste doelstellingen af.

In eerste instantie beoogt het project de competenties van de tutores met betrekking tot het begeleiden van kansarme leerlingen te verhogen. **Anke Dereuse:** “Onze studenten leren tijdens de reguliere stages heel wat vaardigheden, maar deze zijn vooral gericht op het werken in klasverband. Iedere leerkracht weet dat kinderen uit dezelfde klas individuele noden of voorkeuren hebben en dat daar best kan op ingespeeld worden om het leren voor iedereen zo effectief mogelijk te maken. Het concept ‘differentiatie’ duikt snel op in discussies tussen of met leraren. Met name voor kansarme leerlingen is een gedifferentieerde aanpak voordelig. Onze studenten ervaren echter al tijdens de eerste stagemomenten dat differentiëren niet zo

eenvoudig is als het lijkt. Vanuit de hogeschool vinden we dat het project Studietoelating de studenten belangrijke oefenmogelijkheden aanbiedt in dit verband. Ze leren zich immers concentreren op één leerling en zijn talenten en zwaktes in kaart te brengen, om vervolgens het kind te begeleiden in functie van zijn individuele mogelijkheden. Door frequent te voorzien in studietoelating aan huis leren de tutors op een bepaalde manier naar leerprocessen kijken. Geleidelijk aan zullen ze het geleerde inbrengen wanneer ze voor de klas staan en uitbreiden naar andere leerlingen.”

Daarnaast beschouwt men het project Studietoelating als een kennismaking met diversiteit in het onderwijs. Voor veel studenten is een bezoek aan een allochtoon of autochtoon kansarm gezin hun eerste nauwe confrontatie met een ander sociaal-cultureel milieu. De contacten met leerlingen en ouders met diverse achtergronden moet het gezichtsveld van de tutors doen verruimen en vooroordelen ten aanzien van doelgroepeleringen reduceren. Bovendien hoopt men de studenten te kunnen trainen in het omgaan met de ouders. **Tutor:** “Tijdens de gewone stages sta je voor de klas en daar houdt het praktisch op. Nu ga je bij de gezinnen thuis langs en dan moet je wel contact onderhouden met de gezinsleden. De studietoelating heeft me al veel bijgebracht op het vlak van communiceren met de ouders van mijn leerling: hen informeren over geboekte vooruitgang, af en toe een ‘slecht-nieuws-gesprek’ voeren, mijn taalgebruik afstemmen op dat van de ouders zodat het voor hen begrijpelijk blijft,... In feite hoort het allemaal bij mijn toekomstige job als onderwijzeres. Het is goed om via de studietoelating de kans te krijgen die zaken te oefenen, want bij andere stages is daar meestal geen mogelijkheid toe.”

Bij de conceptualisering van het project Studietoelating koos men er zeer bewust voor de begeleiding te richten op leerlingen die opgroeien in autochtone of allochtone kansarme gezinnen. Het ligt immers in de bedoeling van de initiatiefnemers inspanningen te leveren op het vlak van gelijke onderwijskansen. De keuze voor studietoelating bij sociaal kwetsbare gezinnen is bijgevolg niet toevallig. **Anke Dereuse:** “Onze doelstelling ten aanzien van de tutees bestaat eruit hun kansen op schoolsucces te verbeteren. Het zou echter fout zijn dit te interpreteren als pogingen ondernemen om hen betere resultaten te laten behalen. Het komt er naar onze mening op aan om te werken aan de studievasthouding van de kansarme leerlingen. We verwachten dan ook niet dat tutors zich gaan toespitsen op vakinhoudelijke instructie, maar daarentegen werken aan zaken als leren leren, het ontwerpen van effectieve leersituaties of het stimuleren van de ouderbetrokkenheid. Al deze zaken kunnen ervoor zorgen dat de kansarme leerlingen vlotter doorstromen in het basisonderwijs. Een andere belangrijke dimensie waarvoor gewerkt wordt is het welbevinden van de tutees bevorderen. Onze doelgroepeleringen hebben het vaak moeilijk op school, waardoor er zich vrij snel negatieve gevoelens gaan ontwikkelen wanneer het de school betreft. Met het project Studietoelating streven we expliciet naar het ombuigen van gevoelens als angst, wanhoop en frustratie. Kansarme leerlingen zullen zich pas succesvol doorheen hun schoolperiode kunnen bewegen als ze zich goed voelen op school. Wij sporen onze studenten bijgevolg aan om het kind zoveel mogelijk te bekrachtigen en succes te laten ervaren bij het werken aan schooltaken. Op die manier wordt het welbevinden van de leerlingen ten aanzien van de school en al wat erbij komt kijken bevorderd.”

Opvattingen en belevingen

Gezien het project Studieondersteuning slechts aan zijn eerste werkjaar bezig is, hoeft het niet te verwonderen dat men af te rekenen krijgt met enkele kinderziektes van vooral organisatorische aard. Dit maakt het voor studenten af en toe iets zwaarder dan gehoopt of verwacht. **Tutor:** “Tegenwoordig moet ik echt puzzelen om rond te komen en samen met de gezinsleden een vrij moment te vinden waarop de begeleiding kan doorgaan. Ik denk dat het vooral voor de leerling belangrijk is dat er continuïteit kan ingebouwd worden in de sessies, maar voorlopig lukt het me echt niet wekelijks langs te gaan, omdat mijn uurrooster overvol zit.”

Op enkele praktische bemerkingen na, zijn de tutores het erover eens dat het project hen de mogelijkheid biedt om leerrijke ervaringen op te doen. **Tutor:** “Ik leer wel veel uit de studieondersteuning die ik geef. Los van mijn opleiding, vind ik het vooral interessant om de Marokkaanse cultuur beter te leren kennen en daardoor minder in hokjes te denken. Als toekomstige lerares vind ik dan weer de communicatie met de ouders een belangrijk leerpunt, alsook de professionele communicatie met mijn stagementor. Ik heb echt geleerd om op een opbouwende en neutrale manier te praten over het leerproces van mijn leerling. Tegelijk leerde ik meer begrip op te brengen voor de zwaktes van mijn tutee en besef ik hoe belangrijk het is vertrouwen te geven aan een kind, hoe zwak het op school ook mag zijn. Het is pas door te tonen dat je gelooft in de mogelijkheden van een leerling, dat die dat zelf ook begint te doen.” **Tutor:** “Toen ik de eerste keer op bezoek ging was het voor mij een echte schokervaring om te zien in welke omstandigheden mijn gezin moet leven. Mijn visie op kansarmoede kreeg direct een andere invulling. Het was ongelooflijk hoe de kinderen er hun huiswerk probeerden te maken: in een ijskoude woonkamer, met een kaars want de elektriciteit was afgesloten na de zoveelste onbetaalde schuldenlast. Dat beeld vergeet ik nooit meer! Ik kreeg op slag ook meer begrip voor andere kansarme leerlingen in mijn stageklas. Dit neem ik zeker mee als ik volgend jaar in de praktijk sta!”

Ondanks de soms moeilijke werkomstandigheden koesteren de tutores positieve gevoelens tegenover hun tutees en hun gezin. De goede verstandhouding schrijven zowel de projectverantwoordelijke als de studenten toe aan de geboekte resultaten en successen. **Tutor:** “Door mijn gerichte interventies en de persoonlijke aandacht die ze van mij krijgt, zet mijn leerling zich in voor de taken en doet ze het ook goed. Dat maakt haar oprecht fier en gelukkig. Haar zo zien glunderen, geeft mij ook een goed gevoel, want mijn inspanningen worden gewaardeerd. Daarnaast is er de appreciatie die ik van de ouders krijg. Zij kijken steeds uit naar mijn komst of vertellen me vol trots over de goede toets van Frans van hun dochter. Dat maakt het wel leuk om langs te gaan bij het gezin, al is het niet altijd even eenvoudig want de ouders spreken en begrijpen amper Nederlands. Dat is wel een extra uitdaging!”

Ook voor de allochtone en autochtone kansarme leerlingen is het project Studieondersteuning voordelig want leerrijk, aldus de bevraagde studenten. **Tutor:** “Mijn leerling lijkt elke sessie iets nieuw op te pikken uit de studieondersteuning. Het meest voor de hand liggend is de verwerving van vakinhoudelijke kennis en inzichten. Daar is hij zelf trouwens het meest tevreden over. Maar eigenlijk leert mijn tutee vooral zaken waar hij op langere termijn iets zal aan hebben. Een van de belangrijkste dingen die ik hem kon bijbrengen is een goede studiehouding: het werk niet uitstellen maar plannen, geen lawaai op de achtergrond, geen kopzorgen in het hoofd, alle benodigde boeken en balpen op de tafel, om vervolgens gestructureerd van start te gaan met het huiswerk. Daarnaast heeft hij geleerd om de moed niet onmiddellijk op te geven en zelf vragen te stellen wanneer hij iets niet begrijpt. Daardoor doet hij het ook beter, wat een positieve invloed heeft op zijn zelfvertrouwen. Ook dat zie ik zienderogen stijgen.”

Succesfactoren

Het succes en de opmerkelijke effecten van het project Studietoelichting worden door de projectverantwoordelijke in eerste instantie toegeschreven aan de inzet en motivatie van de studenten. **Anke Dereuse:** “Als de studenten zich niet inspannen om elke sessie tot een goed einde te brengen, dan sta je natuurlijk nergens met een project als het onze. Omgekeerd geldt dat ook: de resultaten die je boekt zijn voor een groot deel te verklaren door de inzet van de tutores. Bovendien weten en kunnen onze studenten ook voldoende om een meerwaarde te kunnen zijn voor de kansarme leerlingen en hun gezinnen. Een degelijke opleiding en permanente ondersteuning van de tutores zijn mijns inziens onontbeerlijk.” **Tutor:** “De tutoring is soms wel zwaar, maar ik vind kracht om door te zetten omdat ik merk dat mijn inspanningen iets opleveren. Stel dat ik al mijn energie in de voorbereiding van een goede ondersteuningssessie zou steken, maar ik zie achteraf dat de leerling er op geen enkele manier op vooruit gaat of dat de waardering door de ouders uitblijft, dan zie ik niet in wat ik in dat gezin kan blijven doen. Zonder een bemoedigend schouderklopje van één van de gezinsleden zou ik het niet volhouden. Daarom ook dat ik de goede relatie tussen het gezin en mezelf als een voorwaarde beschouw om tot resultaat te komen. Je moet in staat zijn een vertrouwensband met de ouders en de leerling te onderhouden. Zoniet laten ze je niet binnen in hun wereld, letterlijk en figuurlijk.”

Evaluatie

Om formele evaluatieve gegevens voor te leggen omtrent de werking of bereikte effecten van het project Studietoelichting, is het nog iets te vroeg. De betrokkenen sluiten immers pas in mei hun eerste werkjaar af. Een grondige evaluatie is bijgevolg gepland voor de komende maanden. Daartoe zal men gebruik maken van een schriftelijke bevraging onder de participerende studenten, leerlingen, ouders en schoolbetrokkenen. Via de items uit het vragenlijstonderzoek zal met name de mate van doelrealisatie in kaart gebracht worden.

De supervisiemomenten met en de reflectieverslagen van de studenten maken echter op dit ogenblik reeds duidelijk dat de vooropgestelde doelstellingen in belangrijke mate bereikt worden. De tutores merken heel wat vorderingen op bij de allochtone en autochtone kansarme leerlingen en hun gezinnen. Uit gesprekken met enkele klasleerkrachten blijkt bovendien dat meerdere leerlingen meer interesse tonen voor bepaalde vakgebieden, meer participeren aan het lesgebeuren en tevens hogere resultaten boeken. Studenten zelf geven aan dat de ervaringen die ze opdoen met het bieden van studietoelichting verrijkend zijn, niet in het minst voor hun toekomstige loopbaan in het onderwijs.

Anke Dereuse: “We hebben dan ook alle reden om het project Studietoelichting volgend jaar uit te breiden voor zoveel mogelijk laatstejaarsstudenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs en een uitbreiding in onze campus in Aalst te plannen. Want alle kansarme leerlingen verdienen het om extra begeleiding en meer schoolsucces te ervaren.”

TUTORBABEL (Universiteit Gent)

Wat?

- › Eerste masterstudenten Onderwijskunde van de Universiteit Gent begeleiden en ondersteunen lagere schoolleerlingen bij het 'leren leren' en dit zowel tijdens als na schooltijd.

Achtergrond en historie

- › Het initiatief voor TutorBabel werd genomen door de betrokkenen van de Vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Gent om studenten Onderwijskunde tijdens hun opleiding kennis te laten maken en bewuster te leren omgaan met diversiteit in het onderwijs enerzijds en om coachings- en begeleidingsvaardigheden te ontwikkelen anderzijds. Het initiatief voor het project werd verder ingegeven door onderzoek naar de geringe slaagkansen van allochtone en kansarme jongeren in het onderwijs en naar de mogelijkheden van student tutoring ter verbetering van de onderwijspositie van deze leerlingen. In samenwerking met de betrokken partnerscholen werd de focus op 'leren leren' gelegd en de concrete opzet van het project uitgewerkt.
- › TutorBabel ging van start in oktober 2007.
- › Voor de concrete uitwerking van het project konden de betrokkenen van de Vakgroep Onderwijskunde en de partnerscholen terugvallen op onderzoeksinzichten en praktijkervaring in het kader van peer tutoringprojecten. Verder werden de krijtlijnen van het project uitgewerkt vanuit literatuur over modellen van student tutoring en kansengroepen in het onderwijs.

Administratieve gegevens

- › Aan TutorBabel participeren 43 eerste masterstudenten Onderwijskunde, die de begeleiding van 93 leerlingen uit kansarme en/of allochtone gezinnen op zich nemen.
- › Betrokken projectpartners en personeelsleden:
 - Universiteit Gent – Vakgroep Onderwijskunde, die verantwoordelijk is voor het aanleveren, de vorming en begeleiding van de tutors. Deze laatste wordt op zich genomen door de projectcoördinator en de docent van een ondersteunend opleidingsonderdeel.
 - 4 Gentse basisscholen, waarvan de leerlingen van het vijfde en/of zesde leerjaar als tuteurs in het project participeren. De directies, zorgcoördinatoren en brugfiguren vormen de aanspreekpunten op de partnerscholen en leggen de brug met de ouders. De klasleerkrachten nemen de ondersteuning van de studenten op zich.
- › TutorBabel wordt financieel ondersteund door de Koning Boudewijnstichting en de Vakgroep Onderwijskunde.

Doelstellingen

- › Kansarme autochtone en allochtone leerlingen kansrijker maken door expliciet te werken aan leren leren. Meer specifiek wordt het ontwikkelen van efficiënte leer- en oplossingsstrategieën, als ook het ontwikkelen van zelfregulerend gedrag en leerhoudingen beoogd. Verder wil men op deze manier ook het zelfvertrouwen en de motivatie van de leerlingen vergroten.
- › Studenten kennis laten maken en bewuster leren omgaan met diversiteit en gelijke onderwijskansen.
- › Studenten zelfstandig begeleidingsactiviteiten leren realiseren in reële onderwijscontexten.

- › Leerkrachten laten reflecteren over hun aanpak van leren leren. Concreet wordt meer expliciete aandacht beoogd voor de drie componenten van leren leren (socio-affectief, cognitief en metacognitief) in verschillende leercontexten.
- › Het informeren en activeren van ouders met betrekking tot het ondersteunen van leren leren bij hun kinderen.
- › De TutorBabbelsessies vinden hoofdzakelijk plaats op school en in aanwezigheid van de leerkracht. Tijdens twee sessies wordt de begeleiding na schooltijd ook thuis gegeven. Elke tutor begeleidt een groepje van 2 of maximaal 3 leerlingen.
- › Alle tutors krijgen vooraf in het opleidingsonderdeel 'Coaching en begeleiding' een vorming en worden tussentijds begeleid, in de vorm van intervisiegesprekken. Ze worden eveneens aangezet tot reflectie door de leerkrachten, de projectcoördinator en de betrokken docent.

Projectkenmerken

- › TutorBabbel is een verplicht onderdeel van het studieprogramma voor de studenten eerste master Pedagogische Wetenschappen, afstudeer richting Pedagogiek en Onderwijskunde, major Onderwijskunde. Concreet zijn de TutorBabbelsessies ingebouwd als oefeningen bij het opleidingsonderdeel 'Coaching en begeleiding'. De tutorgroep bestaat voor 75% uit vrouwelijke studenten. Alle studenten hebben het Nederlands als thuistaal.
- › De tutees zijn leerlingen uit het vijfde en het zesde leerjaar. De partnerscholen hebben allen gemiddeld 70% GOK-leerlingen. Alle leerlingen uit de deelnemende klassen participeren aan het project. Er is een evenwichtige spreiding van jongens en meisjes. De meerderheid van de leerlingen is van allochtone afkomst en heeft het Nederlands niet als thuistaal.
- › Studenten werken één maal per week samen met hun tutees en dit gedurende tien weken. Concreet gaat het om sessies van twee uur. Het tutoraat start op alle scholen tijdens het laatste lesuur van de dinsdagnamiddag en loopt telkens nog een uur door na schooltijd. Tijdens de sessies wordt gebruik gemaakt van een tutorpakket rond 'leren leren', bestaande uit leerlingmateriaal en een handleiding voor de tutors met aanvullende achtergrondinformatie.
- › De begeleiding is volledig gratis voor de leerlingen. De tutors worden niet betaald, maar verdienen credits via hun deelname aan het project.

Bereikte effecten

- › Aan TutorBabbel is een evaluatieluik verbonden, bestaande uit interviews en schriftelijke vragenlijsten bij de verschillende betrokkenen. Alle data zijn reeds verzameld, maar de verwerking is op dit moment nog aan de gang. Bijgevolg kunnen nog geen sluitende uitspraken omtrent bereikte effecten voorgelegd worden.
- › De eerste resultaten wijzen echter op een positieve en enthousiaste houding van alle betrokkenen. Studenten ervaren TutorBabbel als een verrijking voor hun opleiding en wijzen – samen met de leerkrachten – op de positieve evolutie die de leerlingen in de loop van het project hebben doorgemaakt.

Meer informatie?

Hilde.VanKeer@UGent.be
Sabrina.Vandevelde@UGent.be

“Elke dinsdagnamiddag trek ik, samen met enkele medestudenten, naar de lagere school. We komen er aan terwijl de reguliere schooldag nog bezig is, want het eerste uur van de sessie valt samen met het laatste lesuur op dinsdagnamiddag. Ikzelf begeleid drie leerlingen. We zitten daarvoor samen in het klaslokaal van de tutees. De leerkracht is af en toe aanwezig tijdens de TutorBabbelsessies, al heeft hij eigenlijk geen inhoudelijke inbreng.

Elke sessie start met een zeer kort informeel moment waarin ik mijn tutees begroet en vraag naar de gebeurtenissen van de voorbije week. Daarna starten we onmiddellijk de sessie, want we hebben meestal veel oefeningen voor de boeg en de tijd is beperkt. De rode draad doorheen elke TutorBabbelsessie vormt het tutorpakket, een bundel met leermiddelen waarmee de leerlingen belangrijke thema's binnen 'leren leren' kunnen oefenen. Alle aandacht gaat uit naar het verwerven van een goede studiemethodiek, van remediëring is absoluut geen sprake! Omdat leren leren complexe vaardigheden vergt, begint elke sessie met een korte herhaling van waar de vorige sessie over ging en wat de tutee daar precies van opstak.

Na dit herhalingsmoment worden nieuwe vaardigheden geoefend, deze staan in de bundel per thema uitgewerkt. Voor de invulling van de TutorBabbelsessie volg ik nagenoeg volledig het tutorpakket, omdat het volledig is opgebouwd op het niveau van mijn tutees en er zeer relevante oefeningen instaan. Af en toe breng ik zelf een extra opdracht mee. Als er nieuwe vaardigheden van leren leren aangebracht worden, zoals bijvoorbeeld plannen of Mind Maps gebruiken, dan leg ik de belangrijkste zaken daarvan eerst uit. Pas daarna oefenen we deze vaardigheden in. Tijdens de sessies maken we zeer veel toepassingen, zodat de vaardigheden langzaam maar zeker insijpelen bij de tutees.

Naar het einde toe, wordt er steeds voldoende tijd uitgetrokken voor een synthesemoment. Daarin wordt kort herhaald wat tijdens de TutorBabbelsessie gezien werd. De tutees vullen daarvoor een blad in 'dit ga ik onthouden en dit ga ik proberen'. Soms kunnen niet alle oefeningen gemaakt worden tijdens de twee uren die voorzien zijn. In dat geval geef ik de overblijvende opdrachten mee als huiswerk. Het is ook goed dat de tutees leren zelfstandig aan de slag gaan. Vooraleer ik naar huis ga geef ik mijn tutees nog een complimentje over hun goede medewerking. Dat doet hen stralen en honger krijgen naar nog meer leren leren.”

Projectportret

TutorBabbel

Hilde Van Keer: “TutorBabbel groeide uit de samenwerking tussen de Vakgroep Onderwijskunde en een Gentse scholengemeenschap, Babbel. De voorbije schooljaren gingen de partnerscholen allen actief op zoek om het werken aan leren leren expliciet een plaats te geven in de dagelijkse klaspraktijk. Met de invoering van de eindtermen leren leren staat het onderwijs namelijk voor de uitdrukkelijke opdracht om kinderen hierin te begeleiden. Voor leerlingen in risicosituaties als kansarmoede en/of een anderstalige achtergrond, is specifieke aandacht voor leren leren en voor hun werkgedrag echter nog meer noodzakelijk dan voor het doorsnee autochtone kind. Al te dikwijls hebben deze kinderen nood aan structuur, missen ze planning en hebben ze behoefte aan steun van buitenaf om tot een goede probleemoplossing te komen. De partnerscholen onderkenden niet enkel deze problematiek, maar constateerden tevens dat de meerderheid van hun leerlingen de eindtermen leren leren onvoldoende bereikten. Omdat dit om cruciale vaardigheden gaat, waarmee de slaagkansen in het secundair onderwijs en doorheen de volledige verdere schoolloopbaan staan of vallen, werd het werken aan leren leren door de partnerscholen zeer duidelijk als prioritair actiepunt naar voren geschoven.” Daarnaast stelde men ook in de opleiding master Pedagogiek en Onderwijskunde, major Onderwijskunde een tekort vast. Niet alleen komen universiteitsstudenten slechts in beperkte mate rechtstreeks met de praktijk in contact, er is daarbovenop een gebrek aan ervaring in het werken met leerlingen die vanuit hun kansarme en/of allochtone achtergrond minder slaagkansen hebben in het onderwijs en aldus in een zeer kwetsbare maatschappelijke positie komen te staan. Vanuit deze tekorten groeide het idee voor en de concrete werking van TutorBabbel.

TutorBabbel – Wat?

In TutorBabbel begeleiden en ondersteunen eerste masterstudenten Onderwijskunde van de Universiteit Gent wekelijks een groepje van twee tot drie lagere schoolleerlingen uit de vijfde of zesde klas bij het leren leren en dit zowel tijdens als na schooltijd. Voor de studenten vormt de tutoring een onderdeel van het studieprogramma, met name de oefeningen in het kader van het opleidingsonderdeel ‘Coaching en begeleiding’.

De tutors werken tien weken lang, één maal per week gedurende twee uur samen met hun tutees. Concreet wordt tijdens het eerste uurtje gewerkt aan specifieke vaardigheden of leerstrategieën, bijvoorbeeld leren planmatig werken, onderscheiden van hoofd- en bijzaken, structureren van teksten, schematiseren,... Om dit onderdeel van de sessies op een onderbouwde manier te kunnen invullen werd voor de tutors een tutorpakket rond leren leren ontwikkeld door de projectcoördinator, in samenspraak met alle betrokken leerkrachten, en analoog aan de componenten van de eindtermen leren leren². Concreet wil het tutorpakket de leerlingen ondersteunen bij het ontwikkelen van manieren van aanpakken en oplossingsstrategieën, alsook bij het ontwikkelen van regulerend gedrag en positieve leerhoudingen. Het pakket bestaat uit leerlingmateriaal en een handleiding voor de tutor met achtergrondinformatie.

² (1) eindtermen gericht op de uitvoering van leren (aanpakken en oplossingsstrategieën); (2) eindtermen gericht op de regulering van leren (zelfsturing via oriënteren, plannen, monitoren en evalueren van het eigen denken en handelen); (3) eindtermen gericht op leerhoudingen (zelfvertrouwen, interesse, motivatie, concentratie, daadkracht en doorzettingsvermogen).

Tijdens het tweede uur van de TutorBabbelsessie worden de strategieën of vaardigheden verder ingeoeft aan de hand van opdrachten, huiswerk of lessen die de leerlingen van de leerkracht meekrijgen. Als rode draad doorheen de sessies en in het tutorpakket lopen de drie componenten van leren leren. Centraal staat ook de idee dat leren zelfstandig leren inhoudt en dat de sturing van buitenaf geleidelijk moet worden afgebouwd: een evolutie van tutorgecentreerd naar leerlinggecentreerd werken staat dus voorop. Ook voor de tutors wordt de ondersteuning aan de hand van het pakket afgebouwd.

De TutorBabbelsessies vinden hoofdzakelijk plaats op school en in aanwezigheid van de leerkracht. **Hilde Van Keer**: “Doordat de tutoractiviteiten elke week starten tijdens de klasuren, worden de klasleerkrachten rechtstreeks bij het project betrokken. Zo wordt een natuurlijke wisselwerking en communicatie gestimuleerd tussen de tutors enerzijds en de betrokken klasleerkrachten anderzijds. Dit is een zeer belangrijk gegeven. De tutor mag namelijk niet worden gezien als een surrogaatleerkracht, maar werkt complementair en aanvullend om leerlingen te ondersteunen.” **Sabrina Vandeveld**: “De TutorBabbelsessies zijn voor de leerkrachten ook een uitstekende gelegenheid om de rol van observator op te nemen. Dit geeft hen de mogelijkheid om de leerlingen vanuit een ander perspectief aan het werk te zien en zich een beter beeld te vormen over hun werkpunten en mogelijkheden en hierop in te spelen tijdens de klaspraktijk.”

Tijdens twee sessies komt de tutor ook aan huis. Op die manier kan het contact met de ouders worden gegarandeerd. Daartoe worden daarenboven twee schoolinterne ouderbijeenkomsten ingericht, waarin de doelstellingen en de aanpak van TutorBabbel worden voorgesteld aan de ouders. Daarnaast worden alle ouders uitgenodigd op het moment dat het tutoraat aan de gang is, zodat kan worden gedemonstreerd waaraan gewerkt wordt en hoe dit gebeurt. Verder wordt een toelichting gegeven over de manier waarop de ouders zelf met het TutorBabbelmateriaal aan de slag kunnen om hun kind te ondersteunen. **Sabrina Vandeveld**: “Leren leren is een langdurig proces. Tijdens TutorBabbel wordt een belangrijke aanzet gegeven, maar daar mag het niet ophouden! Het verwerven van dergelijke complexe vaardigheden vraagt een brede aanpak. Dit betekent dat ook in de klaspraktijk en thuis blijvende aandacht nodig is voor leren leren. Daarom dat ouders en leerkrachten zo nauw betrokken worden.”

Selectie van tutors en tutees

TutorBabbel richt zich op leerlingen uit de derde graad van de lagere school die opgroeien vanuit een sociaal-economisch kwetsbare achtergrond. De overgrote meerderheid van de leerlingen uit de TutorBabbelpartnerscholen bestaat uit GOK-leerlingen en voldoet op die manier dan ook aan deze voorwaarde. De meeste leerlingen zijn daarenboven van allochtone origine en hebben het Nederlands niet als thuistaal. Daarnaast is er ook een belangrijke groep kansarme autochtone kinderen op de scholen aanwezig. Vanuit die optiek werd in TutorBabbel expliciet de keuze gemaakt om alle leerlingen van het vijfde en/of zesde leerjaar in het project als tutees te laten participeren. Dit ook aangezien de helft van de TutorBabbeltijd zich tijdens de schooluren afspeelt.

Wat de tutors betreft, worden alle eerste masterstudenten uit de major Onderwijskunde in het project betrokken. TutorBabbel maakt deel uit van de verplichte oefeningen bij het opleidingsonderdeel ‘Coaching en begeleiding’. **Hilde Van Keer**: “We vinden het belangrijk dat al onze studenten die later als onderwijskundige het werkveld zullen instappen praktijkervaring opdoen en zeker ook kennismaken met de diversiteit waardoor ons onderwijs vandaag de dag gekenmerkt wordt. De integratie van het project binnen het studieprogramma biedt bovendien duidelijk meer garantie op een structurele inplanting en op de duurzaamheid van het project. Bovendien vermijdt deze manier van werken dat tutors doorheen de loop van het

project uit het tutoraat stappen. Via de structurele inbedding beoogt TutorBabbel ook uitgesproken lange-termijneffecten voor de betrokken universiteitsstudenten. De toekomstige onderwijskundigen nemen hun ervaringen met diversiteit en met de specifieke doelgroep ouders en leerlingen mee naar de praktijk in het latere werkveld.”

De keuze voor studenten die al verder staan in hun opleiding – in dit geval eerste masterstudenten – was een bewuste keuze voor TutorBabbel. Van deze doelgroep kunnen, mits een degelijke vorming en tussen-tijdse ondersteuning en begeleiding, de essentiële competenties verwacht worden om het tutorschap succesvol op te nemen.

Doelstellingen

De doelstellingen van TutorBabbel richten zich tot vier verschillende actoren: de leerlingen derde graad, de betrokken leerkrachten en ouders in de partnerscholen en de masterstudenten.

Wat de leerlingen betreft, wordt ernaar gestreefd om via TutorBabbel de aanzet te geven tot de uitbouw van een gefundeerde klas- en schoolwerking gericht op het bereiken van de eindtermen leren leren door zoveel mogelijk kinderen, dit als belangrijke bagage naar de toekomst toe. **Hilde Van Keer**: “De eindtermen laten er geen twijfel over bestaan: leren leren is meer dan het geven van studiebegeleiding en het aanleren van goede studiegewoonten. Er komt bij zelfstandig leren meer kijken dan alleen maar weten hoe je iets moet aanpakken. Zelfstandig leren houdt in: informatie kunnen verwerven, verwerken en toepassen in allerlei situaties. Emotionele factoren, zoals motivatie en zelfvertrouwen, en het in staat zijn om jezelf voor, tijdens en na het leren voortdurend bij te sturen, spelen daarbij een belangrijke rol. Via TutorBabbel wordt zeer expliciet aan elk van deze componenten van leren leren gewerkt.”

Het spreekt voor zich dat leren leren een proces van lange adem is. TutorBabbel wordt dan ook gezien als complementair aan de initiatieven van de leerkrachten in de dagelijkse klaspraktijk om de achterstand van de leerlingen op het vlak van leren leren te overbruggen. Via het project wordt bij de leerkrachten een meer gefundeerde aanpak van leren leren nagestreefd. TutorBabbel wil leerkrachten door schooloverstijgende projectbijeenkomsten en door hun betrokkenheid bij het tutoraat tijdens de klasuren laten reflecteren over hun huidige aanpak en meer expliciete aandacht laten uitgaan naar de verschillende componenten van leren leren in diverse leercontexten. Via deze geïntegreerde manier van werken wordt het transferkarakter ervan voor kinderen zichtbaar. **Sabrina Vandeveld**: “We moedigen de leerkrachten aan om ook tijdens en na afloop van het project de competenties die TutorBabbel beoogt, te integreren in de klaspraktijk. De studenten zijn ook tevreden wanneer ze merken dat de leerkrachten verder bouwen op wat er in de sessies aan bod komt en aan de slag gaan met het materiaal en de inhoud van het tutorpakket. Dit verhoogt de kans dat de leerlingen effectief toepassen waar ze in de sessies samen met hun tutor op oefenen.”

De betrokkenheid en participatie van de ouders bij het schoolgebeuren is uiteraard zeer belangrijk. Alle partnerscholen zien ouders als volwaardige partners in het opvoedingsproces en beseffen meer en meer dat werken aan de relatie met ouders een extra kracht betekent om de schoolloopbaan van de kinderen zo optimaal mogelijk te laten verlopen. Vanuit die optiek wordt in TutorBabbel getracht om de tutorbegeleiding na afloop van het project te laten doorwerken door ouders via ouderbijeenkomsten te informeren over leren leren en hen de kans te geven de tutors tijdens de begeleidingsactiviteiten aan het werk te zien met hun kind.

Hilde Van Keer: “De basisfilosofie achter tutoring is dat studenten die leerlingen helpen bij hun studies er zelf ook beter van worden. Vanuit die optiek streven we bij de universiteitsstudenten die als tutor fungeren in TutorBabbel doelstellingen na op twee verschillende vlakken. In eerste instantie willen we hen kennis laten maken en bewuster leren omgaan met diversiteit en gelijke onderwijskansen. Via het project willen we hen in dat verband ook inzicht laten verwerven in de relatie tussen kansarmoede enerzijds en schoolloopbaan anderzijds. In tweede instantie vormt TutorBabbel de context waarin ze zelfstandig begeleidingsactiviteiten leren realiseren in reële onderwijscontexten. Daarbij ligt het accent op het inbouwen van een procesmatig verloop van de begeleiding enerzijds en op het correct leren hanteren van deelvaardigheden anderzijds.”

Opvattingen en belevingen

TutorBabbel genereert bij alle betrokken actoren uitermate positieve reacties. Deze zijn vooral toe te schrijven aan de inzet en het enthousiasme van de tutors en tutees, wat uitmondt in effectieve leerresultaten.

Tutor: “De vorderingen die ik zie bij mijn tutee geven me een enorme ‘boost’ waardoor ik nog meer gemotiveerd ben de begeleiding te geven. Ook het feit dat mijn leerling voortdurend opmerkt dat ze dankzij mij nuttige dingen leert, draagt daartoe bij. Het gevoel dat ik dankzij de positieve feedback van mijn tutee krijg is onbeschrijflijk!”

Ook de leerlingen reageren enthousiast op TutorBabbel en de effecten die het ten aanzien van hun leerproces teweeg brengt. **Tutee:** “Ik vond de eerste sessie wel spannend en ik was een beetje bang. Maar mijn tutor is altijd vriendelijk en helpt me zeer goed. Ze leert me veel bij en heeft daarvoor leuke oefeningen of spelletjes bij. Ik weet nu, dankzij mijn tutor, hoe ik mijn huiswerk moet maken en wat een Mind Map is. Ik vind het leuk om een Mind Map te tekenen! Of om de belangrijke woorden in een tekst te kleuren!” **Tutee:** “Ik heb in TutorBabbel geleerd hoe ik mij moet voorbereiden op een toets. En het helpt, want ik heb al eens betere punten gehad! Nu concentreer ik mij ook meer als ik mijn huiswerk maak. Dan lukt het beter en is het sneller juist gemaakt. Mijn tutor leerde me ook dat ik mijn werk moet organiseren en opschrijven wat ik ga doen en daarna kijken wat ik gedaan heb.”

Ook de leerkrachten onderkennen de effectiviteit van de TutorBabbel-sessies. Ze ervaren de inbreng van de studenten bovendien als een waardevolle aanvulling op de eigen taken. **Leerkracht:** “TutorBabbel is voor mij een moment waarbij ik als leerkracht de leerlingen afsta om iets te doen waar ik alleen *nooit* het resultaat kan bereiken zoals het bereikt wordt via student tutoring! Er kan via de tutors veel meer bereikt worden bij *elke* leerling van mijn klas. Omdat ikzelf ook aanwezig ben tijdens de sessies, leer ik ook veel bij. De studenten behandelen vele aspecten van leren leren op een zeer concrete manier en laten voldoende ruimte waardoor ik, na afloop van het project, kan verder bouwen op wat zij aanbrachten. Zo beklijft het beter bij de leerlingen.” **Leerkracht:** “Ook ik vind het een zeer leerrijke ervaring. Door van op afstand leerlingen te observeren kom ik nieuwe eigenschappen van hen te weten. Bedeesde leerlingen bloeien bijvoorbeeld helemaal open tijdens oefenmomenten in kleine groep. Daarnaast leer ik ook mezelf als leerkracht in vraag stellen: heb ik wel genoeg aandacht voor leren leren in mijn lessen? Modelleer ik het plannen, structureren en de Mind Mapping wel voldoende? Het is daarenboven interessant om nieuwe info te krijgen over leren leren en hoe dat concreet kan worden aangepakt in de dagelijkse klaspraktijk.”

Studenten ervaren de studieondersteuning die ze bieden in het kader van TutorBabbel eveneens als een belangrijke leerschool. **Tutor:** “Dankzij de tutoring kreeg ik een echt beeld van multiculturaliteit in de klas en leerde ik hoe daar vanuit een verantwoordelijke positie kan worden mee omgegaan. Het tutorschap deed me ook inzien dat niet elke leerling van thuis uit gestimuleerd wordt om te leren. Daar ligt een belangrijke

opdracht voor de leerkrachten. Verder leerde ik vooral begeleidings- en coachingsvaardigheden ontwikkelen en trainen en ervoer ik het belang van het inspelen op de individuele leerbehoeften van de tutees. Het was ook leuk om te leren omgaan met verschillende persoonlijkheden.” **Tutor:** “Voor mij is TutorBabbel een evenwaardig leerproces als voor de tutees. Ik heb geleerd na te denken wat er in de hoofdjes van die tieners (bijna pubers) omgaat. Hoe ze aankijken tegen het leven, tegen school. Maar misschien voor mezelf het belangrijkste, een andere kijk op het schoolgebeuren. Een schoolgebeuren dat niet gekleurd wordt door hoge punten, enthousiaste ouders, rozengeur en maneschijn, maar een sfeer van moeten, er vaak alleen voor staan en echt strubbelen doorheen de schoolcarrière.”

Succesfactoren

De resultaten die in het kader van TutorBabbel worden geboekt, worden door de betrokkenen aan een aantal randvoorwaarden toegeschreven. Een ervan betreft de aanstelling van een coördinatie door een gedreven projectverantwoordelijke. **Hilde Van Keer:** “Het succes van TutorBabbel hangt in grote mate af van de aanwezigheid en het niet-aflatende enthousiasme van de projectcoördinator om het reilen en zeilen van het volledige project in goede banen te leiden en de verwachtingen van de verschillende projectpartners op elkaar af te stemmen. Een coördinator is essentieel in dergelijke complexe leeromgevingen met verschillende actoren, om alles in goede banen te leiden, de nodige betrokkenheid te creëren, overzicht te houden op het totaal en als centraal aanspreekpunt voor alle partners. Niettegenstaande de belangrijke rol van de centrale projectcoördinator is ook ‘partnerschap’ een factor tot succes. Een project als TutorBabbel staat of valt met de betrokkenheid, het engagement en de motivatie van de betrokkenen van het hoger onderwijs én de partnerscholen. De verschillende partijen werden dan ook geëngageerd om het project op de rails te krijgen en aan het rollen te brengen. Efficiënt overleg hieromtrent tijdens schooloverstijgende projectbijeenkomsten is dan ook cruciaal.”

De gedeelde verantwoordelijkheid tussen de leerkrachten en docenten over de begeleiding van de studenten, alsook de positieve band tussen tutors en leerkrachten dragen volgens de betrokken actoren eveneens bij aan het succes van het project. **Tutor:** “Er ontstaat een band met de leerkracht, waardoor het een plezier is om met hem te werken. Hij staat achter de tutors en hun verwezenlijkingen. En laat dat blijken door er ons voortdurend aan te herinneren dat we goed bezig zijn. Zulke positieve bekrachtiging van de juiste persoon is absoluut welkom, omdat niemand de leerlingen beter kent dan hij. De leerkracht luistert ook oprecht naar mijn vragen of onzekerheden en maakt tijd voor mij – veel tijd. Bovendien is hij zich zeer bewust van zijn positie en beseft hij dat de tutors hem veel nieuwe moed en inzichten hebben bijgebracht, waarmee hij zelf in de klas aan de slag zal gaan. Ik durf te zeggen dat TutorBabbel hem als leerkracht heeft veranderd.”

De positieve effecten worden daarnaast ook toegeschreven aan de inzet en motivatie van zowel tutors als tutees, alsook aan de goede band tussen beiden. **Tutor:** “Müside maakt het meeste indruk op mij. Ondanks haar moeilijkheden en achterstand gaat ze elke sessie opnieuw met goede moed aan de slag. Ik hamer er bij haar op dat ze me mag onderbreken als ze iets niet begrijpt en sinds de derde sessie durft ze dat ook. Ik besteed aan haar meer aandacht, simpelweg omdat ze die nodig heeft, wat ze apprecieert. Ze durft antwoorden geven op vragen, en het feit dat ik haar regelmatig corrigeer, schrikt haar niet af, integendeel. Ze wil echt bijleren.” **Leerkracht:** “De groep begeleiders is een ongelooflijke enthousiaste en leerrijke bende. Zij zoeken naar oplossingen voor de problemen die zich voordoen. Zij bevragen, steunen en helpen elkaar. Zij proberen de kinderen week na week met hart en ziel de kunst van het leren bij te brengen.”

Evaluatie

Om concrete resultaten over de bereikte effecten en doelrealisatie voor te leggen is het op dit moment nog te vroeg, aangezien de verzamelde evaluatieve data nog niet verwerkt zijn. Via de intervisiegesprekken, reflectieverslagen van studenten en informele babbels met tutores, tuteurs en leerkrachten zijn er evenwel sterke aanwijzingen dat het project bij alle actoren een positieve indruk nalaat.

Tutor: “Zoveel mooie dingen die je meemaakt met leerlingen die hun eigen potentie gaan ontdekken. Dat blijft verwonderen. En zoals mijn medetutor het die ene keer verwoordde: ‘We kunnen maar een zaadje planten en hopen dat er een plantje verschijnt’. Ik hoop oprecht dat de leerlingen er daadwerkelijk iets aan gehad hebben. Als ik hen mag geloven, is dat zeker zo.”

Tutor: “Güler heeft een opvallende ontwikkeling doorgemaakt als persoon. Ze is opengebloeid en zelfzekerder geworden tijdens de sessies. De spreekbeurt was de kers op de taart. Ik was echt trots op haar, hoe ze daar zo zelfzeker voor de klas stond. Ze las het woord op haar Mind Map en keek dan recht de klas in en vertelde haar stukje zonder enige schijn van onzekerheid. Dit is iets wat niet kan gemeten worden met een vragenlijst, maar volgens mij zeker meer dan de moeite waard om het te vermelden.”

Ook voor de leerkrachten blijkt TutorBabbel een evolutie met zich meegebracht te hebben. **Tutor:** “Tijdens het laatste gesprek met de leerkracht was de sfeer opnieuw ontspannen, maar toch lieten zijn woorden een diepe indruk na bij ons allemaal. De leerkracht bedankte ons voor de voorbije weken en de samenwerking, maar meer nog, hij deed ons een belofte. Een belofte die de impact van onze aanwezigheid op school illustreert. Hij beloofde ons dat hij zijn manier van lesgeven zou aanpassen, om zo het project een verder leven te laten leiden, omdat hij gemerkt had dat meerdere leerlingen positieve vorderingen hadden gemaakt.”

Hilde Van Keer: “Alle partners binnen het TutorBabbel-project zijn vanuit een intrinsieke motivatie en enthousiaste houding in het project ingestapt. Dit jaar was een pilootproject. Door de positieve ervaringen en bevindingen willen alle betrokken partners dit project duurzaam inplanten en een blijvende samenwerking uitbouwen.”

TUTORINGPROJECT ARTEVELDEHOGESCHOOL

Wat?

- › Studenten uit het hoger onderwijs geven studie-ondersteuning aan huis, aan kinderen uit sociaal-economisch kwetsbare gezinnen.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor het tutoringproject werd intern genomen, door de medewerkers op de Arteveldehogeschool. Met het project wil men een antwoord bieden op de maatschappelijke ontwikkelingen die (toekomstige) leerkrachten en sociaal werkers uitdagen op een adequate manier om te gaan met leerlingen en/of gezinnen met diverse achtergronden. Het tutoringproject moet studenten in staat stellen de daartoe noodzakelijke competenties te verwerven.
- › Het project startte bij de aanvang van het academiejaar 2007-2008.
- › Voor de operationalisering en conceptualisering van de studieondersteuning, ging men te rade bij andere Vlaamse tutoringinitiatieven en deed men daarnaast ook een beroep op wetenschappelijke literatuur rond tutoring, begeleiding aan huis en/of gezinsondersteuning. De aldus opgedane inzichten werden gebruikt bij de uitwerking van het project.

Administratieve gegevens

- › Aan het tutoringproject participeren 70 hogeschoolstudenten, die de begeleiding van 70 leerlingen uit kansarme en/of allochtone gezinnen op zich nemen.
- › Betrokken projectpartners:
 - De Arteveldehogeschool – Departement Lerarenopleiding (Bachelor Leraar Lager Onderwijs en Bachelor Leraar Secundair Onderwijs)

is verantwoordelijk voor het aanduiden en inhoudelijk begeleiden van de tutores afkomstig uit de lerarenopleiding.

- De Arteveldehogeschool – Departement Sociaal Werk levert eveneens tutores aan en staat in voor hun methodische ondersteuning.
- De Arteveldehogeschool – Dienst Studietoelagen stelt de projectverantwoordelijke ter beschikking. Deze is verantwoordelijk voor de algemene coördinatie en opvolging van het tutoringproject.
- 4 basisscholen en 1 secundaire school in het Gentse, die de leerlingen en/of gezinnen selecteren voor de studieondersteuning en zodoende de tutores aanleveren.
- › Betrokken personeelsleden:
 - Vanuit de Arteveldehogeschool: de projectverantwoordelijke, één lector uit iedere betrokken opleiding. Zij staan in voor de stagecoördinatie en ondersteuning van de tutores.
 - Vanuit de basisscholen: de leerkracht (van de geselecteerde leerlingen) die verondersteld wordt de student te ondersteunen en de school-/zorgcoördinator of brugfiguur, die het aanspreekpunt vormt voor de studenten en de leerlingen op het niveau van de school.
- › Het tutoringproject wordt financieel gedragen door de Arteveldehogeschool en de Koning Boudewijnstichting.

Doelstellingen

- › Toekomstige leerkrachten en/of sociaal werkers bewust maken van de maatschappelijke achterstelling van bepaalde groepen (in het onderwijs en in de samenleving) en hun visie daarop veranderen.

- › Aan de hand van individuele begeleiding de taalkennis, het leergedrag en de schoolse betrokkenheid van kansarme en/of allochtone leerlingen optimaliseren.
- › De ouderparticipatie op school in kansarme en/of allochtone gezinnen bevorderen.

Projectkenmerken

- › Het tutoringproject kan door de studenten gerealiseerd worden in het kader van de verplichte praktijkmodules. Tutoren afkomstig uit de leraaropleiding kunnen vrijwillig opteren voor het project voor de invulling van een onderdeel binnen de stagecomponent. Voor de studenten uit de Bachelor Sociaal Werk vormt de studieondersteuning aan huis een keuzemogelijkheid binnen de module 'Werkveldervaring'.
- › De studenten gaan van oktober tot december en van februari tot mei wekelijks langs bij de kansarme en/of allochtone gezinnen. Ze bieden er gedurende anderhalf tot twee uur ondersteuning bij het werken aan schoolse taken. De tutoren en gezinnen regelen onderling de praktische organisatie van de begeleidingsmomenten.
- › Elke tutor krijgt één gezin toegewezen. De toewijzing is in handen van de partnerscholen en de stagecoördinator van de hogeschool.
- › De studieondersteuning wordt gegeven door tweede bachelorstudenten Leraar Lager Onderwijs en Leraar Secundair Onderwijs en door studenten eerste Bachelor Sociaal Werk. De groep tutoren is overwegend vrouwelijk en is afkomstig uit autochtone, middenklasse milieus. De studenten hebben allen het Nederlands als thuistaal.
- › De verschillende departementen van de Arteveldehogeschool voorzien in een vormingsmoment voor alle tutors bij de start van het tutoringproject. Daarenboven wordt tijdens de basisopleidingen van de studenten extra aandacht geschonken aan de doelgroep waarmee zij aan

de slag zullen gaan. De stagecoördinatoren van de diverse departementen voorzien eveneens in tussentijdse supervisiesessies.

- › De tutees groeien allen op in een sociaal achtergesteld en/of allochtoon gezinsmilieu. Zowel leerlingen van de tweede en derde kleuterklas, de derde graad van het lager onderwijs en de eerste graad van het secundair onderwijs komen in aanmerking voor de studiebegeleiding aan huis. De meerderheid van de tutees is van niet-Belgische origine en heeft het Nederlands niet als thuistaal. Er worden ongeveer evenveel jongens als meisjes begeleid.
- › De allochtone en/of kansarme ouders beslissen zelf of ze voor hun kind studieondersteuning door een tutor wensen te ontvangen. Eens ze instappen in het project wordt van hen voldoende engagement verwacht.
- › Het tutoringproject is volledig gratis voor de leerlingen en de gezinnen. De studenten krijgen een vergoeding in de vorm van credits.

Bereikte effecten

- › Gezien het project pas midden mei zijn eerste werkjaar afrondde, zijn er momenteel nog geen evaluatieve gegevens omtrent het tutoringinitiatief ter beschikking. De projectverantwoordelijke plant een bevraging van de diverse actoren tijdens de komende maanden.
- › Tijdens de reflectiemomenten laten de tutoren zich positief uit over de studieondersteuning die zij geven. Informele gesprekken met leerkrachten en/of ouders doen eveneens tevredenheid vermoeden onder de kansarme en/of allochtone leerlingen en hun gezinnen.

Meer informatie?

Fatma.arikoglu@arteveldehs.be

Aan de slag !

“De tutor gaat steeds aan huis langs bij de gezinnen. Wanneer dat precies gebeurt, spreken de tutor en de ouders van de tutee samen af. De enige voorwaarde is dat één van beide ouders aanwezig moet zijn wanneer de tutor er is.

Studenten starten de begeleidingssessie altijd met een informeel praatje, zodat de kinderen op hun gemak worden gesteld. Daarna nemen ze de schoolagenda erbij, om te kijken of er aantekeningen van de zorgcoördinator of de brugfiguur gemaakt zijn. Zo blijft de tutor op de hoogte van de belangrijkste evoluties die zijn leerling maakt, zowel positief als negatief. Daarnaast kijken tutor en tutee de agenda ook in om te checken welke huistaken gemaakt moeten worden, of welke lessen gestudeerd moeten worden. De meest dringende van die zaken, worden het eerst behandeld in de studieondersteuning. Doorgaans bekijken tutor en tutee samen eerst de theorie en legt de tutor deze nog eens uit mocht blijken dat de leerling deze nog niet volledig onder de knie heeft. Vervolgens worden oefeningen op die theorie gemaakt. De tutors wordt aangeraden daarvoor

de handboeken en werkschriften van de leerlingen te gebruiken, zo kan worden aangesloten op de aanpak van de leerkracht. We gaan ervan uit dat dit voordelig is voor de leerling. Terwijl tutor en tutee samen huiswerk maken, kijkt de tutor er ook op toe dat hij de juiste studiemethodiek voldoende modelleert. Hij dient daarbij zoveel mogelijk aan te geven dat hij samen met de leerling een planning opstelt, dat ze vervolgens afvinken wat ze gedaan hebben, dat ze stapsgewijs en doelgericht te werk gaan,... Door dit te verwoorden wordt de tutee zich bewust van het belang van al die zaken en zal hij zich een juiste studiemethodiek sneller eigen maken.

Wanneer de voorziene tijd om is en belangrijke oefeningen blijken nog niet gemaakt te zijn, dan geeft de tutor deze mee als een soort van huistaak, die de tutee tegen de volgende sessie moet afwerken. Vooraleer hij weggaat, maakt de tutor steeds een praatje met de ouders van de tutee, om hen op de hoogte te stellen van de vorderingen die hun kind maakte. Ten slotte maakt de tutor een afspraak voor een volgende begeleidingssessie.”

Tutoringproject Arteveldehogeschool

Kwetsbaar. Het woord bij uitstek dat de maatschappelijke en onderwijspositie van sociaal minder begunstigde kinderen in al hun dimensies samenvat. Leerlingen uit allochtone en/of kansarme gezinnen lopen reeds vanaf het kleuter- en het lager onderwijs schoolse vertraging op; een fenomeen dat zich in de hogere jaren van hun onderwijsloopbaan enkel voortzet. De gevolgen zijn voorspelbaar: een groot risico op uitval, een minder voordelige positie op de arbeidsmarkt en minder kansen in de samenleving. Op de Arteveldehogeschool wenst men een antwoord te formuleren op deze maatschappelijke uitdaging. Tegelijk ziet men in bovengenoemde ontwikkeling een opgave voor de studenten, toekomstige leerkrachten en sociaal werkers. Op hun schouders zal immers de taak rusten om adequaat om te gaan met allochtone en/of kansarme leerlingen en hun gezinnen, opdat hun kansen en talenten niet langer onbenut zouden blijven. Om de studenten de mogelijkheid te bieden noodzakelijke competenties te oefenen én de kansarme en/of allochtone leerlingen een hand te reiken, werd bij aanvang van dit academiejaar het tutoringproject in het leven geroepen. Daarbij gaan studenten langs bij maatschappelijk kwetsbare gezinnen om er te voorzien in studieondersteuning voor de kinderen.

Studieondersteuning aan huis – Wat?

Gezinnen die instappen in het tutoringproject ontvangen gratis en vrijblijvend ondersteuning bij de studies van de kinderen. De begeleidende rol wordt op zich genomen door studenten uit de lerarenopleiding of de opleiding Sociaal Werk. Zij komen gedurende het academiejaar wekelijks langs om de kinderen te helpen bij hun schoolse taken. **Fatma Arikoglu:** “Tutoring kan in het kader van de praktijkmodules gerealiseerd worden: ‘stage’ voor de leraren in wording en ‘werkveldervaring’ voor de toekomstig sociaal werkers. Hoewel de modules verplicht zijn, kunnen de studenten een aantal onderdelen ervan vrij invullen. Het tutoringproject vormt er één van de opties. Lectoren moedigen de studenten wel aan tot het tutorschap. Enerzijds omdat de vraag van de kansarme gezinnen groot is, wat een groot aanbod noodzaakt, anderzijds omdat het de studenten mogelijk maakt zich professioneel op te stellen. Wanneer ze instappen zullen ze beter gewapend zijn om met een diversiteit aan leerlingen of gezinnen om te gaan. Voor de kinderen is het eveneens voordelig: zij krijgen begeleiding op maat, waardoor de hoop opleeft om uit een schijnbaar uitzichtloze situatie te geraken. Vooral de persoon van de student is in deze belangrijk. Allochtone en/of kansarme ouders kwamen vaak in het verleden in contact met professionele hulpverleners, wat niet voor iedereen een positieve ervaring was: kansarmen hebben dikwijls het gevoel dat er over hun hoofden heen gepraat wordt. Studenten staan in een andere positie en komen voor veel allochtone en/of kansarme ouders minder bedreigend of controlerend over. Openheid van de gezinnen laat studenten toe goede resultaten te boeken.”

De Arteveldehogeschool opteert voor de thuisomgeving als begeleidingscontext. De motivatie daartoe is tweeledig. Vanuit het standpunt van de allochtone en/of kansarme gezinnen is studieondersteuning aan huis meer laagdrempelig. **Fatma Arikoglu:** “In het tutoringproject krijgen we te maken met een zeer specifiek soort gezinnen. Omwille van hun maatschappelijke kwetsbaarheid en een gebrek aan kansen stellen zij zich eerder gesloten op wanneer het de school betreft. Veel kansarme ouders liepen als kind achterstellingen op op school en hoewel ze willen voorkomen dat hun kinderen hetzelfde beleven, slagen ze er niet in hun kind voor honderd procent te begeleiden in hun schoolloopbaan. Die drempel ligt te hoog. Extra ondersteuning op school aanbieden, zou bijgevolg weinig succes kennen: kansarmen durven hun kinderen niet kandidaat stellen. Opdat de leerlingen de begeleiding toch niet zouden mislopen, laten wij de studen-

ten aan huis gaan. Voor de leerlingen zelf is het ook goed om in hun vertrouwde omgeving te kunnen blijven. Zij voelen zich daardoor veilig en durven zich meer te laten gaan tijdens de begeleiding. En wanneer ze zich niet hoeven te concentreren op hun angsten, kunnen ze zich concentreren op het huiswerk!

Anderzijds werd voor de begeleiding aan huis geopteerd vanuit het perspectief van de studenten. Met het tutoringproject willen we hen de kans geven uit te groeien tot volwaardige professionals die zich als leraar of sociaal werker kunnen standhouden in de 21ste eeuw. Of ze nu als leraar of als sociaal werker aan de bak komen, ze zijn met mensen bezig en zullen meer en meer moeten omgaan met een kansarme groep binnen de populatie. Om hen daar zo goed mogelijk op voor te breiden, moeten ze daar zo intensief mogelijk mee geconfronteerd worden. Enkel wanneer ze de problemen van kansarmoede in al zijn aspecten leren kennen, kunnen ze op zoek naar manieren om de negatieve spiraal waarin leerlingen zitten, om te buigen.”

De studieondersteuning die door de tutors wordt geboden dient weliswaar breder te worden geïnterpreteerd dan huiswerkbegeleiding en kan niet louter als remediërend beschouwd worden. **Fatma Arikoglu:** “Samen huiswerk maken is de makkelijkste manier om aan diepere doelen te werken. De meesten gaan ervan uit dat dit remediëring is, maar niets is minder waar. Studenten mogen zich voor de inhoud van hun sessies niet eenzijdig richten op de resultaten van de leerlingen. De aandacht gaat daarentegen uit naar taalstimulering, het bevorderen van de leermotivatie en de ontwikkeling van een lerende attitude. Begeleiding waarbij de tutor modelleert en experimenteert met actieve werkvormen, opent de deur naar een betere beheersing van het Nederlands en een betere leerhouding. We noemen de sessies ook geen huiswerkbegeleiding in de strikte zin omdat de tutors hun pijlen eveneens richten op de ouders. Tijdens de ondersteuningsmomenten moet voldoende aandacht gaan naar de stimulering van de ouders tot meer betrokkenheid, want dat is een factor die in belangrijke mate bijdraagt aan de onderwijskansen van allochtone en/of minder begunstigde leerlingen. We proberen deze participatie te verhogen door elke sessie af te ronden met een gesprek met de ouders en hen te informeren over de gemaakte vooruitgang door hun kind. Zo geven de tutors indirect aan dat het belangrijk is om op de hoogte te blijven van schoolse aangelegenheden. Zulke gesprekje maken het ook mogelijk zaken als positieve stimulering of het belang van oudercontacten ter sprake te brengen, of het evalueren van het eigen kind door het te overhoren voor een toets.”

Selectie van de gezinnen en de tutors

Enkel allochtone en/of kansarme leerlingen en hun gezinnen komen in aanmerking voor de studieondersteuning aan huis. Bij de afbakening van deze doelgroep zijn de GOK-indicatoren richtinggevend. **Fatma Arikoglu:** “Een eerste selectie wordt door mij gemaakt, namelijk de keuze van de partnerscholen. We kunnen onze middelen en studenten slechts in een beperkt aantal scholen inzetten. Om de meest achtergestelde leerlingen te kunnen bereiken, selecteren we scholen op basis van hun percentage GOK-leerlingen. Een volgende selectie gebeurt door de partnerscholen zelf: intern wordt nagegaan welke leerkrachten, zorgcoördinatoren of brugfiguren voldoende interesse en engagement tonen voor het project en het opvolgen van de studenten. De studieondersteuning wordt gegeven aan de kinderen uit de klasgroep van deze leerkracht. Omdat het percentage GOK-leerlingen dermate hoog ligt in de school/klas, komen vrijwel alle leerlingen in aanmerking voor de tutoring. Toch wordt de keuze tot deelname aan de individuele gezinnen gelaten. De klasleerkracht of zorgcoördinator/brugfiguur stelt het tutoringproject voor aan de ouders, waarna zij het laatste woord hebben over de participatie van hun kind en hun gezin.”

Omdat tutores ondermeer gerekruteerd worden uit de opleiding tot leerkracht lager, dan wel secundair onderwijs, richt men de studieondersteuning in voor kinderen uit deze onderwijsniveaus. In secundaire scholen beperkt men zich evenwel tot kansarme en/of allochtone leerlingen uit de eerste graad. Deze selectie werd ingegeven vanuit de vaststelling dat met name kinderen uit sociaal-economisch zwakke gezinnen de overstap naar het secundair onderwijs moeilijk verteren. **Fatma Arikoglu:** “Ondersteuning in de secundaire school moet dus zo vroeg mogelijk, want het is beter te voorkomen dan te genezen. Bovendien worden leerlingen uit de eerste graad georiënteerd naar specifieke studierichtingen en krijgen ze meer leerinhouden te verwerken dan voorheen. Op deze leeftijd komen dan ook de eerste kenmerken van schoolmoeheid, faalangst en het watervalstelsel naar boven. In het algemeen is het aangewezen zo vroeg mogelijk te voorzien in extra begeleiding want de achterstelling van allochtone leerlingen ontwikkelt zich bij manier van spreken al tijdens hun eerste dag in de kleuterklas. Daarom opteren we ervoor tutors ook in de tweede en derde kleuterklas in te zetten, op het ogenblik dat dient gewerkt te worden aan hun schoolrijpheid. Tutoring levert in dit geval vooral in het kader van taalstimulering een belangrijke bijdrage. Omdat de opleiding Sociaal Werk reeds projecten lopen had met deze doelgroep, komen hun studenten bij tuteurs uit het kleuteronderwijs terecht. De grootste groep kansarme leerlingen komt uit de derde graad van het lager onderwijs. Deze leerlingen krijgen, in vergelijking met lagere leerjaren, het meeste huiswerk en beginnen bovendien na te denken over welke studierichting ze zullen volgen in het secundair. Om met het oog daarop alle opties open te houden, is hulp van een tutor vaak essentieel.”

Voor de selectie van de studieondersteuners wordt een beroep gedaan op het enthousiasme en de motivatie van individuele studenten, die vrijwillig intekenen voor het tutorschap. **Fatma Arikoglu:** “Bij het begin van het academiejaar worden de mogelijke opties voor de invulling van de praktijkmodules voorgesteld aan de studenten op de verschillende departementen. Wanneer ze zich aangesproken voelen, schrijven ze zich ervoor in. Er volgt wel een persoonlijk gesprek met de lectoren van de desbetreffende opleiding, waarin meer concreet gepeild wordt naar de motivatie en de opvattingen van de kandidaat-tutors, maar dat is allesbehalve een sollicitatiegesprek. Het is eerder een manier om te checken of studenten wel de juiste verwachtingen hebben over het kansarme gezin en hun rol als tutor. Omdat studenten tijdens het doorlopen van hun curriculum voldoende vaardigheden en inzichten opdoen met betrekking tot het bieden van begeleiding, voorzien wij geen al te gedetailleerde screening van de kandidaten.”

De koppeling van de tutores aan de allochtone en/of kansarme gezinnen en leerlingen, gebeurt door de stagecoördinator, in samenwerking met de zorgcoördinator van de partnerschool, al worden hierbij geen specifieke criteria vooropgesteld. **Fatma Arikoglu:** “Omdat alle studenten en alle gezinnen wat in hetzelfde schuitje zitten gebeurt de matching eerder ‘toevallig’. Het enige waar we rekening mee houden is om vrouwelijke studenten bij streng islamitische gezinnen te plaatsen. Een mannelijke tutor in huis zou, in uitzonderlijke gevallen, vanuit godsdienstige overwegingen voor problemen kunnen zorgen als de moeder alleen thuis is met de kinderen. Zij mag niet alleen zijn met vreemde mannen. Het is voor ons vrij makkelijk ons daaraan te houden, gezien we amper mannen vinden onder onze tutores.”

De studenten worden niet onvoorbereid naar de gezinnen gestuurd. De verscheidene departementen organiseren voor de tutors een voorafgaande vorming, bestaande uit een aantal theoretische invalshoeken omtrent kansarmoede (in het onderwijs), maatschappelijke en onderwijskundige achterstelling en welke hulpbronnen gemobiliseerd kunnen worden ter tegemoetkoming aan dergelijke problematiek. De theorie wordt aangevuld met een meer praktijkgericht luik, waarbij gastsprekers getuigenissen komen afleggen. Daarnaast worden studenten ingelicht over de doelen en de inhoud van het begeleidingsproject, de deontologie en ethiek van de studieondersteuning aan huis.

De confrontatie met een gezin in (kans)armoede kan voor sommige tutores zwaar zijn. Daarom organiseert men op de diverse departementen systematische supervisiemomenten, waarin studenten de meest ingrijpende belevenissen kunnen ventileren, onder begeleiding van de stagecoördinator. **Fatma Arikoglu:** “De supervisie is er om studenten tussentijds te ondersteunen. Het geeft hen de kans om binnen een leergroep ervaringen uit te wisselen, vragen te stellen of het resultaat van hun ervaringsgestuurde leeropdrachten voor te leggen voor feedback. Studenten steken veel op en putten energie uit elkaars verhalen. De supervisie stellen we verplicht omdat we overtuigd zijn dat ze een meerwaarde vormt voor het leerproces van de tutors.”

Doelstellingen

Van bij de opstart van het tutoringproject stelde men twee doelen voorop: het kansrijker maken van sociaal kwetsbare leerlingen en gezinnen enerzijds, toekomstige leerkrachten en/of sociaal werkers opleiden om professioneel adequaat om te gaan met een diversiteit aan doelgroepen anderzijds.

In de eerste plaats beoogt men voor allochtone en/of kansarme leerlingen meer onderwijskansen te creëren. **Fatma Arikoglu:** “Kinderen kunnen pas uit hun achtergestelde positie komen als ze het goed beginnen doen op school en doorstromen naar hogere onderwijsrichtingen. Ze hebben hun thuismilieu niet mee, maar kunnen wel kwalificaties behalen als de tutor aan een paar zaken met hen werkt. Concreet willen we aan de hand van de individuele begeleiding de taalkennis en het leergedrag van de leerlingen verbeteren. De meeste leerlingen komen uit anderstalige gezinnen en moeten worden uitgedaagd om Nederlands te spreken. Dat kan door samen een boekje te lezen of door de leerling zoveel mogelijk te laten verwoorden wat hij doet wanneer hij huistaken afwerkt. Als de taalkennis groter wordt, wordt het ook makkelijker om uitleg van de leerkracht bij eender welk vak te begrijpen, wat de leerresultaten verhoogt. Dat laatste willen we ook bereiken door de schoolse vaardigheden aan te scherpen bij de leerlingen én door hun motivatie om te leren op te drijven. Leuke, actieve werkvormen of af en toe een educatief spelletje tussendoor kunnen daarbij helpen. Daarnaast streven we ernaar dat tutores de leerlingen leren leren, zodat ze na de begeleiding zelf op de juiste manier aan de slag kunnen met leer- en huistaken. Door de begeleiding thuis te laten doorgaan, stimuleren we ook de ouders tot meer participatie aan het schoolgebeuren. Een verhoogde ouderbetrokkenheid zou eveneens de leerresultaten van de leerlingen ten goede moeten komen.”

Studenten hoopt men via het tutoringproject bewust te maken van de achterstelling bij bepaalde maatschappelijke groeperingen, de consequenties ervan op de schoolloopbaan van de kinderen en de implicaties voor de eigen beroepspraktijk. **Fatma Arikoglu:** “Voor sommige studenten is het kennismaken met, voor anderen al omgaan met diversiteit. Hoe dan ook, de confrontatie met kansengroepen heeft tot doel de visie van de tutores op sociale achterstelling realistischer te maken en in positieve zin te veranderen. Dit wil zeggen, hen laten ervaren dat in probleemgezinnen ook talenten en mogelijkheden liggen. Dat is beroepsmatig een belangrijk inzicht: het maakt studenten mogelijk kansarme leerlingen te emanciperen. Het tutoringproject wil studenten nog andere professionele ervaringen meegeven, zoals het hanteren van communicatieve vaardigheden, het achterhalen van en inspelen op individuele leernoden, het kennismaken met organisaties binnen het welzijnswerk en begrip opbrengen voor de verschillen in culturen, waarden en normen. We streven er ten slotte ook naar dat studenten, door de confrontatie met de kansarme leefwereld, het eigen referentiekader kritisch leren benaderen en met meer openheid naar kansengroepen kijken.”

Evaluatie

Of men de vooropgestelde doelen ook effectief bereikt, is voorlopig onduidelijk. Het tutoringproject rondde immers net zijn eerste werkjaar af en een evaluatie ervan, door de projectverantwoordelijke, is gepland voor de komende maanden. In het kader daarvan zal men een rondetafelgesprek organiseren met alle betrokken actoren omtrent hun opvattingen, ervaringen en eventueel suggesties ter optimalisering van het initiatief. Tevens zullen de rapportcijfers van kansarme begeleide leerlingen opgevraagd en geanalyseerd worden en de reflectieverslagen van de tutors grondig doorgenomen.

Fatma Arikoglu: “De eerste indrukken zijn dat studenten en leerlingen enthousiast reageren op de begeleiding die ze geven of krijgen. De studenten komen ons vaak zeggen dat ze relevante ervaringen opdoen tijdens de tutoring. Uit gesprekken met de vakleerkrachten en zorgcoördinatoren/brugfiguren vangen we ook op dat de leerlingen meer betrokken zijn in de lessen en onderling met veel fierheid praten over hun tutors. Dat betekent voor ons een stimulans om er volgend jaar opnieuw voor te gaan en zelfs te denken aan uitbreiding. Want er lopen in Gent nog meer achtergestelde leerlingen rond die eindelijk een eerlijke kans op school verdienen.”

TUTORINGPROJECT KAREL DE GROTE HOGESCHOOL

Wat?

- › Derdejaarsstudenten Bachelor Leraar Secundair Onderwijs bieden huiswerk- en taalbegeleiding aan sociaal-economisch kwetsbare leerlingen uit het lager onderwijs en de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor het tutoringproject werd genomen door de betrokkenen van het departement Lerarenopleiding op de hogeschool. De vaststelling dat maatschappelijke ontwikkelingen vragen om de creatie van specifieke leeromgevingen voor studenten, opdat zij op een adequate manier kunnen omgaan met de diversiteit binnen de Antwerpse leerlingenpopulatie, vormde de concrete aanleiding voor het project. Daarnaast speelde ook het gegeven dat de hogeschool zijn rol als maatschappelijke dienstverlener ernstig wou nemen: men wou concrete inspanningen leveren ter bevordering van de gelijke onderwijskansen van sociaal-economisch kwetsbare leerlingen. Daarenboven wilde men studenten een concrete context bieden om leerprocessen van dichtbij te leren kennen.
- › De huiswerk- en taalbegeleiding in het kader van het tutoringproject ging van start in september 2007.
- › Voor de operationalisering van het project werd vakliteratuur ter hand genomen over zowel kansengroepen in het onderwijs, huiswerkbegeleiding en studieondersteuning in het algemeen, methodieken van taal instructie en –begeleiding, als modellen van student tutoring. De aldus verworven inzichten werden verwerkt in het uittekenen van de krijtlijnen van het tutoringproject.

Administratieve gegevens

- › Het tutoringproject wordt gedragen door 60 studenten die de huiswerk- en taalbegeleiding van ongeveer 250 leerlingen uit het lager en het secundair onderwijs op zich nemen.
- › Betrokken projectpartners:
 - De Karel de Grote Hogeschool – Departement Lerarenopleiding (Bachelor Leraar Secundair Onderwijs) duidt de tutors aan en begeleidt hen tussentijds. De hogeschool levert daarenboven de projectverantwoordelijke die de coördinatie en opvolging van het hele project op zich neemt.
 - 20 basis- en/of secundaire scholen in het Antwerpse leveren de te ondersteunen leerlingen aan en staan in voor de praktische organisatie van de begeleidingsmomenten in de scholen.
 - 1 organisatie die actief is op het vlak van begeleiding van allochtone ouders aan huis. De medewerkers leveren een bijdrage aan de vorming en methodische ondersteuning van de tutors.
- › Het tutoringproject wordt financieel ondersteund door de Karel de Grote Hogeschool en de Koning Boudewijnstichting.

Doelstellingen

- › Het verhogen van de leerresultaten van sociaal-economisch kwetsbare leerlingen, zodat hun doorstromingskansen naar het hoger onderwijs bevorderd worden.
- › Het zelfvertrouwen en de leermotivatie van sociaal-economisch kwetsbare leerlingen optimaliseren.
- › Toekomstige leerkrachten bekwamen in het positief omgaan met een diversiteit aan leerlingen.

Projectkenmerken

- › Het tutoringproject vormt een facultatieve optie binnen het verplicht opleidingsonderdeel 'Maatschappelijke, Culturele en Levensbeschouwelijke vorming' van de studenten Bachelor Leraar Secundair Onderwijs.
- › De studenten voorzien in de loop van het schooljaar minstens 25 contacturen, waarin ze individuele leerlingen zowel huiswerkbegeleiding als taalondersteuning bieden. De begeleidingssessies worden naschools georganiseerd. Bij de meeste tutors vinden deze plaats op de secundaire school, bij sommige gaan de sessies echter door bij de allochtone leerlingen thuis.
- › De tutors zijn studenten uit de derde bachelor Leraar Secundair Onderwijs. De meeste tutors zijn afkomstig uit autochtone, middenklasse families die het Nederlands als thuistaal hebben. Er zijn enkele studenten van allochtone afkomst. Onder de tutors is er een evenwichtige spreiding van mannelijke en vrouwelijke studenten.
- › Voor studenten die opteren voor het tutoringproject organiseert de projectverantwoordelijke een thema-avond waarin praktische informatie over het hele gebeuren wordt verschaft, alsook literatuurreferenties worden meegegeven aan de studenten, waarmee ze zelfstandig aan de slag kunnen ter voorbereiding van hun ondersteuningssessies. Tussentijds worden reflectiemomenten voorzien, in de vorm van supervisie.

- › De tuteurs zijn leerlingen uit het lager onderwijs en de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs. Zij worden gerekruteerd uit zowel het ASO, TSO als het BSO. De begeleiding wordt zowel aan jongens als meisjes gegeven. De tuteurs zijn allen afkomstig uit sociaal-economisch kwetsbare milieus. De meerderheid is afkomstig uit allochtone en anderstalige families en heeft het Nederlands dus niet als thuistaal.
- › De taal- en huiswerkbegeleiding is gratis voor de leerlingen. Afhankelijk van school tot school tekenen ze hier vrijwillig voor in of worden ze verplicht tot deelname. De tutors die opteren voor het project als stageonderdeel kennen een vergoeding aan de hand van credits.

Bereikte effecten

- › De taal- en huiswerkbegeleiding in het kader van het tutoringproject is slechts aan zijn eerste jaar-gang toe en kende tot op heden geen diepgaande evaluatie. De projectverantwoordelijke plant deze laatste na afloop van het eerste werkjaar. Bijgevolg kunnen nog geen uitspraken omtrent bereikte effecten voorgelegd worden. Het wetenschappelijk meten van de effecten is evenwel een onderzoeksdoel op zich.

Meer informatie?

serge.coppens@kdg.be

Aan de slag !

“Ongeveer wekelijks zit ik één tot anderhalf uur samen met mijn leerling om hem te begeleiden. Dat gebeurt na de gewone schooldag. Tijdens die sessie werken we aan het huiswerk, maar terwijl we daarmee bezig zijn probeer ik mijn leerling ook leermethodes bij te brengen en zijn taalvaardigheid te verbeteren.

Mijn leerling weet meestal zelf wat hij moet doen, we nemen er bijna nooit zijn agenda bij om dat te controleren. Doorgaans maken we huiswerk dat tegen één van de komende dagen moet ingeleverd zijn. Dat kan van alle vakken zijn. Omdat ik als tutor geen echte leerkracht ben, is mijn leerling vooral zelfstandig bezig. Af en toe geef ik instructie wanneer hij aangeeft dat hij de theorie niet begrijpt of wanneer ik merk dat dat het geval is na teveel foute oefeningen. Maar algemeen is de leerling bezig met het maken van toepassingen. We gebruiken daarvoor de boeken die de leerkracht ook gebruikt, omdat de huistaken daar meestal uit geselecteerd worden.

Ik vind het belangrijk dat leerlingen leren uit fouten, daarom laat ik mijn tutee eerst met de opgaven van het huiswerk starten en kijk ik vervolgens na of en waar er zich problemen situeren. Daar geef ik dan verduidelijking over, waarna de leerling de toepassing opnieuw maakt. Terwijl we zo bezig zijn, probeer ik ook aandacht te hebben voor de leer methode van mijn leerling. Ik zeg hem bijvoorbeeld dat het belangrijk is dat hij zich concentreert, dat hij vooraf nadenkt over hoe een bepaalde taak best te maken is, dat hij oplossingen (bijvoorbeeld van wiskunde) altijd achteraf nog eens moet controleren...

Door dat veel te herhalen zullen zulke zaken een automatisme worden voor mijn tutee. Daarnaast probeer ik ook zoveel mogelijk te werken rond taalvaardigheid. Mijn tutee is van allochtone afkomst en heeft veel problemen op school omdat hij de taal onvoldoende begrijpt. Om daar ook aan te werken tijdens de tutoring, laat ik hem zo veel mogelijk oefenen met Nederlands, ook als er geen huiswerk is voor de taalvakken. Ik laat mijn leerling zoveel mogelijk verwoorden tijdens de sessies. Ik stel bijvoorbeeld heel wat inhoudelijke vragen of stel hem voor mij te zeggen welke stappen hij onderneemt wanneer hij aan een taak werkt. Zolang hij maar Nederlands spreekt. Wanneer hij bijvoorbeeld een rare zinsconstructie of een verkeerde vervoeging maakt, dan wijs ik hem daar ook op, zodat hij zich bewust wordt van zijn taalvaardigheid en het feit dat we daar tijdens sessies ook aan werken.

Tijdens het verloop van de sessie merk ik of mijn leerling de leerstof snapt of niet, ik heb daar geen toetsen of extra huistaken voor nodig. Ik rond de tutoring altijd af met te vragen wat mijn leerling ervan vond.”

Huiswerk- en taalbegeleiding door tutors

Serge Coppens: “Secundaire scholen in Antwerpen hebben het niet gemakkelijk. De grootstedelijke context brengt zeer hoge percentages allochtone en anderstalige leerlingen met zich mee. Op het ogenblik dat zij instromen in het secundair onderwijs, hebben ze vaak al een problematische basisschoolperiode achter de rug. Taalachterstanden, leermoeilijkheden en een foute studiemethode maakt van hen bovendien makkelijke prooi voor het watervalstelsel. De leerkrachten doen wat ze kunnen om dit te voorkomen, maar vaak staan zij met de rug tegen de muur. Allochtone en/of kansarme leerlingen hebben in eerste instantie nood aan extra begeleiding, maar een leerkracht met een bomvolle agenda kan daar niet aan tegemoetkomen. Secundaire scholen komen al jaren bij ons aankloppen met steeds dezelfde vraag: of de extra ondersteuning niet door onze studenten kan gegeven worden? Met de recente hervormingen in de lerarenopleiding, werd het voor ons mogelijk deze vraag positief te beantwoorden. De eis om onze praktijkcomponent uit te breiden kon immers gekoppeld worden aan de wil van de hogeschool om haar taak van maatschappelijke dienstbaarheid uit te spelen. Met als gevolg dat onze studenten ingezet worden als tutor, om de positie van Antwerpse kwetsbare groepen (op school en in de stad) te bevorderen. De noodkreet vanuit het werkveld werd beantwoord, de leerlingen winnen er een pak kansen bij en de studenten doen beroepsmatig belangrijke ervaringen op. Het tutoringproject is een succes!”

Tutoringproject – Wat?

Het tutoringproject van de Karel de Grote Hogeschool staat voor gratis naschoolse huiswerkbegeleiding en taalondersteuning aan sociaal-economisch kwetsbare leerlingen uit het lager onderwijs en de eerste en tweede graad van het secundair onderwijs. De begeleidingsmomenten worden inhoudelijk vormgegeven door derde bachelorstudenten Leraar Secundair Onderwijs. De studenten kunnen binnen het verplichte opleidingsonderdeel ‘Maatschappelijke, Culturele en Levensbeschouwelijke vorming’ enkele studiepunten zelfstandig invullen. Sinds dit academiejaar bestaat de mogelijkheid binnen dit kader te opteren voor het tutorschap. **Serge Coppens:** “Van de tutors wordt verwacht dat zij tijdens het academiejaar minstens 25 contacturen met hun tutee hebben. De meesten gaan wekelijks langs voor het ondersteuningsmoment. De begeleiding wordt na de schooluren georganiseerd, meestal op de secundaire scholen. We werken echter ook samen met een buitenschoolse organisatie die actief is op het terrein van thuisbegeleiding in allochtone gezinnen. Studenten die in een samenwerkingsverband met deze organisatie terecht komen, krijgen de unieke kans om leerlingen in hun thuisomgeving te ondersteunen. Het zou ideaal zijn mochten we alle studenten kunnen binnenbrengen in allochtone gezinnen. Daardoor kunnen tutores een zeer realistisch beeld opdoen van de implicaties van kansarmoede op de mogelijkheden van een kind op school. Tevens is een begeleidingsmoment aan huis de ideale gelegenheid om werk te maken van een verhoogde ouderbetrokkenheid, want studenten kunnen in de gezinnen openheid creëren om meer bezig te zijn met zaken die de leerling op school meemaakte, taken en toetsen.”

Het merendeel van de studenten organiseert de studieondersteuning echter op de secundaire scholen. **Serge Coppens:** “De klas als begeleidingscontext heeft ook voordelen. Leerlingen zijn in hoge mate aanwezig. Ze brengen de dag immers door op school en blijven er gewoon wat langer wanneer de tutor komt. Van meer fundamentele aard is het feit dat de leerlingen zich door de ondersteuning op school sneller beter gaan voelen in deze context. Wanneer we de kansen van allochtone leerlingen willen vergroten, moet hun welbevinden op school voldoende hoog zijn. De tutors werken daaraan door gebruik te maken van leuke

en interessante opdrachten of werkvormen. Op die manier ervaren leerlingen dat instructiemomenten ook tof kunnen zijn. Dat, samen met kleine succeservaringen, heeft een enorme invloed op het welbevinden van de leerlingen. Het is makkelijker om dat goede gevoel dat de tutor bewerkstelligt over te dragen naar het globaal bezig zijn in de klas, want daar kwam het welbevinden ten slotte tot stand.”

De tutores zijn tijdens de begeleidingsmomenten actief op twee domeinen: zij doen enerzijds aan huiswerkbegeleiding en hebben anderzijds speciale aandacht voor taalondersteuning. Studenten bieden de allochtone en/of kansarme leerlingen in eerste instantie vakinhoudelijke begeleiding. **Serge Coppens:** “Het huiswerk is meestal bedoeld om de leerlingen meer te laten oefenen met leerstof die iets zwaarder is, of waarmee moeilijkheden verwacht worden als leerlingen er onvoldoende op oefenen. Door zich samen met de leerlingen aan de huistaken te zetten, bieden de studenten hen dus vakinhoudelijke ondersteuning. In de klas opgelopen begripsproblemen kunnen op deze manier geremedieerd worden. Toch ligt de nadruk op preventie! Studenten oefenen samen met de leerlingen, opdat nieuwe achterstanden voorkomen kunnen worden of bestaande moeilijkheden zich niet verder uitbreiden. De huiswerkbegeleiding staat daarnaast in het teken van het aanleren van een effectieve studiemethode. Leerlingen hebben verschillende taken te maken of lessen voor te bereiden. Dat maakt het voor de studenten mogelijk om het werk te plannen, dingen te schematiseren, af en toe te herhalen, na te gaan of het werk nog op schema zit, structuur in de aanpak van de sessie en in de leerstof aan te brengen,... Met andere woorden, het is de taak van de tutor om succesvolle studievaardigheden te modelleren, zodat de leerlingen deze kunnen imiteren. Kansarme jongeren op de juiste manier laten studeren is een zeer belangrijke eerste stap naar meer doorstroommogelijkheden in het onderwijs.” Een goede beheersing van de Nederlandse taal draagt eveneens bij aan de slaagkansen van allochtone en/of kansarme leerlingen. Omdat deze jongeren doorgaans van anderstalige origine zijn en het secundair onderwijs instromen met een geringe Nederlandse taalvaardigheid, dienen ook inspanningen geleverd op het vlak van taalondersteuning, wil men hun onderwijskansen optimaliseren. **Serge Coppens:** “Anderstalige leerlingen hebben problemen in allerlei vakken, gewoon omdat ze door hun gebrekkig Nederlands de teksten in handboeken of de uitleg van leerkrachten niet verstaan. Onze tutors hebben dan ook speciaal aandacht voor de taal tijdens hun sessies. Dat kan aan de hand van specifieke taal oefeningen, maar ook door meer algemeen de leerlingen onder te dompelen in Nederlands op hun niveau. Allochtone leerlingen die luisteren naar hun tutor, die telkens zeggen wat ze doen tijdens de sessie, die antwoorden op vragen van hun tutor, schaven hun Nederlands bij en breiden hun woordenschat uit.”

Selectie van tutors en tuteurs

Het tutoringproject richt zich op leerlingen lager en secundair onderwijs die opgroeien in sociaal-economisch kwetsbare gezinnen. Om deze doelgroep af te bakenen binnen de leerlingpopulatie, houdt men voornamelijk de GOK-indicatoren in het achterhoofd. **Serge Coppens:** “Het zijn eigenlijk de jongeren uit de traditionele kansengroepen die in aanmerking komen voor de hulp van een tutor. We hebben speciale aandacht voor leerlingen van allochtone herkomst en degenen uit de onthaalklassen voor anderstalige nieuwkomers. We richten ons op deze jongeren omdat zij de grootste risicogroep vormen als we spreken over ongelijke onderwijskansen.”

De gerekruteerde leerlingen lopen allen school in het lager onderwijs en de eerste en de tweede graad van het secundair onderwijs. **Serge Coppens:** “Vooral de eerste en tweede graad in de secundaire school zijn belangrijke jaren in het kader van de oriëntering van leerlingen. De waterval zet zich, met name voor allochtone leerlingen, doorgaans ook in deze jaren in. Als je leerlingen tot het einde van de tweede graad uit het

watervalprincipe kan houden, wil dit zeggen dat ze een goede basis meekregen en een juiste studiemethode ontwikkelden. De kans dat het alsnog fout loopt in de derde graad is niet onbestaande, maar wordt toch aanzienlijk verminderd door de geleverde inspanningen van de tutor in de voorgaande jaren.”

Voor de selectie van de tuteurs vormt de door de leerlingen gevolgde onderwijsrichting dan weer geen criterium. Zowel jongeren uit het ASO, het TSO als het BSO krijgen de kans aan het tutoringproject deel te nemen. **Serge Coppens:** “Je kan toch moeilijk zeggen dat gelijke onderwijskansen enkel voor leerlingen uit het ASO nastrevenswaardig zijn omdat zij het vooruitzicht op hoger onderwijs hebben? Voor ons gaat het principieel om *gelijke* kansen, die dus aan alle leerlingen in nood geboden moeten worden. Dat neemt niet weg dat we onze tutors zoveel mogelijk inspanningen laten doen om competente leerlingen in het ASO en het TSO te houden, zodat vele opties naar werk en hoger onderwijs toe open blijven en benut kunnen worden. Anderzijds verdienen zeker ook de leerlingen die om de een of andere reden in het BSO zijn verzeild geraakt, extra ondersteuning. Zij hebben er misschien wel het meest van al nood aan. Het tutoringproject wil immers ook de ongekwalificeerde uitstroom tegen gaan. Dat vraagt om preventief optreden tegen een fenomeen als schoolmoeheid, wat zich vooral vaak ontwikkelt bij BSO-leerlingen. De inspanningen van de tutor zijn dus zeker ook voor deze jongeren voordelig en nodig!”

Voor de rekrutering van sociaal-economisch kwetsbare leerlingen wordt een beroep gedaan op de partnerscholen en de buitenschoolse organisatie. Dit vanuit de idee dat zij het best geplaatst zijn om de schoolloopbaan en thuissituatie van de jongeren in te schatten en het verdere verloop ervan te voorspellen. **Serge Coppens:** “Het ondersteuningsaanbod wordt ook makkelijker aanvaard door de leerlingen wanneer het gedaan wordt door iemand die op de hoogte is van de moeilijkheden waarmee zij op school kampen.”

De meeste partnerscholen, alsook de buitenschoolse organisatie stellen het tutoringproject vrijblijvend voor aan de allochtone en/of kansarme leerlingen. Enkel wanneer de ouders positief reageren op dit aanbod, worden de eerste stappen met betrekking tot de praktische organisatie van de tutoring ondernomen. Er zijn echter ook een aantal scholen die de tutoring verplicht stellen voor hun allochtone en/of kansarme leerlingen.

Voor de vormgeving en invulling van de begeleidingssessies wordt een beroep gedaan op studenten uit de derde bachelor Leraar Secundair Onderwijs. De keuze voor deze tutorgroep werd ingegeven vanuit de kenmerken en de noden van de te begeleiden leerlingen. **Serge Coppens:** “Derdejaarsstudenten staan op het punt om af te studeren, dus mag je bij hen wel de nodige vaardigheden en competenties veronderstellen om het tutorschap met succes op zich te nemen. Daarenboven kan de tutoring en dan vooral het intense contact met kansarmoede zeer confronterend zijn, zeker voor studenten die thuis ondersteuning geven. Derdejaars kunnen daar volgens mij beter mee om, vanuit hun maturiteit kunnen ze dat makkelijker een plaats geven. Eerste bachelorstudenten zijn vaak zeer onzeker over zichzelf en dat belangrijke eerste jaar in het hoger onderwijs: Heb ik wel goed gekozen? Zal ik er wel door zijn in juni? Of in september? Zij vertonen vaak angst en onzekerheid. Zulke tutors hebben we niet nodig voor allochtone leerlingen. De kans is groot dat ze hun onzekerheden overbrengen op de kansarme leerlingen, waardoor deze nog verder van huis staan. Bovendien kan een tegenslag in de tutoring (wat bijna onvermijdelijk is) of de confrontatie met de harde realiteit van kansarmoede voldoende zijn voor eerstejaars om hun moraal helemaal te verliezen. Veel van de begeleide leerlingen lopen ook risico op schoolmoeheid. Dat betekent voor de tutor dat hij creatief voor de dag moet komen: interessante oefeningen of voorbeelden die de jongeren aanspreken, actieve werkvormen zodat op vrij informele wijze geleerd wordt,... Voor laatstejaars is dit bijna een evidentie. Studenten uit de lagere jaren zijn echter nog volop bezig met het verwerven van deze theoretische inzichten en/of de praktische uitwerking ervan.”

Omdat men van mening is dat studenten via het doorlopen van het reguliere curriculum voldoende pedagogisch en methodisch bekwaamd worden voor het tutorschap, voorziet de hogeschool niet in een aparte opleiding voor de tutors. Er wordt daarentegen wel een thema-avond georganiseerd voor de aanvang van de studieondersteuning, waarbij studenten de krijtlijnen van het project krijgen voorgesteld, praktische afspraken tussen tutors en partnerscholen worden gemaakt, de studenten inhoudelijk worden georiënteerd op hun rol als studieondersteuner, gastsprekers worden uitgenodigd en studenten een uitgebreide literatuurlijst meekrijgen, waarmee ze zich zelfstandig verder kunnen verdiepen in student tutoring, huiswerkbegeleiding en/of taalondersteuning.

Daarnaast acht de hogeschool het zijn verantwoordelijkheid de studenten voldoende op te volgen. Daartoe worden de tutors op de werkvloer bezocht door de stagecoördinator, met het oog op een tussentijdse evaluatie. Verder worden de studenten aangemoedigd tot zelfgestuurd leren. Dit krijgt vorm aan de hand van individuele reflecties na elke begeleidingssessie en tussentijdse supervisiemomenten.

De matching van tutors en tutees is vakgebonden: de vakinhoudelijke competenties en/of specialisaties van de leraren in opleiding worden afgewogen aan de behoeften en achterstandsgebieden van de allochtone en/of kansarme leerlingen.

Doelstellingen

Met het tutoringproject streeft men zowel doelen na met de tutees en de tutors als ten aanzien van partnerscholen. In eerste instantie biedt men huiswerkbegeleiding en taalondersteuning opdat kansarme en/of allochtone leerlingen zouden doorstromen naar studierichtingen met een betere aansluiting naar het hoger onderwijs. **Serge Coppens:** “We willen voorkomen dat leerlingen vroegtijdig om niet-capaciteitsgebonden redenen in een waternalstelsel terecht komen. Dat vraagt om verschillende zaken. In de eerste plaats betekent het dat onze tutors vakinhoudelijke ondersteuning moeten geven, die het mogelijk moet maken leertekorten ongedaan te maken en tegelijk voorkomt dat nieuwe achterstanden worden opgelopen. Deze extra vakinhoudelijke begeleiding zou zich ook moeten vertalen in betere leerresultaten en hogere toets- of rapportcores van de allochtone en/of kansarme leerlingen. Maar hoge punten zijn op zich onvoldoende! De leerlingen moeten meer zelfredzaam gemaakt worden, zodat ze ook zonder tutor niet afzakken naar lagere onderwijsrichtingen. Daarom dat we ook de ontwikkeling van leer- en studievastigheden voor de tutees vooropstellen. Ze moeten kunnen structureren, plannen, zichzelf evalueren,... Op die manier leren ze op een juiste manier omgaan met pakken leerstof, en dat zou hen bij hogere studies zeer van pas komen. Het tutoringproject is er eveneens om het zelfvertrouwen van allochtone en/of kansarme leerlingen op te krikken. Want als je ervan uitgaat dat het toch weer niet zal lukken met die of die oefening, dan doe je automatisch ook minder je best, komen die negatieve voorspellingen uit en raak je er nog meer van overtuigd. Maar doordat we tutees kleine successen laten ervaren tijdens de ondersteuning, leren ze in zichzelf en in hun mogelijkheden geloven. Een laatste doelstelling is het vergroten van de Nederlandse taalbeheersing van de allochtone leerlingen. Slechte schoolprestaties hebben immers vaak meer met taalachterstand dan met een gebrek aan intelligentie of inzicht te maken. Door die Nederlandse taalvaardigheid te verhogen, wordt het inzicht in andere vakvakken sowieso groter.”

Het tutoringproject is voor de studenten bovenal bedoeld om hen te bekwaamen in de competenties, nodig om alle rollen van het leraarschap op zich te kunnen nemen. **Serge Coppens:** “Studenten die tutor zijn, krijgen vroeg of laat te maken met alle functionele gehelen. We hopen dat ze daardoor een bredere kijk op leerprocessen en op het leraarschap ontwikkelen. Daarnaast is het tutoringproject er om hen een aantal

belangrijke vaardigheden verder te laten verdiepen. Ik denk hierbij vooral aan coaching en differentiatie, het gevoelig worden voor de individuele noden van bepaalde leerlingen. Ook op het attitude vlak liggen belangrijke doelstellingen voor de tutors: er is nood aan openheid ten aanzien van kansengroepen en een positieve benadering van de leerlingen uit deze maatschappelijke groeperingen. Studenten moeten daarnaast ook leergierig worden als het gaat om andere culturen en normen. Enkel wanneer ze deze houding aannemen, zullen ze beroepsmatig de mogelijkheden van allochtone en/of kansarme leerlingen achterhalen en kunnen inspelen op hun leefwereld en interesses. Ten slotte beoogt het tutorschap het zelfgestuurd leren onder de studenten te bevorderen. Tutors worden uitgedaagd over zichzelf te reflecteren, ze moeten zichzelf continu leren evalueren en hun instructies bijsturen wanneer leerlingen of de eigen reflecties aangeven dat daar nood aan is.”

Met het tutoringproject wenst de hogeschool ten slotte partnerschappen op te zetten tussen de lerarenopvoeding en de secundaire scholen, met als doel een groeiende samenwerking met het werkveld te bevorderen. Op deze manier kan sneller en beter tegemoet gekomen worden aan vragen vanuit het werkveld én wordt het mogelijk studenten nog beter op te leiden in functie van de ontwikkelingen in de secundaire scholen.

Evaluatie

Serge Coppens: “Concrete evaluatiegegevens voorleggen, daar is het nog te vroeg voor. We plannen wel een grootschalige evaluatie van het tutoringproject, na afloop van dit academiejaar. Daarvoor zal ik vragenlijsten laten rondgaan bij alle betrokken partijen en zoveel mogelijk gesprekken voeren met actoren uit de verschillende kampen. Zo wordt het mogelijk een degelijk beeld te krijgen van de positieve en negatieve aspecten van het project. We zetten de tutoring sowieso voort volgend jaar, want uit reacties die ik hier en daar opvang blijkt vooral veel positivisme. Studenten geven toe dat het een zeer leerrijke ervaring is waarmee ze veel professionele ervaringen opdoen. Scholen en ouders zijn dankbaar voor het inspringen waar zij vaak niet kunnen, namelijk extra oefen- en leermogelijkheden voor hun kind creëren. En de leerlingen, zij voelen week na week aan dat ze erop vooruitgaan en ontwikkelen daardoor een andere attitude ten opzichte van het schoolgebeuren.

Zelf ben ik vooral tevreden omdat we onze maatschappelijke dienstbaarheid kunnen opnemen. We kunnen de buitenwereld laten zien dat er in Antwerpen ook positieve verhalen te brengen zijn over allochtone en/of kansarme leerlingen in het secundair onderwijs. Dit kan ervoor zorgen dat iedereen anders leert aankijken tegen en geloven in hun onderwijspositie, niet in het minst zichzelf.”

PROJECT LEESBEGELEIDING (Erasmushogeschool Brussel)

Wat?

- › Bachelorstudenten Leraar Lager Onderwijs bieden leesbegeleiding aan eerstejaarsleerlingen uit het secundair onderwijs.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor het leesbegeleidingsproject werd ruim drie jaar geleden genomen door Frank Delaere, pedagogische begeleider taalbeleid. De aanleiding was een screening van de leesvaardigheid van de Brusselse leerlingen in het KTA Zavelenberg, die de leesachterstand van de leerlingen aan het licht bracht en daarmee samenhangend de noodzaak van een taalbeleid en taalondersteuning op de secundaire school.
- › Het leesbegeleidingsproject loopt sinds het schooljaar 2005 – 2006.
- › Bij de conceptualisering van het project werd gebruik gemaakt van de expertise van de initiatiefnemer en zijn bekendheid met de thematiek van Nederlandstalig onderwijs in een Brusselse context. Hij opteerde ervoor het project leesbegeleiding ondermeer te steunen op de notie van het proactief lezen, de theorie van ‘free reading’ en de didactieken van Vergalle en Vernooy voor leesinstructie.

Administratieve gegevens

- › De tutoring wordt voorzien in één vaste partnerschool, voor een 15-tal leerlingen in het eerste jaar van het secundair onderwijs.
- › Betrokken projectpartners:
 - Erasmushogeschool Brussel – Departement Lerarenopleiding (Bachelor Leraar Lager Onderwijs), verantwoordelijk voor het aandui-

den en begeleiden van de leestutors. Dit laatste gebeurt door het opleidingshoofd Lager Onderwijs en de lector Nederlands.

- KTA Zavelenberg, die enerzijds de leespupillen aanlevert, anderzijds instaat voor de praktische organisatie van de begeleidingsmomenten in de school. Dit laatste is vooral in handen van de vakleerkracht Nederlands in het eerste jaar.
- Scholengroep Brussel, die de pedagogisch begeleider taalbeleid ter beschikking stelt voor de algemene coördinatie van de leesbegeleiding.
- › Het leesbegeleidingsproject wordt financieel geschraagd door de Erasmushogeschool Brussel, de Scholengroep Brussel en de Koning Boudewijnstichting.

Doelstellingen

- › Reduceren van de leesachterstand bij de eerstejaarsleerlingen.
- › De ontwikkeling van een diagnostisch instrument om bij het voortgezet lezen lezersprofielen van risicolezers in kaart te brengen, op basis waarvan een aangepaste begeleiding kan worden uitgebouwd.
- › De ontwikkeling van betekenisrijk gedifferentieerd leesbegeleidingsmateriaal voor leerlingen secundair onderwijs met een leesachterstand tot tweeënhalf jaar.
- › Studenten in de lerarenopleiding bekwamen in het omzetten van de theorie van de module ‘Leezorg’ naar de concrete praktijk.

Projectkenmerken

- › Het project Leesbegeleiding is een keuzeonderdeel binnen een verplichte stage binnen de opleiding Bachelor Leraar Lager Onderwijs.
- › Studenten gaan gedurende 13 weken op vrijdagmiddag langs op het KTA Zavelenberg, waar ze in de taalklas van het eerste jaar leerlingen begeleiden bij het lezen tijdens het lesblok Nederlands. Elke sessie duurt twee lesuren. Afhankelijk van de sessie of leesactiviteit zitten de tutees in kleine groepjes of worden ze individueel begeleid. De leesbegeleiding is verplicht en volledig gratis voor alle leerlingen.
- › Voor studenten die opteren voor het tutorschap is een seminarie voorzien waarin praktische informatie over het project wordt verschaft, alsook extra informatie ter beschikking gesteld omtrent leesinstructie. Per academiejaar worden op de hogeschool een drietal supervisiemomenten georganiseerd met de verschillende leesbegeleiders samen.
- › De leesbegeleiding is verplicht voor alle leerlingen, gezien ze georganiseerd wordt tijdens de reguliere lesmomenten. Studenten die ervoor opteren zich te engageren als leestutor worden ook verwacht elke sessie aanwezig te zijn. Zij worden vergoed in de vorm van credits.
- › De tutors zijn derdejaarsstudenten uit de opleiding Bachelor Leraar Lager Onderwijs. Nagenoeg alle leestutors zijn van het vrouwelijke geslacht en komen overwegend uit middenklasse families. Zij zijn, op enkele uitzonderingen na, allen van Belgische origine en hebben het Nederlands als thuistaal.
- › De leespupillen zijn leerlingen van het eerste jaar secundair onderwijs, die in hun verdere schoolloopbaan hoogstwaarschijnlijk naar het TSO zullen worden georiënteerd. Hoewel de leerlingen allen in dezelfde klas zitten, zijn er grote verschillen qua leeftijd op te merken. Heel wat tutees bleven in de lagere school één of meerdere keren overzitten. De tutees zijn meestal jongens, uit

anderstalige culturen, met een opmerkelijke leesachterstand voor Nederlands. De leerlingen hebben voor 90% het Nederlands als tweede of derde taal.

- › De partnerschool KTA Zavelenberg kent een zeer hoog percentage GOK- en anderstalige leerlingen. Deze TSO-school is gemotiveerd mee te werken aan het project Leesbegeleiding, daar het aansluit bij andere inspanningen die de school levert om de kansen voor hun overwegend allochtoon leerlingenpubliek te verhogen.

Bereikte effecten

- › De Nederlandse taalvaardigheid van de leerlingen wordt voor en na elk werkjaar van de leesbegeleiding uitvoerig getest. Daaruit blijkt dat alle leerlingen die begeleid werden door een leestutor het Nederlands leeftijdsequivalent bereikten. De betrokken leespupillen maakten gemiddeld een grotere leerwinst, in vergelijking met leerlingen uit gelijkaardige scholen die geen leesbegeleiding genoten.
- › Op de partnerschool KTA Zavelenberg is men dankzij het project Leesbegeleiding gestart met het gebruik van een leerlingsvolgsysteem taalvaardigheid.

Meer informatie?

judith.langenaeken@docent.ehb.be
frankdelaere@skynet.be

Aan de slag !

“Op vrijdagmiddag trek ik, met een paar medestudenten, naar de school in Sint-Agatha-Berchem, om er een paar leerlingen van het eerste jaar te begeleiden tijdens het lesblok Nederlands. We hebben elk één vaste leespupil, al doen we soms wel spelletjes of activiteiten in kleine groepen of zelfs met de hele klas.

Ik vraag mijn leespupil altijd eerst hoe het gaat op school. Soms bekijk ik ook de resultaten van zijn taaltoetsen, om een idee te krijgen van zijn moeilijkheden. Maar ik ben er sowieso enkel voor Nederlands, niet voor hulp met andere vakken.

De hele sessie staat in het teken van oefenen met de Nederlandse taal en dat op een leuke manier, aansluitend op wat de leerling interesseert. Ik werk vooral rond woordenschat, spelling, technisch lezen en begrijpend lezen, want daar heeft mijn leespupil de meeste moeilijkheden mee. Ik maak daarvoor gebruik van verschillende werkvormen. Soms lezen we doorlopende teksten, spelen we een taalspel zoals ‘Scrabble’, voeren we dialoogjes, lezen we de krant, of maken we gewoon oefeningen op een traditioneel werkblad. Het komt er gewoon op aan de problemen van mijn leespupil steeds anders aan te pakken, zo blijft hij gemotiveerd. En ook zeer belangrijk, als je samen iets leest, moet dat gaan over iets wat hem interesseert. Mijn leerling heeft bijvoor-

beeld problemen met de leestekens, hij begrijpt ze niet: hij weet niet dat je even pauzeert bij een komma of dat een punt het einde van een zin betekent. Leestekens kan je met eender welke tekst oefenen, de inhoud doet er niet toe. Maar het is voor mijn leespupil veel leuker om die leestekens te oefenen met een tekst die over zijn hobby gaat. En iets wat hij leuk vindt, daar spant hij zich meer voor in en daar steekt hij meer van op. Het materiaal waarmee gelezen wordt, breng ik meestal zelf mee: krantenknipsels, non-fictie boekjes, werkbladen, tijdschriften, oefeningen van op internet, romans,... Als er gelezen wordt, volg ik steeds hetzelfde stramien: ik lees een stukje van de tekst voor en hij duidt op zijn versie aan waar ik stop of waar ik een andere intonatie leg. Zo leert hij beter de betekenis van een punt, komma of vraagteken kennen. Daarna leest hij het stukje en corrigeer ik hem indien nodig. Als ik merk dat er nog te veel fouten zijn, leg ik de regels opnieuw uit. De leerkracht Nederlands is de hele sessie aanwezig en loopt rond in de klas. Hij kijkt of ik goed bezig ben en geeft me soms tips om de begeleiding nog beter af te stemmen op de leesproblemen van mijn leespupil. Daarnaast is er meestal een docent van de hogeschool aanwezig, ook om te kijken hoe we het doen. Eindigen doen we steeds met een klassikale activiteit, meestal een taalspel.”

Project Leesbegeleiding – met integrale aanpak van tekstvaardigheid in alle vakken

Frank Delaere: “Ben je vertrouwd met het Nederlandstalig onderwijs in de Brusselse context? Dat is een wereld apart: veelkleurig en veeltalig! In Brussel vind je een allegaartje van nationaliteiten en culturen, maar als er één ding is dat de ouders gemeenschappelijk hebben, dan is het dat ze hun kinderen naar een Nederlandstalige school willen zien gaan. Het Nederlandstalig onderwijs heeft een goede reputatie: ouders weten dat hun kind veel carrièremogelijkheden heeft als het een diploma van het Nederlandstalig onderwijs kan voorleggen. Scholen weten dan weer dat de Nederlandse taalvaardigheid van het gros van hun leerlingen problematisch is, gezien hun anderstalige achtergrond.

Zelf ben ik pedagogisch begeleider taalbeleid en vanuit die functie voerde ik enkele jaren geleden een screening uit van de taalvaardigheid bij de eerstejaarsleerlingen in het KTA Zavelenberg. De resultaten waren verbluffend! Het begrijpend leesvermogen was quasi nihil en geen enkele leerling bereikte het leeftijdsequivalent voor Nederlands, maar liep daarentegen achterstanden van anderhalf tot zelfs tweeënhalf jaar op. Met andere woorden, de kennis en taalvaardigheden die leerlingen verondersteld worden te verwerven op de basisschool, waren bij deze jongeren uit het secundair onderwijs nog volop in ontwikkeling. Daarenboven was er een zwak taalbeleid op de school en beschikte men niet over diagnostische of remediërende instrumenten, waardoor het wegwerken van de opgelopen achterstanden nagenoeg onmogelijk leek. Het was voor alle betrokkenen echter duidelijk dat deze situatie dringend om een oplossing vroeg.”

Judith Vanlangenaeken: “Frank had het idee van ‘peer tutoring’ opgevat om de problemen te verhelpen. Hoewel hij achter het concept stond, besepte hij dat het inschakelen van leeftijdsgenoten voor de begeleiding van de gescreende leerlingen niet tot de gewenste resultaten kon leiden. De leerlingen uit hogere jaren kampen immers met gelijkaardige problemen wat het Nederlands betreft. Zo kwam men bij ons op de Erasmushogeschool terecht en werd het niet ‘peer tutoring’, maar ‘student tutoring’: studenten uit de lerarenopleiding zouden instaan voor de begeleiding van taalzwakke leerlingen.”

Project Leesbegeleiding – wat?

Het project Leesbegeleiding maakt sinds drie jaar deel uit van het stageprogramma van de laatstejaarsstudenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs. Het is één van de keuzemogelijkheden om praktijkervaring op te doen binnen het opleidingsonderdeel ‘Leerzorg’. Daarin ligt de nadruk op intercultureel onderwijs: studenten worden bekwaamd in het adapteren van lessen aan specifieke leerlingprofielen, opstellen en implementeren van individuele handelingsplannen, inschatten van leerlingtalenten, bijsturen van de instructie en meer algemeen, omgaan met diversiteit. Dat het project Leesbegeleiding hiertoe een interessant oefenterrein is, is duidelijk. **Judith Langenaeken:** “Leestutor zijn, impliceert je als student engageren om dertien weken op vrijdagnamiddag langs te gaan op het KTA Zavelenberg om er gedurende twee lesuren één of twee leerlingen van het eerste jaar te begeleiden en te helpen met hun Nederlandse taalproblemen. De tutees zijn jongeren uit anderstalige culturen die, wat het lezen betreft, moeilijk de drempel naar het niveau van het vijfde en zesde leerjaar nemen. Onze studenten worden dus geconfronteerd met taalzwakke, allochtone en sociaal achtergestelde leerlingen, een interessante en uitdagende doelgroep.”

De projectverantwoordelijken krijgen meermaals de vraag waarom ze opteerden voor tutoring door laatstejaarsstudenten die als leraar lager onderwijs aan de slag zullen gaan, terwijl de begeleiding doorgaat op een secundaire school. **Frank Delaere**: “Het is uiteraard zo dat het project Leesbegeleiding ook voor regentaatsstudenten een belangrijke leerschool kan zijn. Toch hebben we zeer bewust gekozen voor leestutors uit de lerarenopleiding voor lager onderwijs. Bij de uitwerking van het project hadden we vooral de taalzwakke leerlingen voor ogen, wiens lees- en woordenschatachterstanden gereduceerd dienen te worden, zodat hun taalvaardigheid hun kansen niet langer hypothekeert, maar juist verhoogt. Daartoe is het essentieel dat leerlingen ondersteuning op maat krijgen, met andere woorden dat leestutors aandacht hebben voor de basisvaardigheden Nederlands, want het zijn net deze die de leerlingen ontberen. Vanuit deze optiek is de keuze voor bachelorstudenten Leraar Lager Onderwijs vanzelfsprekend: zij worden meer geschoold in deze didactiek en methodiek.”

Ook de keuze voor de school als begeleidingscontext werd ingegeven door de doelgroepleerlingen. Het KTA Zavelenberg kent immers een zeer eigen leerlingpopulatie, rijk aan maatschappelijk kwetsbare jongeren. Bovendien blijkt de school een vangnet te zijn voor schoolmoeë leerlingen die het elders te bont maakten en daardoor uitgesloten werden. De projectverantwoordelijken waren er zich van bewust dat de organisatie van extra lessen Nederlands na de schooluren, op weinig bijval zou kunnen rekenen. **Frank Delaere**: “Bijlessen na een reguliere schooldag zijn gedoemd tot mislukken. De leerlingen vinden het al een heuse prestatie dat ze zeven uur per dag op de schoolbanken zitten. De meesten onder hen ontwikkelden in de loop der jaren een regelrechte aversie tegenover het onderwijs. Zulke jongeren lok je dan ook niet naar begeleidingsmomenten wanneer de boodschap is dat ze hun vrije tijd moeten opgeven om wat langer op school te blijven. Het enige alternatief is de leesbegeleiding inbouwen in het uurrooster, zodat leerlingen wel aanwezig moeten zijn. Over die aanwezigheid maken ze nu trouwens geen problemen, integendeel. Nu ze het project en zijn positieve consequenties leerden kennen, komen de leerlingen massaal af op het lesblok Nederlands op vrijdagnamiddag, terwijl dat tot voor kort vaak een spijbeldag was.”

Tijdens de begeleidingsmomenten staat het wegwerken van opgelopen taalachterstanden centraal. Voor nagenoeg alle jongeren betekent dit dat vooral geoefend wordt op het hanteren van allerlei leesstrategieën en het vergroten van het individuele woordenschatarsenaal. Rekening houdend met de eerder negatieve houding van de leerlingen tegenover traditioneel schoolse werkvormen, wordt van studenten verwacht dat zij de jongeren op uiteenlopende wijzen uitdagen om hun problemen te verhelpen. De notie ‘free reading’ is in deze de essentiële bouwsteen. **Frank Delaere**: “Het grote verschil tussen een les Nederlands en een sessie leesbegeleiding is dat leerlingen enthousiast zijn voor de tutoring en dat heeft alles te maken met de component van ‘free reading’ tijdens het project Leesbegeleiding: wanneer de leespupillen lezen met hun begeleiders worden hun leeservaringen verbonden met hun leef- en interessewereld. Studenten gaan de leerlingen niet de zoveelste contextloze taal oefening voorschotelen, maar zoeken daarentegen een boek over bijvoorbeeld de lievelingssport van een leerling. Leespupillen zijn daardoor meer gemotiveerd, ze willen meer te weten komen over de inhoud van dat boek en leren bepaalde leesstrategieën gebruiken. Daarmee zetten ze de eerste stappen naar een verbeterde taalvaardigheid.”

Verder onderschrijft men in het project Leesbegeleiding de theorie van het proactief lezen. De achterliggende idee is dat veel van de moeilijkheden van leerlingen met bepaalde zaakvakken te wijten zijn aan een onvoldoende begrip van de Nederlandse taal. Het begrijpen van de betekenis van losse woorden is immers een eerste voorwaarde voor het kunnen verwerven van diverse vakinhouden. **Judith Langenaeken**: “Concreet betekent dit proactief lezen dat een student samen met de leerling teksten in het handboek van aardrijkskunde, geschiedenis of technologische opvoeding doorleest. De leespupillen breiden zo niet enkel hun woordenschat uit, maar leren ook welke strategieën ze moeten hanteren om tot een beter begrip van

de tekst te komen, wat op zijn beurt uitmondt in het preventief uitklaren van bepaalde moeilijkheden met vakinhouden als geschiedenis of aardrijkskunde. Daarmee willen we aangeven dat de leesbegeleiding zeker niet louter remediërend van aard is, maar daarentegen heel wat achterstanden voorkomt. Vandaar ook dat wij spreken van leesbegeleiding, met integrale aanpak van tekstvaardigheid in alle vakken.”

Selectie van tutors en tutees

Omdat het project Leesbegeleiding tegemoet wil komen aan de problematiek van jongeren die het secundair onderwijs instappen met ernstige lees- en woordenschatachterstanden, richt men zich op volledige klassen binnen het eerste jaar. Selectiecriteria naar de tutees toe zijn bijgevolg niet aan de orde. Door de begeleidingssessies in te bouwen in het reguliere uurrooster voorkomt men tevens dat leerlingen uit de boot vallen. Niettegenstaande het project een algemene maatregel is om te verhelpen aan de taalproblemen op school, acht men het leveren van maatwerk cruciaal. **Tutor:** “Elke leerling wordt doorheen de looptijd van de leessessies veelvuldig getest. Met toetsen als Diataal en de één minuuttest brengt de school zowel het technisch, begrijpend als studerend leesniveau van iedere pupil in kaart. De resultaten worden genoteerd in het individuele leesmapje van iedere leerling. Wij krijgen als tutor uiteraard inzage in dit leesmapje. Dit geeft ons een concreet beeld van de taaltalenten en –werkpunten, wat ons de mogelijkheid geeft om tijdens de begeleidingsmomenten in te spelen op de individuele leernoden van de leespupil.”

Het leesmapje is niet enkel een document om de evoluties en leerpunten per leespupil te inventariseren, maar wordt tevens ingeschakeld bij de koppeling van tutees aan tutors. **Judith Langenaeken:** “De leerkracht Nederlands stelt bij aanvang van het schooljaar zijn leerlingen voor aan de groep van leestutors: elke kandidaat-tutee wordt geportretteerd aan de hand van de informatie die in zijn leesmapje is opgenomen. Op basis van deze voorstelling selecteren de studenten zelf hun leespupil(len). Het is immers belangrijk dat er gewaakt wordt over de draagkracht van de tutor ten opzichte van de leerlingkenmerken. Wij gaan ervan uit dat studenten het best geplaatst zijn om uitspraken te doen over zichzelf en de eigen competenties. Wanneer bijvoorbeeld een leerling naast een laag leesniveau ook gedragsproblemen heeft en de student van zichzelf weet dat hij onvoldoende bekwaam is om daar adequaat mee om te gaan, dan moet die student de mogelijkheid krijgen om niet aan die leerling gekoppeld te worden.”

Ook wanneer het de eigenlijke tutoring betreft, wordt aan de studenten de nodige keuzevrijheid geboden. Zij beslissen immers zelf of zij al dan niet voor het project Leesbegeleiding opteren voor de vrij in te vullen stageonderdelen. Met uitzondering van het enthousiasme van studenten voor de leesbegeleiding, stelt men geen selectiecriteria voorop. **Judith Langenaeken:** “Wij werken met tutors die in het laatste jaar van hun opleiding zitten. Daarvan mag je verwachten dat zij over de nodige kennis en vaardigheden beschikken om die leesbegeleiding tot een goed einde te brengen. Zij hebben zich in hun vorige jaren al bewezen, dus selectiecriteria zijn overbodig. Derdejaars zijn niet meer bezig met ‘hoe te onderwijzen’, maar eerder met ‘hoe te differentiëren op basis van individuele behoeften’. Precies wat de leespupillen nodig hebben! Daarenboven is het opleidingsonderdeel ‘Leerzorg’, die belangrijke theorie aanbiedt voor een succesvolle afloop van het project Leesbegeleiding, opgenomen in het curriculum van het derde jaar.” Los van het reguliere lessenspakket dat de studenten voldoende kapstokken aanbiedt, is voor beginnende leestutors een inleidend seminarie voorzien. Daarin wordt naast algemene nuttige informatie over en voor het project, extra materiaal meegegeven omtrent leesinstructie. **Tutor:** “Het is handig dat de hogeschool ons op de hoogte brengt van bijkomende interessante referenties en bronnen. Dan kan je je meer voorbereiden of op zijn minst

verdiepen in effectieve technieken van begeleiding. Ik vind het ook positief dat er verwacht wordt dat we zelf verder aan de slag gaan met wat we aangeboden krijgen, dat het geen kant-en-klare handleidingen zijn. Door bijkomend onderzoekwerk te doen, leer ik mijn zoekstrategieën uitbreiden.”

Ondanks een goede voorbereiding en permanente (theoretische) ondersteuning van de studenten kunnen er zich moeilijkheden voordoen tijdens de leesbegeleiding, de specifieke leerlingpopulatie van het KTA Zavelenberg in het achterhoofd houdende. **Frank Delaere**: “Studenten komen terecht in een omgeving waar ze zelf nooit zouden schoollopen. Dat kan voor sommigen een schokervaring met zich meebrengen. We hadden ons dan ook van bij de start voorgenomen in voldoende opvangmogelijkheden voor de leestutors te voorzien. Dat krijgt vorm via verschillende kanalen. In de eerste plaats is de taalleerkracht van de eerstejaars voltijds aanwezig tijdens de begeleidingsmomenten. Hij kent zijn leerlingen het best en kan de studenten adviseren welke reacties in bepaalde situaties het meest effectief zijn. Zeer frequent komen ook de verantwoordelijke docenten van de hogeschool langs. Zij zijn er niet enkel in het kader van de permanente evaluatie van de studenten, met hun aanwezigheid willen ze tutors ook kansen bieden hun knelpunten en onzekerheden aan te kaarten. Dat laatste krijgt ook een plaats binnen de verplichte supervisiesessies die een drietal keer georganiseerd worden per werkjaar. De hogeschool brengt de verschillende leesbegeleiders samen en laat hen reflecteren over onvoorziene problemen en mogelijke oplossingen, de eigen competenties, gemaakte evoluties,... Tijdens die supervisies staan de belevingen van de studenten centraal en leren zij niet enkel van elkaar maar trekken ook wij, als verantwoordelijken van het project, lering uit de verhalen van leesbegeleiders.”

Doelstellingen

Niettegenstaande het project Leesbegeleiding de studenten een mooie opportuniteit biedt om bepaalde kennis en vaardigheden te trainen en/of te verdiepen, heeft men vooral doelstellingen en resultaten met de taalzwakke jongeren voor ogen. **Judith Langenaeken**: “Wij willen de betrokken leerlingen in staat stellen de leerplandoelstellingen voor het eerste jaar te bereiken en dat niet enkel voor Nederlands, maar ook voor andere zaakvakken. De sleutel daartoe is de aanpak van opgelopen achterstanden op het vlak van leesvaardigheid. Concreet streven wij ernaar om het leesbegrip op te vijzelen, de leesleeftijd te verhogen, de luistervaardigheid te optimaliseren en de leerlingen lees- en leerstrategieën te laten ontwikkelen en gepast te hanteren. Door de individuele begeleiding die ze ontvangen en die volledig is afgestemd op hun behoeften, maken de leerlingen ook kennis met het begrip ‘succeservaring’. Een bijkomende doelstelling van het project Leesbegeleiding bestaat bijgevolg uit het bevorderen van het welbevinden en de betrokkenheid van de pupillen.” **Tutor**: “Los van het eigenlijke lezen en oefenen, heb ik ook altijd oog voor de houding van mijn tutee. Door hem bijvoorbeeld aan te sporen te antwoorden met een volzin als ik iets vraag of hem erop te wijzen dat hij pas kan spreken nadat hij goed geluisterd heeft, fris ik de elementaire sociale regels op. Naast kennis en vaardigheden, is de leesbegeleiding er dus ook voor de training van attitudes.”

Het project Leesbegeleiding richt zich echter niet louter op onmiddellijke effecten bij de leespupillen, maar hoopt op een duurzame manier gehoor te geven aan de taalproblemen van anderstalige leerlingen in het Nederlandstalig onderwijs. Met adolescenten werken aan de verwerving van elementaire taalvaardigheden uit het curriculum van de basisschool vraagt om specifiek leesvoer, aangepast aan de leef- en interessewereld van de jongeren. De projectverantwoordelijken stelden echter vast dat dergelijke leesmaterialen niet voorhanden zijn. Het behoort bijgevolg tot de doelstellingen van het project Leesbegeleiding om betekenisrijk leesmateriaal te ontwikkelen dat thematisch motiverend is voor leerlingen uit het secundair onderwijs, met een leesachterstand van anderhalf tot tweeënhalf jaar.

Frank Delaere: “Tegemoet komen aan de vastgestelde problemen betekent ook voorzien in een taalbeleid op school. Met het project willen wij ondersteuning geven aan het KTA Zavelenberg bij het begeleiden van leerlingen met aanzienlijke taalachterstanden. Hiervoor willen wij, op basis van onze ervaringen met de leesbegeleiding, een diagnostisch instrument ontwikkelen dat de school in staat stelt om efficiënt verschillende lezersprofielen bij het voortgezet lezen in kaart te brengen. Vanuit dit profiel kan dan voor elke leerling een begeleiding op maat gestart worden. Bijkomend trachten wij onze partnerschool ook het belang van een leerling- en ervaringsgerichte onderwijsaanpak te leren inzien en te handelen naar het model van de leesbegeleiders: procesmatige evaluaties inbouwen, peilen naar het welbevinden van de leerlingen, inspelen op wat zij interessant vinden,... Het ligt daarbij expliciet in onze bedoeling om de opgedane ervaringen en expertise uit te dragen naar andere Brusselse secundaire scholen met een gelijksoortige leerlingpopulatie.”

Niettegenstaande beoogde effecten bij de studenten slechts in de marge worden geformuleerd, erkennen de betrokkenen de meerwaarde van het project Leesbegeleiding voor de toekomstige leraren. **Judith Langenaeken:** “Van studenten wordt vooral verwacht dat ze verworven kennis omzetten in de praktijk en zo de relevantie van de theoretische referentiekaders ervaren. Daarnaast hopen we dat ze oog krijgen voor het leesgedrag van leerlingen en gevoelig worden voor de gevolgen van een opvoeding in taalzwakke milieus. Het project is ook een unieke kans om kennis te maken met jongeren wiens zelfbeeld zeer laag is en leert onze studenten hoe daar best mee omgesprongen wordt. Dat zijn ervaringen waar ze later, als ze in de praktijk staan, nog veel zullen naar teruggrijpen. Hetzelfde geldt ook voor de kennismaking met de diagnostische testen. Studenten leren inzien waarom testmaterialen interessant zijn voor een onderwijzer, welke informatie nuttig is of hoe ze resultaten kunnen gebruiken. Op die manier kunnen ze passend remediëren wanneer ze voor de klas staan.”

Opvattingen en belevingen

Gesprekken met de projectverantwoordelijken maken duidelijk dat de taalzwakke leerlingen uit het KTA Zavelenberg niet altijd het meest makkelijke publiek zijn voor de leesbegeleiders. Toch reageren de studenten zeer positief wanneer hen gevraagd wordt naar hun beleving van het project en hun relatie met de leespupillen. **Tutor:** “Ik merk dat mijn leerling zich echt amuseert als hij spelenderwijs iets bijleert en daardoor amuseer ik mij ook. Ik haal er vooral voldoening uit omdat mijn leespupil echt zijn best doet en mede daardoor vooruitgang maakt. Wanneer we taalspelletjes spelen, verrast hij me soms door met nieuwe woorden op de prop-pen te komen, en dat zijn dan geen drieletterwoorden! Uiteraard maakt hij ook nog fouten, maar nu let hij tenminste op zijn leestempo, hij heeft oog gekregen voor de taal en dat doet mij plezier. Ik ben duidelijk niet voor niets bezig. Weet je wat ik eigenlijk raar vind? Dat er over onze leerlingen gezegd wordt dat ze lui, gefrustreerd of schoolmoe zijn, terwijl ik daar tijdens de leesbegeleiding niets van merk. Dat zijn geen moeilijke jongeren, de meeste van hen zijn eerder verlegen en doen wat je ze vraagt. Ik vind ze zelfs braaf.”

In het kamp van de tutees vangen we dezelfde positieve klanken op wanneer ze het over hun leestutors hebben. **Tutee:** “Ik vind mijn leesbegeleider tof en cool. Ze heeft altijd leuke boekjes of artikels bij over interessante dingen, zoals bijvoorbeeld het Guinness Book of Records of het jachtluipaard, mijn lievelingsdier. Ze kan mij echt goed helpen met lezen. Dat komt omdat ze veel met mij praat over wat ik moeilijk vind en zo. Van mij mag ze nog meer langskomen want het is plezierig als zij er is.”

Diverse betrokkenen schuiven de speelse aanpak van lezen, die aansluit op de leefwereld van de leerlingen, naar voren als verklaring voor de geboekte resultaten. De gevolgde methodiek genereert immers in eerste instantie leesplezier en motivatie onder de leerlingen, wat hun inzet voor en – in een latere fase – hun begrip

van de leesinhouden vergroot. **Tutee:** “Ik heb veel nieuwe woorden bijgeleerd toen we het wolvenspel speelden en toen we koekjes maakten. Omdat we veel oefenen, maak ik nu ook minder schrijffouten en articuleer ik beter. Ik lees meer op mijn gemak en stop bij de puntjes. Ik ben ook blij dat mijn begeleider me leerde hoe ik een woordenboek moet gebruiken of wat je allemaal kan vinden in de bib. Ik ga nu af en toe met mijn mama naar de bib om toffe boeken te zoeken.”

Ook de leestutors geven aan het project Leesbegeleiding boeiend en verrijkend te vinden. **Tutor:** “De specifieke meerwaarde van dit project is dat je als student kan oefenen om tot in de puntjes te differentiëren. Hoewel de hele klas problemen heeft met het Nederlands, zijn alle leerlingen verschillend. Ik ben dan ook beter geworden in het aanpassen van mijn instructie en mijn woordenschat aan het niveau van een individuele leerling. Voorts besef ik nu dat je een leerproces stapsgewijs moet benaderen: elke stap voorwaarts is vooruitgang, hoe klein die ook mag zijn. Vroeger had ik de neiging enkel naar het product te kijken en vond ik het frustrerend als ik niet onmiddellijk resultaat zag. Mijn leespupillen lieten me zien dat het proces belangrijker is dan het resultaat. Als je leestutor bent leer je ook geduldig te zijn en door te zetten. Ik vind het ten slotte ook interessant dat ik dankzij het project leuke kinder- en jeugdboeken ontdekt heb. Dat kan misschien volgend jaar al van pas komen, als ik voor de klas sta.”

Judith Langenaeken: “Ik hoor soms van studenten dat ze dankzij de leesbegeleiding nog een beter zicht hebben op wat het betekent om te onderwijzen in het Brussels. Wel, als ik eerlijk mag zijn, begrijp ik hen volkomen want ik ervaar hetzelfde. Via de reguliere stages worden studenten niet geconfronteerd met scholen waar de maatschappelijke kwetsbaarheid van leerlingen zo uitgesproken is als in het KTA Zavelenberg. Het beeld dat deze school voorschotelt is misschien rauw, maar wel realistisch, waardoor het project Leesbegeleiding ook mijn ogen meer deed opengaan. Het stelt me in staat onze studenten beter op te leiden en bijvoorbeeld stageverslagen beter te begrijpen. De methodiek van individuele remediëring maakt ook dat ik sommige studenten op een andere manier leer kennen. Doordat ze nu niet voor een grote groep staan, komen andere kwaliteiten naar boven. Ik heb daardoor voor sommige studenten meer geloof gekregen in hun toekomstige loopbaan. Dat bezorgt ook mij een goed gevoel: het maakt dat ik nog meer voldoening uit mijn job haal.”

Succesfactoren

Dat studenten een positief en effectief lees- en leerklimaat weten te creëren tijdens de begeleidingsmomenten, is volgens diverse betrokken partijen te wijten aan de voorbereiding van de leestutors en de permanente methodische ondersteuning doorheen het academiejaar waarop zij kunnen rekenen. Daarnaast schrijft men de successen vooral toe aan de afwisselende leesmethodieken en het afstemmen van leesmaterialen op de leefwereld van de leerlingen. Dit houdt hun motivatie hoog. Vooral studenten schatten de invloed van de motivatie van hun leespupillen hoog in. **Tutor:** “De wil moet er vooral zijn bij de leerlingen, anders lukt het niet. Zonder motivatie raak je zelf ook gedemotiveerd. Maar als je samen leest over iets wat die leerling interesseert, dan heb je hem mee en wil hij verder lezen, meer te weten komen, meer oefenen. Tot dat moment moet je kunnen komen wil je iets bereiken met de leesbegeleiding. En als we beiden gemotiveerd zijn, ontstaat er een goede verstandhouding tussen mezelf en mijn leespupil en dat draagt volgens mij ook bij tot de goede afloop van de leesbegeleiding. Mijn leerling kijkt naar mij op en vindt mij een soort van rolmodel. Dat geeft mij krediet als ik hem iets vraag of voorstel.”

Evaluatie

Het project Leesbegeleiding wordt systematisch geëvalueerd door de projectverantwoordelijken. De aanwezigheid van de docenten tijdens de begeleidingsmomenten zorgt ervoor dat pijnpunten die aan de oppervlakte komen onmiddellijk bekend zijn bij de verantwoordelijken en tijdig kunnen worden bijgestuurd. Bovendien is er tijdens elke sessie een formele evaluatie van de studenten voorzien, waartoe docenten gebruik maken van een standaard document. De leestutors worden ondermeer beoordeeld op het niveau van het opgestelde handelingsplan, het gebruikte didactisch materiaal, hun persoonlijk contact met de leerlingen en de mate van interactie en creativiteit bij het begrijpend lezen.

Daarnaast wordt de Nederlandse taal- en leesvaardigheid van de leerlingen voor, tijdens en na elk werkjaar uitvoerig in kaart gebracht via diagnostische instrumenten allerhande. Uit deze resultaten blijkt dat alle leerlingen die begeleiding krijgen van een leestutor het Nederlands leeftijdsequivalent bereiken. De betrokken leespupillen maken daarenboven een grotere leerwinst in vergelijking met hun leeftijdsgenoten in gelijkaardige Brusselse scholen waar geen tutoringinitiatieven lopen, noch specifieke inspanningen worden geleverd ter verbetering van het Nederlands.

Uit een schriftelijke enquête onder de leespupillen, georganiseerd door de school, blijkt dat het welbevinden van de leerlingen tijdens de begeleidingssessies met hun tutor opmerkelijk hoger ligt dan op andere lesmomenten. De leerlingen geven aan zeer gemotiveerd te zijn om te participeren aan het project Leesbegeleiding, wat tevens opgemerkt wordt door de leerkracht Nederlands. De uitval in de klas waar het project loopt is bovendien iets lager dan in andere leerjaren. **Frank Delaere**: “Het feit dat de school interesse toont in het welbevinden van haar leerlingen en jongeren daarover bevraagt, zegt iets over de effectiviteit van ons project. Daarenboven is men op het KTA Zavelenberg sinds kort ook gestart met het gebruik van een leerlingvolgsysteem taalvaardigheid. Het is toch altijd één van onze doelstellingen geweest de nood aan een taalbeleid en taalondersteuning op school in te vullen. Het screenen en opvolgen van leerlingen is daartoe een eerste voorwaarde. Het project heeft echt iets teweeg gebracht.”

Door het succes van het project Leesbegeleiding laat de belangstelling van andere scholen voor de methode en ontwikkelende leesmaterialen niet op zich wachten. De projectverantwoordelijken hopen dan ook op uitbreiding naar de komende jaren toe, zodat zoveel mogelijk Brusselse jongeren in het Nederlandstalig onderwijs eindelijk de kansen krijgen die ze verdienen.

BUDDY-PROJECT (Netwerk Flankerend Onderwijsbeleid Leuven)

Wat?

- › Studenten uit de lerarenopleiding en andere vrijwilligers bieden naschoolse studiebegeleiding aan kansarme leerlingen uit de eerste graad van het secundair onderwijs.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor het Buddy-project kwam van de huidige Schepen van Onderwijs Mohamed Ridouani. Hij zag in het concept van student tutoring een antwoord op de prangende problemen van kansarme jongeren in het onderwijs. Deze diagnose werd door verschillende onderzoeken naar de onderwijsloopbaan van allochtone en/of kansarme leerlingen naar voren geschoven.
- › Het Buddy-project ging in oktober 2007 van start en rondt binnenkort zijn eerste werkjaar af.
- › In januari 2007 werd het pilootproject 'Klimop' opgestart, waarbij een twintigtal jongeren uit de eerste graad van het ASO in het KA De Ring naschoolse begeleiding kregen van zeven 'buddy's'. De opgedane expertise werd gebruikt voor de conceptualisering en operationalisering van het Buddy-project. Daarnaast gebeurde een grondige literatuurstudie door de directe betrokkenen omtrent de problemen van allochtone en/of kansarme leerlingen in het secundair onderwijs, alsook omtrent mogelijke oplossingen dienaangaande. Meer specifiek verdiepte men zich in literatuur over student tutoring, zodat het Buddy-project voldoende gefundeerd kon worden.

Administratieve gegevens

- › Het Buddy-project is grootschalig gezien nageenog alle Leuvense secundaire scholen eraan participeren. Momenteel worden 130 studenten tewerkgesteld, die de begeleiding van 280 leerlingen op zich nemen.
- › Betrokken projectpartners:
 - De Stad Leuven brengt de projectverantwoordelijke aan en staat in voor de volledige organisatie, coördinatie en opvolging van het project.
 - De Departementen Lerarenopleiding van de Katholieke Hogeschool, de Hogeschool GroepT en de KU Leuven leveren de tutors aan.
 - 14 secundaire scholen van verschillende netten die instaan voor enerzijds de rekrutering van de tuteurs, anderzijds de tewerkstelling van een schoolcoördinator die verantwoordelijk is voor de organisatie en opvolging van het Buddy-project op schoolniveau.
- › Betrokken personeelsleden:
 - vanuit de Stad Leuven: projectverantwoordelijke
 - vanuit de instellingen voor hoger onderwijs: opleidingshoofden en lectoren/docenten
 - vanuit de secundaire scholen: leerkrachten en schoolcoördinatoren
- › Het Buddy-project wordt financieel ondersteund door de Stad Leuven, de Koning Boudewijnstichting en Vlaams Minister van Inburgering Marino Keulen.

Doelstellingen

- › De doorstromingskansen van kansarme jongeren in het secundair onderwijs bevorderen en aldus het watervalsysteem voor deze leerlingen doorbreken.
- › De ongekwalificeerde uitstroom van kansarme leerlingen in het secundair onderwijs terugdringen.
- › De doorstroom van kansarme leerlingen naar het hoger onderwijs verhogen.
- › Toekomstige leerkrachten laten kennismaken met diverse leerlingprofielen.

Projectkenmerken

- › Tutoren die participeren aan het Buddy-project tekenen hier vrijwillig voor in. De begeleidings-sessies vormen voor de studenten een facultatieve optie binnen het verplicht stageonderdeel in de opleiding Bachelor Leraar Lager Onderwijs en/of Leraar Secundair Onderwijs (Katholieke Hogeschool en Hogeschool GroepT) of de Specifieke Lerarenopleiding (KU Leuven).
- › De begeleiding gaat door op de secundaire scholen na de schooluren. De tutoring vindt twee maal per week plaats, duurt telkens anderhalf uur en loopt gedurende het volledige schooljaar. Leerlingen worden individueel, per twee of per drie ondersteund door een tutor bij het werken aan huistaken of het voorbereiden van te studeren lessen.
- › De tutors zijn grotendeels studenten van diverse lerarenopleidingen. Hiernaast zijn er ook nog afgestudeerden en gepensioneerde vrijwilligers actief. Hoewel men zoveel mogelijk tutors van allochtone origine tracht aan te werven, vormen zij een minderheid. De meeste studenten zijn afkomstig uit Vlaamse middenklasse milieus en hebben het Nederlands als eerste taal. Naar gender toe is er een licht overwicht van vrouwen.

- › Om de studenten voldoende voor te bereiden op hun taak als tutor voorziet de projectverantwoordelijke een voorafgaand vormingsmoment. Daarin ligt de nadruk op het verwerven van kennis en inzichten met betrekking tot kansarmoede en diversiteit in het onderwijs. Op de deelnemende secundaire scholen wordt voor aanvang van het Buddy-project een infomoment voorzien met leerkrachten, ouders en leerlingen, waarin de krijtlijnen van de naschoolse begeleiding worden gepresenteerd.
- › Kansarme leerlingen uit de eerste graad van het ASO komen in aanmerking voor participatie aan het Buddy-project. Kansarmoede wordt breed geïnterpreteerd en bijgevolg niet gereduceerd tot 'opgroeien in families met een lage sociaal-economische status'. Desalniettemin is de meerderheid van de tutees afkomstig uit dergelijke milieus, is ongeveer de helft van hen van allochtone origine en heeft het Nederlands niet als thuistaal. Onder de tutees is sprake van een gebalanceerde mix van jongens en meisjes.
- › Het Buddy-project is volledig gratis en vrijblijvend voor de kansarme leerlingen en hun ouders. Studenten die deelnemen in het kader van hun stage worden vergoed aan de hand van credits. Iedere buddy (stagestudenten en vrijwilligers) krijgt op het einde van het schooljaar een certificaat.

Bereikte effecten

- › Gezien het Buddy-project nog volop aan zijn eerste werkjaar bezig is, en een evaluatief onderzoek pas gepland is na afloop van het schooljaar, kunnen op dit moment nog geen gegevens omtrent bereikte effecten worden voorgelegd.

Meer informatie?

Lieve.debrabanter@leuven.be
marion.hanot@leuven.be

Aan de slag !

“Alle buddies zitten samen in een klaslokaal. Wanneer de leerlingen binnenkomen, gaan ze elk bij hun persoonlijke tutor zitten. Ik doe eerst een korte informele babbel met mijn leerling, daarna neemt hij zijn agenda. We kijken samen welke taken die in de agenda zijn opgenomen, tijdens de sessie kunnen afgewerkt worden. Deze noteert de leerling dan op zijn fiche. Hij moet ook invullen hoeveel tijd hij hieraan denkt te besteden. Op die manier leert hij plannen en zijn tijd en werk structureren. In het begin bepaalde ik nog grotendeels de inhoud van een sessie, maar ondertussen is mijn leerling zelfstandiger geworden en plant hij het meeste zelf in. Ik zit er bij en kijk ernaar... En stuur uiteraard wel bij waar dat nodig is.

Tijdens de sessie maakt mijn leerling zijn huiswerk onder mijn begeleiding. De huistaken zijn meestal wel bedoeld om de moeilijkste stukken leerstof verder in te oefenen, maar zelf heb ik niet de indruk dat ik bezig ben mijn leerling bijles te geven. Het is eerder ervoor zorgen dat alles gesnapt wordt, door er oefeningen op te maken, zodat hij meekan met de rest van de klas. Concreet overloop ik samen met hem de theorie die hij nodig heeft om de oefeningen te maken.

Ik vraag mijn leerling de theorie eerst even aan mij uit te leggen. Zo merk ik of hij de leerstof wel of niet snapt. In het laatste geval leg ik alles nog eens uit, meestal met een eenvoudig voorbeeld, vooraleer hij zijn oefeningen start. Ik laat mijn leerling altijd eerst zelfstandig proberen om de oplossing te vinden. Wanneer een opgave gemaakt is, vraag ik hem mij uit te leggen wat hij precies deed om tot die oplossing te komen en waarom hij voor die aanpak koos. Zo daag ik mijn leerling uit om de theorie nog eens op te frissen en weet ik opnieuw of hij alles beet heeft. Als blijkt dat hij nog meer oefeningen kan gebruiken, neem ik er zijn handboek bij en kies ik daar een paar extra opgaven uit. Wanneer ik merk dat de huistaak hem voldoende oefenmogelijkheden gaf, dan gaan we over naar taken voor een ander vak, zoals dat op de planning genoteerd staat. Op het einde van de sessie wordt de inlichtingsfiche er bijgenomen. Daarop geeft de leerling aan of hij zichzelf goed had ingeschat bij het opmaken van zijn werkplanning en of er volgens hem nog moeilijkheden zijn. Ikzelf noteer eveneens enkele opmerkingen over de sessie, vooral dan de leer- en knelpunten van mijn leerling. Als er nog wat tijd over is, praten we nog wat na.”

Het Buddy-project

Sociale afkomst, etnisch-culturele achtergrond, de samenstelling van het gezin, stimulering door de ouders,... Het zijn cruciale factoren die het risico op achterstand, op ongekwalificeerde uitstroom en op heroriëntatie naar lagere onderwijsrichtingen sterk beïnvloeden. Herkomst is met andere woorden bepalend voor de opleidings- en slaagkansen die jongeren krijgen. Kinderen uit kwetsbare milieus, die opgroeien met een gebrek aan ondersteuning, dreigen reeds van jongsaf uit de boot te vallen en zien hun toekomstperspectieven bij voorbaat gehypothecerd. *“Kansarme leerlingen moeten zelf meester worden van hun leerproces en de invloed van hun thuismilieu achter zich kunnen laten”*, klinkt het in Leuven, waar men extra begeleiding bij het leerproces beschouwt als de sleutel tot meer kansen in de maatschappij. Bijkomende ondersteuning kan men echter omwille van bovengeschetste situatie niet verwachten vanuit de kansarme gezinnen zelf, noch vanuit de school. Tijdgebrek en organisatorische aspecten maken meer individuele begeleiding van leerlingen door de leerkracht niet realiseerbaar. Daarom opteert men voor externe ondersteuners, studenten uit de lerarenopleiding en andere vrijwilligers, die voor de kansarme jongeren tegelijk een vertrouwensfiguur en een rolmodel zijn: een ‘buddy’.

Het Buddy-project – Wat?

Het Buddy-project is er voor kansarme leerlingen uit de eerste graad van het secundair onderwijs en biedt hen ondersteuning aan door een persoonlijke tutor. Studenten uit diverse lerarenopleidingen³ en andere vrijwilligers nemen dit tutorschap op zich. **Lieve De Brabanter**: “Voor heel wat buddy’s vormt het project een keuzeonderdeel van hun stage. Zich hiervoor inschrijven betekent zich gedurende minstens een semester engageren om twee maal per week langs te gaan op een Leuvense secundaire school, om er na de schooluren leerlingen te begeleiden bij hun schoolse opdrachten. De sessies willen we niet zien als bijscholing. Studenten maken geen oefeningen om specifieke leertekorten op te vullen, maar bieden de leerlingen extra oefenmogelijkheden met eender welke leerstof aan. Dat is een groot verschil! Buddy is zelfs eerder preventief dan remediërend van aard. Een duwtje in de rug, tijdens het eerste jaar van het secundair, voorkomt heel wat problemen die op de loer liggen naar aanleiding van het weinig betrokken thuismilieu. De tutoring legt ook de fundamentele houding van de leerling ten aanzien van de school vast, want het is de bedoeling dat studenten aandacht hebben voor leren leren, het verhogen van de motivatie, het realiseren van leersuccessen,... Dit vergroot het welbevinden van de leerlingen, waardoor de hogere jaren van de secundaire school met minder risico worden ingestapt.”

De begeleiding die in het kader van het Buddy-project wordt geboden, vindt plaats op school; een wel-doordachte keuze van de projectontwikkelaars. **Marion Hanot**: “De school leek ons de meest logische begeleidingscontext. Leerlingen zijn vertrouwd met de school, waardoor de drempel naar de studieondersteuning verlaagt. Het is ook makkelijker om hen een uurtje langer daar te houden. Een verplaatsing moeten maken naar een andere locatie werkt afwezigheid enkel in de hand. Bovendien willen we werken aan het welbevinden van de leerlingen, hen een positieve houding tegenover schoolse zaken doen aannemen. Als je daar bijvoorbeeld thuis aan werkt en je slaagt erin om de leerling zich goed te laten voelen bij zijn huiswerk, dan blijft het een uitdaging om dat gevoel ook over te dragen wanneer de leerling in klasverband werkt. Volgens ons is het beter om de gewenste houding op de school zelf te creëren.”

³ De tutorpopulatie bestaat uit studenten Bachelor Leraar Lager Onderwijs, studenten Bachelor Leraar Secundair Onderwijs en studenten van de Specifieke Lerarenopleiding.

Ook de keuze voor het begeleiden van slechts 1, 2 of 3 leerlingen per tutor werd bewust gemaakt, vanuit de idee dat ondersteuning door een persoonlijke tutor het meest intensief is en bijgevolg de grootste kans op slagen biedt. **Lieve De Brabanter:** “Het is praktisch haalbaar om elke tutor slechts 1 tot 3 leerlingen te laten begeleiden. Op deze manier is het mogelijk om oog te hebben voor de specifieke leernoden van de kinderen en wordt het mogelijk om zo veel mogelijk met die leerlingen te bereiken. Kleine groepjes zijn soms ook voordeliger dan individuele begeleiding omdat er van elkaar geleerd wordt, maar we moeten erover waken dat de individuele noden van leerlingen achterhaalbaar blijven. Zoniet is er geen verschil meer met het normale klasgebeuren en dat willen we niet.”

Selectie van tutors en tutees

Het Buddy-project wil meer gelijke onderwijskansen creëren voor kansarme leerlingen uit de eerste graad van het ASO. ‘Kansarm’ vraagt in dit verband om een brede interpretatie: het gaat om al die leerlingen die van thuis uit niet of nauwelijks ondersteund worden. **Lieve De Brabanter:** “Leerlingen uit de traditioneel kansarme milieus van wie de ouders laaggeschoold of langdurig werkloos zijn, horen daar bij en vormen zelfs de meerderheid van de tutees. Maar Buddy is er evengoed voor jongeren van wie de ouders zo druk aan een carrière timmeren dat ze vergeten dat er thuis een kind rondloopt dat naar aandacht snakt. Ook kinderen van alleenstaande ouders of van wie de ouders in een echtscheiding verwickeld zijn, en daardoor stimulering mislopen, komen in aanmerking.” **Marion Hanot:** “We selecteren enkel leerlingen uit de eerste graad die voor algemeen onderwijs kiezen én bij wie de leerkracht een leerachterstand opmerken of verwachten. We opteren voor de eerste jaren van het secundair onderwijs omdat veel leerlingen de overgang van de basis- naar de secundaire school moeilijk verteren, vooral degenen uit een kansarm gezin. Een kwetsbare leerling op dat ogenblik aan zijn lot overlaten, kan zeer nefaste gevolgen hebben voor de rest van zijn schooltijd. Met het Buddy-project ondersteunen we de keuze die de leerling maakte voor zijn studie in het ASO en doen we het nodige om hem daar te houden en het waternivalprincipe tegen te gaan.”

De concrete selectie van de leerlingen wordt aan de secundaire scholen overgelaten, vanuit de idee dat de vakleerkrachten beter geplaatst zijn om een inschatting te maken over de thuissituatie en leernoden van de leerlingen. Wanneer de klassenraad meent dat een bepaalde leerling baat kan hebben bij deelname aan het Buddy-project, worden de werking en implicaties van het project uitvoerig aan deze leerling voorgesteld door zijn klastitularis. Na een infomoment door de projectcoördinator beslist de leerling in samenspraak met zijn ouders of hij al dan niet ingaat op het aanbod. **Lieve De Brabanter:** “We vragen de scholen maximum 1 à 3 leerlingen per toewezen buddy te selecteren. Ze dienen er wel over te waken geen jongeren te kiezen die kampen met zware psychologische of gedragsproblemen. Onze buddy’s zijn niet opgeleid om adequaat met zulke jongeren om te gaan.”

Het Buddy-project wordt bij de start van het academiejaar via een infosessie op de hogeschool of universiteit voorgesteld aan geïnteresseerde studenten uit de diverse departementen van de lerarenopleiding. De keuze voor tutors uit de lerarenopleiding is tweeledig: enerzijds beschikken zij over de nodige elementaire pedagogische vaardigheden, anderzijds biedt een functie als tutor voor hen relevante professionele ervaring, vooral op het vlak van omgaan met een diversiteit aan leerlingen. De studenten kiezen er zelf voor of ze al dan niet intekenen voor het tutorschap als alternatief stageonderdeel. **Lieve De Brabanter:** “We verwachten alle tutores voor de aanvang van de begeleiding op een voorbereidend vormingsmoment. De nadruk van de vorming ligt vooral op thema’s als kansarmoede en diversiteit in het onderwijs en de verantwoordelijkheden of mogelijkheden om daar als leerkracht iets aan te doen.”

De ondersteuning van de tutors tijdens de looptijd van het project, gebeurt door de participerende instellingen voor hoger onderwijs, de schoolcoördinatoren en de projectcoördinator. Afhankelijk van de noden van de studenten en/of de intenties vanuit de hogeschool of universiteit worden tussentijdse reflectiemomenten ingebouwd.

Lieve De Brabanter: “De matching van tutors en tutees gaat er heel praktisch aan toe: soms wordt de specialiteit van de buddy’s gekoppeld aan de vakinhoudelijke noden van de kansarme leerlingen. Een Germanist die de lerarenopleiding volgt, heeft bijvoorbeeld veel kans om bij een leerling terecht te komen die een taalachterstand heeft. Voor het overige, wordt er enkel rekening gehouden met een zo optimaal mogelijke en evenwichtige verdeling van buddy’s bijvoorbeeld qua sekse of qua spreiding van stagestudenten en vrijwilligers.”

Doelstellingen

Het Buddy-project werd in eerste instantie in het leven geroepen om de slaagkansen van kansarme leerlingen in het onderwijs en de maatschappij te optimaliseren. **Marion Hanot:** “Als we zeggen dat we werk willen maken van gelijke onderwijskansen, betekent dit vooral dat we kansarme leerlingen niet langer vertegenwoordigd willen zien in de ongekwalficeerde uitstroom, maar hen de overstap naar het hoger onderwijs willen laten maken. We hopen het watervalstelsel te doorbreken door hen te leren leren, te motiveren om in de voor hen hoogst haalbare richting te blijven en een beroep te doen op hun verantwoordelijkheidszin. Daar liggen onze doelstellingen. Bij veel van de kansarme leerlingen ontwikkelt zich al vroeg schoolmoeheid. Dit kan je maar tegengaan als leerlingen gemotiveerd zijn om naar school te gaan, bij te leren, te studeren en zich in te spannen. Hun hele houding tegenover het schoolgebeuren moet positiever worden. Buddy’s slagen daarin omdat ze de leerlingen succeservaringen laten opdoen. Daarnaast hameren ze op de ontwikkeling van een goede studiemethodiek. De doorstromingskansen zullen maar verhogen als de leerlingen op de juiste wijze kunnen studeren. Zit dat niet goed, dan ben je verloren. Ten slotte moeten de kansarme leerlingen inzien dat ze zelf ook inspanningen moeten leveren om het goed te doen op school. Een zwak thuismilieu is niet altijd een excuus voor slechte punten. Ook kansarme leerlingen hebben voor een groot deel hun onderwijsloopbaan in eigen handen. Buddy’s moeten hen dat inzicht bijbrengen en hen daar vervolgens laten naar handelen. Zo wordt een verantwoordelijke attitude ontwikkeld.”

Toekomstige leerkrachten hoopt men via het Buddy-project te laten kennismaken met een diversiteit aan leerlingprofielen. Dergelijke confrontatie zou de tutors enerzijds relevante werkervaring moeten bijbrengen, anderzijds hen met meer openheid voor de klas doen staan. **Lieve De Brabanter:** “We streven naar een doorbreking van stereotiepe opvattingen over kansarmoede bij de studenten. Dit leert hen om meer open te staan voor de talenten van kansarme leerlingen. Studenten moeten over de problemen heen leren kijken om de mogelijkheden van deze jongeren te achterhalen.”

In de marge heeft het Buddy-project ten slotte tot doel de leerkrachten te ondersteunen bij hun pedagogische en motivationele opdracht naar kansarme leerlingen toe. Op deze manier kunnen zij tot op zekere hoogte ontlast worden. Hetzelfde geldt voor de ouders.

Opvattingen en belevingen

Uit de reacties van de betrokken actoren klinkt een sterk geloof in het Buddy-project door, evenals enthousiasme om zich ten volle te engageren voor een succesvolle afloop. **Docent:** “De inzet voor kansarmen ervaar ik als bijzonder leerrijk en uitermate waardevol, zowel voor de leerlingen als voor onze studenten. Voor mezelf als stagecoördinator ervaar ik het Buddy-project als een unieke kans tot zeer nauwe samenwerking met allerlei partners die op dezelfde golflengte zitten en deelgenoot zijn in hun zorg om minder begunstigde jongeren. Dat resulteert in de bredeschoolgedachte en betekent voor mij een effectieve bijdrage aan de gelijke onderwijskansen. Daarnaast ervaar ik het als zeer positief dat ik dankzij het project mijn studenten zie groeien in hun competenties. Ik bewonder vooral het enthousiasme van jonge mensen voor de begeleiding van twaalfjarigen. Door hun ervaringen te horen, leer ik ook andere persoonlijkheidskenmerken van studenten kennen. Hun waarden en attitudes komen meer boven drijven. Ik ben trouwens trots op hetgeen ik in dat verband opmerk bij de studenten! Beroepsmatig ben ik zeer tevreden over de tutoring.”

De docenten zien in het Buddy-project bovenal een meerwaarde voor de tutores, leraren in opleiding, niet in het minst omdat de begeleidingsmomenten de studenten inzichten en vaardigheden bijbrengen waar ze in hun latere beroepsloopbaan kunnen op bogen. **Docent:** “Onze studenten leren dankzij het tutorschap de algemene persoonlijkheid van een puber kennen en experimenteren met mogelijke reacties daarop. Dat kan moeilijke eerste weken als beginnend leraar voorkomen. Meer specifiek leren ze de onderwijsleerprocessen van een kansarme doelgroep binnen een leerlingenpopulatie ten gronde kennen en hoe ermee om te gaan. Ze krijgen de kans om hun begeleiding af te stemmen op een individuele leerling. Dat is iets heel anders dan voor een klas staan en toch worden er belangrijke vaardigheden geleerd die ze ook in klasverband zullen nodig hebben, denk maar aan differentiatie. Ze krijgen een beter zicht op leerproblemen, wat ook voor uitdagingen kan zorgen. Maar bovenal is het Buddy-project een oefenschool om voor leerkrachten essentiële waarden toe te passen: ondernemen, respect, verantwoordelijkheid, tolerantie,...”

De studenten zelf lijken de visie van hun docenten te onderschrijven, want het Buddy-project brengt hen naar eigen zeggen vooral professionele bagage bij. **Tutor:** “Ik kan dankzij Buddy makkelijker op het niveau van de leerlingen gaan staan en mijn instructie afstellen op wat zij nodig hebben. Het project toonde me ook dat positief stimuleren veel beter werkt dan straffen, hoewel het minder makkelijk is. Ik ben tevens meer vaardig geworden in het motiveren van leerlingen en het omgaan met zeer actieve jongeren. Als buddy geef je ook meer van je persoonlijkheid bloot dan als leerkracht. Daardoor vinden leerlingen je leuk en doen ze sneller wat je ze vraagt. Ik heb mezelf dan ook voorgenomen de ‘kille’ vakspecialist wat meer achterwege te laten als ik voor de klas kom te staan. Naast al die professionele dingen, heb ik dankzij het Buddy-project ook meer leren luisteren vooraleer te oordelen.”

Studenten merken ten slotte op dat de aanwezigheid van een buddy vooral voordelig is voor de tutees, van wie de kansen zonder de ondersteuning gehypothekeerd zouden zijn. **Tutor:** “Mijn leerling begint nu spontaan haar schoolwerk te doen en vindt niet langer allerlei excuses uit om taken uit te stellen, uit angst ze niet aan te kunnen. De motivatie ligt dus hoger. Dat komt ook omdat ze leerde inzien dat ze niet dom is, maar daarentegen veel kan bereiken als ze in zichzelf gelooft. Ze werkt ook verzorgder en gestructureerder dan vroeger, waardoor ze betere leerresultaten behaalt.” **Tutor:** “Mijn leerling leerde mij in vertrouwen te nemen. Hij heeft het niet altijd makkelijk thuis en dat weegt soms zwaar door op school. Nu durft hij daar met mij over praten, wat hem oplucht en waardoor hij zich beter kan concentreren in de klas.”

De resultaten die de betrokkenen aan de hand van het Buddy-project bereiken, brengen niet louter positieve belevingen met zich mee, maar zijn voor de actoren ook een stimulans tot verdere betrokkenheid. **Tutor:** “Leerlingen echt zien ontwikkelen, werkt super motiverend! Eerst moeten ze niet veel van je weten en

vinden ze de sessies dom. Maar na een tijdje beginnen ze uit zichzelf de agenda uit te halen, willen ze taken om in te plannen, komen ze naar je toe om vragen te stellen of vertellen ze met een glimlach tot achter hun oren over een goede toets. Soms word je zelf triest omdat de sessie al om is.”

Succesfactoren

Om de begeleiding succesvol te laten verlopen achten de tutores het noodzakelijk dat de partnerschool vertrouwen heeft in de student tutoring en gedreven is de nodige regelingen te treffen om het project goed te laten verlopen. Meer specifiek vindt men de relatie en communicatie met de schoolcoördinator essentieel. **Tutor:** “Het is belangrijk dat je als buddy niet aan je lot wordt overgelaten, maar dat je bij vragen of problemen op de coördinator kan terugvallen. Want soms wordt het je allemaal wat teveel als je van je leerling hoort hoe het er thuis aan toe gaat. De coördinator neemt soms ook zelf het initiatief: als er moeilijkheden zijn met een leerling, zal hij mij daarvan altijd op de hoogte brengen. Ik apprecieer dat want zo kan ik mij beter voorbereiden op de sessie.”

Docenten vinden het daarenboven cruciaal het tutoringproject structureel in te bouwen binnen de organisatie en indien mogelijk expliciet te kaderen binnen het diversiteitsbeleid van de instelling. **Docent:** “Van hieruit kan je de inzet van de diverse betrokkenen vragen. Het project loopt ook goed omdat het goed gecoördineerd wordt op de verschillende echelons: vanuit de stad, vanuit het hoger onderwijs en vanuit de secundaire scholen. Het regelmatig overleg en de vlotte communicatie tussen de partners draagt hier zeker toe bij. De neuzen blijven daardoor in dezelfde richting en er wordt naar hetzelfde gestreefd.” **Docent:** “Ik denk dat we daarnaast zeer veel te danken hebben aan onze intrinsiek gemotiveerde studenten, die zich de volle honderd procent inzetten als buddy. Zonder hen sta je nergens!”

Evaluatie

Momenteel is het nog te vroeg om resultaten van een evaluatief onderzoek naar de werking en de effecten van het Buddy-project voor te leggen. Dergelijke evaluatie wordt door de projectverantwoordelijke pas na het eerste werkjaar gepland. Daartoe zal gebruik gemaakt worden van een schriftelijke bevraging onder de betrokken actoren, waarin gepeild zal worden naar hun bevindingen over het tutoringinitiatief, de door de leerlingen geboekte vooruitgang, hun motivatie en hun leerplezier.

Lieve De Brabanter: “Informeel vangen we hier en daar wel uitspraken op bij de buddy's, de leerkrachten of de leerlingen zelf. Daaruit klinken overwegend positieve geluiden en oprechte blijdschap over het bestaan van het project. Het Buddy-project lijkt zijn vooropgestelde doelen te bereiken, al willen we dit grondiger in kaart brengen. Maar het is het belangrijkste, vooral voor de kansarme leerlingen, dat de toekomst er dankzij hun persoonlijke buddy opnieuw rooskleurig kan beginnen uitzien.”

TUTORAATPROJECT (Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen)

Wat?

- › Studenten uit de instellingen voor hoger onderwijs van de Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen organiseren naschoolse bijlessen voor allochtone en/of Vlaamse kansarme ASO- of TSO-leerlingen uit de tweede en derde graad.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor het Tutoraatproject kwam vooral van prof. dr. Bea Cantillon van de Universiteit Antwerpen. De opstart voor het Tutoraatproject werd ingegeven door het veelvuldig onderzoek naar de ondervertegenwoordiging en geringe slaagkansen van allochtone en kansarme jongeren in het Vlaamse secundair en hoger onderwijs. In hun zoektocht naar initiatieven ter verbetering van de onderwijspositie van deze leerlingen, leerden de onderzoekers het succesvolle tutoringproject 'Schola' van de Université Libre de Bruxelles kennen. Zij besloten deze methodiek over te nemen.
- › Het Tutoraatproject is actief sinds de start van het academiejaar 2005-2006.
- › De initiatiefnemers van het Tutoraatproject konden geen beroep doen op interne expertise op het domein van student tutoring. Zij opteerden ervoor te werk te gaan naar het model van het project 'Schola'.

Administratieve gegevens

- › In het Tutoraatproject zijn een 80-tal studenten betrokken, die bijlessen voorzien voor ongeveer 300 leerlingen. Momenteel worden 85 bijlessen per week gegeven.
- › Betrokken projectpartners:
 - De Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen (AUHA) levert de tutors aan. Studenten volgen opleidingen van diverse aard aan de instellingen binnen de Associatie (Universiteit Antwerpen, Karel de Grote Hogeschool, Plantijn Hogeschool, Hogeschool Antwerpen en de Hogere Zeevaartschool).
 - 13 Antwerpse secundaire scholen waaruit de tuteurs worden gerekruteerd. Op elke school is er tevens een coördinator tewerkgesteld die het aanspreekpunt voor de tutors vormt.
 - Cel Gelijke Kansen van de UA, die de projectverantwoordelijke ter beschikking stelt.
- › Het tutoraatproject wordt financieel ondersteund door de Universiteit Antwerpen, de Koning Boudewijnstichting, Provincie Antwerpen, het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en Racismebestrijding, Vlaams Minister van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke en Vlaams Minister van Inburgering Marino Keulen.

Doelstellingen

- › De bevordering van de doorstroom van allochtone en/of kansarme leerlingen in het secundair onderwijs.
- › Het vergroten van de instroom van allochtone en/of kansarme jongeren in het hoger onderwijs.
- › Het verhogen van het zelfvertrouwen en de motivatie van allochtone en/of kansarme schoolgaande jongeren.

Projectkenmerken

- › Tutoren die participeren aan het Tutoraatproject tekenen hier vrijwillig voor in. De bijlessen staan los van het reguliere studieprogramma van de studenten.
- › De bijlessen worden op de secundaire scholen zelf georganiseerd, op woensdagnamiddag of na de schooluren. Studenten kiezen in samenspraak met de leerlingen en de coördinator op school waar en wanneer de bijlessen doorgaan. De tutoring vindt wekelijks plaats en loopt gedurende het volledige schooljaar. Een begeleidingssessie duurt normaliter anderhalf uur en wordt georganiseerd in kleine (homogene) groepjes.
- › De bijlessen worden gegeven door studenten die minimum in tweede bachelor zitten of reeds een vooropleiding achter de rug hebben en studeren aan één van de instellingen voor hoger onderwijs binnen de AUHA. Bij de werving van de tutoren tracht men zoveel mogelijk studenten van allochtone origine te bereiken. Desondanks zijn de meeste tutoren afkomstig uit Vlaamse middenklasse families. Het zijn overwegend vrouwelijke studenten die zich inschrijven als tutor.
- › Voor het Tutoraatproject komen enkel allochtone en/of kansarme leerlingen uit het algemeen, dan wel het technisch secundair onderwijs in aanmerking. Zij worden gerekruteerd uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. De tuteepopulatie is overwegend vrouwelijk, van allochtone origine en heeft het Nederlands niet als thuistaal.
- › Per werkjaar wordt door de projectverantwoordelijke een vormings- en opvolgingsmoment voor de tutors voorzien. Het eerstgenoemde vindt plaats bij aanvang van het academiejaar. De studenten worden er gevormd in algemeen pedagogisch-didactische vaardigheden. Het opvolgingsmoment wordt na het eerste semester georganiseerd en is meer gericht op het achter-

halen van knelpunten of vragen die bij de studenten leven. Beide momenten zijn verplicht voor de tutoren.

- › Studenten die voor het Tutoraatproject opteren, ontvangen een vrijwilligersvergoeding per gegeven bijles. Voor de leerlingen is de begeleiding volledig gratis en vrijblijvend.

Bereikte effecten

- › De werking en resultaten van het Tutoraatproject kennen een systematische evaluatie. De projectverantwoordelijken organiseren hiertoe enerzijds gesprekken met de diverse betrokkenen, anderzijds een schriftelijke bevraging onder de tutoren, de tutees, de vakleerkrachten en schoolcoördinatoren. Daarenboven vraagt men de rapportcijfers van de leerlingen op en wordt de instroom in het hoger onderwijs van begeleide laatstejaarsleerlingen in kaart gebracht.
- › 80% van de leerlingen volgden de bijlessen regelmatig en is tevreden over de werking ervan.
- › 80% van de leerlingen is van plan verder te studeren na de succeservaringen met het Tutoraatproject.
- › De participerende leerlingen geven aan dat de bijlessen hen meer inzicht in de diverse vakgebieden bijbrachten. Daarnaast hebben zij naar eigen zeggen meer zin om te studeren en behaalden ze een grotere leerwinst op school.

Meer informatie?

elhassan.aouraghe@ua.ac.be
www.ua.ac.be

Aan de slag !

“We zitten altijd met z’n drietjes rond een grote tafel in het lokaal dat door de schoolcoördinator voor ons gereserveerd is, mijn twee leerlingen en ik. Na een kort praatje over koetjes en kalfjes vraag ik hen of ze nog zware werkjes of taken hebben gehad voor Frans, het onderwerp van mijn bijlessen. Als dat het geval is, dan is het voor mezelf en de leerlingen snel beslist dat we aan deze opdrachten zullen werken tijdens het tutoraat. Wanneer ze niet echt iets specifiek te doen hebben tegen de volgende les Frans, dan mogen ze zelf kiezen hoe we de bijles invullen. Meestal geven mijn leerlingen spontaan aan welke hoofdstukken of oefeningen zij niet snappen. Ze vragen me dan of ik dat nog eens wil uitleggen, zodat ze terug mee kunnen in de klas. Ik vraag soms ook de toetsen op bij de vakleerkracht, enerzijds om te kijken welke fouten de leerlingen maken, anderzijds om inspiratie op te doen voor de opbouw van mijn bijlessen of de oefeningen die ik er geef.

In mijn bijlessen komen eigenlijk maar twee aspecten aan bod: vocabulaire en grammaire. Om het toch niet al te saai te maken, probeer ik de twee zoveel mogelijk af te wisselen. Dat is niet altijd haalbaar, want ik wil vooral de tekorten van mijn leerlingen wegwerken en soms neemt dat meer tijd en bijlessen in beslag dan je zou willen. Tijdens het

tutoraat wordt er geoefend, geoefend en nog eens geoefend met Frans. Als ik na enkele grammatica-oefeningen merk dat ze fouten maken omdat ze de regels maar half en half beet hebben, dan stoppen we met de oefeningen en bouw ik eerst een stuk instructie in. Meestal werken mijn twee leerlingen samen en zijn ze beiden met hetzelfde bezig. Ik laat ze altijd hun handboek meebrengen om te zien rond welk thema ze in de klas werken. Op basis daarvan maak ik dan mijn eigen oefeningen, die specifiek inwerken op waar de leerlingen het moeilijk mee hebben. Ik gebruik daarvoor een oud boek waarmee ik zelf nog Frans geleerd heb. En als daar niks bruikbaar in staat en ik geen inspiratie heb, dan zoek ik eens rond op internet.

In de bijles concentreer ik mij vooral op de leerstof, maar tussendoor probeer ik mijn leerlingen toch ook aan te sporen om toekomstplannen te maken. Ik vraag hen dan bijvoorbeeld wat er zal gebeuren na het secundair, vertel wat over mijn eigen studies en geef hen aan dat ook voor hen de mogelijkheid van hoger onderwijs bestaat.

Afronden gebeurt altijd zeer informeel, zonder extra huiswerk of een toets. Ik stop iedere bijles met hetzelfde zinnetje: ik wens mijn leerlingen nog veel succes voor de komende week en zeg hen dat ze me altijd mogen mailen als ze vragen hebben.”

Het Tutoraatproject

Sociaal ongelijke doorstroming, oververtegenwoordiging in het BSO en het deeltijds onderwijs, geringe kansen op het behalen van een diploma secundair onderwijs, een laag percentage inschrijvingen in het hoger onderwijs. Dat zijn tot op heden nog steeds de steekwoorden die bij de schoolloopbaan van allochtone en/of kansarme leerlingen in Vlaanderen passen. De nood aan inspanningen om de ongunstige onderwijspositie van deze jongeren te verbeteren blijft hoog. Dat beseft men ook in Antwerpen, waar de Associatie Universiteit en Hogescholen Antwerpen in oktober 2005 het Tutoraatproject in het leven riep. Het doel lijkt ambitieus: de doorstroom van allochtone en/of kansarme jongeren in het secundair onderwijs bevorderen én hun instroom in het hoger onderwijs verbeteren. Toch ervaren de tutors week na week dat hun inspanningen lonen en de vooropgestelde doelstellingen haalbaar zijn.

Tutoraatproject: bijlessen voor allochtone en/of kansarme jongeren

Studenten die zich engageren voor het Tutoraatproject organiseren bijlessen voor allochtone en kansarme leerlingen uit het ASO of het TSO. Voor de tutors is het project een voordelige, want leerrijke, bijverdienste: zij ontvangen niet enkel een vrijwilligersvergoeding, maar krijgen bovendien de mogelijkheid pedagogisch-didactische vaardigheden te ontwikkelen. Voor de leerlingen is het dan weer een opportuniteit om op een leuke manier kennistekorten bij te spijkeren en opnieuw hoop te krijgen voor een betere toekomst in het onderwijs.

Joke Sweygers: “De bijlessen worden wekelijks georganiseerd na de schooluren, op de secundaire scholen. De studenten regelen zelf de praktische organisatie, in samenspraak met de leerlingen en de schoolcoördinator die voor het project werd aangesteld. Bij de meesten gaan de bijlessen door op woensdagmiddag, sommigen organiseren ze in de vooravond na de reguliere schooldag, afhankelijk van het uurrooster van de studenten. Iedere bijles duurt één tot anderhalf uur en is naast remediëring van vakspecifieke leerinhouden ook gericht op het aanleren van effectieve en efficiënte studiemethodieken. We willen immers dat de leerlingen het maken in het onderwijs en daarvoor moeten ze in eerste instantie weten hoe ze moeten studeren. Omdat we tutors rekruteren uit alle mogelijke opleidingen die voorzien worden op de instellingen voor hoger onderwijs binnen de Antwerpse Associatie, kunnen we een groot aantal leerlingen bereiken: de know-how onder de studenten is uiteenlopend, net zoals de vakgebieden waar de allochtone en/of kansarme leerlingen het moeilijk mee hebben. Onze tutors geven bijles in de vakken Nederlands, Frans, Engels, Duits, Fysica, Chemie, Wiskunde, Economie en Boekhouden.” **El-Hassan Aouraghe:** “Om zoveel mogelijk leerlingen te kunnen begeleiden, worden de bijlessen georganiseerd in kleine, liefst homogene groepen. Het ideaal is één tutor voor een groepje van vier leerlingen, maar dat is praktisch niet altijd haalbaar. We kiezen resoluut voor groepsbegeleiding omdat we ervan uitgaan dat leerlingen veel van elkaar kunnen leren. Om het voor de tutor mogelijk te maken in te spelen op individuele leertekorten, mogen de groepen echter niet te groot zijn. Een groot aantal leerlingen vraagt bovendien om meer controle en gezag, wat een schools karakter van de bijlessen zou impliceren. Omdat onze doelgroep zulke aanpak al genoeg afkeurt, streven we met het tutoraat eerder informele contacten na.”

Selectie van tutors en tutees

Enkel leerlingen van allochtone en/of kansarme origine die ingeschreven zijn in de tweede of derde graad van het algemeen of technisch secundair onderwijs in de provincie Antwerpen, komen in aanmerking voor het Tutoraatproject. De keuze voor deze doelgroep is zeer bewust. **El-Hassan Aouraghe**: “Onze uiteindelijke bedoeling is om allochtone of kansarme leerlingen meer te laten instromen in het hoger onderwijs. Daartoe heb je begeleiding nodig die zo dicht mogelijk bij de overstap naar het hoger onderwijs ligt. De studiekeuzes die leerlingen in de laatste graden van het secundair maken, zijn bovendien bepalend voor de mogelijkheden en kansen die ze op de hogeschool of universiteit zullen hebben. Het komt er dus op aan om daar geen opties te verspelen, door bijvoorbeeld onnodig af te zakken.” De bijlessen worden met andere woorden gegeven op een cruciaal moment in de schoolloopbaan van allochtone jongeren: tutores treden op, op het ogenblik dat een keerpunt naar een neerwaartse spiraal op school zich dreigt te ontwikkelen. Het voorgaande verklaart ook waarom de projectverantwoordelijken opteren voor ASO- of TSO-leerlingen. Zij hebben, in vergelijking met leerlingen uit het BSO, een groter potentieel om studies in het hoger onderwijs succesvol te starten en af te ronden. **El-Hassan Aouraghe**: “Wij krijgen vaak de kritiek naar ons hoofd geslingerd dat we ons beter op BSO-leerlingen zouden richten omdat zij de bijlessen meer nodig hebben. Maar wij zijn geen sociaal vangnet. Wij beschikken slechts over beperkte middelen en zetten die bijgevolg in daar waar we het meeste kans op slagen verwachten. Het Tutoraatproject is een nobel initiatief, maar het is geen wonderproject. Daarom richten we ons op die leerlingen die een kleine achterstand hebben, maar mits een gericht duwtje in de rug genoeg vooruit komen om het hoger onderwijs met voldoende bagage in te stappen. En die leerlingen vind je terug in algemene of technische onderwijsrichtingen.”

Het Tutoraatproject wordt bij aanvang van het schooljaar door de projectverantwoordelijken voorgesteld op klassenraden in Antwerpse secundaire scholen. Deze laatsten worden geselecteerd op basis van de aanwezigheid van allochtone en/of kansarme⁴ leerlingen enerzijds, hun motivatie en engagement voor het Tutoraatproject anderzijds. Elke school wordt vooraf duidelijk gebriefd over de wederzijdse verwachtingen en verantwoordelijkheden en stapt volledig vrijwillig in het project. De selectie van de tutees ligt vervolgens in handen van de scholen: de vakleerkrachten uit de tweede en derde graad bespreken onderling voor welke doelgroepleerlingen zij extra ondersteuning wenselijk achten. Het is de taak van de schoolcoördinator (een leerkracht die belast is met de praktische organisatie van de bijlessen op de secundaire school) om deze leerlingen aan te spreken en te informeren over het Tutoraatproject. De leerlingen en hun ouders beslissen zelf of ze al dan niet instappen. De projectverantwoordelijken hechten veel belang aan deze vrijwillige keuze tot deelname. **Joke Sweygers**: “Wij eisen van de scholen dat ze de jongeren niet verplichten zich in te schrijven voor het Tutoraatproject, want op die manier raken ze toch enkel gedemotiveerd. En dat leidt tot demotivatie bij de andere leerlingen en zelfs bij de tutor. Met een verplicht tutoraat bereik je niets. Integendeel, je berokkent enkel meer schade.”

Ook de studenten stellen zich vrijwillig kandidaat voor het tutorschap. Aan de hand van een wervelende campagne, waarbij folders, krantenadvertenties, affiches en e-mailverkeer worden ingeschakeld, zorgen de projectverantwoordelijken voor naambekendheid van het Tutoraatproject bij de studenten van de diverse instellingen binnen de Antwerpse Associatie. Geïnteresseerde studenten schrijven zich in door het online kandidaatsformulier in te vullen. Dit peilt naar de motivatie, vaardigheden en onderwijsgeschiedenis van

⁴ In het eerste werkjaar hanteerde men de GOK-indicatoren voor de tweede en derde graad om leerlingen te selecteren voor het Tutoraatproject. Omdat deze ontoereikend zijn en men een bredere dan de GOK-populatie voor ogen heeft, gebruikt men nu eigen criteria. Zo wordt ‘kansarmoede’ ondermeer bepaald op basis van de beroepsbezigheid van beide ouders, het door hen bereikte diplomaniveau, hun looncategorie en de thuistaal van de leerling.

de student, alsook naar zijn bereidheid om zich gedurende een volledig semester in te zetten voor de bijlessen. **Joke Sweygers:** “Uit de aanvragen die wij binnen krijgen worden vervolgens de tutors geselecteerd die wij nodig hebben. We gaan vooral op zoek naar studenten die sterk zijn in hun vak, al gaan we algemeen zeer pragmatisch tewerk. Voor bijlessen Frans bijvoorbeeld, proberen we eerst een Romanist te vinden onder de kandidaten. Maar omdat de vraag groter is dan het aanbod, is het niet steeds mogelijk een beroep te doen op vakinhoudelijke experts. Dus gaan we op zoek naar iemand die vanuit zijn basisopleiding niets met Frans te maken heeft, maar er wel bekwaam in is, bijvoorbeeld een student Rechten met een Waalse moeder, of iemand die een taalkamp volgde. Daarnaast is er bij de zoektocht naar tutors speciale aandacht voor allochtone studenten, omdat zij een ideaal rolmodel zijn voor onze doelgroep leerlingen. Daarvoor doen we een beroep op de allochtone studentenverenigingen van de Associatie.”

Studenten dienen niet enkel te beschikken over vakinhoudelijke competenties, ze moeten ook minstens tot het tweede jaar van hun opleiding doorgestroomd zijn of reeds een vooropleiding genoten hebben. **El-Hassan Aouraghe:** “De tutores kunnen maar een rolmodel zijn voor de leerlingen als ze zelf al iets bewezen hebben, dat eerste moeilijke jaar in het hoger onderwijs doorspartelen bijvoorbeeld. Dat geeft hen veel meer geloofwaardigheid bij de tutees. Bovendien zijn eerstejaarsstudenten vaak onzeker over zichzelf en hun slaagkansen, terwijl hun collega's uit de hogere jaren meer geloof in hun mogelijkheden hebben. De gevoelens van studenten tegenover hun eigen leerproces stralen sowieso af op de leerlingen of hun omgang met de leerlingen. In het belang van de tutees worden bijgevolg enkel tutores geselecteerd die minstens in tweede bachelor zitten.”

Omdat men de studenten rekruteert uit verscheidene opleidingen en niet van iedereen pedagogische en/of didactische expertise kan worden verwacht, voorzien de projectverantwoordelijken een (verplicht) vormingsmoment voor de tutors, bij aanvang van het academiejaar. Deze voorafgaande vorming bestaat uit een aantal theoretische modules, met onderwerpen gaande van leerstijlen over het motiveren van leerlingen tot reflecteren over het eigen handelen. Daarnaast wordt na het eerste semester een opvolgingsmoment georganiseerd, waarin gepeild wordt naar ervaren praktische problemen of meer fundamentele knelpunten bij de studenten. Tussentijdse intervisiesessies in kleine tutorgroepen zijn niet aan de orde. De studenten kunnen daarentegen op eender welk moment terecht bij de projectverantwoordelijken en pedagogen van de Universiteit Antwerpen voor advies of hulp. Van de vakleerkrachten op de secundaire scholen wordt verwacht dat zij de tutors op geregelde tijdstippen feedback en didactische ondersteuning geven.

Doelstellingen

Het Tutoraatproject beoogt in eerste instantie de bevordering van de doorstroom van allochtone en/of kansarme leerlingen in het secundair onderwijs, alsook een verbetering van de instroom van deze jongeren in het hoger onderwijs. **Joke Sweygers:** “Op het eerste zicht ligt de lat misschien hoog, maar het tutoraat is een langetermijnoperatie en uiteindelijk zullen dat de effecten zijn van onze inspanningen. Op weg naar die doelstellingen streven we tal van kleinere resultaten na, die allen samen zullen uitmonden in een verbeterde doorstroom van allochtone leerlingen in het onderwijs. Zo willen we werken aan hun zelfbeeld, hopen we hun betrokkenheid tegenover de school te vergroten, hun leerachterstanden te reduceren, hun negatieve houding ten opzichte van het onderwijs om te buigen,... Door allochtone en/of kansarme leerlingen vakinhoudelijk te ondersteunen en hen te informeren en adviseren over een overgang naar het hoger onderwijs, speelt men in op de motivatie en het zelfvertrouwen van deze jongeren. Meer hebben zij soms niet nodig om door te zetten en zich opnieuw in te spannen voor de lessen en de school, met betere resultaten als gevolg. De tutor luistert naar zijn leerlingen als zij zeggen dat het moeilijk gaat en nood hebben aan bijko-

mende les. Leerkrachten hebben niet altijd de mogelijkheid om aan die hulpkreet tegemoet te komen, waardoor leerlingen beginnen afhaken. Maar met hun tutor ligt dat anders. Allochtone en/of kansarme leerlingen komen te weten wat het betekent om te slagen in het onderwijs of hoe het voelt wanneer iemand gelooft in hun kunnen, waardoor ze zelf ook leren geloven in hun capaciteiten. Het Tutoraatproject doet hen dromen over een diploma hoger onderwijs en geeft hen dat duwtje in de rug dat ze nodig hebben om voor die droom te gaan.”

Niettegenstaande het Tutoraatproject quasi volledig is gericht op allochtone en/of kansarme leerlingen, hoopt men dat ook studenten er nuttige lessen uit trekken. **El-Hassan Aouraghe:** “Studenten komen dankzij het tutoraat in contact met allochtonen, wat voor veel van hen een nieuwe ervaring is. Het ligt in onze bedoeling dat zij door die kennismaking anders leren aankijken tegen diversiteit en allochtonen in het onderwijs of in de stad. We streven naar een grotere openheid en minder stereotypering onder de tutores. Daarnaast is ook het verwerven of uitdiepen van pedagogische of didactisch vaardigheden een doel.” **Tutor:** “Ik ben in het Tutoraatproject gestapt om na te gaan of het lerarenberoep iets voor mij is. Het is natuurlijk niet hetzelfde als voor de klas staan, maar je leert toch proeven van de taken of verantwoordelijkheden van een leerkracht. Hoewel ik nog maar aan de helft van mijn bijlessen zit, weet ik nu al dat mijn persoonlijk doel bereikt is: ik heb onderwijzen altijd onderschat, maar ik wil later echt wel leerkracht zijn en lesgeven.”

El-Hassan Aouraghe: “Door tutors in te schakelen proberen we ook de vakleerkrachten wat te ontlasten, al is dat een zeer bijkomstige doelstelling van ons project. Wanneer bepaalde leerachterstanden weggevoerd zijn door de bijlessen, kunnen de leraren zich opnieuw met de volledige klas op het gewone leerplan concentreren en hoeven ze geen extra oefenmomenten in te bouwen.”

Opvattingen en belevingen

Rekening houdend met het gegeven dat de tutors slechts globaal ingeleid en getraind worden in de pedagogisch-didactische dimensie van student tutoring, hoeft het niet te verwonderen dat sommigen onder hen bij aanvang van een serie bijlessen zich wat onwennig en onzeker voelen. **Tutor:** “In het begin is het zoeken en aftasten. Ik ken de inhoud van mijn vakken natuurlijk wel, maar ben weinig vertrouwd met lesgeven of oefenmateriaal opstellen, wat eerlijk gezegd toch twijfels met zich meebracht. Het feit dat de leerlingen er ook wat onrustig bijzaten, deed er uiteraard geen goed aan.” Desalniettemin ebben de onzekerheden van de studenten snel weg en ruimen ze plaats voor positieve gevoelens ten aanzien van het Tutoraatproject. **Tutor:** “Eens je in het juiste ritme zit, gaat het praktisch vanzelf. Het helpt natuurlijk wel dat de leerlingen goed meewerken en je respecteren. Maar misschien hangt dat ook wel samen met het feit dat ik als tutor gewoon enthousiast ben over het project. Misschien vangen mijn leerlingen dat op en nemen ze mijn enthousiasme over. Want mijn tutees geven echt positieve commentaren wanneer ik hen vraag wat ze van mijn bijlessen vinden. Ze voelen dat ze geholpen worden en dat maakt hen blij.”

De betrokken tutores schuiven, net als de projectverantwoordelijken, de effectiviteit van de bijlessen naar voren als verklaring voor de positieve benadering van de deelnemende actoren aan het Tutoraatproject. **Tutor:** “Wanneer ik merk dat mijn leerlingen begrijpen wat ik hen tijdens een bepaalde bijles probeer duidelijk te maken, geeft mij dat een enorme voldoening. Het is leuk om weten dat je je tijd en energie in iets nuttigs stopt. Beseffen dat je goed werk levert dat iets opbrengt bij leerlingen die het moeilijk hebben op school, motiveert je bovendien om verder te gaan. En ik ben ook oprecht trots op mijn leerlingen als de vakleerkracht me komt zeggen dat ze een goede toets gemaakt hebben, of duidelijk sneller mee zijn tijdens de les. Want daarvoor doen we het ten slotte.”

De effectiviteit van het Tutoraatproject kan volgens de studenten niet louter aan het reduceren of wegwerken van leertekorten afgemeten worden. **Tutor:** “De bijlessen zijn zinvol en nodig omdat de leerlingen er zoveel van opsteken. In de eerste plaats verwerven ze meer inzicht in het vak en wordt voorkomen dat achterstanden zich voortzetten of uitbreiden. Maar dat is eigenlijk maar het topje van de ijsberg. Ik zie dat mijn leerlingen belangstelling hebben gekregen in de vakken die ik hen geef en zelfs in studeren in het algemeen. Dat heeft vooral te maken met het feit dat ze geleerd hebben om te geloven in de goede bedoelingen van de mensen die hen iets willen bijbrengen. Het tutoraat bracht hen ook relativeringsvermogen bij. De problemen met wiskunde die ze aanvankelijk onoverkomelijk vonden, zien ze nu meer in perspectief: het is maar één hoofdstuk of één oefening en die zal wel duidelijk worden als er inzet is om voldoende te oefenen.” **Tutor:** “Mijn leerlingen hebben via het tutoraat vooral het belang van fouten maken ingezien. Een fout antwoord zorgde aanvankelijk voor stress en teleurstelling en daar hield het ook meteen op. Maar door regelmatig toetsen met hen te hermaken tijdens de bijles, liet ik hen ervaren hoe leerrijk fouten kunnen zijn. Uiteraard blijven ze proberen om alles juist te doen, maar als ze toch een foutje maken, zie je hen onmiddellijk op zoek gaan naar de oorzaak van de fout. Los daarvan is het opstellen van een werkplanning één van de belangrijkste leerpunten van mijn leerlingen. Ik ga in mijn bijlessen steeds planmatig en gestructureerd te werk en zeg mijn leerlingen waarom dat belangrijk is. Vlak voor de kerstvakantie vroeg ik hen hoe ze de examens gingen aanpakken. Allemaal vertelden ze me dat ze een planning hadden opgemaakt en daardoor de examens wel zagen zitten, want alles was overzichtelijk en leek daardoor haalbaar.”

Het Tutoraatproject is niet enkel een succesverhaal bij de allochtone en/of kansarme leerlingen, ook de tutors ervaren het als een boeiende en leerrijke oefenschool. **Tutor:** “Ik heb me voor het tweede jaar op rij ingeschreven omdat ik het project interessant vind voor mezelf. Ik heb er vooral uit geleerd om echt te luisteren naar mensen, niet enkel te horen wat ze zeggen. Als je een leerprobleem wil verhelpen, moet je eerst te weten komen waar de moeilijkheden zich precies situeren en daarvoor moet je aandachtig luisteren naar leerlingen. Ik leerde ook inzien wat positieve feedback met leerlingen kan doen. Als je merkt dat ze niet alles begrijpen, maar je hen zegt dat ze dit of dat toch goed doen, dan gaan ze zweven en zijn ze meer gemotiveerd om verder te oefenen, ondanks alle moeilijkheden.” **Tutor:** “Ik heb dankzij het tutoraat veel meer begrip gekregen voor leerkrachten. Als je zelf nog op de schoolbanken zit, vind je leraren meestal vrij vervelend omdat ze zoveel taken geven of saaie onderwerpen behandelen. Maar door de bijlessen heb ik het beroep van op de zijlijn beter leren kennen en nu heb ik veel meer respect gekregen voor leerkrachten en de verantwoordelijkheid die ze dragen.”

Succesfactoren

De bereikte effecten van het Tutoraatproject schrijven de studenten voornamelijk toe aan het organisatorisch talent van de projectverantwoordelijken, waardoor het hele gebeuren een efficiënt en vlot verloop kent. **Tutor:** “De regels, afspraken en verwachtingen ten aanzien van iedere partij zijn vooraf transparant gecommuniceerd. Het is gewoon in al zijn aspecten duidelijk dat er niet in het wilde weg gehandeld wordt, maar dat de bijlessen pas in gang worden gezet als de organisatie ervan op punt staat. Er zijn nogal wat studenten en leerlingen die zich engageren voor het project, wat voor de verantwoordelijken soms voor chaotische momenten moet zorgen. Toch valt daar niets van te merken, organisatorisch loopt alles op wieltjes. Bovendien nemen zij hun functie als aanspreekpunt zeer serieus op: je kan steeds bij hen terecht met vragen of problemen en ze zoeken effectief naar oplossingen of alternatieven. Ik vind het belangrijk dat we niet zomaar aan ons lot worden overgelaten.”

Één tutor wijt het succes van zijn bijlessen aan de goede samenwerking met de vakleerkracht. **Tutor:** “De systematische uitwisseling van informatie over de leerlingen tussen de leraar en mezelf vind ik een belangrijke meerwaarde. Het maakt het voor mij immers mogelijk om mijn lessen volledig af te stemmen op de individuele behoeften van de leerlingen. Bovendien is de leerkracht ook beter geplaatst om moeilijkheden bij de tutees te achterhalen, die voor henzelf en ook voor mij onopgemerkt bleven. Daar kan dan snel op ingespeeld worden zodat grotere problemen voorkomen worden.” De projectverantwoordelijken onderschrijven deze opvatting en voegen er een correcte opstelling van de leraren als te vervullen randvoorwaarde aan toe. **Joke Sweygers:** “Het is voor de vakleerkrachten niet altijd mogelijk om individueel te remediëren tijdens de lessen die zij geven. Het tutoraat biedt daartoe een mooi alternatief, maar het is ook niet meer dan dat. Het is belangrijk dat betrokken leerkrachten begrijpen dat de bijlessen niet bedoeld zijn voor de probleemjongeren die dermate schoolmoe zijn dat de leraar er zelf geen controle meer over heeft. Zulke leerlingen lopen ook achterstanden op, maar kunnen niet begeleid worden door de tutores. Onze studenten zijn immers niet didactisch geschoold en kunnen dergelijke gevallen gewoon niet aan. Leraren moeten zich daarvan bewust zijn en ernaar handelen, zoniet loopt het fout.”

Evaluatie

Tijdens zijn driejarig bestaan werd het Tutoraatproject meermaals bijgestuurd ter optimalisering van zijn werking. De input voor deze aanpassingen werd gegenereerd uit de informele gesprekken die de projectverantwoordelijken hadden met de diverse betrokken partijen. Daaruit kan een continue, weliswaar indirecte, evaluatie van het project verondersteld worden. De projectverantwoordelijken plannen echter een meer diepgaand kwalitatief en kwantitatief evaluatieluk, op het einde van dit werkjaar. Daartoe zullen zowel gestructureerde interviews als vragenlijsten worden afgenomen bij alle betrokkenen van het project. Daarin zal worden gepeild naar de effectiviteit van de bijlessen, de opvattingen en belevingen van de participerende actoren, evenals de door hen ervaren moeilijkheden.

Om na te gaan in welke mate de allochtone en/of kansarme leerlingen doorstromen in het secundair onderwijs, zullen de projectverantwoordelijken op het einde van dit werkjaar de rapportcijfers van de tutees opvragen zodat kan nagegaan worden in hoeverre de bijlessen een invloed hebben op het dagelijks werk en de examenresultaten van de leerlingen. Daarenboven zullen ook de inschrijvingen in het hoger onderwijs zorgvuldig worden bijgehouden, zodat op lange termijn uitspraken kunnen gedaan worden over de effectiviteit van het Tutoraatproject.

El-Hassan Aouraghe: “De voorbije jaren voerde men echter reeds enkele kleinschalige onderzoeken uit over het Tutoraatproject, steeds descriptief van aard. Daaruit blijkt ondermeer dat ruim 80% van de leerlingen regelmatig aanwezig was tijdens de bijlessen en daarenboven zeer tevreden is over de begeleiding die zij ontvangen van hun tutor. Het enthousiasme van de tutees is voornamelijk toe te schrijven aan de effectiviteit van het Tutoraatproject. 80% van de participerende allochtone en/of kansarme leerlingen geeft ook aan concrete plannen te hebben over een schoolloopbaan in het hoger onderwijs. Met betrekking tot de bereikte effecten stellen de tutees dat ze meer zin kregen om te studeren, meer inzicht verwierven in de diverse vakgebieden en een grotere leerwinst behaalden. Ook de vakleerkrachten geven aan dat ze de tutoraat-leerlingen voortgang zien maken in hun vakken doordat ze meer participeren aan de lesmomenten, al vertaalt zich dit niet automatisch in hogere rapportresultaten.”

project 9

Joke Sweygers: “We blijven het Tutoraatproject hoe dan ook voortzetten. De uitdaging voor onze tutoren is om zichzelf overbodig te maken. Dat zal uiteraard niet voor morgen zijn, maar ik ben best trots op de mooie resultaten die we nu al bereikten. Naar school gaan is voor veel allochtone en/of kansarme leerlingen niet langer een straf meer. Dat is het belangrijkste, want daardoor geven ze zichzelf de kans waardevolle stappen naar het hoger onderwijs te zetten.”

TUTOR TRAI NT TALENT (UHasselt)

Wat?

- › Studenten Toegepaste Economische Wetenschappen van de Universiteit Hasselt bieden leerlingen uit het secundair onderwijs vakinhoudelijke ondersteuning en hebben daarbij aandacht voor de studievaardigheden van de leerlingen.

Achtergrond en historiek

- › Het tutoringproject is een antwoord op de problematiek van allochtone kinderen en jongeren in het onderwijs, zoals die in wetenschappelijk onderzoek naar voren komt. Zij kennen een ondervetegenwoordiging in het ASO en in het hoger onderwijs en lopen omwille van leerachterstanden een groot risico de school te verlaten zonder een diploma. De betrokkenen op de Universiteit Hasselt namen het initiatief om de ongunstige positie van allochtone en/of kansarme leerlingen in het onderwijs te verbeteren, via het project Tutor Traidt Talent.
- › Het project Tutor Traidt Talent ging van start in het voorjaar van 2008.
- › Bij de conceptualisering en operationalisering van het project maakte men vooral gebruik van goede praktijkvoorbeelden van student tutoring, in binnen- en buitenland. Het eigen initiatief werd naar het model van deze voorbeelden vormgegeven.

Administratieve gegevens

- › Het project Tutor Traidt Talent is eerder kleinschalig van aard: 10 studenten bieden er ondersteuning aan 25 leerlingen uit twee secundaire scholen.
- › Betrokken projectpartners:
 - De Universiteit Hasselt rekruteert de tutores en stelt de projectverantwoordelijke ter beschikking. Deze laatste staat in voor de coördinatie en opvolging van het tutoringproject en de methodische begeleiding van de tutores.
 - 2 Genkse secundaire scholen die de tutores intern selecteren en verantwoordelijk zijn voor de praktische organisatie van de begeleidingsmomenten in de school.
- › Het project Tutor Traidt Talent wordt financieel geschraagd door de Universiteit Hasselt, de Koning Boudewijnstichting en de Nationale Loterij.

Doelstellingen

- › De leerresultaten van de allochtone en/of kansarme leerlingen optimaliseren opdat meer doorstroom naar het hoger onderwijs gerealiseerd kan worden.
- › De betrokkenheid en het zelfvertrouwen van allochtone en/of kansarme leerlingen verhogen.
- › De vaardigheden van de studenten, nodig voor het bieden van studiebegeleiding, vergroten.

Projectkenmerken

- › Voor de studenten staat de tutoring volledig los van het reguliere studieprogramma. Zij stellen zich vrijwillig kandidaat voor het tutorschap en ontvangen na afloop een vrijwilligersvergoeding en een attest van verworven competenties.
- › De tutores gaan wekelijks langs op de secundaire scholen om er gedurende anderhalf uur studieondersteuning te bieden aan een groepje allochtone en/of kansarme leerlingen uit de tweede en derde graad van het ASO. De nadruk ligt op vakgerichte studiebegeleiding, al heeft men ook oog voor de studievvaardigheden van de leerlingen. De sessies gaan door na een reguliere schooldag.
- › Voor studenten die opteren voor het tutoringproject is een infomoment voorzien op de universiteit. De projectverantwoordelijke stelt daarin de krijtlijnen van het project, alsook de verwachtingen ten aanzien van tutors en de scholen, voor. De studenten krijgen daarenboven een voorbereidende vorming, waarin de nadruk ligt op het verwerven van pedagogisch-didactische inzichten en vaardigheden.
- › De tutors zijn (voor)laatstejaarsstudenten uit de opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen. De tutorpopulatie is divers samengesteld qua gender, etnische en sociaal-economische achtergrond.
- › De tutees zijn leerlingen uit de tweede en derde graad van het ASO. Zij zijn afkomstig uit verschillende culturen, hebben het Nederlands niet als eerste taal, en groeien op in kansarme en/of allochtone milieus.
- › De leerlingen opteren vrijwillig voor de naschoolse begeleiding door een tutor. Wanneer ze zich inschrijven wordt wel engagement verwacht. Zij hoeven niet te betalen voor de studieondersteuning.

Bereikte effecten

- › Gezien het project Tutor Traint Talent pas in het voorjaar van start ging, kunnen nog geen uitspraken over bereikte effecten worden gedaan. Een evaluatie van het project is gepland na afronding van het werkjaar, in juni.

Meer informatie?

Bie.nielandt@uhasselt.be

Aan de slag !

“Ikzelf ben tutor van twee allochtone leerlingen die moeite hebben met wiskunde. Om de opgelopen tekorten te verhelpen, geef ik hen één maal per week, na de schooluren, een soort van extra les waarin op de belangrijkste knelpunten meer geoefend wordt. We zitten daarvoor met z’n drietjes aan een tafel. De leerlingen hebben al hun materiaal bij, ik heb mijn kopieën daarvan bij de hand. Ik bereid zelf weinig voor omdat het over wiskundige basiskennis gaat. Omdat ik ook zoveel mogelijk wil aansluiten bij de methode en de oefeningen van de vakleerkracht, maak ik geen eigen oefeningenreeksen maar doe ik alles met de handboeken en werkschriften die in de klas gebruikt worden.

Om de leerlingen op hun gemak te stellen, vraag ik altijd eerst hoe het met hen gaat. Direct beginnen met wiskundige formules uit de doeken te doen, zou de sessie in een verkeerde sfeer brengen. Na vijf informele minuutjes starten we met de les. Deze staat volledig in het teken van het wegwerken van achterstanden die de allochtone leerlingen tijdens de reguliere wiskundelessen opliepen. Ik vraag de leerlingen daartoe met welke hoofdstukken ze het meeste moeilijkheden hebben. Doorgaans komt dit overeen met wat de vakleerkracht me hierover vertelde. Vooraleer ik daarover extra oefeningen maak met de leerlingen, geef ik eerst een kort instructiemoment en

vraag hen vervolgens de belangrijkste inzichten of stappen te herhalen. Zo wordt het duidelijk of ze de theorie snappen en dus met de oefeningen kan gestart worden. Als dat het geval is, nemen we er gewoon het handboek op het desbetreffende hoofdstuk bij. Er zijn steeds een heleboel oefeningen die de leerkracht, wegens tijdsgebrek, niet maakte in de klas. Ik concentreer me tijdens de studieondersteuning op deze oefeningen. Ik laat de allochtone leerlingen zelfstandig werken en wanneer ze klaar zijn met een reeks overlopen we samen de antwoorden. De leerlingen moeten telkens hun oplossing uitleggen. Zijn ze fout, dan herhaal ik nogmaals de theorie en de regels en wordt de oefening hermaakt. Tijdens het oefenen geef ik ook altijd aan dat het belangrijk is het werk te plannen en een soort van stappenplan in het hoofd te hebben hoe de zaken zullen aangepakt worden. Op die manier probeer ik aan de studiemethode van de leerlingen te werken.

Ik rond de sessie af wanneer ons anderhalf uur er opzit en alle oefeningen gemaakt en begrepen zijn. Dingen die niet klaar raakten geef ik mee als huistaak. Dat is wel interessant want dan merk je hoe de leerlingen het er alleen van af brengt. Toetsen zijn echter niet aan de orde: te stresserend voor de allochtone leerlingen.”

Tutor Traint Talent (TTT)

Bie Nielandt: “In Limburg is er veel talent, maar het blijft nog te vaak onbenut, vooral bij allochtonen. Wij merken dikwijls dat allochtone studenten in de lerarenopleiding met glans afstuderen, maar toch moeilijk aan een job in het onderwijs raken. Het initiatief voor het tutoringproject kwam dan ook van enkele allochtone leerkrachten uit de secundaire scholen. Zij wensten hun zichtbaarheid te vergroten en tegelijk extra inspanningen te leveren om de allochtone leerlingen in het secundair onderwijs meer kansen op doorstroom te bieden. Leerlingen die in de school geconfronteerd worden met te hoge drempels moeten ondersteund worden. Scholen met drempels ten aanzien van allochtone medewerkers moeten bewust gemaakt worden van de kleurrijke realiteit onder kandidaat-personeelsleden. Op een intervisiegroep met deze allochtone leerkrachten rond de diversiteitsthematiek werd het concept van student tutoring gelanceerd. De Universiteit Hasselt zag dat het een goed en realiseerbaar project was en sprong mee op de kar: voortaan zouden tutors van de universiteit het talent van allochtone leerlingen in het secundair onderwijs trainen.”

TTT-project – Wat?

Het project Tutor Traint Talent biedt gratis en vrijblijvende studieondersteuning aan leerlingen uit het secundair onderwijs met structurele studiemoeilijkheden, te wijten aan hun anderstalige achtergrond en/of sociaal-economische factoren. De begeleiding wordt gegeven door studenten Toegepaste Economische Wetenschappen van de Universiteit Hasselt, die vrijwillig intekenen voor het tutorschap. Gezien de tutoring los staat van hun studieprogramma, maar evenwel de mogelijkheid biedt pedagogische en didactische bekwaamheid te verwerven en/of te verdiepen, ontvangen de studenten voor hun geleverde inspanningen een vrijwilligersvergoeding en een attest van verworven competenties.

Bie Nielandt: “Met de tutoring is gekozen voor het begeleiden van cognitieve processen, en niet zozeer sociaal-emotionele aspecten. Studenten springen bij om de studiemoeilijkheden van vooral allochtone leerlingen te verhelpen. Daartoe wordt op twee aandachtsvelden gewerkt. Enerzijds biedt de tutor vakinhoudelijke ondersteuning om de door de leerlingen opgelopen achterstanden te minimaliseren. Anderzijds is er speciale aandacht voor de ontwikkeling van studievaardigheden, want de leerlingen moeten ook zonder de hulp van een tutor verder kunnen op school. De ervaring leert dat niet enkel vakspecifieke moeilijkheden leiden tot ontmoedigende resultaten en bijgevolg verlies van de studiemotivatie. Even belangrijk is het onvoldoende beheersen en hanteren van abstract taalgebruik, waardoor allochtone leerlingen uit het hoofd leren zonder de betekenis van de inhoud te begrijpen. Daarnaast zien we ook dat ze over onvoldoende vaardigheden beschikken in het plannen en structureren van het leerproces. Ze doen maar wat, waardoor resultaten uitblijven en de wil nog inspanningen te leveren verdwijnt. Tutors zijn er om fenomenen als deze tegen te gaan. Daarom is er tijdens de vakspecifieke remediëring ook aandacht voor leermethoden. Beide aspecten hangen immers samen en hebben een hefboomfunctie bij het behalen van goede studieresultaten.”

De vakgerichte bijlessen worden georganiseerd in kleine homogene groepjes en krijgen vorm vanuit de ervaren problemen en leerbehoeften van de allochtone en/of kansarme leerlingen. De bijeenkomsten vinden wekelijks plaats, duren ongeveer anderhalf uur en gaan naschools door in een lokaal dat de coördinator op de partnerschool ter beschikking stelt. **Bie Nielandt:** “We opteren ervoor de sessies wekelijks te organiseren omdat het de kans verhoogt dat gerealiseerde effecten bij de leerlingen duurzaam worden. Op die manier kunnen vakinhouden opgefrist worden en studievaardigheden langzaam maar zeker insijpelen bij de leerlingen. De kleine groeps grootte is vooral voordelig omdat ze het mogelijk maakt samenwerkende

leeromgevingen te creëren waarin toch voldoende ruimte is om op de persoonlijke problemen van leerlingen in te gaan. Er kan maatwerk geleverd worden, zonder dat de allochtone leerlingen zichzelf als rariteit beschouwen. Bovendien blijven kleine groepen voor de tutors meer beheersbaar. Want we mogen niet vergeten dat zij niet pedagogische geschoold zijn, waardoor leerlingen in groep misschien moeilijk rustig en betrokken te krijgen zijn.”

Selectie van tutors en tutees

De studieondersteuning kan bekomen worden door allochtone en/of kansarme leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs die schoollopen in het ASO. **Bie Nielandt:** “De selectie van de tutees gebeurt enerzijds op basis van leerlingkenmerken die structurele moeilijkheden voorspellen, zoals etniciteit of opgroeien in een familie met een lage sociaal-economische status, anderzijds op basis van het talent en de studieresultaten van de leerlingen. In feite is de tutoring bestemd voor die leerlingen die niet zelfstandig kunnen doorstromen naar het hoger onderwijs, maar dat met de hulp van een tutor wel doen. De ervaring leert ons dat allochtone of kansarme leerlingen in het ASO zich in deze positie bevinden. In de tweede en derde graad worden daarenboven belangrijke stappen gezet die over de kansen in het hoger onderwijs beslissen. Om met het oog daarop een brede waaier aan keuzes over te houden, is het essentieel om leerlingen met talent en potentieel om verder te studeren in het ASO te houden, de richting die normaliter resulteert in vervolgonderwijs. Zonder begeleiding door een tutor zakken allochtone leerlingen in het ASO nog te vaak af en blijft hun talent onbenut.”

De secundaire scholen waaruit de tutees gerekruteerd worden, werden geselecteerd omwille van hun vroegere succesvolle samenwerkingsverbanden met de Universiteit Hasselt. De partnerscholen kennen een hoog percentage aan GOK- en anderstalige leerlingen, waardoor velen onder hen in aanmerking komen voor het tutoringproject. **Bie Nielandt:** “De coördinator van het TTT-project op de secundaire school stelt het initiatief voor aan jongeren uit de afgebakende doelgroep waarvan hij denkt dat ze het meeste baat zouden hebben bij de vakspecifieke ondersteuning van een tutor. Hij biedt het project aan, maar de leerlingen beslissen zelf of ze mee instappen. Hen verplichten werkt naar onze mening contraproductief. De jongeren die hun akkoord geven dienen wel een engagementsverklaring te ondertekenen, zodat hun inzet en aanwezigheid verzekerd kunnen worden.”

De tutors worden geselecteerd uit de studentenpopulatie van de opleiding Toegepaste Economische Wetenschappen van de Universiteit Hasselt. Enkel studenten uit het (voor)laatste jaar van hun opleiding komen in aanmerking. Bovendien moeten kandidaat-tutors goede studieresultaten kunnen voorleggen, contactvaardig en gemotiveerd zijn voor de tutoring. **Bie Nielandt:** “We kiezen voor ouderejaars omdat zij beter geplaatst zijn om vakinhoudelijke begeleiding te geven. Hoe verder studenten doorstromen in hun studies, hoe meer kennisbagage ze mee hebben, hoe groter de kans dat ze de allochtone leerlingen van dienst kunnen zijn. Bovendien kan van (voor)laatstejaars meer maturiteit verwacht worden. Een volwassen houding is nodig want tutor zijn impliceert verantwoordelijkheid dragen over een groep van jongeren en hun leerprocessen. Ten slotte is de keuze voor oudere studenten zeer pragmatisch: zij hebben minder verplichte lesmomenten en kunnen hun agenda meer zelfstandig invullen in vergelijking met eerstejaarsstudenten.”

Voor de rekrutering van de tutors wordt eerst reclame gemaakt via allerlei kanalen op de campus van de Universiteit Hasselt. Geïnteresseerde studenten melden zich vervolgens aan bij de projectverantwoordelijke. Deze laatste voorziet voor alle kandidaten een sessie waarin de werking, de doelstellingen en de praktische regelingen van het TTT-project aan hen worden voorgesteld. De studenten hebben vooraf ook

een intake-gesprek met de projectverantwoordelijke, waarin gepeild wordt naar de contactvaardigheid van de tutor en naar de juistheid van diens verwachtingen omtrent de begeleiding en/of de tutees. Het intake-gesprek betreft geen sollicitatie als dusdanig.

Omdat van studenten Toegepaste Economische Wetenschappen niet kan verwacht worden dat zij voor aanvang van de tutoring over de nodige pedagogisch-didactische competenties beschikken, organiseert de projectverantwoordelijke een verplicht vormingsmoment voor de tutors. Daarin wordt de focus gelegd op twee aandachtsvelden: enerzijds het verwerven van inzichten betreffende de onderwijspositie van allochtone leerlingen, anderzijds het ontplooiën van vaardigheden hoe hiermee om te gaan en hoe een gepaste studiemethodiek aan te leren aan leerlingen secundair onderwijs.

Doelstellingen

Het TTT-project staat in eerste instantie ten dienste van de allochtone en/of kansarme leerlingen, wiens ongunstige positie in het onderwijs en de maatschappij men beoogt te verbeteren. **Bie Nielandt:** “Allochtone jongeren of leerlingen die sociaal-economische drempels ervaren kennen een ondervertegenwoordiging in het ASO en in het hoger onderwijs, maar daarentegen een oververtegenwoordiging in de groep leerlingen die studievertraging oplopen. Onze doelstelling is om dit tegen te gaan. Allochtone en kansarme jongeren moeten meer doorstromen naar de hogere afstudeerrichtingen binnen het secundair onderwijs en meer instromen in het hoger onderwijs. Uiteraard is dit een doelstelling die pas op lange termijn gerealiseerd zal worden. Om deze effecten te bereiken worden op korte termijn directe resultaten nagestreefd op twee domeinen. Het TTT-project doelt op het minimaliseren van de leerachterstanden van allochtone leerlingen én op de ontwikkeling van de juiste leermethoden bij hen. Daartoe moet de tutor in eerste instantie inhoudelijke, vakspecifieke begeleiding of remediëring geven, zodat tekorten worden opgevuld. Terwijl hij daarmee bezig is, dient hij daarenboven de gewenste studieaanpak te modelleren en de tutees aan te moedigen deze te kopiëren. Dit alles moet resulteren in betere scores, meer inzicht in de leerstof, een meer actieve benadering van het leerproces, een groter zelfvertrouwen en meer toekomstperspectief in functie van het verder studeren.”

Niettegenstaande het TTT-project zich prioritair richt op de allochtone en/of sociaal-economisch minder begunstigde leerlingen, worden ook ten aanzien van de tutors enkele doelen nagestreefd. Het tutoringinitiatief laat studenten in de eerste plaats toe de eigen specialisatie of kennis te verdiepen. Meer fundamenteel streeft men ernaar dat studenten enkele belangrijke vaardigheden ontplooiën, die hun sociale omgang in het dagelijks leven dienen te optimaliseren. **Bie Nielandt:** “Het tutorschap heeft tot doel studenten meer communicatief vaardig te laten worden. Ze moeten niet enkel gemakkelijk contact kunnen leggen, maar dienen zich ook begrijpbaar uit te laten voor een divers publiek. Daarmee samenhangend moeten ze leren openstaan voor specifieke doelgroepen en op een onbevooroordeelde manier met hen aan de slag gaan. Studenten zijn na de tutoring idealiter in staat een vertrouwenfunctie op zich te nemen en ethisch verantwoord om te springen met de informatie die vanuit deze rol vergaard wordt over bijvoorbeeld het persoonlijke leven van leerlingen.” **Tutor:** “Ik hoop bovendien dat ik na afloop van het TTT-project meer vaardig zal zijn in het geven van instructie, het nemen van verantwoordelijkheid over een groep jongeren en het aanbieden van studieondersteuning op maat van de leerlingen in nood. Ik verwacht ook dat mijn probleemoplossend vermogen groter zal zijn, omdat de moeilijkheden waar mijn tutees mee kampen geen pasklare oplossing voorhanden hebben. Ik moet eerst creatief uit de hoek komen om hun problemen aan de weet te komen en vervolgens zoeken naar manieren om hun leerresultaten hoger te krijgen door hun achterstanden te verhelpen.”

Opvattingen en belevingen

Niettegenstaande het TTT-project zich momenteel in een opstartfase situeert, zijn onder de tutores reeds positieve reacties te horen. Velen onder hen ervaren het tutorschap als een interessante ervaring waaruit veel bruikbare inzichten en vaardigheden worden opgestoken. **Tutor:** “Zelf ben ik vooral nieuwsgierig naar de effecten van de studieondersteuning op de leerresultaten van de allochtone leerlingen. Daarom wil ik het ook zo goed mogelijk doen, zodat de doelstellingen bereikt worden en mijn tutees in het ASO kunnen blijven. Voor mezelf vind ik het een interessante leerschool om indirect kennis te maken met de wereld van het lerarenberoep. Ik heb gemerkt dat het me ligt om theoretische concepten uit te leggen of zelf een oefeningenpakket samen te stellen voor de invulling van de ondersteuningsmomenten. Deze positieve ervaringen deden me besluiten volgend jaar met de lerarenopleiding te starten. Zonder het TTT-project had ik dat toekomstplan waarschijnlijk nooit gehad. Ik vind het zelf erg leuk en krijg voorlopig enkel positieve reacties van de allochtone leerlingen, waardoor ik me nog beter voel in mijn functie als tutor.”

Evaluatie

Het voorleggen van data omtrent de effectiviteit van het TTT-project, is nog niet aan de orde. Pas na afloop van het eerste werkjaar zullen hierover gegevens verzameld en verwerkt worden. Desalniettemin verwachten de betrokkenen een positief resultaat. Zij zijn immers van mening dat aan een aantal belangrijke voorwaarden wordt voldaan, die zullen bijdragen tot het succes van het student tutoringinitiatief. **Tutor:** “Alles draait goed omdat zowel de allochtone en kansarme leerlingen als de tutors zich inzetten en gemotiveerd zijn voor het TTT-project. Zonder deze betrokkenheid kunnen de vooropgestelde doelen nooit bereikt worden. Daarnaast kan ikzelf rekenen op hulp en advies van de vakleerkracht van de tutees. Dat is vooral handig om mijn pedagogische en didactische vaardigheden uit te breiden. Dit maakt het op zijn beurt mogelijk de leerlingen zo optimaal mogelijk te begeleiden, door gepast in te spelen op hun leernoden, gebruik makend van een leuke werkvorm. Daarnaast mobiliseert de secundaire school ook heel wat hulpbronnen: ik kan ten allen tijde handboeken en werkschriften inkijken, resultaten van examens en toetsen worden voor mij opgevraagd zodat ik een concreter beeld krijg van de beginsituatie en de vorderingen van mijn tutees, er zijn kopieermogelijkheden,... Zulke faciliteiten verhogen de kwaliteit van de ondersteuningsmomenten en waarschijnlijk ook de effectiviteit ervan.”

Tutor: “Of ik er nu zelf veel uit leer of niet, ik vind het TTT-project bovenal een waardevol en nobel initiatief. Ik haal er zeer veel voldoening uit omdat ik me bewust ben van het feit dat ik kansarme en allochtone leerlingen hulp aanbied die ze hard nodig hebben. Ik vind dat ik als tutor een goede daad stel.”

BRUTUS-PROJECT (Universitaire Associatie Brussel)

Wat?

- › Studenten van het Brussels hoger onderwijs begeleiden kleine groepjes scholieren uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs bij het verwerken van de leerstof en hebben daarbij speciale aandacht voor de studievoordigheid en de taalvaardigheid van de leerlingen.

Achtergrond en historiek

- › Het initiatief voor de opstart van Brutus werd twee jaar geleden genomen door de Universitaire Associatie Brussel (een partnerschap tussen de Vrije Universiteit Brussel en de Erasmushogeschool), op basis van onderzoeken aan de VUB omtrent het Brussels Nederlandstalig onderwijs en de doorstroom en slaagkansen van allochtone leerlingen in het hoger onderwijs. De resultaten maakten duidelijk dat Nederlandstalige scholen een hoge aanwezigheid van niet-Nederlandstalige leerlingen, vaak van allochtone origine, kennen. Zij stromen het secundair onderwijs in met grote taal- en leerachterstanden, en kennen bijgevolg een moeizame doorstroom. Om een antwoord te formuleren op deze problematiek ging men te rade bij de Université Libre de Bruxelles, waar men het succesvolle tutoringinitiatief 'Schola' heeft lopen. De initiatiefnemers besloten de krijtlijnen en de methode van Schola, mits enkele aanpassingen aan de specifieke noden van het Brussels Nederlandstalig onderwijs, over te nemen en doopten het Vlaamse project 'Brutus'.
- › Brutus is actief sinds het schooljaar 2006-2007.
- › Gezien de initiatiefnemers van Brutus geen gebruik konden maken van interne expertise op het domein van student tutoring, besliste men te werken volgens de methodiek van het project Schola. Deze laatste bewees immers doorheen de jaren zijn effectiviteit. Voor de inhoudelijke

invulling deed men daarenboven een beroep op het veelvuldig onderzoek vanuit de VUB naar allochtone leerlingen in het onderwijs.

Administratieve gegevens

- › Dit werkjaar nemen 35 tutores de begeleiding van een 200-tal allochtone en/of kansarme leerlingen secundair onderwijs op zich.
- › Betrokken projectpartners:
 - De Universitaire Associatie Brussel is verantwoordelijk voor de aanlevering en methodische vorming van de tutores. De studenten volgen opleidingen van uiteenlopende aard aan de Vrije Universiteit Brussel of de Erasmushogeschool Brussel.
 - De Universitaire Associatie Brussel is daarnaast ook verantwoordelijk voor de aanstelling van een projectmanager, die instaat voor de volledige coördinatie van het project.
 - 11 secundaire scholen in de Brusselse deelgemeenten, die belast zijn met de rekrutering van de tutores. Op iedere school is tevens een coördinator aangesteld die verantwoordelijk is voor de organisatie en opvolging van het project op schoolniveau.
- › Brutus wordt financieel geschraagd door de Vlaamse Gemeenschapscommissie, de Koning Boudewijnstichting, het Federaal Impulsfonds voor Migrantenbeleid en Vlaams Minister van Inburgering Marino Keulen.

Doelstellingen

- › Het wegwerken van de leerachterstanden van allochtone en/of sociaal minder begunstigde leerlingen in het Nederlandstalig secundair onderwijs.

- › Kansarme en/of allochtone leerlingen een diploma secundair onderwijs laten behalen.
- › De beperkte doorstroom van anderstalige en/of kansarme jongeren vanuit het Nederlandstalig secundair onderwijs in Brussel naar het hoger onderwijs vergroten.

Projectkenmerken

- › De tutores die participeren aan het Brutus-project tekenen hier vrijwillig voor in. Het geven van begeleiding aan scholieren staat voor deze studenten los van hun reguliere studieprogramma. Deze tutores ontvangen een vrijwilligersvergoeding. Voor studenten van de Specifieke Lerarenopleiding aan de VUB bestaat de mogelijkheid een keuzeonderdeel van de stagecomponent in te vullen aan de hand van het Brutus-project. Deze tutores kennen een vergoeding in credits.
- › De extra studieondersteuning wordt op de secundaire scholen georganiseerd, na de schooluren of op woensdagnamiddag. De begeleiding wordt gegeven aan kleine groepjes leerlingen uit de tweede en derde graad, die kampen met gelijkaardige moeilijkheden. Wekelijks wordt 1 sessie van 2 lesuren georganiseerd en dit gedurende het volledige werkjaar.
- › De tutores zijn studenten aan één van de instellingen binnen de Associatie en zitten minimum in tweede bachelor. De groep tutores bestaat uit zowel mannelijke als vrouwelijke studenten. Op enkele uitzonderingen na, is de meerderheid van de tutores van Belgische origine, afkomstig uit middenklasse milieus en hebben zij het Nederlands als thuistaal.
- › De tuteurs zijn leerlingen uit de derde graad van het secundair onderwijs en worden gerekruteerd uit zowel het ASO, het TSO als het BSO. Ongeveer de helft van de begeleide leerlingen is van allochtone origine en heeft het Nederlands niet als eerste taal. De tuteurs zijn overwegend afkomstig uit families met een lage sociaal-economische status.

- › Voor studenten die opteren voor het Brutus-project is een inleidend tweedaags seminarie voorzien, georganiseerd door de projectverantwoordelijke op de VUB. Tijdens dit opleidingsmoment wordt het project voorgesteld en krijgen de tutores informatie over pedagogische en didactische aanpakken en strategieën.
- › Deelnemen aan de begeleidingssessies gebeurt door de leerlingen op vrijwillige basis. Eens ze zich ingeschreven hebben, dienen ze wel verplicht aanwezig te zijn. Hetzelfde geldt voor de tutores. De studieondersteuning is gratis voor de scholen en de leerlingen.

Bereikte effecten

- › Het verzamelen van evaluatiegegevens omtrent het Brutus-project gebeurt aan de hand van kwalitatieve en kwantitatieve methoden: na elk werkjaar plant de projectverantwoordelijke interviews en een schriftelijke bevraging onder de betrokken actoren.
- › Minstens de helft van de begeleide leerlingen geeft aan meer zin te hebben gekregen om verder te studeren. Verder maken ze melding van een beter begrip van en inzicht in de leerstof die tijdens de sessies werd behandeld.
- › Bij scholen met een hoge concentratie van allochtone leerlingen wordt opgemerkt dat een tutor van dezelfde origine een grote en positieve invloed heeft op de motivatie van de leerlingen om zich in te zetten op school.
- › Niettegenstaande de tuteurs vooruitgang boekten op het vlak van taal- en studievaardigheid, wenst een groot deel van hen de studieondersteuning in de toekomst opnieuw te ontvangen. Op deze manier hopen zij opgelopen achterstanden helemaal te reduceren.

Meer informatie?

ggdeviss@vub.ac.be

www.universitaireassociatiebrussel.eu

“Omdat ik het belangrijk vind om meer te zijn dan enkel de juf, wil ik de leerlingen laten merken dat ik ook geïnteresseerd ben in waar ze mee bezig zijn. Daarom start ik elke sessie met de vraag of ze de voorbije week bijzondere zaken meemaakten. Ze mogen dingen van op school ter sprake brengen, maar dat hoeft niet. Op deze manier lukt het me de leerlingen gerust te stellen en de juiste sfeer voor de begeleiding te creëren.

*Elke sessie werken we rond Nederlands. Ik heb steeds enkele algemene taalopdrachten in mijn tas zitten, waarmee geoefend kan worden op de voornaamste taalregels, al gebruik ik deze voorbereiding zelden. Ik improviseer veel wanneer ik samen zit met mijn tutees. Dat komt omdat ik wil werken rond zaken die de leerlingen zelf aanbrenge-
gen. Als je kan inspelen op hun interesses, dan tonen ze meer betrokkenheid en bereik je veel meer. Mijn sessies krijgen dus vooral vorm door mijn leerlingen uit te horen over hun vragen, huistaken of moeilijkheden met het vak Nederlands. De tutees doen op die manier suggesties voor de inhoud van de studieondersteuning en meestal kan ik me daar wel in vinden. Rond welk thema we ook werken, de sessie is hét moment voor mijn leerlingen om een Nederlands taalbad te nemen.*

Hoewel ik hier en daar de theorie er even bijhaal, door bijvoorbeeld de dt-regel nog een keer uit te leggen, ligt de nadruk op oefeningen maken. Maar daarbij gaat het niet om extra oefeningen die tekorten zouden moeten opvangen. Het is eerder algemeen bezig zijn met Nederlands en dan vooral dialoog en conversaties. Het is maar door een taal te spreken, dat je ze onder de knie krijgt. Voor de invulling van die dialoogmomenten gebruik ik het handboekenpakket dat ik van de taalleerkrachten op de school ter beschikking kreeg. Soms zoek ik ook eigen teksten, om beter te kunnen inspelen op de interessewereld van de leerling, want het schoolmateriaal laat dit niet altijd toe. Eindigen doe ik steeds door te vragen of alles begrepen is en of er nog vragen zijn of bepaalde voorkeuren voor de volgende sessie. Ik ben tegen huistaken of toetsen, want dan krijgt de tutoring een te schools karakter. Het loopt net goed omdat het er allemaal vrij informeel aan toe gaat, wat leerlingen doet open bloeien.”

Projectportret

BRUTUS-PROJECT

Brusselse Tutoren voor Scholieren

Géraldine de Visscher: “Brussel is Brussel en heeft ook met betrekking tot het onderwijs de status van ‘geval apart’. Daar kan je ofwel moedeloos van worden, ofwel extra gedreven om bepaalde problematieken te verhelpen. Wij opteerden voor het laatste. De resultaten van al onze onderzoeksprojecten rond allochtone en/of kansarme jongeren in het onderwijs spreken voor zich: lagere slaagpercentages, een opeenstapeling van schoolse vertragingen en een grotere uitval. Met andere woorden, ongelijke onderwijskansen. Daarenboven brengt een grootstad als Brussel heel wat anderstalige leerlingen binnen in de Nederlandstalige scholen, met quasi onvermijdelijke taalachterstanden als gevolg. Een te beperkte beheersing van de Nederlandse taal maakt het voor de allochtone en/of kansarme leerlingen onmogelijk succesvol te zijn in het Brussels Nederlandstalig onderwijs. Om tegemoet te komen aan deze bedroevende diagnose gingen we te rade bij de Franstalige collega’s van de ULB, pioniers van het tutoringproject ‘Schola’. Omdat Schola goede resultaten kon voorleggen, leerrijk bleek voor alle betrokkenen en realiseerbaar was, gingen wij in oktober 2006 van start met zijn Vlaamse tegenhanger ‘Brutus’.

Brutus-project – wat?

Het Brutus-project is een expliciet diversiteitsinitiatief dat beoogt allochtone en/of sociaal minder begunstigde leerlingen te steunen in het behalen van een diploma secundair onderwijs en in het overbruggen van de kloof met het hoger onderwijs. Hiertoe wordt de hulp van studenten van de VUB en de Erasmushogeschool Brussel ingeroepen, door hen in te schakelen als tutor. De studenten bieden, gratis en vrijblijvend, vakinhoudelijke ondersteuning aan leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs en trachten daarenboven de taal- en studievvaardigheid van hun tutees te bevorderen. **Géraldine de Visscher:** “Er wordt wekelijks een begeleidingsmoment voorzien van twee lesuren op de secundaire scholen, op woensdagnamiddag of na de schooluren in de late namiddag, afhankelijk van de beschikbaarheid van de studenten en de leerlingen. De keuze voor de school als begeleidingscontext is vooral ingegeven door praktische argumenten: het is de meest eenvoudig te organiseren optie. Anderzijds speelt het gegeven dat allochtone en/of kansarme leerlingen globaal gesproken geen positieve band hebben met de school of het onderwijs. Met het Brutus-project trachten we hierin een kentering te bewerkstelligen. De beste manier om dit te realiseren bestaat er naar onze mening uit leerlingen leuke ervaringen te laten opdoen binnen de schoolcontext. Zo kan je de boodschap meegeven dat het ook anders kan in de klas en op school, dat het er niet altijd saai, moeilijk of frustrerend hoeft te zijn. Die positieve beleving van de tutoring heeft volgens mij ook te maken met het groepsgebeuren. We kiezen ervoor de tutors te koppelen aan kleine groepjes van een vijftal leerlingen. Het directe voordeel daarvan is dat een allochtone en/of kansarme jongere ervaart dat hij niet de enige is die de leerstof moeilijk vindt. Dit is belangrijk voor zijn gevoel van eigenwaarde. Daarnaast kunnen de leerlingen veel opsteken van elkaars vragen of gemaakte fouten en werken ze onder tussen hun sociale vaardigheden bij. Want het mag duidelijk zijn dat het Brutus-project zich niet louter richt op remediëring van vakinhoudelijke achterstanden. Extra oefenen op de leerstof staat ten dienste van het aanbrengen van gepaste studievvaardigheden en het verbeteren van de Nederlandse taalbeheersing van de allochtone en/of kansarme leerlingen.”

Studenten kunnen via twee modellen instappen in het Brutus-project. De meerderheid stelt zich kandidaat als vrijwilliger, waardoor de tutoring los staat van het studieprogramma van deze studenten. Zij dienen een studentencontract te ondertekenen en ontvangen een jobstudentvergoeding per gegeven begeleidings-sessie. Studenten uit de Specifieke Lerarenopleiding van de VUB kunnen er echter voor opteren een keuzeonderdeel van de stagecomponent in te vullen via het tutorschap in het kader van het Brutus-project. Deze tutors worden vergoed in credits. **Géraldine de Visscher:** “Omdat niet alle studenten geschoold zijn in pedagogische en didactische vaardigheden en referentiekaders, voorzien we voor alle participerende tutors een voorafgaande opleiding. Deelname aan deze vorming is verplicht. We kunnen het immers niet maken studenten zonder enige voorbereiding de verantwoordelijkheid over een groepje allochtone of kansarme jongeren en hun delicate leerprocessen te geven. Tijdens de tweedaagse opleiding komen verschillende modules aan bod, die zowel theoretisch als praktisch – aan de hand van oefeningen en workshops – benaderd worden. De studenten worden ondermeer ingeleid in diverse technieken om te werken aan het ontwikkelen van een effectieve studiemethodiek. Daarnaast zijn vooral de modules ‘vak en taal’ en ‘communicatieprocessen in de onderwijspraktijk’ van belang. Deze moeten de studenten immers in staat stellen de Nederlandse taalvaardigheid van hun tutees op te krikken. Alle deelnemende studenten krijgen tevens een literatuurlijst ter beschikking, waarin interessante referenties zijn opgenomen om hun tutorvaardigheden op eigen initiatief verder uit te bouwen. De opleiding wordt afgesloten met een teambuilding-activiteit. Zo ervaren de tutors aan den lijve de meerwaarde van samenwerkend leren en de verantwoordelijkheid van eenieder ten aanzien van de groep. Op deze manier zijn ze voldoende voorbereid om zich als een volwaardige tutor te kunnen profileren.”

Selectie van tutors en tutees

Het Brutus-project richt zich op allochtone en/of kansarme leerlingen uit de tweede en derde graad van het secundair onderwijs. Hoewel de gevolgde onderwijsrichting geen direct selectiecriterium is, worden de meeste tutees gerekruteerd uit het ASO en het TSO. Dit hoeft niet te verwonderen, gezien de projectverantwoordelijken beogen de doorstroom van sociaal kwetsbare leerlingen naar het hoger onderwijs te bevorderen. **Géraldine de Visscher:** “Met het Brutus-project trachten we preventief op te treden tegen leerlingen die ondanks voldoende leermogelijkheden afzakken naar een lagere richting. Als je voorkomt dat een leerling in de gekende waterval terecht komt, vergroot de kans dat je diezelfde leerling de overstap naar de hogeschool of zelfs de universiteit ziet maken. Het zijn vooral de keuzes die leerlingen in de derde graad maken die beslissen over wel of geen hoger onderwijs. Net daarom richten wij onze extra ondersteuning op jongeren uit de laatste jaren van het secundair onderwijs. Hoewel maatschappelijk kwetsbare leerlingen oververtegenwoordigd zijn in het BSO, bereiken we deze doelgroep amper met het Brutus-project. Niet omdat we de tutoring irrelevant vinden voor hen, integendeel. We gaan gewoon voort op de onderzoeksbevindingen, die aantonen dat BSO-leerlingen nauwelijks intenties hebben ten aanzien van het hoger onderwijs. Vanuit de doelstelling die we voor ogen houden, komen we bijgevolg eerder terecht bij een ander publiek.”

Voor de selectie van individuele tutees doet de projectverantwoordelijke een beroep op de Nederlandstalige secundaire scholen in de stad en de Brusselse deelgemeenten. Men gaat er immers van uit dat de partnerschool meer vertrouwd is met zijn leerlingen en het best geplaatst is om voorspellingen te doen over hun verdere schoolloopbaan. **Géraldine de Visscher:** “Omdat we reeds aan ons tweede werkjaar toe zijn, klinkt het Brutus-project bij een aantal scholen bekend in de oren. Velen onder hen namen spontaan contact met mij op, met de vraag of ze konden instappen. Normaal ligt het initiatief echter bij mij: ik bel de

directies op en vraag of ik tijdens een personeelsvergadering het Brutus-project mag komen voorstellen. Enkel wanneer het lerarenteam enthousiast reageert, kunnen verdere stappen gezet worden. Een project als Brutus vraagt immers om geëngageerde medewerkers. Heb je die niet, dan hypothekeer je de kansen op een goede afloop aanzienlijk. Reageert een school positief, dan is het aan hen om de leerlingen te selecteren die in aanmerking komen voor de extra begeleiding. De vakleerkrachten overleggen daartoe in de klassenraad. De leerlingen die op deze manier door het lerarenteam naar voren worden geschoven, worden vervolgens gecontacteerd door de klastitularis, die het Brutus-project geheel vrijblijvend voorstelt aan de jongere en zijn ouders. Deelname aan de begeleidingssessies mag hoegenaamd geen verplichting zijn, want kan enkel leiden tot demotivatatie en absenteïsme en dat is geen goede start om werk te maken van meer gelijke onderwijskansen.”

Voor de werving van de tutors, wordt een publiciteitscampagne uitgewerkt via affiches, mailings en informatiefolders, die worden verspreid op de verschillende departementen van de VUB en de Erasmushogeschool Brussel. Geïnteresseerde studenten nemen zelf het initiatief en bezorgen een motivatiebrief en hun curriculum vitae aan de projectverantwoordelijke. Een voorwaarde is wel dat ze minimum zijn doorgestroomd tot de tweede bachelor. **Géraldine de Visscher**: “Voor de rekrutering van de tutors maken we gebruik van een sollicitatieprocedure. Uiteindelijk gaat het voor de meesten immers om een studentenjob. Maar dan wel eentje waar een grote verantwoordelijkheid aan vast hangt. Om de kwaliteit van de begeleidingssessies te bewaken, vind ik het essentieel de kandidaat-tutors zorgvuldig te screenen, temeer omdat ze nauwelijks pedagogische scholing genoten. Geïnteresseerde tutors komen eveneens op sollicitatiegesprek. Een persoonlijk gesprek maakt het voor mij mogelijk de taalvaardigheid van de student in te schatten. Taalkundig dienen de tutors immers een rolmodel te zijn voor de allochtone en/of kansarme leerlingen.” Studenten die zich engageren als tutor in het kader van een stage in de Specifieke Lerarenopleiding hoeven bovengenoemde sollicitatieprocedure niet te doorlopen.

Voor geselecteerde studenten is niet enkel een opleidingsmoment voorzien, maar worden ook tweemaandelijks reflectiesessies georganiseerd, onder leiding van de projectverantwoordelijke en een onderwijsdeskundige. Daarin wisselen de tutors hun ervaringen met het Brutus-project uit en formuleren ze individuele werkpunten, waarna met de hele groep naar oplossingen wordt gezocht. **Tutor**: “De supervisies zetten je aan tot nadenken: doe ik het nog goed? Wat kan ik beter anders aanpakken? Los daarvan is het fijn om horen dat anderen soms ook eens twijfelen aan hun tutorcapaciteiten. Voor de projectverantwoordelijke lijkt het me dan weer interessant om al eens pijnpunten of suggesties tot verbetering te horen.” De reflectiemomenten zijn niet verplicht voor de studenten, al worden zij wel aangemoedigd tot participatie.

De koppeling van de tutors aan de tutees is pragmatisch van karakter: de competenties van de studenten worden afgewogen aan de noden van de leerlingen. **Géraldine de Visscher**: “In de eerste plaats gaan we op zoek naar vakinhoudelijke experts. Voor leerlingen die achterstanden opliepen met wiskunde bijvoorbeeld, gaan we op zoek naar een student die voldoende wiskundig is aangelegd. Daarnaast proberen we ook altijd rekening te houden met eerdere ervaringen tussen de student en een secundaire school. Wanneer we merken dat één van de tutors oud-leerling is van een bepaalde school, en hij over de nodige capaciteiten beschikt om de tutees te begeleiden, dan is de koppeling tussen tutor en tutees snel gemaakt. Het is gewoon leuk voor die student om in een vertrouwde omgeving te kunnen werken, en het geeft directies vaak ook meer vertrouwen in het Brutus-project. Hebben we dan weer allochtone en/of kansarme leerlingen uit een zwarte concentratieschool, dan doen we er alles aan om een bekwame allochtone tutor ter beschikking te stellen, al zijn die niet echt talrijk. Op die manier kan de functie van de tutor als rolmodel maximaal uitgespeeld worden.”

Doelstellingen

Door kleine groepen allochtone en/of kansarme scholieren extra ondersteuning te geven bij het verwerken van de leerstof en tegelijk aandacht te schenken aan hun studie- en Nederlandse taalvaardigheid, hoopt men met het Brutus-project in eerste instantie de opgelopen leerachterstanden te reduceren. Daarnaast stelt men zichzelf eveneens tot doel de te beperkte uitstroom en doorstroom van de doelgroep leerlingen vanuit het Nederlandstalig secundair onderwijs naar het hoger onderwijs te verhogen, alsook de te geringe slaagpercentages van de sociaal minder begunstigde eerste bachelorstudenten te doen toenemen.

Géraldine de Visscher: “Remediëring lijkt misschien onze eerste bekommernis, maar eigenlijk is dat niet zo. Uiteraard streven we ernaar vakinhoudelijke leertekorten op te vullen en dus leerachterstanden weg te werken, maar dat is onvoldoende. Door tekorten op te vangen, ligt een diploma secundair onderwijs binnen handbereik voor de meeste tutees. Dit diploma is prioritair, omdat het een voorwaarde is om de stap naar het hoger onderwijs te kunnen zetten. Al willen we meer: kansarme en/of allochtone leerlingen moeten niet enkel afgezet worden aan de poort van het hoger onderwijs, men moet ze ook voldoende uitrusten zodat ze hun studies succesvol kunnen afronden. Dit impliceert systematisch aandacht hebben voor hun taal- en studievoordigheid. Allochtone en kansarme leerlingen kennen een grote drop-out omdat hun Nederlands te beperkt is: snap je de taal niet, dan begrijp je ook de instructies bij andere vakken niet, waardoor slaagkansen miniem worden. Vandaar dat we van tutors verwachten dat ze veel converseren met hun tutees. Uitleg geven, vragen stellen, een oplossingsstrategie laten verwoorden, een opgave laten voorlezen, het zijn allemaal oefenmogelijkheden voor de leerlingen om hun Nederlands bij te schaven. Een verhoogde taalvaardigheid is bijgevolg een tweede doelstelling van het Brutus-project, want dat faciliteert de doorstroom naar het hoger onderwijs. Een ander aspect dat daartoe bijdraagt is de studievoordigheid. Dit vraagt enerzijds om een doordachte studiehouding, anderzijds om voldoende motivatie en betrokkenheid. Ook deze twee zaken willen we de tutees bijbrengen. We raden de studenten aan oefeningen te voorzien die uitdagend zijn en aanzetten tot nadenken, maar die tegelijk oplosbaar zijn voor de leerlingen, zodat zij succes ervaren. Dat is een eerste voorwaarde om het welbevinden en het zelfvertrouwen van de tutees omhoog te krijgen en aldus hun betrokkenheid te optimaliseren. Daarnaast hangen de slaagkansen in het hoger onderwijs af van de mate waarin de allochtone of kansarme leerlingen de leerstof kunnen inplannen, structureren, zinvol kunnen studeren in functie van toepassing, een realiseerbaar werkschema kunnen opstellen,... Met andere woorden, via Brutus willen we de tutees leren leren. De opbouw en de aanpak van de begeleidingssessies moeten daarvoor model staan.”

De studenten zijn niet enkel in belangrijke mate verantwoordelijk voor het leerproces van hun tutees, maar dienen ook alert te zijn en de aan hen geboden leerkansen te benutten. Het Brutus-project stelt voor de tutors overwegend vakoverschrijdende doelstellingen voorop: vaardigheden en attitudes die hen in het hedendaagse maatschappelijk bestel op weg moeten helpen. **Géraldine de Visscher:** “Door de ervaring die studenten opdoen in het Brussels onderwijs leren ze heel wat sociale vaardigheden: leiding en verantwoordelijkheid nemen, de verwachtingen en intenties afstemmen op de mogelijkheden van de leerlingen, jongeren motiveren, hen stimuleren en omgaan met teleurstelling. Daarnaast is Brutus er om de studenten te confronteren met diversiteit, met allochtone en kansarme jongeren. Dat moet hen de ogen openen, vooroordelen doen wegebben, met meer openheid in de wereld laten staan en op een gezonde manier leren omgaan met diverse personen.”

Opvattingen en belevingen

Het Brutus-project genereert bij de betrokken tutors en tutees overwegend tevredenheid, omdat beiden merken dat het project zijn vruchten afwerpt. **Tutor:** “Vorige week beleefde ik één van mijn leukste ervaringen! De begeleidingssessie was bijna gedaan toen mijn tutees vroegen of ik hen geen toets wilde geven. Dat gaf echt een goed gevoel, want het betekende dat ze de leerstof beet hadden én bovendien vol vertrouwen waren over zichzelf of totaal geen angst meer hadden om te falen.” **Tutor:** “Het gevoel van met iets nuttigs bezig te zijn, zo herkenbaar! Ik had het toen één van mijn leerlingen na de sessie bij me kwam om te vertellen dat ze voor het eerst 85% had behaald op wiskunde. Ik was zo trots op haar! Nog steeds trouwens, omdat ze zich telkens opnieuw inspant en omdat ze daardoor mooie resultaten boekt, terwijl ze anders met moeite de helft haalt.”

De ondersteuningsmomenten leiden met andere woorden tot directe succeservaringen bij de leerlingen, met hogere scores tot gevolg. Toch zijn de tutores van mening dat de resultaten van het Brutus-project zich niet louter vertalen in verhoogde rapportcijfers. **Tutor:** “Mijn leerling snapt de inhoud nu beter, maar leerde bijvoorbeeld ook hoe vraagstukken het best opgelost worden of dat formules makkelijker te onthouden zijn wanneer je ze omvormt of analyseert. Ze ontwikkelde een ander manier van studeren, waardoor ze wiskunde beter onder de knie heeft en langer kan onthouden.” **Tutor:** “Ik heb eveneens gemerkt dat mijn tutees nu beter weten hoe ze moeten leren. Daarnaast zie ik vooral evoluties in het zelfvertrouwen en het betrokken zijn ten aanzien van opdrachten. De vakleerkracht vertelde me onlangs dat één van mijn tutees opmerkelijk positiever reageert in de klas en meer plezier beleeft aan de lessen.”

Tutores zijn niet enkel gemotiveerd zich blijvend in te zetten omwille van de successen geboekt door de leerlingen, maar putten tevens energie uit de eigen opgedane leerervaringen. **Tutor:** “Ik ben eigenlijk met Brutus begonnen om leerlingen te helpen. Ik verwachtte niet om iets terug te krijgen, maar nu me gevraagd wordt naar dingen die ik geleerd heb, vind ik het moeilijk een selectie te maken. Ik leerde op verschillende fronten. Puur voor mezelf leerde ik instructie geven en een verantwoordelijke functie opnemen. Misschien kom ik daardoor later nog in het onderwijs terecht, wat voorheen nooit een toekomstplan was. Met betrekking tot de leerlingen heb ik enerzijds de leefwereld, anderzijds de moeilijkheden en behoeften van zeven-tienjarige allochtone en kansarme jongeren leren kennen. Op basis hiervan heb ik mijn beeld van ‘de jeugd van tegenwoordig’ moeten bijstellen: het is niet zo slecht met hen en hun manieren gesteld. Ik kan daarnaast ook meer begrip opbrengen voor hun problemen. Falen op school is immers niet zozeer te wijten aan ‘niet willen’, maar eerder aan ‘niet kunnen’. Misschien moeten leerkrachten daarin meer hun verantwoordelijkheid opnemen, al doet Brutus me inzien dat het lerarenberoep vaak onderschat wordt, vooral door mezelf.”

Succesfactoren

De resultaten die de tutors met hun tutees boeken, wijt de projectverantwoordelijke aan de inzet van beiden, de vrijwillige deelname en de groepsgrootte. **Géraldine de Visscher:** “Studenten zijn gemotiveerd begeleiding te geven, leerlingen om begeleiding te krijgen. Beiden omdat ze zien dat het iets uithaalt. Tutores en tutees kozen ook zelf voor het tutoraat. Verplichting werkt volgens mij contraproductief. Als je vrijwillig instapt, schrijf je successen ook makkelijker toe aan jezelf, wat een bijdrage levert aan de vicieuze cirkel van motivatie, inzet en productiviteit. Werken in kleine groepjes vind ik ook uitermate belangrijk. Ze maken persoonlijke aandacht mogelijk, evenals het inspelen op individuele noden van de leerlingen. En dit zonder dat deze het gevoel hebben dat er iets mis is met hen omdat ze iets extra nodig hebben en iets (nog) niet kunnen, want anderen kampen blijkbaar met hetzelfde probleem.” **Tutor:** “Ik vind de informele aanpak van

de begeleiding een must! We werken wel aan schoolse zaken en zitten zelfs aan de schoolbanken, maar toch voelen de leerlingen dat niet zo aan. Er hangt een heel andere sfeer dan in de reguliere klas, omdat er meer ruimte geboden wordt voor het persoonlijk verhaal van iedere leerling. Een meer informele studietoelsteuning maakt dat leerlingen op hun gemak zijn, vragen durven stellen en fouten durven maken. Dit biedt mij de mogelijkheid hen de begeleiding te geven die ze nodig hebben.”

Evaluatie

Na het eerste werkjaar werd een descriptief onderzoek rond het Brutus-project afgeleverd. De data werden verzameld aan de hand van interviews met de diverse betrokkenen. Ook na het huidige werkjaar plant men een evaluatief onderzoek. Dit heeft in eerste instantie tot doel de praktijk te optimaliseren en te bewaken of men de beoogde leerlingen bereikt.

Om het Brutus-project op zijn waarde te beoordelen, werden eveneens enquêtes afgenomen bij de tuteurs, de tutors, de vakleerkrachten en de schoolcoördinatoren. Daaruit bleek dat de taal- en studievvaardigheid van de kansarme en/of allochtone leerlingen stegen, maar dat een groot deel van de tuteurs de studietoelsteuning in de toekomst opnieuw wenst te ontvangen. Op deze manier hopen zij opgelopen achterstanden helemaal ongedaan te maken. Minstens de helft van de begeleide leerlingen geeft bovendien aan meer zin te hebben gekregen om verder te studeren. Ze maken tevens melding van een beter begrip van en inzicht in de leerstof die tijdens de sessies werd behandeld. Vooral in scholen met een hoge concentratie aan allochtone leerlingen, wordt opgemerkt dat een tutor van dezelfde origine een grote en positieve invloed heeft op de motivatie van de leerlingen om zich in te zetten op school.

De vakleerkrachten zijn globaal gesproken tevreden over de impact van de sessies op de studievvaardigheid van de allochtone en/of kansarme leerlingen, bij wie ze op dit vlak duidelijke verbeteringen waarnemen. Daarnaast maken ze melding van een positief effect van het Brutus-project op enerzijds het kennen en kunnen van de tuteurs, anderzijds hun motivatie tijdens de lessen.

Géraldine de Visscher: “Leerkrachten vertellen mij dat leerlingen vooral blij zijn met hun tutor omdat de student hen hoop geeft. Hoop op een betere toekomst in het onderwijs, een toekomst die niet gekleurd wordt door falen en frustraties. Allochtone en/of kansarme leerlingen worden dankzij het Brutus-project ambitieuzer en leren daardoor geloven in hun wens om hogere studies aan te vatten. En ze kunnen daarin slagen, dat is het mooie van Brutus.”

2.3 Resultaten van de kwantitatieve bevraging

Met het oog op het evalueren van de elf door de Koning Boudewijnstichting gesteunde tutoringprojecten, werd de kwalitatieve bevraging van de verschillende actoren via focusgroepen aangevuld met een kwantitatieve bevraging via online vragenlijsten. In dit kwantitatieve onderzoeksluik werden medewerkers uit de instelling voor hoger onderwijs, schoolcoördinatoren en leraren uit de partnerscholen, tutors en tutees bevraged over hun ervaringen en percepties over het tutorproject waarin ze betrokken zijn.

Het dient vooraf opgemerkt dat niet alle participerende actoren van alle tutoringinitiatieven konden bereikt worden met de vragenlijst. Enerzijds speelt het gegeven dat sommige projecten nog niet of pas van start gingen met de tutoring op het ogenblik dat het onderzoek en meer specifiek de online bevraging liep, waardoor vragen over ondermeer doelrealisatie, tevredenheid en/of percepties weinig relevant zijn. Anderzijds is de methodiek en/of de inhoud van de online bevraging minder geschikt voor bepaalde doelgroepen, met name jonge kinderen die als tutee deelnemen aan een tutoringproject. De online bevraging was niet op hen van toepassing en geeft hun mening over bepaalde items bijgevolg niet weer.

Online vragenlijst

In de online vragenlijst voor de verschillende actoren kunnen telkens vijf grote luiken worden onderscheiden.

In een eerste luik werden een aantal *achtergrondfactoren* bevraged, met name geslacht, leeftijd, nationaliteit en thuistaal. De tutees werden ook bevraged over de klas waar ze deel van uitmaken. Analooq werden de tutors gevraagd naar hun opleiding, alsook naar eventuele eerdere ervaring met tutoring. Betrokkenen uit de partnerscholen en het hoger onderwijs werden gevraagd aan te geven in welke klas ze lesgeven of in welke opleiding ze betrokken zijn, welke rol ze in het kader van het project precies opnemen (leraar, school- of projectcoördinator, praktijkbegeleider,...) en hoeveel jaar onderwijservaring en eventuele ervaring met student tutoringprojecten ze reeds hebben opgebouwd.

Het tweede luik van de vragenlijst peilde naar de *tevredenheid* van alle actoren met hun deelname aan en de concrete organisatie van het project (bvb. voorbereiding van de tutors, mate van begeleiding en ondersteuning). Ook de tevredenheid inzake de opgebouwde relatie en de samenwerking tussen tutors en tutees werd bevraged. Er werd grotendeels gewerkt met meerkeuzevragen op een 5-punt Likertschaal, gaande van “helemaal niet tevreden” tot “zeer sterk tevreden”.

Verder werden in een derde en vierde luik de *gepercipieerde waarde van de doelen* bij en de *gepercipieerde effectiviteit* van de projecten in kaart gebracht. Vanuit de diverse tutoringprojecten worden verschillende doelstellingen naar voren geschoven en nagestreefd bij zowel de tutors als bij de tutees die zij begeleiden. Via de online bevraging werd echter gepeild naar de mate waarin de actoren zelf deze doelstellingen belangrijk achten en naar de mate waarin ze deze door het project ingelost zien. Met betrekking tot het gepercipieerd belang van de doelen kregen de respondenten een lijst van doelstellingen voorgelegd waarbij zij konden aangeven hoe belangrijk ze deze doelen in het kader van het tutorproject achten. Hiervoor werd gebruik gemaakt van een 5-punt Likertschaal, gaande van “helemaal niet belangrijk” tot “heel belangrijk”.

Met betrekking tot de gepercipieerde effecten werd gevraagd naar de mate waarin deze doelstellingen ook daadwerkelijk werden bereikt doorheen en naar aanleiding van het tutorproject. Opnieuw werd hiervoor een 5-punt Likertschaal gehanteerd, gaande van “helemaal niet bereikt” tot “helemaal bereikt”. Concreet

werd bij de tutees gepeild naar de waarde van de doelen en de effecten ten aanzien van zichzelf. De tutors werd gevraagd een uitspraak te doen over de doelen en effecten ten aanzien van zichzelf als tutor en ten aanzien van de door hen begeleide leerlingen of scholieren. Ook de betrokkenen uit de partnerscholen en het hoger onderwijs werden gevraagd zich uit te spreken over het belang van de doelen en de gerealiseerde effecten bij tutees en tutors. Tabel 2 geeft een overzicht van de doelstellingen die ter beoordeling aan alle actoren werden voorgelegd. Verder werd bij tutors, betrokkenen uit de partnerscholen en betrokkenen uit het hoger onderwijs eveneens gepeild naar de eventuele meerwaarde van het project voor andere actoren, zoals bijvoorbeeld de ouders van de tutees.

Tabel 2: Overzicht van de doelen in de tutorprojecten

Doelen voor de tutees

- Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatie van de leerlingen
- Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen
- Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen
- Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen
- Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen
- Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen
- Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen

Doelen voor de tutors

- Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden
- Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen
- Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen
- Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden
- Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld
- Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs

Tot slot werd via een beperkt aantal open vragen gepeild naar de belangrijkste *succesfactoren* en *knelpunten* binnen het project en werd ruimte gelaten voor bijkomende opmerkingen, bedenkingen en/of suggesties. Concreet bestond de vragenlijst voor tutees, tutors, betrokkenen uit de partnerscholen en betrokkenen uit het hoger onderwijs in totaal uit respectievelijk 33, 58, 59 en 60 items.

Alle actoren kregen dezelfde thema's voorgelegd, zodat eventueel uiteenlopende opvattingen omtrent tevredenheid, verwachtingen en gepercipieerde effecten kunnen worden vastgesteld. De formulering voor de tutees werd uiteraard aangepast.

Tutees

Kenmerken van de respondenten

62 tutees, waarvan 27 jongens en 35 meisjes uit 4 verschillende projecten vulden de online vragenlijst in. Concreet gaat het hoofdzakelijk om tutees uit TutorBabbel (Gent) (88.71%) en een zeer beperkt aantal leerlingen van het Project Leesbegeleiding (Brussel) (8.06%), Brutus (Brussel) (1.61%), en het Tutoringproject van de Arteveldehogeschool (Gent) (1.61%). Gegeven de oververtegenwoordiging van tutees uit één project, kunnen de bevindingen niet noodzakelijk veralgemeend of getransponeerd worden naar de andere projecten.

Respectievelijk 48.4%, 27.4% en 3.2% van de leerlingen hebben de Belgische, Turkse en Marokkaanse nationaliteit. De overige 21% van de leerlingen hebben nog een andere (Iranese, Slovaakse, Moldavische, Irakese, Senegalese of Somalische) nationaliteit.

Respectievelijk 27.4%, 50% en 4.8% van de tutees rapporteert het Nederlands, het Turks of het Marokkaans als thuistaal te hebben. 17.7% van de leerlingen heeft nog een andere taal als thuistaal (Albanees, Arabisch, Frans, Kosovaars, Moldavisch, Slovaaks, Somalisch of Romanes).

Tevredenheid

Om de appreciatie van de tutees in kaart te brengen, werd hen gevraagd aan te geven in welke mate ze tevreden waren over (1) het krijgen van een tutor, (2) de ontvangen hulp en begeleiding van de tutor en (3) de relatie en samenwerking met de tutor. Tabel 3 rapporteert voor deze drie elementen de gemiddelde tevredenheid en standaarddeviatie. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet tevreden) tot maximum 5 (zeer sterk tevreden).

Deze resultaten tonen aan dat de tutees gemiddeld “sterk” tot “zeer sterk tevreden” zijn over het krijgen van een tutor, alsook over de ontvangen begeleiding en de opgebouwde relatie met hun tutor.

Tabel 3: Overzicht van de gerapporteerde tevredenheid door de tutees (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Tevredenheid over het krijgen van een tutor	4.26	1.12
Tevredenheid over de ontvangen hulp en begeleiding	4.48	0.89
Tevredenheid over de relatie met de tutor	4.60	0.82

De tutees rapporteren het project vooral te appreciëren omwille van de goede band die ze konden opbouwen met hun tutor en omwille van de geboden hulp en ondersteuning.

Tutee: “In het begin toen we de tutors leerden kennen, was het eerst wel even wennen. Als we ze al wat beter kenden werd onze band sterker en sterker. Ze kwamen ook naar de bosklas, dat was heel tof. En de laatste keer dat ze kwamen hadden ze een groot pak mee, we moesten altijd blijven uitpakken.”

Tutee: “Onze tutor legt van de lessen alles duidelijk uit. Als het moeilijk was stond ze klaar voor ons en hielp ze ons. En deed alles duidelijk, en wat ze zei begrepen we dan. Ik begreep er bijna alles van.”

Tutee: “Het was heel erg leuk om met een tutor samen te werken. Maar soms was het wel een beetje moeilijk om alles te begrijpen. Ik vond het maken van de Mind Map heel erg leuk. Het was soms grappig, maar soms ook heel serieus. De tutor kon ook heel streng zijn maar dat was meestal terecht. Als we iets niet begrepen zei hij wat ze ermee bedoelden. Dat vind ik wel heel erg goed. Het was onvergetelijk leuk en cool.”

Gepercipieerde waarde van vooropgestelde doelen

Tabel 4 geeft weer in welke mate de leerlingen de voorgelegde doelstellingen van het tutorproject belangrijk achten. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet belangrijk) tot maximum 5 (heel belangrijk).

Tabel 4: Overzicht van de door tutees gepercipieerde waarde van doelen in de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatatie van de leerlingen	3.87	1.09
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	4.00	1.21
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	3.47	1.20
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	3.93	1.12
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	4.36	1.00
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	3.61	1.31
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	3.78	1.16

De resultaten tonen aan dat de tutees alle doelen gemiddeld “vrij belangrijk” tot “belangrijk” achten. De tutees blijken daarbij de grootste verwachtingen te koesteren met betrekking tot het verbeteren van hun leerresultaten.

Gepercipieerde effectiviteit

Tabel 5 rapporteert in hoeverre de leerlingen het gevoel hebben de doelstellingen bereikt te hebben door de hulp en ondersteuning van hun tutor. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet bereikt) tot maximum 5 (helemaal bereikt).

Tabel 5: Overzicht van de door tutees gepercipieerde effectiviteit van de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatatie van de leerlingen	3.93	0.92
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	4.03	0.87
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	3.77	1.18
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	4.02	0.85
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	3.95	0.96
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	3.19	1.29
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	3.88	0.91

De resultaten tonen aan dat de tutees de indruk hebben de vooropgestelde doelstellingen gemiddeld “min of meer bereikt” of “bereikt” te hebben. De laagste score is terug te vinden voor het item met betrekking tot het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven. Dit staat duidelijk in verband met het feit dat de overgrote meerderheid van de respondenten tutees uit het vijfde of zesde leerjaar zijn (project TutorBabel), waarvoor dit doel eerder in de relatief verdere toekomst ligt.

Tutors

Kenmerken van de respondenten

100 tutors (14 mannelijke en 86 vrouwelijke) uit 6 van de 11 bevraagde projecten vulden de online vragenlijst in. Alle tutors zijn Belg en 97% heeft het Nederlands als thuistaal. Concreet gaat het om tutors uit het Buddy-project (Leuven) (51%), TutorBabbel (Gent) (19%), Brutus (Brussel) (8%), Project Leesbegeleiding (Brussel) (7%), het Tutoringproject van de Arteveldehogeschool (Gent) (9%) en het Tutoringproject van KaHo Sint-Lieven (Sint-Niklaas) (6%). 16% van de tutors geeft aan reeds eerder ervaring te hebben als tutor en dit hoofdzakelijk onder de vorm van “bijles”.

Tevredenheid

Met betrekking tot de tevredenheid van de tutors werden drie aspecten bevraagd: tevredenheid over (1) deelname aan het project, (2) de organisatie van het project en (3) de relatie met de tutees. Het tweede aspect werd nog verder opgesplitst naar tevredenheid over de voorbereiding en ondersteuning vanuit de opleiding en de partnerschool, alsook over de mate waarin tutors betrokken worden bij het project.

Tabel 6 geeft voor elk van deze aspecten de gemiddelden en standaarddeviaties weer. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet tevreden) tot maximum 5 (zeer sterk tevreden). Deze resultaten tonen aan dat de tutors over alle bevraagde projecten heen gemiddeld “sterk tevreden” zijn over hun deelname aan het tutorproject. Verder zijn ze “tevreden” over de voorbereiding die ze kregen en over de ondersteuning vanuit de opleiding en vanuit de partnerschool van de leerlingen die ze begeleiden. Tutors rapporteren ook dat ze “tevreden” tot “sterk tevreden” zijn over de mate waarin ze in het project worden betrokken en dat ze “sterk tevreden” zijn over de kwaliteit van de relatie tussen henzelf en de leerlingen of scholieren die ze begeleiden.

Tabel 6: Overzicht van de gerapporteerde tevredenheid door de tutors (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Tevredenheid over de deelname aan het project	4.09	0.68
Tevredenheid over de organisatie van het project		
Tevredenheid over voorbereiding	2.99	0.95
Tevredenheid over ondersteuning vanuit opleiding	3.09	1.00
Tevredenheid over ondersteuning vanuit partnerschool	3.31	1.05
Tevredenheid over mate waarin men betrokken wordt	3.78	0.66
Tevredenheid over de relatie met de tutee	4.04	0.70

Meer specifiek geven tutors aan tevreden te zijn omwille van de vlotte organisatie, het fijne contact met de tutees en andere tutors, de goede samenwerking met de partnerschool, de toegankelijkheid en goede communicatie met de projectcoördinator en andere begeleiders. Verder speelt ook het feit dat tutees werkelijk vooruitgang boeken en groeien in hun zelfvertrouwen en de meerwaarde en verrijkende ervaring voor zichzelf als tutor een belangrijke rol.

Tutor: “De belangrijkste succesfactoren in het project zijn voor mij een heel gemotiveerde coördinator, een leuke groep van tutors en een warme en ontvankelijke school.”

Tutor: “Ik heb via dit project allerlei theorie in praktijk kunnen omzetten. Bovendien is het zeer dankbaar werk om deze jongeren te begeleiden. Ze zijn misschien niet altijd de ‘gemakkelijkste’ maar ze zijn altijd zeer eerlijk en oprecht. Het is schitterend om uiteindelijk op te merken dat er een goede relatie is ontstaan tussen mij en mijn leerlingen en dat ze ook daadwerkelijk meer naar je luisteren en hulp komen vragen. Als ze de volgende sessie dan ook effectief goede testen en taken meebrengen, kan je niet anders dan tevreden zijn.”

Tutor: “Het contact met de leerlingen loopt ontzettend goed. Hun feedback is eigenlijk de belangrijkste die we krijgen. Bijvoorbeeld wanneer ze een goede toets gemaakt hebben en deze vol trots laten zien. Of wanneer ze vertellen dat ze een schema verder afgemaakt hebben en het wel degelijk geholpen heeft bij het leren.”

Niettegenstaande de tutors in het algemeen tevreden zijn over het tutorproject, blijken er toch significante verschillen te bestaan tussen de gerapporteerde appreciatie van tutors uit verschillende projecten. Dit meer bepaald wat betreft de algemene tevredenheid over de deelname aan het project ($F=3.02$, $df=5$, $p<.05$), de tevredenheid over de voorbereiding op de tutorrol ($F=6.07$, $df=5$, $p<.001$) en de tevredenheid over de ondersteuning vanuit de opleiding ($F=8.67$, $df=5$, $p<.001$). Tutors die over deze aspecten minder tevreden zijn, rapporteren vooral knelpunten op organisatorisch vlak, waardoor te weinig tijd en aandacht uitgaat naar de pedagogisch-didactische vorming en de tussentijdse begeleiding vanuit de instelling voor hoger onderwijs.

De grootste eensgezindheid tussen de tutors van de verschillende projecten is terug te vinden op het vlak van de tevredenheid over de kwaliteit van de opgebouwde relatie met hun tutees.

Gepercipieerde waarde van vooropgestelde doelen

Tabel 7 geeft voor de verschillende doelstellingen voor zowel tutors als tutees aan in welke mate de tutors deze belangrijk en na te streven vinden in het kader van het tutorproject. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet belangrijk) tot maximum 5 (heel belangrijk).

Tabel 7: Overzicht van de door tutors gepercipieerde waarde van doelen in de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatatie van de leerlingen	4.57	0.59
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	4.34	0.68
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	4.63	0.57
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	3.78	0.73
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	3.64	0.81
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	3.34	0.91
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	4.34	0.66
Doelen voor de tutors		
Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden	4.18	0.63
Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen	4.49	0.65
Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen	4.35	0.72
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden	3.17	1.04
Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld	3.62	0.94
Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs	4.39	0.80

De resultaten tonen aan dat de tutors de vooropgestelde doelen voor zichzelf en voor hun tutees hoofdzakelijk “belangrijk” tot “heel belangrijk” achten. Opvallend daarbij is dat de tutors het bevorderen van de leer- en studiemotivatie en het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de tutees, alsook het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken en het werken aan een efficiënte studiemethode wat belangrijker vinden dan de louter cognitieve doelstellingen, gericht op het bevorderen van inzicht in de leerinhouden en betere studieresultaten. Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de tutees wordt slechts “vrij belangrijk” geacht. Deze bevinding hangt samen met het feit dat een aantal projecten werkt met basisschoolleerlingen, waardoor dit eerder als doel in de relatief verdere toekomst wordt aanzien. Toch zijn tutors zich bewust van het feit dat zij op dit vlak een rolmodel kunnen zijn voor hun tutees.

Tutor: “Door te werken met hogeschoolstudenten of universitaire studenten kunnen de leerlingen misschien zelf gemotiveerd raken naar verdere studies en zich dus hiervoor meer inzetten. Dit project zal na verloop van tijd nog steeds zijn vruchten afwerpen.”

Met betrekking tot de beoogde doelen voor zichzelf als tutor geven de studenten aan vooral veel belang te hechten aan het verwerven van sociaal-communicatieve en begeleidingsvaardigheden. Ook het kennismaken met en adequater omgaan met diversiteit in het onderwijs vinden ze cruciaal. Zelf beter inzicht verwerven in de leerinhouden en het eigen zelfbeeld en zelfvertrouwen opkrikken vinden ze “vrij belangrijk” tot “belangrijk”.

Gepercipieerde effectiviteit

Tabel 8 geeft aan in hoeverre de tutors de doelstellingen bereikt achten doorheen en naar aanleiding van het project. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet bereikt) tot maximum 5 (helemaal bereikt).

Tabel 8: Overzicht van de door tutors gepercipieerde effectiviteit van de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatie van de leerlingen	3.45	0.76
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	3.40	0.70
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	3.57	0.70
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	3.12	0.71
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	3.13	0.82
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	2.65	0.91
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	3.80	0.70
Doelen voor de tutors		
Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden	3.87	0.62
Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen	3.79	0.68
Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen	3.68	0.75
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden	3.16	0.86
Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld	3.53	0.77
Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs	3.89	0.87

De resultaten tonen aan dat de tutees, aldus de tutors, de vooropgestelde doelstellingen gemiddeld “min of meer bereikt” of “bereikt” hebben. Enkel met betrekking tot het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen lijken de tutors wat terughoudender. Gemiddeld geven de studenten aan dat deze doelstelling “niet echt” of slechts “min of meer bereikt” is. Opnieuw kan worden aangegeven dat dit doel eerder in de relatief verdere toekomst ligt, vooral voor projecten waarin basisschoolleerlingen als tutees betrokken zijn.

De positieve resultaten voor de tutees schrijven de tutors vooral toe aan het werken in een minder schoolse en eerder informele context, waarin toch een werk- en leeromgeving wordt gecreëerd en aan motivatie wordt gewerkt; aan het samenwerken in kleine groepjes, waardoor ook een meer gedifferentieerde en individuele ondersteuning mogelijk is; aan de expliciete aandacht voor taalondersteuning; aan de nauwe band en de vertrouwensrelatie die met de tutor wordt opgebouwd en aan de succeservaringen die tutees in de begeleidingssessies opdoen.

Tutor: “Vooral de samenkomsten op een minder formele manier draagt enorm bij tot de openheid van de leerlingen en het zichzelf openstellen voor een andere aanpak.”

Tutor: “Als je ziet dat de leerlingen vorig jaar, op één jaar, op talig gebied twee jaar vooruit gingen, kan je van een meerwaarde spreken. Verder hebben onze kinderen het meestal moeilijk met het samenwerken met leraren en anderen die ‘boven’ hun staan. Wij tonen dat dit samenwerken ook leuk en leerrijk kan zijn.”

Tutor: “Ik vond het fijn om maar enkele leerlingen te begeleiden. Ik kon mijn aandacht echt verdelen over hen en hen goed begeleiden met hun werk. Ze hebben extra bevestiging nodig en een luisterend oor, daarom vond ik het ook fijn dat ik met enkele leerlingen kon werken en iedereen voldoende aandacht kon geven.”

Tutor: “De leerlingen krijgen hulp door iemand die niet in functie komt van leraar. Dit zorgt voor een vertrouwensband tussen tutee en tutor en heeft een positieve invloed op de begeleiding.”

Tutor: “Het feit dat je een band opbouwt met de leerlingen, en dat ze zien dat er toch iemand is bij wie ze terecht kunnen. Ze zien dat de school moeite voor hen doet, hen wil vooruit helpen, en de energie die wij als tutors in het project steken wordt door de leerlingen positief ontvangen. Dan worden ze op den duur ook weer gemotiveerd.”

Tutors zijn zich echter ook bewust van het feit dat een langetermijn werking cruciaal is om duurzame effecten te bewerkstelligen.

Tutor: “Ik denk dat resultaten zeker te bereiken zijn, echter slechts op lange termijn. Het is een langdurig proces, waar wij waarschijnlijk slechts een deel van uitmaken.”

Wat de effecten voor zichzelf als tutor betreft, geven de studenten aan de vooropgestelde doelen gemiddeld “min of meer bereikt” of “bereikt” te hebben. Meer specifiek blijkt bovendien dat respectievelijk 81.8%, 70.7%, 64.3% en 74,7% van de bevroagde tutors expliciet aangeeft de doelen met betrekking tot het ontwikkelen van meer sociaal-communicatieve vaardigheden, het motiveren van leerlingen, het begeleiden en coachen van groepjes leerlingen en het bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs “bereikt” of “helemaal bereikt” te hebben naar aanleiding van het tutorproject.

Naast het bereiken van de vooropgestelde doelstellingen, beklemtonen de tutors bovendien dat hun deelname aan het tutorproject een duidelijke meerwaarde biedt in het kader van hun opleiding en voor hun persoonlijke ontwikkeling. Vooral de mogelijkheid om de praktijk te confronteren met de theorie, het leggen en onderhouden van contacten met andere actoren in het onderwijs, zoals ouders en leraren, en de kennismaking met de verscheidenheid aan doelgroepen wordt sterk geapprecieerd.

Tutor: *“Ik vind vooral de meerwaarde voor je ontwikkeling als persoon belangrijk. Het is een ander leren dan binnen andere opleidingsonderdelen.”*

Tutor: *“Het is praktijkervaring: eindelijk wordt theorie eens aan praktijk gekoppeld. Het is ook een levenservaring, verrijking.”*

Tutor: *“De meerwaarde voor mij was sowieso de aanraking met de praktijk en vooral met de reacties van de ouders zelf die duidelijke vorderingen merken bij hun kind. In onze opleiding is het zeker een meerwaarde gezien ieder contactuur met de praktijk van cruciaal belang is voor ons en we direct resultaat kunnen zien.”*

Tutor: *“Ik denk dat ik me vooral bewuster ben geworden van de diversiteit in het onderwijs. Verder besef ik ook dat het grootste probleem van leerachterstand er een is van motivatie en studiemethode en niet zozeer van capaciteit.”*

Tutors merken tot slot op dat student tutoringprojecten inherent de potentie in zich dragen om ook ouders en leraren te beïnvloeden. Toch rapporteren ze dat er, voornamelijk wat de samenwerking met ouders betreft, zeker nog mogelijkheden tot verbetering zijn.

Tutor: *“Ik vind het zeer belangrijk dat sommige ouders de tutor hebben ontmoet, bij mij is dit niet het geval! Dat vind ik jammer want ik had de ouders gerust willen stellen en de vorderingen willen aantonen, maar ik besef ook wel dat het voor andere culturen niet makkelijk is om de drempel naar ons (leraren) te overwinnen als je zelf geen Nederlands spreekt.”*

Tutor: *“Ik denk dat het voor de leraren best wel eens interessant kan zijn om ons bezig te zien. Ik hoop/denk dat onze aanwezigheid en enthousiasme toch invloed heeft op de ingesteldheid van de andere leraren van de school.”*

Betrokkenen uit de partnerscholen

Kenmerken van de respondenten

29 betrokkenen uit de partnerscholen (18 mannelijke en 11 vrouwelijke) uit 5 verschillende projecten vulden de online vragenlijst in. 28 van de 29 respondenten zijn Belg, 1 leraar heeft de Nederlandse nationaliteit en allen hebben ze het Nederlands als thuistaal. Het gaat om respondenten betrokken in het Buddy-project (Leuven) (31%), TutorBabbel (Gent) (24.1%), Brutus (Brussel) (31%), het Project Leesbegeleiding (Brussel) (6.9%) of het Tutoringproject van de Arteveldehogeschool (Gent) (6.9%). 48.3% van de respondenten geeft aan in het project betrokken te zijn als leraar van leerlingen die begeleid worden, 41.4% van de respondenten is betrokken als schoolcoördinator van het tutoringproject, de overige 10.3% van de respondenten zijn vanuit een andere functie rechtstreeks bij het project betrokken (directie, zorgcoördinator of pedagogische begeleider).

De onderwijservaring van de respondenten ligt tussen de 1 en de 35 jaar, met een gemiddelde onderwijservaring van 15.14 jaar ($SD=9.56$).

Tevredenheid

Tabel 9 vat voor de bevroagde betrokkenen uit de partnerscholen de resultaten samen met betrekking tot de appreciatie van hun deelname aan het project, de organisatie ervan en de relatie tussen tutor en tutees. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet tevreden) tot maximum 5 (zeer sterk tevreden).

De resultaten tonen aan dat de betrokkenen uit de partnerscholen over alle bevroagde projecten heen gemiddeld “sterk tevreden” zijn over hun deelname aan het tutorproject. Verder zijn ze “tevreden” tot “sterk tevreden” over de voorbereiding en ondersteuning die de tutors ontvangen naar aanleiding van het project, alsook over de betrokkenheid van de tutors en de relatie tussen tutor en tutees.

Tabel 9: Overzicht van de gerapporteerde tevredenheid door de betrokkenen uit de partnerscholen (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Tevredenheid over de deelname aan het project	4.07	0.65
Tevredenheid over de organisatie van het project		
Tevredenheid over voorbereiding van de tutors	3.50	0.88
Tevredenheid over ondersteuning van de tutors	3.70	0.72
Tevredenheid over mate waarin tutors betrokken worden	3.89	0.64
Tevredenheid over de relatie tussen tutor en tutee	3.96	0.65

De betrokkenen uit de partnerscholen blijken vooral tevreden te zijn wegens de extra kansen die in het kader van het tutoringproject gecreëerd worden voor hun leerlingen, maar ook omwille van de meerwaarde voor de studenten en voor zichzelf als leraar. Ook de waarneembare positieve evolutie bij de leerlingen en de inzet en het enthousiasme van de tutors draagt sterk bij tot hun tevredenheid.

Schoolcoördinator: *“Voor onze school is het fijn dat we beroep kunnen doen op een groot aantal tutors, de nood aan ondersteuning is erg groot op onze school. We zijn zéér tevreden omdat (1) de leerlingen op deze manier de kans krijgen om toch positieve ervaringen op te doen op school. Zo vergroot hun kans dat ze de school met een diploma zullen kunnen verlaten. (2) omdat de studenten enorm veel leren door dit project. Zij zijn gewoon om te werken met ‘klassen’ en niet met ‘leerlingen’. Dit project opent hun ogen, ze zullen er hoe dan ook wat van meenemen naar hun klaspraktijk! (3) omdat de school reeds een systeem van studiebegeleiding had, maar de vraag naar ondersteuning blijft groot, dus we zijn blij dat we een beroep kunnen doen op de studenten.”*

Directie: *“Het was een leerrijke ervaring voor alle partijen, school, leerlingen, tutors, leraren,... Het bracht de leraren ook andere inzichten bij en liet hen nadenken over hun manier van werken. Alle partijen hebben eruit geleerd en onze leerlingen gebruiken de tips die ze aangeleerd hebben nog steeds.”*

Leraar: *“Ik heb nog niet zoveel studenten met zo’n vaardigheid, enthousiasme en creativiteit bezig gezien, ook al hadden ze soms wat moeilijke noten te kraken. Het feit dat er nog een regelmatig contact is spreekt voor zich.”*

Leraar: *“Het was mooi om te zien hoe beide partijen groeiden. Niet alleen de leerlingen uit mijn klas maar ook de studenten leerden bij. En dan voel je dat je goed bezig bent.”*

Knelpunten die door de betrokkenen uit de partnerscholen worden aangehaald zijn zo goed als allemaal van organisatorische aard.

Leraar: *“De tutors krijgen soms andere (stage-)opdrachten op de momenten dat ze de tutorbegeleiding moeten geven. Daardoor kunnen ze regelmatig niet aanwezig zijn.”*

Schoolcoördinator: *“De taakbelasting voor de schoolcoördinator is groter dan verwacht. Daarover is vooraf onvoldoende gecommuniceerd.”*

Schoolcoördinator: *“Er is wel degelijk werkbelasting binnen de school: er zijn geen uren voor voorzien, ondanks het vele werk dat door een intern iemand moet uitgevoerd worden.”*

Schoolcoördinator: *“Passende uren vinden is niet altijd eenvoudig.”*

Tot slot rapporteren de betrokkenen uit de partnerscholen dat ook de ouders van de tutees tevreden zijn over de tutoringprojecten en de steun die hun kind in dit verband ontvangt. Anderzijds blijkt het engageren van ouders met het oog op het doorspelen van informatie of om hen explicieter te betrekken niet altijd vanzelfsprekend.

Schoolcoördinator: *“De ouders kregen de kans om op het oudercontact te overleggen met de tutors. Een behoorlijk aantal ouders ging hier op in. De reacties van de ouders zijn positief.”*

Schoolcoördinator: *“Ouders staan heel positief tegenover het project en er bereiken me goede commentaren. Mond-tot-mond reclame zorgde ervoor dat ook andere leerlingen zich inschreven.”*

Leraar: *“Het was moeilijk om onze ouders echt te betrekken, maar de ouders die zijn gekomen hebben zeker een betere kijk op het werk van hun kind gekregen.”*

Gepercipieerde waarde van vooropgestelde doelen

Tabel 10 geeft aan in welke mate de betrokkenen uit de partnerscholen de verschillende doelstellingen voor tutors en tutees belangrijk en nastrevenswaardig vinden in het kader van het tutorproject. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet belangrijk) tot maximum 5 (heel belangrijk).

Tabel 10: Overzicht van de door de betrokkenen uit de partnerscholen gepercipieerde waarde van de doelen in de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatatie van de leerlingen	4.45	0.69
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	4.41	0.73
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	4.38	0.82
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	4.24	0.69
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	3.72	0.84
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	3.45	0.91
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	4.48	0.74
Doelen voor de tutors		
Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden	4.21	0.68
Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen	4.48	0.79
Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen	4.38	0.68
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden	3.72	1.00
Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld	4.07	0.65
Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs	4.34	0.72

De resultaten tonen aan dat de betrokkenen uit de partnerscholen de vooropgestelde doelen voor hun leerlingen en de tutors hoofdzakelijk “belangrijk” tot “heel belangrijk” achten. Net als bij de tutors valt ook op dat het bevorderen van de leer- en studiemotivatatie en het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de tutees, alsook het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken en het werken aan een efficiënte studiemethode belangrijker wordt geacht dan het werken aan betere studieresultaten van de leerlingen, wat eerder kan beschouwd worden als een langetermijneffect. Hetzelfde geldt ook voor het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de tutees, wat eveneens eerder een perspectief op langere termijn is.

Gepercipieerde effectiviteit

Tabel 11 vat samen in hoeverre de betrokkenen uit de partnerscholen de vooropgestelde doelstellingen bereikt achten doorheen en naar aanleiding van het project. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet bereikt) tot maximum 5 (helemaal bereikt).

Tabel 11: Overzicht van de door de betrokkenen uit de partnerscholen gepercipieerde effectiviteit van de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatatie van de leerlingen	3.37	0.69
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	3.15	0.60
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	3.63	0.84
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	3.04	0.60
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	2.96	0.81
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	2.56	0.77
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	3.63	0.79
Doelen voor de tutors		
Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden	3.61	0.72
Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen	3.61	0.58
Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen	3.63	0.88
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden	3.25	0.68
Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld	3.59	0.50
Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs	3.92	0.83

De resultaten tonen aan dat de tutees, aldus de betrokkenen uit de partnerscholen, de vooropgestelde doelstellingen met betrekking tot een hogere studiemotivatatie, meer efficiënte studiemethoden, dieper inzicht in de leerinhouden en betere leerresultaten gemiddeld “min of meer bereikt” hebben. Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen is volgens de respondenten echter gemiddeld “niet echt” of slechts “min of meer bereikt”. Zoals ook reeds bij de andere actoren vermeld, hangt dit samen met het feit dat deze doelstellingen zeker voor een deel van de betrokken tutees (vooral dan de leerlingen uit het basis-onderwijs) nog eerder verderaf ligt. De belangrijkste effecten zijn er, aldus de betrokkenen uit de partnerscholen, op het vlak van het opdoen van succeservaringen en het opkrikken van het zelfvertrouwen en het zelfbeeld van de leerlingen. Deze doelstellingen blijken “min of meer bereikt” tot “bereikt” te zijn bij de leerlingen.

De positieve resultaten voor de tutees schrijven de respondenten uit de partnerscholen vooral toe aan de extra steun die ze van hun tutor ontvangen en aan de opgebouwde positieve band. Ook de gedifferentieerde werking in kleine groepen speelt volgens hen een belangrijke rol.

Leraar: *“Alle partijen hebben iets geleerd en het bijna persoonlijk begeleid worden doet kinderen groeien. Ze leerden natuurlijk ook inhoudelijk veel bij!”*

Leraar: *“De voor mij belangrijkste doelstelling is zeker bereikt: meer zelfvertrouwen en daardoor nóg meer zin om te leren en te werken en betere resultaten.”*

Schoolcoördinator: *“De leerlingen die van thuis uit niet de optimale ondersteuning krijgen, krijgen het gevoel dat er toch iemand achter hen staat en behalen ook hierdoor betere resultaten.”*

Leraar: *“Ze worden min of meer individueel begeleid en dat doet hen eens deugd. Niet dat kleine deeltje van een grote groep zijn maar persoonlijk begeleid worden.”*

Wat de effecten voor de tutors betreft, geven de betrokkenen uit de partnerscholen aan dat de vooropgestelde doelen gemiddeld “min of meer bereikt” of “bereikt” zijn. Vooral op het vlak van het kennismaken met en adequater omgaan met diversiteit blijkt het project waardevol te zijn. De praktijkervaring en het directe contact met de tutees dragen hiertoe zeker bij.

Schoolcoördinator: *“De tutors komen heel nauw in contact met de leerlingen en krijgen meer inzicht in problemen die zich kunnen voordoen. Het leren individueel remediëren zal hun latere werkwijze enkel ten goede komen.”*

Schoolcoördinator: *“Op deze manier leren ze omgaan met leerstof en jongeren. Ze kunnen merken dat leerstof kennen en leerstof uitleggen iets heel verschillends is.”*

Directie: *“De meerwaarde voor de studenten is de kennismaking met verschillende gezinnen en nationaliteiten, de verscheidenheid in de beginsituatie bij elk kind en de invloed van de thuissituatie op het maken en opvolgen en hulp bij taken.”*

De betrokkenen uit de partnerscholen waarbij de tutor sessies op school plaatsvinden, geven aan dat het tutorproject ook voor hen een meerwaarde oplevert. Vooral het kennismaken met een andere aanpak en de mogelijkheid om hun leerlingen in een kleine groep en andere context aan het werk te zien en te observeren draagt hiertoe bij.

Leraar: *“Ikzelf krijg tijdens de observaties de kans om kennis te maken met nieuwe technieken.”*

Leraar: *“Je krijgt de kans om je eigen leerlingen uitgebreid te observeren. Bovendien krijg je van de leerlingen informatie waar je zelf, wanneer het kind in grote groep zit, nooit zou achterkomen.”*

Betrokkenen uit het hoger onderwijs

Kenmerken van de respondenten

16 betrokkenen uit de instellingen voor hoger onderwijs (3 mannen en 13 vrouwen) uit 7 van de 11 projecten vulden de online vragenlijst in. Het gaat om projectcoördinatoren, docenten van studenten die als tutor fungeren of praktijkbegeleiders. Allen zijn Belg en hebben het Nederlands als thuistaal. Concreet gaat het om betrokkenen uit het Buddy-project (Leuven) (25%), TutorBabbel (Gent) (12.5%), Brutus (Brussel) (18.8%),

het Tutoringproject van de Katholieke Hogeschool Mechelen, (12.5%), het Project Leesbegeleiding (Brussel) (6.3%), het Tutoringproject van de Arteveldehogeschool (Gent) (18.8%) en het Tutoringproject van KaHo Sint-Lieven (Sint-Niklaas) (6.3%).

Het aantal jaar onderwijservaring van de respondenten uit het hoger onderwijs varieert van 0 tot 20 jaar, met een gemiddelde onderwijservaring van 6.38 jaar ($SD=6.44$).

Tevredenheid

Tabel 12 geeft voor wat betreft de tevredenheid van de betrokkenen uit de instellingen voor hoger onderwijs de gemiddelden en standaarddeviaties weer. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet tevreden) tot maximum 5 (zeer sterk tevreden).

Deze resultaten tonen aan dat de betrokkenen uit de instellingen voor hoger onderwijs zowel over alle bevraagde projecten heen gemiddeld “sterk tevreden” zijn als over hun deelname aan het tutorproject en over de band die tussen tutors en tutees werd opgebouwd. Wat de organisatie van het project betreft is men doorgaans “tevreden” over zowel de voorbereiding en begeleiding van de tutors, als over de mate waarin de tutors betrokken worden.

Tabel 12: Overzicht van de gerapporteerde tevredenheid door de betrokkenen uit het hoger onderwijs (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Tevredenheid over de deelname aan het project	4.06	0.77
Tevredenheid over de organisatie van het project		
Tevredenheid over voorbereiding van de tutors	3.44	0.81
Tevredenheid over ondersteuning van de tutors	3.56	0.73
Tevredenheid over mate waarin tutors betrokken worden	3.79	0.80
Tevredenheid over de relatie tussen tutor en tutee	4.20	0.63

De betrokkenen uit de instellingen voor hoger onderwijs zijn voornamelijk tevreden over het project omwille van de beoogde doelstellingen voor de verschillende actoren, de goede samenwerking tussen en de inzet van alle betrokken partijen, alsook omwille van de positieve resultaten.

Docent: “Ik ben zeer tevreden over de doelstellingen van het project. De doelgroep die geviseerd wordt is zeer belangrijk en wordt vaak vergeten en aan zijn lot overgelaten. De hulp die de tutors bieden is ook goed en ondersteunend.”

Projectcoördinator: “Ik was heel tevreden over de relatie tutee-tutor. Je zag wanneer deze relatie goed zat, dat dit een belangrijke hefboom was voor het opdoen van succeservaringen, een positiever zelfbeeld, zelfvertrouwen en motivatie. Doordat de begeleidingssessies in de klas plaatsvonden, waren de leraren ook actief betrokken. Dit had tot gevolg dat de leraren actief over hun aanpak reflecteerden en naarmate het project vorderde, de bereidheid toonden om nieuwe werkvormen te integreren. Ik was heel tevreden over de positieve betrokkenheid en het enthousiasme van alle actoren (leraren, brugfiguren, tutors, tutees). Dit zorgde er mede voor dat er mooie resultaten werden bereikt, namelijk een toename in leermotivatie, zelfstandigheid van de leerlingen, probleemoplossend denken, aangescherpte metacognitieve vaardigheden, kapstokken om informatie te verwerken, enz.”

Docent: “Studenten hebben een leefwereld leren kennen. Ze hebben een band opgebouwd met de leerlingen. Ze hebben iets kunnen betekenen voor deze kinderen, de leraar en de ouders. Ze hebben gewerkt met doelgroep-specifieke leerlingen. Ze hebben ook contact gehad met ouders. Persoonlijk vind ik de gedeelde verantwoordelijkheid en samenwerken met alle partners (school – stad – studenten – zorgcoördinator – kinderwerking) een meerwaarde en een stap in de richting van een bredeschoolgedachte.”

Net als bij de betrokkenen uit de partnerscholen rapporteren de actoren uit de instellingen voor hoger onderwijs vooral knelpunten die terug te brengen zijn tot organisatorische moeilijkheden of problemen. Aanvullend steekt ook de vraag naar een geplande evaluatie op basis van geëxpliciteerde criteria de kop op. Tot slot blijkt ook de zekerheid omtrent continuïteit en de voortgang van het project een heikel punt.

Projectcoördinator: “Over de praktische uitwerking van het project ben ik minder tevreden, vooral de communicatie tussen de verschillende actoren loopt vaak spaak. Hieraan moet zeker nog gewerkt worden.”

Projectcoördinator: “Een dergelijk project staat of valt met goede communicatie (duidelijke afspraken, ieder op de hoogte van rechten en plichten,...). Dit is een werkpunt dat voor ons project zeker geldt.”

Docent: “Naar volgend jaar toe zou ik voorstellen om de evaluatie van het project grondiger te plannen uitgaande van operationele doelen met duidelijk vooraf opgestelde succesindicatoren.”

Praktijkbegeleider: “Een knelpunt is het niet weten in hoeverre er continuïteit is voor het project. Dit is vervelend voor de begeleiding, voor de studenten (Is dit een optie volgend jaar?), voor de school en voor de leerlingen (Kan ik volgend jaar nog een begeleiding genieten?).”

Gepercipieerde waarde van vooropgestelde doelen

Tabel 13 geeft voor de verschillende doelstellingen aan in welke mate de betrokkenen uit het hoger onderwijs deze belangrijk en na te streven vinden in het kader van het tutorproject. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet belangrijk) tot maximum 5 (heel belangrijk).

Tabel 13: Overzicht van de door de betrokkenen uit het hoger onderwijs gepercipieerde waarde van de doelen in de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatatie van de leerlingen	4.38	0.50
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	4.31	0.70
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	4.63	0.50
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	3.81	0.83
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	3.50	0.89
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	3.81	0.75
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	4.31	0.70
Doelen voor de tutors		
Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden	4.13	0.81
Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen	4.19	0.66
Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen	4.13	1.09
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden	3.19	0.98
Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld	3.88	0.89
Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs	4.63	0.72

De resultaten tonen aan dat betrokkenen uit het hoger onderwijs de vooropgestelde doelen voor de tutees hoofdzakelijk “belangrijk” tot “heel belangrijk” achten. Opmerkelijk daarbij is – net als bij de opvattingen van de tutors – dat de respondenten uit het hoger onderwijs het bevorderen van de leer- en studiemotivatie en het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de tutees, alsook het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken en het werken aan een efficiënte studiemethode belangrijker vinden dan de louter cognitieve doelstellingen, gericht op het bevorderen van inzicht in de leerinhouden en betere studieresultaten. Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de tutees wordt door deze respondenten opnieuw eerder “vrij belangrijk” geacht.

Met betrekking tot de beoogde doelen voor de tutors wordt vooral veel belang gehecht aan het verwerven van sociaal-communicatieve en begeleidingsvaardigheden, alsook aan het leren motiveren van leerlingen. Het kennismaken met en adequater omgaan met diversiteit in het onderwijs wordt eveneens “heel belangrijk” geacht. Zelf beter inzicht verwerven in de leerinhouden en het eigen zelfbeeld en zelfvertrouwen opkrikken vindt men “vrij belangrijk” tot “belangrijk”.

Gepercipieerde effectiviteit

Tabel 14 geeft aan in hoeverre de betrokkenen uit het hoger onderwijs de doelstellingen voor tutors en tutees bereikt achten. De schaal loopt van minimum 1 (helemaal niet bereikt) tot maximum 5 (helemaal bereikt).

Tabel 14: Overzicht van de door tutors gepercipieerde effectiviteit van de tutorprojecten (gemiddelde en standaarddeviatie)

	Gemiddelde	SD
Doelen voor de tutees		
Een positieve evolutie in de leer- en studiemotivatie van de leerlingen	3.63	0.52
Een positieve evolutie in de studiemethoden van de leerlingen	3.63	0.74
Een positieve evolutie in het zelfvertrouwen en zelfbeeld van de leerlingen	3.63	0.52
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden bij de leerlingen	3.00	0.54
Een positieve evolutie in de leerresultaten van de leerlingen	3.25	0.89
Het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen	3.00	0.54
Het opdoen van succeservaringen rond schoolse taken door de leerlingen	4.00	0.87
Doelen voor de tutors		
Een positieve evolutie in sociale en communicatieve vaardigheden	3.92	0.67
Een positieve evolutie in het motiveren van leerlingen	4.09	0.54
Een positieve evolutie in de begeleidingsactiviteiten met groepjes leerlingen	4.00	1.25
Een positieve evolutie in het inzicht in de leerinhouden	3.73	0.47
Een positieve evolutie in je zelfvertrouwen en zelfbeeld	3.75	0.62
Kennismaken met en bewuster leren omgaan met diversiteit in het onderwijs	4.33	0.49

De resultaten tonen aan dat de tutees, aldus de betrokkenen uit het hoger onderwijs, de vooropgestelde doelstellingen met betrekking tot een hogere studiemotivatie, efficiëntere studiemethoden, een beter zelfbeeld en het opdoen van schoolse succeservaringen gemiddeld “min of meer bereikt” tot “bereikt” hebben. Met betrekking tot het ontwikkelen van duidelijke toekomstperspectieven bij de leerlingen, dieper inzicht

in de leerinhouden en verbeterde leerresultaten is men terughoudender. Gemiddeld geven de respondenten uit het hoger onderwijs aan dat deze doelstellingen “min of meer bereikt” zijn. Met betrekking tot het verbeteren van leerresultaten wijzen de respondenten er ons op dat dit een doel op langere termijn is, waar men zich niet blind mag op staren.

Praktijkbegeleider: *“Ik wil voor ogen houden dat men een verbetering van schoolresultaten niet mag zien als resultaat, alleszins mogen we er ons niet op vastpinnen, want een achterstand (van jaren) is moeilijk in één semester te overbruggen.”*

De positieve effecten voor de tutees worden voornamelijk toegeschreven aan de persoonlijke begeleiding die de tutees in het kader van het tutorproject ontvangen.

Projectcoördinator: *“De leerlingen die ons project wil helpen, zijn een heel belangrijke doelgroep. Voor hen kan een dergelijke persoonlijke begeleiding veel uitmaken.”*

Praktijkbegeleider: *“Het gevoel hebben dat er iemand echt geeft om hun studieresultaten en dat er aandacht wordt besteed aan hun leerproblemen, is volgens mij zeer belangrijk opdat ze zich goed voelen op school.”*

Wat de effecten voor de tutors betreft, geven de betrokkenen uit de instellingen voor hoger onderwijs aan dat de vooropgestelde doelen gemiddeld “bereikt” zijn. Het opdoen van concrete praktijkervaring en de samenwerking met verschillende actoren binnen het onderwijs dragen daar volgens de respondenten uit het hoger onderwijs vooral toe bij. Ook wordt via het project de link gelegd met de basiscompetenties.

Projectcoördinator: *“Voor de tutors is ‘de ervaring’ vooral belangrijk: het komen in de school, kennismaken met een heel uiteenlopend leerlingenpubliek van verschillende afkomst, het zelfstandig leren ageren in een situatie.”*

Docent: *“Ze hebben geleerd van elkaar. Studenten hebben per leerjaar samengewerkt. Dit project draagt bij tot drempelverlaging en heeft als gunstig gevolg dat de studenten de ouders als partners zien. Misschien hebben ze op die manier een bijdrage geleverd aan gelijke kansen.”*

Projectcoördinator: *“Verrichten van onderzoeken (leraar als onderzoeker), leraar als cultuurparticipant, leraar als inhoudelijk expert. Studenten kunnen zo meer werk maken van nieuwe basiscompetenties: diversiteit, participatie, gelijke onderwijskansen, brede school, taalbeleid.”*

De respondenten uit het hoger onderwijs wijzen tot slot ook op de impact die de student tutoringprojecten kunnen hebben op de leraren van de tutees, op de ouders, alsook op zichzelf als partner uit het hoger onderwijs.

Projectcoördinator: *“In ons project hebben de leraren een duidelijke meerwaarde ondervonden. Ze onderwierpen hun aanpak, hun lesstijl aan een kritische blik. Door het project gingen de leraren hierover ook onderling overleggen en reflecteren. Voor de leraren was het project ook een hefboom om nieuwe werkvormen uit te proberen en in te voeren. De leraren merkten dat de leerlingen meer gewapend waren om zelfstandig en in groep te werken. Voor de leraren was het project ook goed om nog een beter zicht te krijgen op de mogelijkheden en de werkpunten van hun leerlingen.”*

Docent: *“Dit project werkt drempelverlagend naar ouders toe. Het is voor hen gemakkelijker de weg naar school te vinden en leraren via de tutors te durven aanspreken.”*

Praktijkbegeleider: *“Ik krijg zo meer feeling met de echte wereld van de kansarmoede via mijn studenten als kanaal. Zij brengen de ervaringen mee naar school en daar worden die geanalyseerd en gekaderd.”*

Conclusie

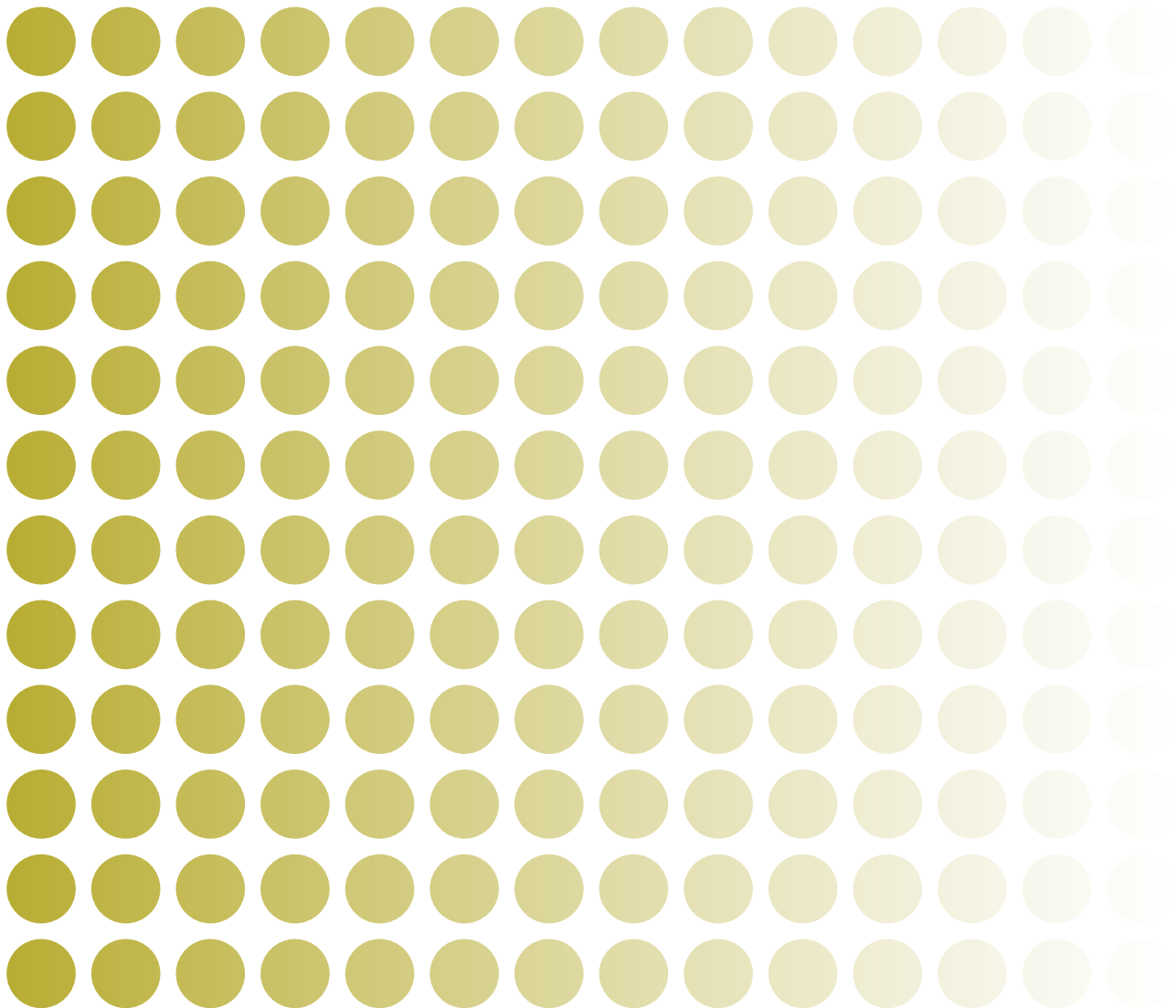
De online bevraging bij de verschillende betrokkenen bij de student tutoringprojecten leverde een veelheid aan resultaten op. Opvallend is in eerste instantie de doorgaans sterke eensgezindheid van deze actoren over hun tevredenheid over deelname en organisatie van het project. Deze tevredenheid blijkt zeker te wijten te zijn aan de effecten die uit het project resulteren, alsook aan de samenwerking, de betrokkenheid en de inzet van de verschillende partijen. Het brede draagvlak van de projecten bij de actoren van verschillende onderwijsniveaus blijkt een absolute meerwaarde te zijn, maar niet in het minst staan het enthousiasme en de inspanningen van de tutors en hun tutees op het voorplan, wat door alle betrokkenen ook als zodanig wordt erkend. Wat de tevredenheid van de betrokkenen eerder hypothekeert zijn ‘kinderziektes’ op organisatorisch vlak.

Verder vinden de bevragden de doelstellingen die in het kader van de projecten worden vooropgesteld en nagestreefd bij zowel tutors als tutees veelal belangrijk. Maar meer nog, de projecten lijken er ook in te slagen effectief bij te dragen tot het bereiken van deze doelstellingen. Treffend daarbij is dat de verschillende actoren niet enkel of in de eerste plaats het accent leggen op verbeterde leerprestaties bij de tutees, maar wel op het bevorderen van de studiemotivatie via het opdoen van schoolse succeservaringen, het werken aan efficiëntere studiemethoden en het ontwikkelen van een beter zelfbeeld en meer zelfvertrouwen met betrekking tot schoolse contexten. De positieve resultaten die voor de tutees gerapporteerd worden, schrijven de respondenten hoofdzakelijk toe aan de gedegen begeleiding in kleine groep, waardoor een meer gedifferentieerde aanpak mogelijk is op maat van de individuele tutees. Minstens even belangrijk daarbij is de vertrouwensband die doorheen het project groeit tussen tutors en tutees. Voor de tutors bieden de projecten vooral kansen om praktijkervaringen op te doen, die hen uitdagen hun visie en kijk op bepaalde groepen leerlingen of scholieren open te breken. Aanvullend wordt ook gewezen op de meerwaarde van de projecten voor de betrokkenen uit de partnerscholen, de ouders van de tutees en de betrokkenen uit het hoger onderwijs.

DEEL 3

Aanbevelingen

Het gevoerde onderzoek had niet enkel tot doel een inventarisatie te bieden van student tutoringinitiatieven in het Vlaamse onderwijs, maar wil tevens handvatten aanreiken aan geïnteresseerde scholen of instellingen voor hoger onderwijs die van start wensen te gaan met een dergelijk project. De lessen die getrokken kunnen worden uit de gepresenteerde praktijkvoorbeelden maken het immers mogelijk enkele concrete praktijk- en/of beleidsaanbevelingen te formuleren.

Succesfactoren

Ondersteuning van de tutors

Nagenoeg alle bevroegden zijn het erover eens dat een degelijke voorbereiding en een continue ondersteuning van de studenten essentieel zijn voor het succes van het student tutoringproject. Studenten dienen in de eerste plaats voorbereid te worden op het tutorschap aan de hand van een vormingstraject waarin ze zich algemene pedagogische en/of didactische inzichten en vaardigheden eigen maken. De meest effectieve en efficiënte manier om dit te doen bestaat uit een praktijkgerichte vorming waarin het verwerven van coachings- en begeleidingstechnieken centraal staat. Daarnaast dienen studenten concreet op de hoogte gesteld te worden van de werking en doelstellingen van het student tutoringproject, alsook de verwachtingen naar hun functie als tutor toe.

Tutoring vraagt niet enkel om een voorafgaande vorming, maar tevens om een permanente ondersteuning van de studenten. Systematisch ingebouwde reflectiemomenten over de hele periode van het tutoringtraject, in de vorm van super- of intervisie, zijn volgens de respondenten een te vervullen randvoorwaarde. Ze maken het voor de studenten mogelijk ervaringen en emoties te ventileren, te leren uit elkaars verhalen en de motivatie en het engagement als tutor terug te vinden of te vergroten. Bovendien leiden reflecties in groep tot bewustwording van de sterktes en zwaktes van de eigen begeleidingsaanpak, wat bijsturing of verdieping van de persoonlijke competenties mogelijk maakt. Dat laatste wordt volgens sommige respondenten eveneens bewerkstelligd door de tussentijdse feedback van de (vak)leerkrachten van de tutees aan de tutors. Studenten geven aan meer competent te kunnen handelen dankzij het pedagogisch of didactisch advies van de leerkrachten over de invulling of aanpak van de tutoring. De informatie-uitwisseling door de (vak)leerkracht omtrent de vorderingen en/of blijvende moeilijkheden van de tutees, maakt het de tutor ook mogelijk maatwerk te blijven leveren tijdens de begeleidingssessies. Dit alles resulteert in een optimalisering van het tutorschap en bijgevolg een verhoogde effectiviteit van het student tutoringproject.

Coördinerende verantwoordelijken op verschillende niveaus

Diverse partijen zijn betrokken bij een student tutoringinitiatief, waardoor de overkoepelende organisatie en opvolging van het hele project geen sinecure is. Een gedreven projectverantwoordelijke met sterk organisatorisch en coördinerend talent is bijgevolg onontbeerlijk. Hij of zij dient zich te profileren als het aanspreekpunt bij wie alle betrokken actoren terecht kunnen met onduidelijkheden, vragen, problemen of suggesties ter optimalisering van het project. Ook de mate waarin de projectverantwoordelijke communicatie en overleg bewerkstelligt met en tussen de diverse betrokkenen op de verschillende niveaus, draagt bij tot het succes van het tutoringproject. De respondenten geven tevens aan dat de projectverantwoordelijke een belangrijke taak heeft met betrekking tot de opvolging van het hele initiatief. Een formeel onderzoekskundige aanpak is naar hun mening essentieel om de knelpunten en effectiviteit van de student tutoring in al zijn dimensies aan het licht te brengen.

Naast de inspanningen van een overkoepelende verantwoordelijke, vormen de inzet en het engagement van een projectcoördinator op het niveau van de partnerschool een belangrijke succesfactor voor het student tutoringinitiatief. Een schoolcoördinator is essentieel om regelingen allerhande te treffen omtrent de praktische organisatie van de begeleidingssessies op school. Tutoren en tutees zijn daarenboven meer gemotiveerd voor de tutoring wanneer zij met vragen of ervaren problemen bij de schoolcoördinator terecht kunnen, die vervolgens voor een oplossing zorgt.

Een degelijke organisatie op alle echelons van het student tutoringproject draagt bij tot de kwaliteit van de begeleiding.

Duidelijke omkadering en structurele verankering van het project

Nagenoeg alle betrokkenen zijn het erover eens dat er bij de implementatie van een student tutoringproject nood is aan formele samenwerkingsverbanden tussen de betrokken partners. Het vrijblijvend engagement of de 'goodwill' van actoren kunnen het project onmogelijk blijvend dragen. Daarenboven is het aangewezen het initiatief te verankeren in een diversiteitsbeleid binnen de organisatie of te kaderen binnen een duidelijke visie op tutoring, onderwijs en opvoeding. Dit maakt het enerzijds mogelijk zich als instelling te profileren, anderzijds de betrokkenheid van alle personeelsleden te vragen. De respondenten geven tevens aan dat structurele inbedding van het student tutoringproject in de opleiding of het curriculum een must is.

Concrete begeleidingssessies

De ondersteuningsmomenten staan of vallen met het engagement en enthousiasme van de diverse betrokkenen, niet in het minst van de tutors en de tutees. De inzet van de studenten en leerlingen wordt in belangrijke mate ingegeven door de effectiviteit van de tutoring, wat op zijn beurt afhankelijk is van de voorbereiding en organisatie van het project. Daarnaast draagt de inbouw van een vaste structuur in de begeleidingssessies bij tot het succes ervan: een vaste tutor voor de tutee(s), systematiek in de aanpak en opbouw, materialen die aansluiten op de interesses en noden van de leerlingen,... Er moet een voldoende groot aantal contactmomenten georganiseerd worden en deze moeten kunnen doorgaan in een rustige omgeving. Het is daarbij belangrijk dat de tutors een gemoedelijke sfeer creëren voor de tutees, waar weliswaar duidelijke verwachtingen gesteld worden naar leerresultaten toe. Ten slotte dient de match tussen de tutors en de tutees bewaakt te worden: de competenties van de studenten moeten zorgvuldig worden afgewogen aan de karakteristieken en behoeften van de leerlingen.

Knelpunten

De succesfactoren van sommige projecten worden door de betrokkenen van andere initiatieven genoemd als knelpunten of noden die dringend dienen opgevuld. Het grootste struikelblok bij alle projecten betreft de onzekerheid over de continuïteit van de financiële middelen. Allen geven aan elk werkjaar opnieuw naar nieuwe of bijkomende financiële ondersteuners op zoek te moeten en bijgevolg zeer bezorgd te zijn over de continuïteit van het student tutoringinitiatief.

Knelpunten op het niveau van de partnerscholen

Een deel van de bevroagde tutors geeft te kennen op weinig of geen steun van de (vak)leerkracht van de tutee(s) te kunnen rekenen, waardoor zij heel vaak het gevoel hebben aan hun lot te worden overgelaten. Sommige studenten hebben geen of nauwelijks contact met de vakleerkracht, waardoor er geen communicatie is over het leerproces van de tutees, geen leermaterialen voorzien zijn voor de tutors, deze laatsten niet op feedback kunnen rekenen en dus ook geen idee hebben over de kwaliteit van de begeleiding die zij voorzien. Anderzijds counteren enkele leerkrachten geen informatie door te krijgen van de tutors over de gegeven ondersteuning en algemeen onvoldoende op de hoogte te zijn van het project. Sommige leerkrachten ervaren de tutoring als een kritiek op de door hen geleverde inspanningen om tekorten van leerlingen bij te spijkeren. Het beroep doen op een tutor beschouwen zij als een bewijs voor hun falen op dit domein. Dit zou een demotiverend effect hebben en hun geringe betrokkenheid verklaren. De motivatie voor het project zou bij sommige leraren eveneens dalen omwille van de extra taakbelasting die de tutoring met zich meebrengt. Extra vergaderingen, administratieve regelingen, bijkomende oudermomenten, extra oefenmateriaal voorzien waarmee de tutors aan de slag kunnen en algemeen de opvolging van de tutors, zorgen bij een aantal leerkrachten voor een te zware belasting die ze liever niet op zich nemen.

Sommige respondenten geven daarnaast aan dat de leerkrachten vaak een ander profiel van tutees voor ogen hebben dan de eigenlijke doelgroep: zij hebben de neiging de tutoring aan te bieden aan leerlingen met een dermate hoge graad van schoolmoeheid dat de leerkrachten er zelf geen raad mee weten. De tutors geven echter aan niet voorbereid te zijn om de begeleiding van zulke jongeren op zich te nemen, wat de kwaliteit van de sessies hypothekeert.

Daarnaast heerst er grote onzekerheid over de opvolging van de begeleiding van de leerlingen wanneer het tutoringproject een werkjaar afsluit. De door de studenten bereikte effecten bij de tutees kunnen pas duurzaamheid kennen wanneer het tutoringproject geen geïsoleerd gegeven blijft, maar de filosofie ervan daarentegen navolging krijgt op de partnerscholen.

Knelpunten op het niveau van de instellingen voor hoger onderwijs

Zeer veel van de door de respondenten aangegeven pijnpunten zijn terug te brengen op een manke organisatie van het student tutoringproject. Heel vaak zijn de begeleidingssessies niet ingeroosterd in het jaarschema van de studenten, waardoor er niet steeds regelmaat is in de ondersteuningsmomenten. De werkbelasting van de tutors kent geen evenwichtige spreiding doorheen het academiejaar en bereikt vaak een piek rond examenperiodes, op het ogenblik dat studenten weinig tijd hebben voor tutees. Ook de spreiding van de reflectiemomenten doorheen het tutoringtraject kan volgens de bevroagden beter. Sommige tutors geven daarnaast aan onvoldoende pedagogisch te zijn voorbereid om de ondersteuning te geven. Dit zou voor een aantal onder hen tevens de reden zijn waarom ze in de sessies overwegend focussen op het remediëren van tekorten, hoewel dit niet de bedoeling van de tutoring is.

Knelpunten met betrekking tot ouderbetrokkenheid

Niettegenstaande een aantal projecten expliciet doelt op een verhoogde ouderbetrokkenheid, geven de betrokkenen aan daar niet steeds in te slagen. Op het vlak van ouderparticipatie zijn duidelijk meer inspanningen nodig. Tutores die aan huis gaan bij allochtone gezinnen, maken vaak melding van een te beperkte Nederlandse taalbeheersing van de ouders. Dit zou het voor de tutors quasi onmogelijk maken de ouders

te informeren over de vooruitgang of moeilijkheden van hun kinderen, of meer algemeen hen aan te sporen tot meer betrokkenheid. Daarenboven blijken de gezinnen niet steeds de juiste verwachtingen te hebben omtrent het tutorschap.

Aanbevelingen voor de praktijk

Op basis van de geïnterviewde succesfactoren en knelpunten kunnen een aantal aanbevelingen voor de praktijk geformuleerd worden die de ontwikkeling of de implementatie van een succesvol student tutoringinitiatief kunnen faciliteren.

Efficiëntie van het project

› Projectverantwoordelijke en schoolcoördinator

Om het student tutoringinitiatief zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen is het essentieel dat de instellingen voor hoger onderwijs een projectverantwoordelijke aanleveren met sterk organisatorisch talent en voldoende onderzoeksvaardigheden. Deze dient de hele coördinatie en opvolging van het project op zich te nemen en gemaakte vorderingen te communiceren naar de betrokkenen op de diverse echelons. Daartoe organiseert de projectverantwoordelijke op regelmatige basis contactmomenten met de participanten, opdat alle actoren op de hoogte zouden blijven en hun inspanningen eventueel bijsturen in functie van de vooropgestelde doelen. Ook op het niveau van de partnerscholen is er nood aan een centraal aanspreekpunt, in de persoon van een schoolcoördinator. Naast de algemene organisatie en opvolging van het project op schoolniveau, dient de schoolcoördinator te waken over de matching van tutors en tutees.

› Structurele inbedding in de organisatie en het curriculum

Zowel de instellingen voor hoger onderwijs als de partnerscholen doen er goed aan het student tutoringinitiatief in te bedden in het beleid van de organisatie. In de eerste plaats vereenvoudigt dit het engagement van alle betrokkenen. Het maakt bovendien duidelijk welke doelen met het project nagestreefd worden en resulteert bijgevolg in meer effectieve, want doelgerichte, inspanningen van eenieder. De structurele inbedding van de student tutoring in het beleid zorgt er ook voor dat men zich als diversiteitsvriendelijke onderwijsorganisatie kan profileren. Om deze structurele verankering te bewerkstelligen is het aangewezen hiertoe schoolinterne werkgroepen op te richten. Om de continuïteit van de begeleidingsactiviteiten te garanderen, is het noodzakelijk de samenwerkingsverbanden tussen alle betrokken actoren te formaliseren, bijvoorbeeld aan de hand van een engagementsverklaring.

De instellingen voor hoger onderwijs doen er daarenboven goed aan het student tutoringinitiatief formeel in te bouwen in het opleidingscurriculum. Dergelijke maatregel faciliteert de praktische organisatie, garandeert voldoende contactmomenten en optimaliseert de regelmaat van zowel de begeleidingssessies als de reflectiemomenten. Bovendien kan op deze manier een evenwichtige spreiding van de ondersteuningsmomenten doorheen het tutoringtraject gerealiseerd worden.

Verder is het van belang dat in samenspraak met de partnerscholen de doelgroep van het project wordt bepaald, duidelijke doelstellingen worden vooropgesteld en een concrete aanpak en benadering wordt uitgewerkt. Aansluitend op en overeenkomstig met de doelgroep en doelstellingen dienen ook beslissingen te worden genomen inzake de al dan niet verplichte deelname voor tutors, in het kader van stage of oefeningen bij een bepaald opleidingsonderdeel, en tutees.

Ondersteuning van de tutors

› Praktijkgerichte vorming

De instellingen voor hoger onderwijs dienen erover te waken dat de studenten voldoende zijn voorbereid op hun functie als tutor. Een verplichte, praktijkgerichte vorming is daartoe essentieel. Daarin moet de focus liggen op twee aandachtsvelden: enerzijds de verwerving van pedagogische en didactische inzichten en vaardigheden, anderzijds de ontplooiing van technieken waarmee studenten een gepaste studiemethodiek kunnen aanbrengen bij de tutees. Wanneer de instellingen geen voorafgaande vorming voor de tutors kunnen voorzien, is het aangeraden de studenten individueel te screenen, zodat in kaart gebracht kan worden of de tutors voldoende bekwaam zijn de leiding over en ondersteuning van een groep jongeren op zich te nemen.

› Zelfevaluatie en feedback

Student tutoring kadert in de onderwijskundige benadering van het zelfgestuurd leren. Dit impliceert dat studenten een reflecterende en zelfevaluerende attitude dienen te ontwikkelen. Om dit te realiseren doen de instellingen voor hoger onderwijs er goed aan op regelmatige basis verplichte reflectiemomenten te organiseren. Dit kan in de vorm van super- of intervisiegesprekken, of individuele functioneringsgesprekken met de studenten. Daarnaast hebben de (vak)leerkrachten van de partnerscholen een verantwoordelijkheid om studenten voldoende feedback te verschaffen over hun aanpak en hen voldoende uit te rusten met zowel aangepaste leermiddelen als informatie over de evoluties in het leerproces van de tutees.

Betrokkenheid van alle participerende actoren

› Ontmoetingsdag

Uit de praktijkvoorbeelden komt vaak naar voren dat bij verschillende actoren foutieve verwachtingen heersen, waardoor de effectiviteit van het student tutoringproject gehypothecerd wordt. Om dit tegen te gaan kan de projectverantwoordelijke een ontmoetingsdag organiseren, waarbij alle betrokkenen samen worden uitgenodigd, bijvoorbeeld op de partnerschool. De projectverantwoordelijke moet er de werking, de doelstellingen en de beoogde doelgroep van tutees verduidelijken, evenals de taken van en verwachtingen ten aanzien van eenieder. Zeker naar de (vak)leerkrachten toe is het belangrijk te communiceren dat het student tutoringproject geen kritiek, maar daarentegen een aanvulling is op de (gewaardeerde) inspanningen die leraren dagelijks leveren in functie van het gelijke kansenbeleid. Een ontmoetingsdag is daarenboven een uitgelezen kans om het scepticisme onder de participanten te minimaliseren en hun motivatie te verhogen. De projectverantwoordelijke kan daartoe bijvoorbeeld berichten over de bereikte effecten van andere, gelijksoortige student tutoringinitiatieven.

› Kadering tussen onderwijs en welzijnswerk

Omdat het onderzoek laat zien dat het informeren en betrekken van de ouders van tutees nog al te vaak onvoldoende gegarandeerd is of net moeilijk verloopt, kan er worden aan gedacht om tutoringprojecten, waar aan huis wordt gewerkt of waar men ouders expliciet wil engageren, te kaderen tussen onderwijs en welzijnswerk. Het opzetten van samenwerkingsverbanden tussen school en schoolopbouwwerk- of andere welzijnsorganisaties kan in dat verband een eventuele oplossing bieden. Anderzijds zijn er ook binnen de school actoren, zoals brugfiguren of zorgcoördinatoren, die kunnen worden ingeschakeld om de kloof tussen de tutors enerzijds en de ouders van hun tutees anderzijds te dichten en de communicatie te optimaliseren.

Aanbevelingen voor het beleid

De verschillende actoren zijn doorgaans tevreden over hun participatie aan de student tutoringprojecten en rapporteren een duidelijke meerwaarde op verschillende vlakken voor zowel tutoren als tutees. Om aan de noodzakelijke randvoorwaarden voor een efficiënte werking te voldoen zijn echter inspanningen nodig van alle betrokkenen. Om deze inzet en de noodzakelijke motivatie bij alle actoren te blijven garanderen is er nood aan structurele inbedding en coördinatie, die vanuit vrijwillig engagement niet blijvend kan worden verzekerd. Tevens wordt ook door de bevroagden duidelijk aangegeven dat een werking op lange termijn essentieel is om duurzame effecten te kunnen bewerkstellingen. Niettegenstaande student tutoringinitiatieven dus effectieve en succesvolle projecten zijn, blijft hun voortbestaan gehypothekeerd, gezien de heersende onduidelijkheid omtrent de continuïteit van en mogelijkheden tot financiering. Het is dan ook aangewezen dat blijvend wordt voorzien in financieel ondersteunende middelen zodat de betrokken partners werk kunnen blijven maken van meer gelijke onderwijskansen en opdat nieuwe student tutoringprojecten kunnen worden uitgebouwd. De mogelijkheden tot financiële ondersteuning vanuit het flankerend onderwijsbeleid kunnen in dit verband bijvoorbeeld worden verkend.

Om een duidelijke beleidslijn te kunnen trekken in de aanwezige verscheidenheid van student tutoringinitiatieven en opdat scholen en instellingen voor hoger onderwijs hun student tutoringproject zouden kunnen verankeren in het gelijke kansenbeleid is het daarenboven aangewezen dat er een duidelijke definiëring van het concept 'student tutoring' komt, alsook evaluatie- en/of kwaliteitsstandaarden die het begrip (en bijgevolg de ondersteuningprojecten) kunnen afbakenen. Dergelijke maatregelen, in combinatie met een grotere naamsbekendheid, zorgen ervoor dat de betrokkenen het begeleidingsinitiatief doelgericht kunnen kaderen, wat een positieve impact kan hebben op hun vertrouwen in en hun motivatie voor het student tutoringproject.

Om nieuwe student tutoringinitiatieven op de rails te zetten en kwaliteitsvol uit te bouwen, is er verder ook nood aan omkadering en vorming. Het verlenen van advies en feedback en het begeleiden van initiatieven bij de concrete uitvoering, alsook het stimuleren van reflectie met het oog op bijstelling en optimalisering is ongetwijfeld nodig. In dat verband geven de bevroagde projectverantwoordelijken tevens aan dat er nood is aan de creatie van een overkoepelend platform, waarop de diverse bestaande tutoringinitiatieven elkaar kunnen vinden. Op deze manier kan enerzijds aan visieontwikkeling worden gedaan, anderzijds wordt het mogelijk gemaakt informatie of ervaringen uit te wisselen en aldus begeleidingsprojecten te optimaliseren.

Opdat de kwaliteit van student tutoringprojecten in het Vlaamse onderwijs opgevolgd en gegarandeerd zou worden, is er ten slotte nood aan wetenschappelijk onderzoek omtrent de effectiviteit, de meerwaarde en met name de bijdrage van de bestaande ondersteuningsinitiatieven ten aanzien van de onderwijskansen van allochtone en/of kansarme leerlingen.

Conclusie

Alle initiatieven tot democratisering in en van het onderwijs ten spijt, doen allochtone en/of kansarme leerlingen het nog steeds beduidend slechter op school in vergelijking met hun autochtone en/of sociaal-economisch meer begunstigde leeftijdsgenoten. Allochtone en/of kansarme leerlingen hebben globaal gesproken minder slaagkansen in het onderwijs. Reeds in de basisschool lopen ze schoolse vertraging en achterstanden allerhande op. Dit proces zet zich in het secundair onderwijs niet louter verder, maar escaleert er bovendien aanzienlijk. Sociaal-economisch kwetsbare leerlingen zijn ondervertegenwoordigd in het ASO, worden in belangrijke mate en vaak omwille van niet-capaciteitsgebonden redenen georiënteerd naar het deeltijds of het beroepsonderwijs, verlaten de secundaire school dikwijls zonder een diploma en stromen moeizaam in in het hoger onderwijs. Recente onderwijskundige ontwikkelingen stellen een systeem van student tutoring voor als antwoord op de vraag naar tegemoetkoming aan meer gelijke onderwijskansen. Daarbij bieden studenten uit het hoger onderwijs, in het kader van hun opleiding of als vrijwilliger, studieondersteuning aan maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. De begeleiding kan zowel thuis als op school, tijdens als na de schooluren, in een één-op-één-relatie of in kleine groepjes plaatsvinden. Niettegenstaande student tutoring een effectieve methodiek blijkt te zijn, geniet het systeem tot op heden relatief weinig bekendheid in het Vlaamse onderwijs.

Het gevoerde onderzoek had tot doel bestaande student tutoringinitiatieven in Vlaanderen in kaart te brengen en aldus hun zichtbaarheid te verhogen. Uit de inventarisatie van dergelijke projecten blijkt dat het systeem van student tutoring een bloei kent in het Vlaamse onderwijs en op diverse, contextspecifieke wijzen concreet gestalte krijgt.

Het onderzoek beoogde echter niet alleen een inventaris van begeleidingsinitiatieven te bieden, maar wil geïnteresseerden (uit de onderwijswereld) tevens handvatten aanreiken bij de ontwikkeling en/of implementatie van een eigen studieondersteuningsproject. Daartoe kunnen zij zich laten inspireren door de geportretteerde student tutoringprojecten (gesteund door de Koning Boudewijnstichting en de Vlaamse minister van Onderwijs, Vorming en Werk Frank Vandenbroucke). De portrettenreeks maakt immers duidelijk hoe men concreet aan de slag kan gaan met studiebegeleiding, op welke manier de projecten bijdragen tot het gelijke kansenbeleid en hoe de diverse betrokken actoren zulke initiatieven beleven.

Niet enkel de portretten, ook de resultaten van een online bevraging, georganiseerd onder de participerende tutors, tuteurs, leerkrachten, schoolcoördinatoren en verantwoordelijken uit de instellingen voor hoger onderwijs, brachten enkele waardevolle aanbevelingen aan het licht, zowel voor de onderwijspraktijk als voor de beleidsmakers. Om een student tutoringproject zo effectief en efficiënt mogelijk te laten verlopen, is er nood aan structurele inbedding van het initiatief in het (diversiteits)beleid van de (onderwijs)organisatie en/of het opleidingscurriculum van de instelling voor hoger onderwijs. Daarnaast dienen coördinerende verantwoordelijken op diverse niveaus tewerk gesteld te worden. De studenten vragen op hun beurt om een grondige voorbereiding en een permanente ondersteuning, willen ze uitgroeien tot competente tutors. Daarenboven is het aan te raden een informatiemoment te voorzien met alle betrokken actoren, waarop de werking en de doelstellingen van het begeleidingsproject, evenals de verwachtingen ten aanzien van eenieder duidelijk gesteld worden.

Om de praktijk van student tutoring te continueren en verder uit te bouwen, is er blijvend nood aan financieel ondersteunende middelen. Daarnaast dient het concept 'student tutoring' te worden afgebakend aan de hand van duidelijke evaluatie- en kwaliteitsstandaarden. Om nieuwe begeleidingsinitiatieven te kunnen opstarten en kwaliteitsvol uit te bouwen, moet voorzien worden in omkadering en vorming. Daarmee samenhangend wijzen de respondenten op de behoefte aan een overkoepeld platform waarop student tutoringprojecten elkaar kunnen vinden en aan visieontwikkeling kan worden gedaan. Ten slotte garandeert blijvend wetenschappelijk onderzoek dat de kwaliteit en effectiviteit van de begeleidinginitiatieven gewaarborgd blijft.

We hopen dat voorliggend onderzoeksrapport zowel de beleidsmakers als de onderwijsinstellingen kan overtuigen van het belang en de meerwaarde van student tutoring, niet in het minst in het kader van het gelijkekansenbeleid. We rekenen erop dat beiden geïnspireerd werden en elk op hun manier werk maken van student tutoring, opdat zoveel mogelijk gemotiveerde studenten aan de slag kunnen met kwetsbare, maar bovenal getalenteerde kinderen en jongeren, zodat hun talenten niet langer onbenut blijven en zij de onderwijskansen krijgen waar zij recht op hebben.

Bibliografie

Bossaerts, B. (2007). *Student tutoring. Good practices in België*. Brussel, Koning Boudewijnstichting.

Groenez, S., Van den Brande, I. & Nicaise, I. (2003). *Cijferboek sociale ongelijkheid in het Vlaamse onderwijs*. Leuven: Steunpunt LOA.

Morgan, DL. & Krueger, R.A. (1998). *The Focus Group Kit, Volumes 1-6*. Thousand Oaks: Sage.

Steyaert, S. & Lisoir, H. (2006). *Participatieve methoden. Een gids voor gebruikers: Focusgroep*. Vlaams Instituut voor Wetenschappelijk en Technologisch Aspectenonderzoek.

Van Stapele, N. (2007). *Think Peer. 4 A lifelong learning experience*. Utrecht: Echo.

Vaughn, S., Schumm, J. & Sinagub, J. (1996). *Focus group interviews in education and psychology*. Thousand Oaks: Sage.

Samenvatting

Alle pogingen ten spijt is er tot op heden nog geen sprake van democratisering in en van het Vlaamse onderwijs. Kinderen en jongeren van allochtone en/of sociaal-economisch minder begunstigde afkomst hebben niet dezelfde slaagkansen en doorstroommogelijkheden als hun autochtone leeftijdsgenoten. Om aan deze situatie te verhelpen wordt steeds meer gepleit voor de invoering van een systeem van student tutoring, waarbij studenten uit het hoger onderwijs studieondersteuning bieden aan allochtone en/of kansarme leerlingen. Deze begeleiding kan naargelang van de specifieke onderwijscontext diverse invullingen krijgen, maar doelt globaal gesproken op het optimaliseren van de onderwijskansen van kinderen en jongeren die zich in een kwetsbare positie bevinden, zowel in het onderwijs als in de maatschappij.

Dit rapport geeft de belangrijkste resultaten weer van een onderzoek naar dergelijke tutoring- en begeleidingsinitiatieven in Vlaanderen. In eerste instantie worden bestaande student tutoringprojecten geïnventariseerd, zodat een beeld bekomen wordt van de omvang van het systeem in het hedendaagse Vlaamse onderwijs. Het onderzoeksrapport wil geïnteresseerden eveneens op weg helpen bij de ontwikkeling en/of implementatie van een eigen student tutoringinitiatief. Daartoe wordt een portrettenreeks gepresenteerd van elf inspirerende voorbeelden. Het betreft initiatieven die tijdens het schooljaar 2007-2008 door de Koning Boudewijnstichting gesteund worden. Ieder projectportret belicht de concrete aanpak en uitwerking van het concept 'tutoring' en gaat dieper in op de opvattingen, ervaren meerwaarde en belevingen van de diverse betrokken actoren. Daarnaast presenteert het rapport de resultaten van een online bevraging, georganiseerd onder de deelnemende tutors, tutees, leerkrachten, schoolcoördinatoren en verantwoordelijken uit het hoger onderwijs. Daarin wordt gepeild naar de gepercipieerde effecten van de ondersteuning bij de verschillende actoren, de waardering van en tevredenheid over de tutoring. Ten slotte wordt dieper ingegaan op factoren die belemmerend en faciliterend werken bij het uitwerken van een student tutoringinitiatief, resulterend in een aantal strategische aanbevelingen voor zowel de onderwijspraktijk als de beleidsmakers.

De informatie voor het gevoerde onderzoek werd in eerste instantie verzameld aan de hand van gestructureerde interviews met projectverantwoordelijken en focusgesprekken met tutors, tutees en betrokkenen uit de partnerscholen en het hoger onderwijs. Daarnaast vond er ook een kwantitatief onderzoeksluik plaats aan de hand van een online bevraging onder de participerende actoren.

De conclusie van het onderzoek luidt dat zowel de onderwijspraktijk als de beleidsmakers een verantwoordelijkheid hebben ten aanzien van (de kwaliteit van) student tutoring. De onderwijswereld doet er goed aan het project enerzijds in te bedden in het beleid van de organisatie en/of het opleidingscurriculum, anderzijds te laten coördineren door verantwoordelijken op diverse niveaus. Daarnaast kan best in permanente ondersteuning van de tutors voorzien worden en een duidelijke communicatie van de werkzaamheden en verwachtingen naar iedere betrokken actor.

Om de praktijk van student tutoring optimaal te continueren en verder uit te bouwen, is er nood aan financieel ondersteunende middelen, wetenschappelijk onderzoek, omkadering en vorming. Daarnaast dient het concept 'student tutoring' te worden afgebakend aan de hand van kwaliteitsstandaarden en is het wenselijk blijvend aan visieontwikkeling te doen.

Résumé

En dépit de toutes les tentatives, la démocratisation dans l'enseignement flamand n'est pas encore chose faite aujourd'hui. Les enfants et les jeunes d'origine étrangère et/ou issus de milieux socioéconomiques défavorisés n'ont pas les mêmes chances de réussite et d'accès à l'enseignement supérieur que leurs condisciples d'origine belge. Pour remédier à cette situation, il est de plus en plus fréquemment question d'introduire un système de tutorat d'étudiants, par lequel des étudiants de l'enseignement supérieur aident des élèves allochtones et/ou défavorisés à réussir leurs études. Cet accompagnement, qui peut se concrétiser de diverses manières en fonction du contexte scolaire spécifique, vise globalement à optimiser les chances de réussite des enfants et des jeunes en situation vulnérable, tant dans l'enseignement que dans la société.

Ce rapport rend compte des principaux résultats d'une étude portant sur de semblables initiatives de tutorat et d'encadrement en Flandre. Il inventorie en premier lieu les projets de tutorat existants, afin de donner une idée de l'ampleur du système dans l'enseignement flamand actuel. Le rapport d'étude entend également aider les personnes intéressées à élaborer et/ou mettre en œuvre leur propre initiative de tutorat d'étudiants et brosse à cette fin les portraits de onze projets pouvant les inspirer. Il s'agit d'initiatives soutenues par la Fondation Roi Baudouin durant l'année scolaire 2007-2008. Chaque portrait de projet décrit l'approche concrète et l'élaboration du concept de 'tutorat' et approfondit les conceptions, la plus-value expérimentée et le vécu des divers acteurs concernés. Le rapport présente en outre les résultats d'une enquête en ligne, organisée parmi les tuteurs, les élèves accompagnés, les enseignants, les coordinateurs pédagogiques et les responsables de l'enseignement supérieur. Cette enquête avait pour but d'évaluer les effets du tutorat d'étudiants auprès des différents acteurs, ainsi que leur appréciation et leur degré de satisfaction à ce sujet. Enfin, le rapport traite plus en profondeur des facteurs qui contribuent ou au contraire font obstacle à la mise en œuvre d'une initiative de tutorat d'étudiants, et formule plusieurs recommandations stratégiques à l'intention des enseignants et des décideurs politiques.

Les informations recueillies aux fins de l'étude se fondent en premier lieu sur des interviews structurées de responsables de projets et des entretiens ciblés avec des tuteurs, des élèves et d'autres acteurs concernés des écoles partenaires et de l'enseignement supérieur. A côté de cela, l'étude comportait un volet quantitatif s'appuyant sur une enquête en ligne auprès des acteurs participant aux diverses initiatives.

Il ressort de l'étude que tant les enseignants que les décideurs politiques ont une responsabilité à l'égard (de la qualité) du tutorat d'étudiants. Il serait souhaitable que le monde de l'enseignement intègre le projet dans la politique de l'organisation et/ou le programme d'études, et confie sa coordination à des responsables à divers niveaux. Il convient en outre de prévoir un soutien permanent des tuteurs et une communication claire des activités et des attentes à l'intention de chaque acteur concerné.

Pour assurer la pérennité et le développement des pratiques de tutorat d'étudiants, un soutien financier, des recherches scientifiques, un encadrement et une formation s'imposent. Le concept de 'tutorat d'étudiants' doit en outre être balisé au moyen de normes de qualité et faire l'objet d'une réflexion continuée.

Conclusion

Notwithstanding all well-intentioned attempts, the democratization of the Flemish educational system has thus far failed to deliver the anticipated results. Children and youngsters from immigrant and/or socio-economically deprived origin do not have the same opportunities to succeed in areas in which their peers of native origin are being successful. In order to remedy this situation, the introduction of a system of student tutoring, whereby student from higher education offer study support and assistance to students of an immigrant and/or a socially deprived environment, has increasingly been advocated and promoted. This kind of assistance may, depending on the specific educational context, serve a variety of useful and worthwhile purposes, but, as a general objective, aims at optimizing the opportunities offered to children and young people that find themselves caught in a vulnerable social position, both in terms of their education and their place within the social and societal fabric.

This report presents the most significant results of a study aimed at determining such tutoring and guidance initiatives in Flanders. In the first place, existing student tutoring projects are being recorded and entered into an inventory to present a clear picture of the extent to which the system is already being used in the current Flemish educational area. The report is also aimed at steering interested parties towards the development and/or the implementation of their own specific tutoring initiatives. To that end eleven examples are being presented as a source of inspiration. These are initiatives that were supported during the academic year 2007-by the King Baudouin Foundation. Each project description clarifies the concrete approach to the concept 'tutoring' and delves more deeply into the opinions and experiences of the diverse actors involved in the process. In addition, the report presents the results of an online survey, organised amongst the participating tutors, tutored students, teachers, school coordinators, and responsables selected from within the area of higher education. The survey examines the perceived effects of the support amongst the various actors, the evaluation of the tutoring, and the satisfaction it has engendered amongst the participants. Finally, the report explores the factors that either facilitate or restrict the development of a student tutorial initiative, resulting in a number of strategic recommendations directed towards both the educational sector and the policy makers.

The information for the study was, in the first instance, collected on the basis of structured interviews with individuals responsible for the project in question and focus groups with tutors, tutored students, and other individuals from the partner schools and institutes of higher education. In addition, a quantitative survey was conducted by means of an online questionnaire disseminated amongst the participating actors.

The conclusion of the survey indicates that both the educational sector and the policy makers must assume their individual responsibilities vis-à-vis (the quality of) student tutoring. The educational sector will do well to incorporate the project, on the one hand, into the policy of the organisation and /or the curriculum training programmes and, on the other hand, to have it coordinated by responsible parties at diverse levels. In addition, measures must be taken to provide for permanent support of the tutors and a clear and unambiguous communication about the activities and expectations to any and all actors involved.

In order to continue the practice of student tutoring in optimum fashion and to develop it further, assistance in the form of financial funding is needed, complemented by scientific research, the provision of necessary support systems and training as required. In addition to the above, the concept of 'student tutoring' needs to be delineated on the basis of quality standards. Furthermore, it is desirable to continuously work on the development of a clear vision.

Koning Boudewijnstichting

Samen werken aan een betere samenleving

www.kbs-frb.be

De Koning Boudewijnstichting steunt projecten en burgers die zich engageren voor een betere samenleving. We willen op een duurzame manier bijdragen tot meer rechtvaardigheid, democratie en respect voor diversiteit.

De Koning Boudewijnstichting is onafhankelijk en pluralistisch. We werken vanuit Brussel en zijn actief op Belgisch, Europees en internationaal niveau. In België heeft de Stichting zowel lokale, regionale als federale projecten lopen. De Koning Boudewijnstichting werd opgericht in 1976 toen Koning Boudewijn 25 jaar koning was.

Om onze doelstelling te realiseren, combineren we verschillende werkmethodes. We steunen projecten van derden, we ontwikkelen eigen projecten, we organiseren workshops en rondetafels met experts en burgers, we zetten denkgroepen op rond actuele en toekomstige thema's, we brengen mensen met heel verschillende visies rond de tafel, we verspreiden de resultaten via (gratis) publicaties,... De Koning Boudewijnstichting werkt samen met overheden, verenigingen, ngo's, onderzoekscentra, bedrijven en andere stichtingen. We hebben een strategisch samenwerkingsverband met het European Policy Centre, een denktank in Brussel.

Onze activiteiten zijn gebundeld rond deze thema's:

Migratie & multiculturele samenleving - integratie en multicultureel samenleven bevorderen in België en Europa

Armoede & sociale rechtvaardigheid - nieuwe vormen van sociaal onrecht en armoede opsporen; projecten steunen die de solidariteit tussen de generaties versterken

Burgersamenleving & maatschappelijk engagement - maatschappelijk engagement stimuleren; bij jongeren democratische waarden promoten; buurt- en wijkprojecten ondersteunen

Gezondheid - een gezonde levenswijze bevorderen; bijdragen tot een toegankelijke en maatschappelijk aanvaarde gezondheidszorg

Filantropie - bijdragen tot een efficiënte uitbouw van filantropie in België en Europa

De Balkan - de rechten beschermen van minderheden en van slachtoffers van mensenhandel; een visasysteem opzetten voor studenten

Centraal-Afrika - projecten steunen rond aidspreventie en de begeleiding van aidspatiënten

De Raad van Beheer van de Koning Boudewijnstichting tekent de krachtlijnen van het beleid uit.

Een zestigtal medewerkers -mannen en vrouwen, autochtonen en allochtonen, Vlamingen, Walen, Brusselaars - zorgt voor de realisatie.

Jaarlijks besteedt de Stichting zo'n 40 miljoen euro. Naast ons eigen kapitaal en de belangrijke dotatie van de Nationale Loterij zijn er ook de Fondsen van personen, verenigingen en bedrijven. De Koning Boudewijnstichting ontvangt ook giften en legaten.

Meer info over onze projecten en publicaties vindt u op www.kbs-frb.be. Een e-news houdt u op de hoogte.

Met vragen kan u terecht op info@kbs-frb.be of 070-233 728

Koning Boudewijnstichting, Brederodestraat 21, B-1000 Brussel

Tel. +32-2-511 18 40, fax +32-2-511 52 21

Giften op onze rekening 000-0000004-04 zijn fiscaal aftrekbaar vanaf 30 euro.

